

Erikoisnumero

Kuva: Petri Lintunen

Espoon kaupunki
Konsernihallinto
Tutkimus ja tilastot

27.11.2020

www.espoo.fi/tieto,
Eetvartti-neljännes-
vuosijulkaisu

Ajankohtaisia artikkeleita seuraavista teemoista:

- Monialainen tutkimus- ja tietoyhteistyö
- Talous
- Väestö
- Maankäyttö, rakentaminen ja kaupunkiympäristö
- Kaupungin palvelut

Varttitiedot III neljännes 2020

- Espoon väestö oli vuoden 2020 syyskuun lopussa ennakkotietojen mukaan 291 700 asukasta
- Työttömyys on laskenut kevään huippulukemista, mutta on edelleen huomattavan korkea
- Tammi-syyskuussa valmistui uusia asuntoja vuodentakaista vähemmän. Aloituksissa ja myönnettyissä rakennusluvista uusia asuntoja oli huomattavasti enemmän kuin vuotta aiemmin.

Esipuhe

Tämä Eetvarti eli Espoon neljännesvuosijulkaisu on tavallisuudesta poikkeava, sillä se on omistettu pitkäaikaiselle Espoon kaupungin tutkimusjohtajalle Teuvo Savikolle hänen siirtyessään eläkkeelle. Julkaisu valottaakin hyvin Espoon kaupungin tutkimus- ja tietotuotantoyhteistyön teemoja ja kenttää.

Juhla-Eetvarti on kirjoitettu yhteistyössä Teuvo Savikon työkavereiden, kollegojen, tiimiläisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Se koostuu 19 tekstistä, jotka jakautuvat viiteen hänen työnsä näkökulmasta keskeiseen teemaan. Julkaisussa tarkastellaan keskeisiä kaupungin tutkimus-, tilasto- ja kehittämistointintaan liittyviä teemoja. Nämä ovat monialainen tutkimus- ja tietoyhteistyö; talous; väestö; maankäyttö, rakentaminen ja kaupunkiympäristö; sekä kaupungin palvelut. Pääkirjoituksessa Teuvo Savikko itse kuvaa työelämänsä pitkää ja antoisaa matkaa. Vartitiedot eli Espoon keskeiset neljännesvuosittaiset tilastokat-
saukset ovat normaaliin tapaan mukana myös tässä julkaisussa.

Juhlajulkaisun laatiminen sai alkunsa kesäkuussa 2020, kun Teuvo itse ehdotti, että vuoden viimeisestä

Eetvartista tehdään teemanumero, jossa käsitellään Espoon kehitystä ja tulevaisuudennäkymiä. Teuvo ei tässä vaiheessa tiennyt, että Tutkimus- ja tilastot-tiimi oli jo hiukan pohtinut vastaavaa suunnitelmaa, jonka edelleen kehittämistä jatkettiin kesän aikana. Työn tuloksena syntyi tämä Eetvartin erikoisnumero, jonka myötä haluamme lämpimästi onnitella eläkkeelle siirtyvää Teuvo Savikkoa ja kiittää häntä paitsi espoolaisen tutkimus- ja tietotuotantotoiminnan kehittämistä, myös näkemyksellisyydestä, idearikkau-
desta, luottamuksesta ja työtoveruudesta.

Iloa ja eloa eläkepäiviisi, Teuvo!

Minna Joensuu
Petri Lintunen
Teija Jokiranta
Sanna Jaatinen
Päivi Kiviniemi
Sirpa Nykänen
Eija Österholm
Pietari Suomela
Noora Sipilä
sekä kirjoittajat

Kuva: KAMU Espoon kaupunginmuseo

Sisällys

Esipuhe.....	2
Pääkirjoitus – Työelämäni pitkä ja antoisa matka.....	4
Ledare – Min länga och givande resa genom arbetslivet.....	6
Leader – The long and rewarding journey of my working life.....	8

Monialainen tutkimus- ja tietoyhteistyö

Tiedon merkitys strategiatyössä.....	10
Kaupunkitutkimus kansallisen kehityksen keskiössä.....	11
Monimuotoinen tilasto- ja tutkimusyhteistyö kaupunkien tiedolla johtamisen tukena.....	13
Helsingin Seudun Suunnat – neljännesvuosisata ajankohtaistietoa	
Katsaus tietopalvelun historiaan.....	16
Seudulliselle tiedolle on tilausta, Helsingin Seudun Suunnat nyt ja lähitulevaisuudessa.....	21
Miten tietotekniikka muuttaa tiedon tuotantoa ja käyttöä?	
Katsaus tietotekniikan kehitykseen Espoon tietotuotannon näkökulmasta.....	23

Talous

Korona vaikuttaa Helsingin seudun aluetalouteen voimakkaasti – lähivuosisien näkymät ovat sumuiset.....	26
Työpaikkojen alueellinen uusjako pääkaupunkiseudulla viimeisten neljän vuosikymmenen aikana, Espoo profiloitunut korkeaan osaamiseen.....	28

Väestö

Kasvun vuosikymmenet – Espoon väestönkehityksen piirteitä seitsemällä vuosikymmenellä.....	31
Väestöennustetyö pääkaupunkiseudulla.....	42
Miten Espoon väestöennusteet ovat toteutuneet – häiritsevätkö mustat joutsenet?.....	44

Maankäyttö, rakentaminen ja kaupunkiympäristö

Taulukosta tietomalliin, Tilasto- ja tutkimustiedon hyödyntäminen maankäytön suunnittelussa.....	46
Espoon asuntotuotannosta yhden ikäpolven aikana – 1950-luvulta nykyaikaan.....	48
Ekologinen kestävyys Espoossa 2020 -tietoisku on katsaus ympäristöasioiden ja ympäristön tilan kehitykseen.....	51

Kaupungin palvelut

Kaupunki- ja kuntapalvelut – historiaa, arkea ja kehittämistyötä.....	52
Demografinen imperatiivi, dataimperatiivi – huutomerkit johtamisen kiusana.....	61
Kotouttamispolitiikan kehittäminen ja tiedolla johtaminen.....	62
Sivistystoimen palveluissa kohdataan maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret.....	65

Lopuksi

Espoo, tutkimus, tilastot ja tieto.....	67
---	----

Varttitiedot III neljännes 2020

Väestönmuutokset.....	69
Työpaikat, työllisyys ja työttömyys Espoossa.....	74
Espoon rakennustuotanto.....	77

Työelämäni pitkä ja antoisa matka

Työuran oppivuodet

Olen lähes 40 vuotta saanut seurata aitiopaikoilta pääkaupunkiseudun kaupunkien ja kaupunkirakenteen kehitystä. 1980-luvun alussa aloitin työurani Vantaan silloisessa kuntasuunnitteluvirastossa sen tilasto- ja tutkimusosastolla ja myöhemmin yleiskaavaosastolla. Vantaa oli tuolloin vielä pieni kaupunki, mutta kehitys ja kasvu oli nopeaa. Selvitin mm. vantaalaisten kuolinsyitä, olin laatimassa kaupungin asunto-ohjelmaa ja nykyisen Aviapoliksen alueen rakentamattomia tonttireserviä. Alueen, joka oli silloin vielä pelkkää peltoa ja metsää. Vantaalla vierähti ensimmäiset 7-8 vuotta työelämäni. Vantaa-vuosina opin erityisen paljon kaupungin päätöksenteosta, tilastotuotannosta ja maankäytön suunnittelusta, ja oppivuodet olivat hyvin antoisia. Siellä syntyneet ystävyys-suhteet, erityisesti Raila Paukkuun, Juhani Manniseen ja Jussi Kauttoon ovat säilyneet aina näihin päiviin saakka.

Suuren kaupungin rattaissa

1980-luvun lopulla sain mahdollisuuden työskennellä reilut kaksi vuotta Helsingin kaupunginkanslian kehittämistoimistossa, joka vastasi mm. Helsingin suurten aluerakentamiskohteiden suunnittelusta ja toteutuksesta. Toimisto oli varsinainen Helsingin suunnittelun ja projektitoiminnan nyrkki. Tuolloin Helsingin silloinen ylipormestari Raimo Ilaskivi lenteli pienkoneella Sipoon länsiosien metsien yllä yhdessä projektijohtaja Matti Väisäsen kanssa, ja he suunnittelivat alueita Helsingin kasvavan väestön asuttamiseen. Olikohan jo silloin saanut alkunsa ajatus 2000-luvun alkupuolella tapahtuneen Östersundomin liittämistä osaksi Helsinkiä? Itse työskentelin maanläheisesti uuden Vuosaaren suunnittelu- ja rakennusprojektin parissa. Olin mukana erityisesti Aurinkolahden ja Meri-Rastilan alueiden suunnittelussa ja toteutuksessa ja niihin liittyvissä tutkimushankkeissa. Pienenä henkilökohtaisena yksityiskohtana voin todeta, että toimiston silloinen johtaja, arkkitehti Jaakko Tolonen, suunnitteli myös talomme, jossa edelleen Järvenpäässä asumme.

YTV - seudullisen yhteistyön korkeakoulu

Seudullisesti avartavin työpaikkani on ollut pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnan (YTV) sijainnissuunnittelutoimisto, jossa työskentelin suunnittelijana koko 1990-luvun. Toimiston tehtävänä oli yhteensovittaa laajoja ja osin vaikeitakin seudullisia maankäytön suunnitteluun ja toteutukseen liittyviä asiakokonaisuuksia. Näihin kuuluivat mm. satama-alueet,

kaatopaikat, varikot, merkittävät liikennehankkeet ja muut laajaa seudullista suunnittelua ja yhteensovitusta vaativat kohteet. Toimistolla ei ollut näihin asioihin päätösvaltuutta, mutta se toi saman pöydän ääreen kaikki kohdealueen suunnittelun ja toteutuksen osapuolet. Tuon 11 vuotta kestäneen työvaiheen aikana opin tuntemaan lähes kaikki PKS-kaupunkien suunnittelijat ja tutkijat. Tässä suhteessa työ oli hyvin antoisaa. Silloinen verkostoituminen on kantanut aina näihin päiviin asti ja monien silloisten työtovereiden, mm. Seppo Laakson ja Pekka Vuoren, kanssa olen työskennellyt työurani loppuun asti. Toimiston keskeinen suunnitteluasiakirja oli nimeltään 'Yhteisten toimintojen sijoittamisohjelma – YTO 2010'. Rehellisesti sanon, että se on yksi parhaita seudullisia suunnitteluasiakirjoja, joita on koskaan laadittu! No, Eliel Saarisen Suur-Helsinkiä kuvaava, vuonna 1918 valmistunut, kaavatyo on ehkä ollut seudun kehityksen kannalta merkittävämpi!

YTV:n toiminnan heikkous oli sen ehdoton osakas-kaupunkien konsensusperiaate kaikkien päätösten osalta. Tähän sen toiminta sitten kaatuikin ja seudulle päätettiin perustaa 2000-luvun alkupuolella sekä nykyinen HSL että HSY. YTV:llä oli kuitenkin olemassaolonsa aikana paljon tehtäviä, joissa se menestyi rajoituksistaan huolimatta hienosti!

Työelämäni Espoossa

9.9.1999 on se päivämäärä, jonka muistan erityisen hyvin. Aloitin silloin työskentelyni Espoon kaupungissa, silloisessa tieto- ja tutkimustoimistossa. Espoossa oli tuolloin, 21 vuotta sitten, noin 209 000 asukasta. Nyt asukasmäärä on 291 000 ja parin-kolmen vuoden päästä rikkoutuu 300 000 asukkaan raja! Noihin 21 vuoteen mahtuu paljon seudulla tapahtunutta kehitystä. Pääkaupunkiseudun merkitys koko maan talouden veturina on huomattavasti vahvistunut ja alue on monessa suhteessa kansainvälistynyt ja avautunut. Vuonna 2000 Espoossa asui noin 7 000 vieraskielistä, kun heidän määränsä tällä hetkellä on noin 55 000. Vastaava kehitys on tapahtunut Helsingissä ja Vantaalla, mutta ei juurikaan muualla Suomessa. Reilusti yli puolet maan vieraskielisistä asuu tällä hetkellä pääkaupunkiseudulla.

Espoon kaupungin kehitys koko Suomen mittapuussa on ollut huikaiseva. Nopea kehitys sai lähtölaukauksensa Teknillisen korkeakoulun siirtyessä 1950-luvun puolivälissä Otaniemeen ja kampuksen suunnittelusta vastasi Alvar Aallon toimisto. Kampusalue onkin laajin ja yhtenäisin Aallon suunnittelukohde. Toinen

merkittävä tapahtuma on Heikki von Hertzenin aloitteesta käynnistynyt Tapiolan alueen suunnittelu ja toteutus. Hertzenin asuntopoliittiset ajatukset olivat hyvin edistyksellisiä ja tuottivat Tapiolasta loistavan esimerkin suomalaisesta asunto- ja asuinaluesuunnittelusta, jossa erityisesti lapsiperheiden tarpeet huomioitiin ja jonka merkitys on edelleen kiistaton.

1960- ja 70-luvut olivat nopean kasvun ja kaupungistumisen aikaa koko Suomessa. Erityisen nopeasti kasvoivat kuitenkin Espoo ja Vantaa. Kaupungit ovatkin rakenteelliselta kehitykseltään hyvin samankaltaisia. Mm. Mauno Koiviston käynnistämä aluerakentamispoliittikka loi molempiin kaupunkeihin suuria asuinalueita, silloin vielä usein erilleen muusta kaupunkirakenteesta ja palveluista. Silloista rakentamista kritisoitiin, mutta toisaalta maa kärsi kovasti siirtolaisuudesta erityisesti Ruotsiin sekä myös mm. Australiaan.

Kun puhutaan Espoosta ja Vantaasta, on syytä unohtaa perinteinen käsitys kaupungin rakenteesta. Molemmissa kaupungeissa on useita keskuksia ja niitä yhdistävät liikenne- ja ulkoiluväylät. Kaupunkien rakenteellinen hahmottaminen vaatii hyvää paikallistuntemusta ja sen ymmärtämistä, että kaupungissa voi olla useita keskuksia yhden sijaan. Nyt tämä rakenteellinen kysymys on pitkälti ratkennut, kun yksittäiset asuinalueet ovat kasvaneet toisiinsa kiinni. Espoon kannalta merkittävä ratkaisu 2000-luvun alkupuolella oli päätös rakentaa metro. Sen merkitys kaupunkirakenteen eheyttämisessä on ollut merkittävä, vaikka vaikutus ei vielä olekaan kokonaan nähtävissä.

Työskentely nopeasti kasvavassa kaupungissa on ollut sekä antoisaa että haastavaa. Antoisaa on ollut nähdä ja olla mukana kaupungin kehittämisessä, aistia sen kasvun dynamiikka ja erilaisten suunnittelu- ja politiikkaperiaatteiden yhteensovittaminen. Tässä omalla työkokemuksellani seudullisesta suunnittelusta on ollut suuri hyöty ja merkitys, koska olen pystynyt peilaamaan Espoon kehitystä koko pääkaupunkiseudun ja laajemmin Helsingin seudun kehitykseen. Suurena haasteena työssäni ovat aina olleet osin samat asiat: nopea kasvu ja kehitys ovat edellyttäneet tieto- ja tutkimustoiminnalta ketteryyttä ja nopeita liikeitä. Myös uudet kaupungistumiseen liittyvät ilmiöt ovat olleet haasteellisia. Ehkä vaativinta on ollut pysyä mukana vieraskielisen väestön kehityksessä ja sen kasvuun liittyvän tiedon ja tutkimuksen kehittämisessä. Tässä työssä merkittävänä apuna on ollut tieto- ja tutkimustoiminnan laaja verkostoituminen sekä pääkaupunkiseudun kaupunkien ja kuuden suuren kaupungin kesken että myös laajemmin kansallisesti ja kansainvälisesti.

Vahvat työtoveruudet jo 1980-luvulta alkaen ovat tässäkin olleet merkittävässä roolissa. Ilman yhteistyöverkostoja kaupunkien tieto- ja tutkimustoiminta olisi mahdotonta. Kaupunkien hallinnolliset rajat eivät rajaa yhteiskunnallisten ja kaupunkirakenteellisten ilmiöiden sijoittumista ja kehittymistä.

Mitä tulevaisuus tuo mukanaan?

Espoon tulevaisuus on osin hämärän peitossa, kuten tällä hetkellä on kaikkien Suomen kaupunkien tilanne. Jäävätkö koronan aiheuttamat muutokset työssä ja liikkumisessa pysyviksi? Jatkuuko vieraskielisen väestön kasvu? Entä miten kehittyvät työpaikat ja miten kaupunkien talous kestää kaikki edessä olevat suuret yhteiskunnalliset ja rakenteelliset muutokset? Näihin haasteisiin vastaaminen edellyttää osaltaan hyvää ja laajaa tietotuotantoa ja tutkimustoimintaa. Sitä pitää vaalia!

Haikein mielin siirryn reserviin, joutomieheksi, mutta en joutilaaksi.

Järvenpää, 27.11.2020

Teuvo Savikko
evp. tutkimusjohtaja

Teuvo Savikon 20-vuotista uraa Espoon palveluksessa juhlistettiin loppuvuodesta 2019.

Min långa och givande resa genom arbetslivet

Mina läroår under karriären

I nästan 40 år har jag med egna ögon fått följa utvecklingen av huvudstadsregionens städer och stadsstrukturen. I början av 1980-talet inledde jag min yrkeskarriär på statistik- och forskningsavdelningen och senare på generalplaneavdelningen vid dåvarande kommunplaneringskontoret. Då var Vanda fortfarande en liten stad, men utvecklingen och tillväxten gick snabbt. Jag utredde bland annat Vandabornas dödsorsaker samt utarbetade stadens bostadsprogram och den obbyggda tomtreserven i nuvarande Aviapolis område. Ett område som på den tiden endast bestod av åker och skog. De första sju eller åtta åren arbetade jag i Vanda. Under de åren lärde jag mig oerhört mycket om stadens beslutsfattande, statistikproduktion och planering av markanvändningen, och lärdomsåren var mycket givande. Vänskaperna från den tiden, särskilt med Raila Paukku, Juhani Manninen och Jussi Kautto, har jag kvar ännu idag.

I storstadens maskineri

I slutet av 1980-talet fick jag möjlighet att arbeta drygt två år på Helsingfors stadskanslis utvecklingsbyrå, som ansvarade för bland annat planeringen och genomförandet av Helsingfors stora områdesbyggnadsobjekt. Byrån var en verkligt kraftig arbetshandske för Helsingfors planering och projektverksamhet. Då flög Helsingfors dåvarande överborgmästare Raimo Ilaskivi tillsammans med projektledare Matti Väisänen med ett litet flygplan över skogarna i de västra delarna av Sibbo och planerade områden för bosättning av den växande befolkningen i Helsingfors. Kanske väcktes redan då tanken om att göra Östersundom till en del av Helsingfors, vilket skedde i början av 2000-talet? Själv arbetade jag med fötterna på jorden med planerings- och byggprojektet för Nordsjö. Jag deltog framför allt i planeringen och genomförandet av Solviks och Havsrastböles områden och i anslutande forskningsprojekt. Som en liten personlig detalj kan jag berätta att byråns dåvarande direktör, arkitekt Jaakko Tolonen, ritade även vårt hus i Träskända där vi fortfarande bor.

SAD – en högskola för regionalt samarbete

Den regionalt mest utbredda arbetsplatsen har varit lägesplaneringsbyrån vid huvudstadsregionens samarbetsdelegation (SAD), där jag arbetade som planerare under hela 1990-talet. Byråns uppgift var att samordna omfattande och ofta svåra regionala

ärenden i anslutning till planeringen och genomförandet av markanvändningen. Dessa omfattade bland annat hamnområden, avstjäpningsplatser, depåer, viktiga trafikprojekt och andra objekt som kräver omfattande regional planering och samordning. Byrån hade ingen beslutanderätt i dessa frågor, men förde samman alla parter för planering och genomförande av målområdet. Under den elva år långa arbetsperioden lärde jag känna nästan alla planerare och forskare i huvudstadsregionens städer. I detta avseende var arbetet mycket givande. Nätverken från den tiden har bestått ända fram till idag och jag har arbetat med många av mina dåvarande kollegor, bland annat Seppo Laakso och Pekka Vuori, ända till slutet av min yrkeskarriär. Byråns centrala planeringsdokument hette "Yhteisten toimintojen sijoittamisohjelma – YTO 2010" (Gemensamma åtgärdernas placeringsprogram). Jag säger ärligt att det var ett av de bästa regionala planeringsdokumenten som någonsin utarbetats! Nåja, Eliel Saarins planarbete om Storhelsingfors, som färdigställdes 1918, har kanske varit viktigare med tanke på regionens utveckling!

Svagheten i SAD:s verksamhet var dess absoluta konsensusprincip gällande alla beslut för de deltagande städerna. Det var också här som verksamheten sedan misslyckades och därför beslutade man sig för att i regionen grunda nuvarande HRT och HRM i början av 2000-talet. Under sin existens hade SAD dock många uppgifter som den klarade fint trots sina begränsningar!

Mitt arbetsliv i Esbo

9.9.1999 är ett datum som jag minns särskilt väl. Då började jag mitt arbete i Esbo stad, dåvarande informations- och forskningsbyrån. I Esbo fanns då, för 21 år sedan, cirka 209 000 invånare. Nu är invånarantalet 291 000 och om ett par tre år spräcks gränsen på 300 000 invånare! Regionen har utvecklats enormt under dessa 21 år. Huvudstadsregionens betydelse som motor för hela landets ekonomi har stärkts betydligt och området har i många avseenden blivit mer internationellt och öppnare. År 2000 bodde cirka 7 000 personer med främmande modersmål i Esbo, medan antalet idag är cirka 55 000. Motsvarande utveckling har skett i Helsingfors och Vanda, men nästan inte alls på annat håll i Finland. Drygt över hälften av landets personer med främmande modersmål bor för närvarande i huvudstadsregionen.

Utvecklingen av Esbo stad jämfört med hela Finland har varit svindlande. Den snabba utvecklingen fick sitt startskott när Tekniska högskolan i mitten av 1950-talet flyttades till Otnäs och Alvar Aaltos byrå ansvarade för planeringen av campuset. Campusområdet är Aaltos största och mest enhetliga planeringsobjekt. En annan betydelsefull händelse är planeringen och genomförandet av Hagalunds område, som startade på initiativ av Heikki von Hertzen. Hertzens bostadspolitiska tankar var mycket framstegsvänliga och gjorde Hagalund till ett utmärkt exempel på finländsk bostads- och bostadsområdesplanering, där i synnerhet barnfamiljernas behov beaktades och vars betydelse fortfarande är obestridlig.

1960- och 70-talen var en tid för snabb tillväxt och urbanisering i hela Finland. Särskilt snabbt växte dock Esbo och Vanda. Städerna liknar varandra vad gäller den strukturella utvecklingen. Bland annat Mauno Koivistos politik för områdesbyggande skapade stora bostadsområden i båda städerna, på den tiden fortfarande ofta separat från den övriga stadsstrukturen och tjänsterna. Det dåvarande byggandet kritiserades, men å andra sidan led landet av emigration särskilt till Sverige och även bland annat Australien.

När man pratar om Esbo och Vanda bör man glömma den ursprungliga uppfattningen om stadsstrukturen. Båda städerna har flera centrum som förenas av trafik- och friluftsleder. Den strukturella uppfattningen av städerna kräver god lokalkännedom och förståelse för att en stad kan ha flera centrum i stället för ett. Nu har denna strukturella fråga i stort sett löst sig, då enskilda bostadsområden har växt samman med varandra. En för Esbo viktig lösning i början av 2000-talet var beslutet att bygga metron. Den har haft stor betydelse för att förenhetliga stadsstrukturen, även om vi ännu inte kan se hela dess inverkan.

Arbetet i den snabbt växande staden har varit både givande och utmanande. Det har varit givande att se och vara med i utvecklingen av staden, känna tillväxtdynamiken och samordna olika principer för planering och politik. Här har jag haft stor nytta av min yrkeserfarenhet inom regional planering, då jag har kunnat spegla Esbos utveckling mot utvecklingen i hela huvudstadsregionen och Helsingforsregionen i stort. De stora utmaningarna i arbetet har alltid delvis varit samma: snabb tillväxt och utveckling har förutsatt smidighet och snabba skiften i informations- och forskningsverksamheten. Även nya fenomen i anslutning till urbaniseringen har varit utmanande. Det mest krävande har nog varit att hålla jämna steg med utvecklingen av befolkningen med främmande modersmål och informationen och forskningen i anslutning till dess tillväxt. En viktig grund för arbetet

har varit informations- och forskningsverksamhetens omfattande nätverk både mellan städerna i huvudstadsregionen och sex storstäder och senare även nationellt och internationellt.

De starka arbetsgemenskaperna redan från 1980-talet har haft en avgörande roll även här. Utan samarbetsnätverk skulle städernas informations- och forskningsverksamhet vara omöjlig. Städernas administrativa gränser begränsar inte placeringen och utvecklingen av samhällseliga och stadsstrukturella fenomen.

Vad händer i framtiden?

Esbos framtid är delvis oviss, precis som för alla städer i Finland för tillfället. Kommer de förändringar i arbetet och rörligheten som coronaviruset fört med sig bli bestående? Fortsätter befolkningen med främmande modersmål att öka? Hur utvecklas arbetsplatserna och hur klarar städernas ekonomi alla stora samhällseliga och strukturella förändringar som vi står inför? För att kunna svara på dessa utmaningar krävs en god och omfattande informationsproduktion och forskningsverksamhet. Det måste vi värna om!

Med vemod går jag över till reserven, fri från arbete men inte sysslolös.

Träskända, 27.11.2020

Teuvo Savikko
f.d. forskningschef

The long and rewarding journey of my working life

The learning years of my career

For almost 40 years, I have had a front-row seat to observe the development of cities and urban structure in the Helsinki Metropolitan Area. I started my career in the early 1980s at what was then called the Vantaa Municipal Planning Office, first in the Statistics and Research Department and later, in the General Planning Department. At the time, Vantaa was still a small town, but quick to grow and develop. My duties included, among other things, investigating the causes of death of Vantaa residents and drafting the city's housing programme and the unconstructed plot reserve in what is now the Aviapolis area. At the time, it was all fields and forest. I spent the first 7 or 8 years of my working life in Vantaa. I learnt a lot during that time, particularly about the city's decision-making process, statistical production and land-use planning, and it was a highly rewarding time in my career. Many of the friendships I established during these years, especially with Raila Paukku, Juhani Manninen and Jussi Kautto, have carried on up to the present.

A cog in the wheel of a big city

At the end of the 1980s, I was given the opportunity to work in the Development Office of the City of Helsinki's Executive Office for some two years. Among other things, the office was responsible for planning and implementing large regional construction sites in Helsinki. It was the true hub of the City of Helsinki's planning and project activities. At the time, Raimo Ilaskivi, the Lord Mayor of Helsinki, flew in a small plane over the forests of Western Sipoo together with Project Director Matti Väisänen, and together the two planned areas to house the growing population of Helsinki. I wonder if the idea of incorporating Östersundom into Helsinki, which eventually took place in the early 2000s, actually originated from these flights. My work at the time was more down-to-earth: I was working on the planning and construction project of the new Vuosaari district. In particular, I was involved in the planning and construction of the areas of Aurinkolahti and Meri-Rastila and the related research projects. As a small personal detail, I can mention that the then Head-of-Office, architect Jaakko Tolonen, also designed our house in Järvenpää where we still live today.

Helsinki Metropolitan Area Council — my university of regional cooperation

The most regionally enlightening job I ever had was at the Location Planning Office of the Helsinki

Metropolitan Area Council, where I worked as a planner throughout the 1990s. The role of the office was to coordinate extensive and partly difficult regional issues related to land-use planning and implementation. These included port areas, landfills, depots, major transport projects and other sites requiring extensive regional planning and coordination. The office did not have the authority to make decisions regarding these matters, but it brought together various parties involved in the planning and construction of the focus area. During this part of my career, which lasted for 11 years, I became acquainted with most of the designers and researchers working in the Helsinki Metropolitan Area. In this respect, my work was highly rewarding. The networking I did at the time has carried through all the way to today. In fact, I have continued to work with many of my colleagues from the time, including Seppo Laakso and Pekka Vuori, all the way to the end of my career. The pivotal planning document used at the office was entitled "Joint activities' planning programme" (Yhteisten toimintojen sijoittamishjelma, YTO 2010). I can honestly say, it is one of the best regional planning documents ever to be produced! Oh well, perhaps Eliel Saarinen's 1918 planning work mapping out Greater Helsinki was slightly more important for the development of the area.

The Achilles heel of the Metropolitan Area Council's operations lay in its unconditional partner-city consensus policy for all decision-making. This eventually led to the downfall of the council's operations and, in the early 2000s, the Metropolitan Area Council was replaced with the current Helsinki Region Transport (HSL) and Helsinki Region Environmental Services Authority (HSY). During its heyday, however, the Metropolitan Area Council had a number of tasks in which it excelled, despite all its limitations.

My working life in Espoo

9 September 1999 is a date I remember particularly well. That was the day I started working for the City of Espoo, in what at the time was the Information and Research Office. At that time, some 21 years ago, there were approximately 209,000 residents in Espoo. Today, the population is 291,000 and, in two or three years' time, it will reach 300,000. A substantial amount of regional development took place over those 21 years. The importance of the Helsinki Metropolitan Area as the driving force of the economy of the entire country has become significantly emphasised and, in many respects, the region has become more open

and international. In 2000, Espoo was home to some 7,000 foreign-language speakers, whereas today the number is close to 55,000. Similar development has also taken place in Helsinki and Vantaa, but not really anywhere else in Finland. At the moment, well over half the country's foreign-language speakers live in the Helsinki Metropolitan Area.

On a national scale, the City of Espoo's development has been phenomenal. This rapid development first started when the University of Technology was relocated to Otaniemi in the mid-1950s, and the design of the campus area was carried out by Alvar Aalto's office. The campus area remains the largest and most coherent of Aalto's planning areas. Another important event was the planning and construction of the Tapiola district, initiated by Heikki von Hertzen. Von Hertzen's ideas on housing policy were highly progressive, and they turned Tapiola into an excellent example of Finnish housing and residential district planning, where the needs of families with children were particularly considered, and its importance remains undeniable today.

The 1960s and 1970s were a time of rapid growth and urbanisation all over Finland. Espoo and Vantaa, however, grew particularly fast. These two cities, therefore, had very similar structural development. The regional construction policy launched by Mauno Koivisto, among others, created in both cities large residential areas that at the time were often separated from other urban structures and services. The construction of the time was criticised but, on the other hand, Finland was suffering from emigration, especially to Sweden and also to Australia.

When talking about Espoo and Vantaa, the traditional concept of city structure needs to be put aside. Both cities have several centres that are connected by transport and outdoor routes. Structural perception of these cities requires good local knowledge and understanding of the fact that a city may have several centres instead of just one. This structural issue has now been largely resolved as individual residential areas have become intertwined. The decision to build a metro line in the early 2000s proved to be of vital importance to Espoo. It has played a pivotal role in the consolidation of urban structure, although its full impact remains to be seen.

For me, working in a rapidly growing city has been both rewarding and challenging at the same time. It has been rewarding to witness and participate in the development of the city, to sense the dynamics of its growth and to integrate various planning and policy principles. Here, my personal work experience in regional planning has been of great benefit and importance, as I have been able to mirror Espoo's development with that of the entire Helsinki

Metropolitan Area and, more extensively, that of the Helsinki Region. The major challenges in my work have, for the large part, remained the same: fast growth and development have required agile and fast-paced information and research activities. New phenomena related to urbanisation have also proven to be challenging. Perhaps the most demanding aspect has been keeping up with the development of the foreign-language population and the related information and research work. Extensive networking in information and research activities in the Helsinki Metropolitan Area and in the six major Finnish cities, and networking on a more extensive, national and international scale have been a major help in this work.

Strong collegial relationships dating back to the 1980s have played an important role. Without cooperation networks, information and research activities in cities would be impossible. The administrative boundaries of cities do not define the placement and development of societal and urban structural phenomena.

What does the future hold?

The future of Espoo remains partly obscure, as is currently the case for all Finnish cities. Will the transport and working changes caused by COVID-19 remain permanent? Will the foreign-language population continue to grow? How will jobs develop and how will urban economy cope with all the major societal and structural changes ahead? Responding to these challenges requires excellent and extensive information production and research activities. They must be cherished!

Wistfully I now join the reserves, to become a man of leisure, but never idle.

Järvenpää, 27 November 2020

Teuvo Savikko
Research Director, retired

Tiedon merkitys strategiatyössä

Jorma Valve, strategiajohtaja, Espoon kaupunki

Toimintaympäristön muutosvauhti on muotoutunut jatkuvasti kiihtyväksi. Kaupungin kehitykseen ja toimintaympäristöön kohdistuvat haasteet ovat lisääntyneet ja ne ovat usein ns. ilkeitä ongelmia. Samalla ne ovat myös toisistaan riippuvaisia. Tulevaisuuden suuntaa haettaessa skenaarioiden ja ennakkoinnin merkitys kasvaa.

Tieto strategisessa johtamisessa ja päätöksenteossa

Muutosvauhdin kiihtyessä myös tiedon merkitys strategiatyössä korostuu. Perinteisesti käytetty tieto on ollut pitkälti peräpeiliin katsomista, mutta jatkossa on löydettävä välineitä, joilla katsotaan entistä enemmän eteenpäin. Strategiatyössä tarvitaan tietoa ja jaettua ymmärrystä vaihtoehtoisista tulevaisuuksista ja niiden kehityskuluista. Samalla vaatimukset käytettävissä olevalle tiedolle lisääntyvät. Onko tieto relevanttia, luotettavaa ja riittävän nopeasti ja helposti käytettävissä?

Informaation ja tiedon hallintaa pidetään kunnallisessa päätöksenteossa hyvän valmistelun keskeisenä edellytyksenä. Myös tässä yhteydessä ajantasaisen ja luotettavan tiedon merkitys korostuu. Strategisen tiedolla johtamisen tavoitteena on tuottaa relevanttia tietoa päätöksentekijöille nykyhetkeen ja pitkälle aikavälille. Käytettävissä olevalla tiedolla ja kaupunkia kuvaavilla faktoilla mahdollistetaan, että erilaiset näkökulmat ja vaihtoehdot otetaan huomioon sekä johtamisessa että päätöksenteossa.

Espoo-tarinan eli kaupungin strategian laadinnassa ja päivityksessä keskeistä on tiedon tuottaminen valmistelun pohjaksi. Espoo-tarinan valmistelussa käytettäviä tietoaineistoja ovat mm. espoolaisille sekä luottamushenkilöille ja henkilöstölle suunnatut Mun Espoo -kyselyt, erilaiset tutkimustulokset sekä toimintaympäristöä ja taloutta kuvaavat toteutuma- ja ennustetiedot. Eri tahojen laaja osallistuminen ja riittävän pitkä aika vuorovaikutukselle ovat edellytyksiä yhteisen tulkinnan ja ymmärryksen syntymiselle "Tehdään yhdessä Espoo-tarina" hengessä. Näin Espoo-tarinan sisältö on aidosti yhteinen ja yhdessä luotu.

Espoo-tarinan toimeenpanon tukeminen

Espoo-tarinan toimeenpanon tukemisessa tarvitaan tietoa siitä, missä olemme ja minne meidän tulisi mennä valtuustokauden aikana. Kaupungin toiminnan ja toimintaympäristön arviointi ja mittaaminen on

haastavaa, sillä vaikutuksiltaan usein moniulotteisille tavoitteille on vaikea löytää yksiselitteisiä mittareita. Meidän onkin jatkuvasti etsittävä uusia välineitä sekä toimintaympäristön että toiminnan arviointiin ja mittaamiseen.

Espoo-tarinan toteutumisen tilannekuvaa arvioidaan valtuustokauden puolivälissä ja valtuustokauden lopulla käyttämällä indikaattoreita, joilla kuvataan asian tilaa ja sen kehitystä pidemmällä aikavälillä. Moniulotteisella indikaattoritarkastelulla nähdään, missä on onnistuttu ja missä kehitys ei ole ollut tavoitteenmukaista tai riittävää.

Tieto on keskeinen resurssi ja voimavara niin strategisessa kuin myös operatiivisessa johtamisessa. Tiedon pitää olla luotettavaa ja helppokäyttöistä. Tiedon hyödyntämiseksi sen tulee olla tarkoitukseen muokattua ja visuaalisesti käytettävää. Näin madalletaan kynnystä tiedon hyödyntämiseen johtamisessa ja päätöksenteossa.

Tällä hetkellä dataa kerätään enemmän kuin koskaan aiemmin eri toiminnoista ja tapahtumista, mutta sen hyödyntämisessä meillä on vielä paljon tekemistä johtuen mm. datan saatavuudesta ja luotettavuudesta. Datan jalostamisessa tekoäly ja koneoppiminen ovat vielä pääosin hyödyntämättömiä voimavaroja. Uuden tiedon synnyttämiseksi tarvitaan uusia keinoja ja eri tietovarantojen yhdistelyä. Parhaimmillaan johdon työpöydällä voisi ajatella olevan muutama indikaattori, joiden syy-seuraussuhteet tunnetaan ja joita hyödyntämällä voisi nähdä, ollaanko kulkemassa haluttuun suuntaan. Tosin syvempi analyysi edellyttää aina laajaa tietopohjaa.

Teuvo Savikko on tutkimusjohtajana ollut pitkään ansiokkaasti kehittämässä ja tuottamassa toimintaympäristö- ja tutkimustietoa strategisen suunnittelun ja seurannan tarpeisiin. Nyt Teuvon siirtyessä viettämään ansaittuja eläkepäiviä, toivotan hänelle oikein hyvää jatkoa tulevaan elämänvaiheeseen.

Kaupunkitutkimus kansallisen kehityksen keskiössä

Mari Vaattovaara
kaupunkimaantieteen professori, Helsingin yliopisto
Kaupunkitutkimusinstituutin johtaja

Kaupunkeihin erikoistuvalla monialaisella tutkimuksella on merkittävä rooli kansallisen kehityksen ymmärtämisessä ja tulevaisuuteen luotsaavan toiminnan kehittämisessä. Vetovastuu kaupunkitutkimuksesta oli pitkään lähes yksinomaan suurimpien kaupunkien harteilla. Muutosta tähän ovat tuoneet vuonna 2012 perustettu Kaupunkiakatemia-verkosto sekä Helsingin yliopiston vuonna 2018 perustama monitieteinen kaupunkitutkimusinstituutti Urbaria.

Kansallisvaltio oli pitkään riittävä yksikkö niin tarkka-
piirteisessä yhteiskunta-analyysissä kuin yhteiskun-
tapoliittisen toiminnan ohjaamisessa. Hienosyiset,
usein sosioekonomiset tai kuntapohjaiset maaseutu-
kaupunkiperustaiset tutkimukset kuvasivat osuvasti
hyvinvointivaltiomme tilaa ja mahdollistivat myös kan-
sainvälisen tieteellisen vertailun (Waris 1932, Kuusi
1962, Allardt 1976). Kansallinen poliittinen ohjaus oli
osuvaa ja historian valossa myös onnistunutta. Hy-
vinvointivaltion rakentumisen tapa on edelleen kan-
sainvälisesti vailla vertaansa.

Nyt tilanne on kuitenkin toinen. Suurimmat jaot näyt-
täytyvät kaupunkiseutujen sisällä, eivätkä kansalliset
tai edes kunnalliset tarkastelut riitä yhteiskunnallisen
kehityksen ymmärtämiseksi. Kaupunkikysymyksistä
on tullut yhteiskunnallisen keskustelun polttavia ky-
symyksiä.

Yhteiskuntamme tulevaisuus on pitkälti riippuvainen
kaupunkiseutujen, erityisesti pääkaupunkiseudun,
kyvystä tarttua uusiin mahdollisuuksiin ja toisaalta
ratkoa alueillaan ilmeneviä ongelmia. Siksi kansain-
välisen viisauden ja kokemuspohjaisen osaamisen
välittyminen suomalaisen kaupunkikehityksen ym-
märtämiseksi ja ohjaamiseksi on kiireesti tarpeen.

Myös useat kaupunkien suunnittelun ja hallinnon ra-
kenteet sekä toimintamallit, jotka luotiin täysin toisen-
laiseen yhteiskunnalliseen tilanteeseen 1960–70-lu-
kujen aikana, kaipaavat jatkuvaa uudistusta. Tilanne,
jossa kaupunkiseutu monikeskuksesta, väestö van-
henee ja monikulttuuristuu, on uusi kaikille. Se, että
pääkaupunkiseutu samalla kasvaa vuosittain monen
keskimääräisen kunnan väkiluvun verran, asettaa
oman haasteensa kansalliselle ohjauspyrkimykselle
ja päätöksenteolle (Kortteinen & Vaattovaara 2000;
Kortteinen & Vaattovaara 2015).

Koko demokraattisen järjestelmän perustavanlaa-
tuinen ominaisuus ja vaade on se, että rakenteet
ja toimintatavat kykenevät muuttumaan kansalais-
ten todellisuuden ja vaatimusten kanssa yhtä jalkaa
(Luhtakallio & Alapuro 2008). Kysymys kaupungistu-
misesta, kaupunkien sisäisen kehityksen ymmärtämi-
sestä sekä uusien näkökulmien avaamisesta ei siis
ole vähäinen. Se on pikemminkin välttämätön ehto
myös kansallisen yhtenäisyyden ja integraatiopyrki-
myksen turvaamiseksi myös tulevaisuudessa.

Kaupunkeihin erikoistuvalla monialaisella tutkimuk-
sella on siis merkittävä rooli kansallisen kehityksen
ymmärtämisessä ja tulevaisuuteen luotsaavan toi-
minnan kehittämisessä. Pääkaupunkiseudun kunnilla
on kaupunkitutkimuksessa ollut myös kansallisesti
aivan erityinen rooli. Monitieteisen kaupunkitutki-
muksen tekeminen, kerääminen, edistäminen ja
tukeminen on ollut pitkään lähes yksin suurimpien
kaupunkien harteilla. Heidän panoksensa ja tuki kau-
punkitutkimuksen edistämiseen myös yliopistoissa
on ollut keskeinen.

Kansainvälisesti tilanne on aivan poikkeuksellinen.
Monitieteiseen kaupunkitutkimukseen erikoistuvia yk-
siköitä löytyy lähes kaikista länsimaista ja huippuyli-
opistoista. Esimerkiksi Hampurin HafenCity-yliopisto
on kokonaisuudessaan rakentunut kaupunkitematii-
kan ympärille.

Tilanne on kuitenkin muuttumassa. Yksittäisten
kaupunkien ja yliopistojen oppiaineiden osaamisen
kokoamiseksi, eri näkökulmien yhdistämiseksi ja
tältä pohjalta viisauden vahvistamiseksi Helsingin
yliopiston rehtori perusti Kaupunkiakatemia-nimisen
verkoston vuonna 2012. Kaupunkiakatemian
strategisena johtoryhmänä toimivat pormestari
Jan Vapaavuori, kaupunginjohtaja Jukka Mäkelä,
kaupunginjohtaja Ritva Viljanen, Helsingin yliopiston
rehtori Jari Niemelä ja puheenjohtajana Aalto
yliopiston rehtori Ilkka Niemelä. Kaupunkiakatemia
on pääkaupunkiseudun kaupunkien vahvalla tuella ja
yhteistyön avulla mm. tarjonnut kaupunkitutkimuksen
opetusta Helsingin yliopiston ja Aalto-yliopiston
yhteisessä sivuainekokonaisuudessa ja samalla
koonnut kaupunkitutkimuksen ja -suunnittelun
osaamista yhdessä tekemisen perustaksi. Rakentunut
yhteistyö on ollut perusta myös

Suomen ensimmäisen kaupunkitutkimuksen ja suunnittelun maisteriohjelman – Masters Programme in Urban Studies and Planning - perustamisessa. Helsingin yliopiston ja Aalto-yliopiston yhteisestä koulutusohjelmasta on valmistunut uusia maistereita, myös kaupunkien palvelukseen.

Vuonna 2018 Helsingin yliopisto perusti Suomen ensimmäisen monitieteisen kaupunkitutkimusinstituutin, Urbanian. Se pyrkii osaltaan ja yhteistyössä vastamaan kaupungistumisen haasteeseen. Aalto yliopisto toimii tässä työssä keskeisenä yhteistyökumppanina.

Espoon rooli on ollut aivan keskeinen kaupunkitutkimuksen edistämässä, tukemisessa, kokoamisessa sekä uuden tiedon ja tutkimuksen tuottamisessa. Lisäksi Espoo on kaupunginjohtaja Jukka Mäkelän aikana avannut koko toimintansa tutkimustyön alustaksi. Yhteistyön tapa, dialogin voima ja ongelmien avaaminen tiede- ja tutkimusyhteisön tarkasteltavaksi on myös kansainvälisestä näkökulmasta erityistä ja innostavaa. Kaupungeissa on lukuisia erityispiirteitä, jotka eivät tyhjene kansallisten sosiaali- ja terveystoimen, luonnonvarojen, kestävä kehityksen tai ympäristöhallinnon erityiskysymyksiin. Eikä meillä ole varaa jäädä kaupungistumisen jalkoihin.

Lopuksi haluan henkilökohtaisesti kiittää nyt eläköityvää Teuvo Savikkoa hänen kontribuutiostaan kaupunkitiedon, kaupunkitutkimuksen, avoimen datan ja yliopistoyhteistyön tukemisessa. Toivottavasti myös tulevaisuudessa etenemme Espoo edellä, monia uusia ratkaisuja etsimään!

Lähteet:

Allardt, Erik (1976). Dimensions of welfare in a Comparative Scandinavian Study.

Acta Sociologica, 19(3): 227–239.

<https://doi.org/10.1177/000169937601900302>

Kortteinen, Matti ja Vaattovaara, Mari (2000): Onko osa Helsingistä alkeihityksen kierteessä?

Yhteiskuntapolitiikka 65 (2000): 2.

Kortteinen, Matti ja Vaattovaara, Mari (2015). Segregaation aika. Yhteiskuntapolitiikka 80 (2015): 6.

Kuusi, Pekka (1962). 60-luvun sosiaalipolitiikka (Vol. 6). WSOY.

Luhtakallio, E., & Alapuro, R. (2008). Vaalidemokratia, vastademokratia ja politiikan paluu: johdatusta Pierre Rosanvallonin ajatteluun. In Vastademokratia: politiikka epäluulon aikakaudella (pp. 7-17). Vastapaino.

Waris, Heikki (1932). Työläisyhteiskunnan syntyminen: Helsingin Pitkäsillan pohjoispuolelle (Vol. 1). Helsingin Yliopisto.

Lisätietoa:

<https://www.helsinki.fi/fi/kaupunkitutkimusinstituutti>

<https://urbanacademy.fi/>

<https://www.helsinki.fi/en/admissions/degree-programmes/urban-studies-and-planning-masters-programme>

KAUPUNKITUTKIMUS HELSINGIN YLIOPISTO

1998 PROFESSORIT

Helsingin yliopistoon perustettiin kuusi kaupunkitutkimuksen professoria. Professorit edustavat sosiologian, maantieteen, historian, sosiaalipolitiikan, kansantaloustieteen ja ekologian tieteenaloja. "Tulevaisuudessa on mahdollista, että perustetaan uusi tieteidenvälinen kaupunkitutkimuksen instituutti", totesi rehtori Kari Ratvio.

2010 KATUMETRO

Kaupunkitutkimuksen ja metropolipolitiikan yhteistyöohjelma 2010-2019.

2012 KAUPUNKIAKATEMIA

Aalto-yliopiston, Helsingin yliopiston, Espoon, Helsingin ja Vantaan kaupunkien tutkimusohjelman kaupunkikehittämisen yhteistyöalusta, jossa edistetään kaupunkitutkimuksen ja kaupunkikehittämisen välistä vuorovaikutusta sekä tuetaan monitieteistä yhteistyötä. Vuonna 2019 strategisen johtoryhmän muodostivat yliopistojen rehtorit ja kaupunkien kaupunginjohtajat.

2015 PROF13 KESTÄVÄ KAUPUNKI

Suomen Akatemian rahoitus kestävä kaupunkitutkimuksen teemaan (HELSUS).

2017 PROF14 KAUPUNGIT JA ERIARVOISUUS

Suomen Akatemian rahoitus kaupungit ja eriarvoisuus -teemaan (INEQ).

KAUPUNKITUTKIMUKSEN JA -SUUNNITTELUN MAISTERIOHJELMA (USP)

HY:n ja Aalto yliopiston yhteinen monitieteellinen ja kansainvälinen maisteriohjelma.

2018 KAUPUNKITUTKIMUSINSTITUUTTI URBARIA

Suomen ensimmäinen akateeminen kaupunki- ja aluetutkimukseen keskittynyt monitieteinen yksikkö. Urbanian toiminnassa yhdistyvät Helsingin yliopiston akateeminen erityisosaaminen ja poikkitieteellinen yhteistyö kaupunkien ja muiden toimijoiden kanssa.

Monimuotoinen tilasto- ja tutkimusyhteistyö kaupunkien tiedolla johtamisen tukena

Ari Jaakola, tilasto- ja tietopalvelupäällikkö, Helsingin kaupunki, Kaupunkitutkimus ja -tilastot

Helsingin seudulla on tehty pitkään tiivistä tietoyhteistyötä. Jo 1970-luvulla toteutettiin useita seudullisia tutkimus- ja selvityshankkeita, koottiin yhteen seutua koskevaa tutkimustietoa sekä luotiin perustaa seudullisesti yhtenäiselle tietorekisterille. Siitä yhteistyö on syventynyt ja laajentunut kattavien tilastopalvelujen, ennusteiden ja ennakkointitarkastelujen tuotantoon, monitieteelliseen kaupunkitutkimukseen ja tiedon avaamiseen avoimena datana.

Helsingin seutu muodostaa toiminnallisesti yhtenäisen kaupunkikokonaisuuden, jossa kaupunkiseudun väestö, työpaikat ja palvelut sijoittuvat usean kunnan alueelle. Asukkaat hyödyntävät kaupunkitilaa laajasti, käyvät töissä ja viettävät vapaa-aikaansa kaupunkiseudun eri osissa sekä hakevat tarvitsemansa palvelut eri puolilta kaupunkiseutua. Etenkin ytimeltään kaupunkiseudun kaupunkirakenne on yhtenäinen. Yhteiskunnalliset ilmiöt ja kehityskulut vaikuttavat koko kaupunkiseutuun samanaikaisesti, vaikka ehkä saavatkin paikallisesti aikaan erilaisia ilmenemismuotoja.

Koska kaupungin toimintaympäristöön ja sen kehitykseen vaikuttavat tekijät ovat yhteisiä, seudun kuntien johtamisessa, päätöksenteossa ja palvelujen järjestämisessä tarvitaan tietoa ja ymmärrystä koko kaupunkiseudun kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Yhteisesti jaettu tilannekuva luo perustan kaupunkien yhteistyölle ja yhteiseen edunvalvontaan. Onkin luonnollista, että seudullinen tietoyhteistyö on kehittynyt vuosien saatossa tiiviiksi ja laaja-alaiseksi.

Seudullista tilasto- ja tutkimusalan yhteistyötä on toteutettu vuosien saatossa lukuisissa eri hankkeissa ja muodoissa. Kattavaan kuvaukseen ei tässä yhteydessä ole mahdollisuutta, mutta muutamien esimerkkien kautta voi saada kuvan yhteistyön laaja-alaisuudesta ja myös syvyydestä, joka tietoyhteistyöhön Helsingin seudulla liittyy.

Yhteinen tietoperusta ja tilannekuva muodostaa perustan kaupunkien tiedolla johtamiselle

Yhteisen tietoperustan tarve tunnistettiin kaupunkiseudulla jo viimeistään 1970-luvulla, jolloin erityisesti Espoo ja Vantaa kasvoivat voimakkaasti Helsingin naapurissa. Silloisen Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnan (YTV) toimesta toteutettiin useita se-

dullisia tutkimus- ja selvityshankkeita, koottiin yhteen pääkaupunkiseutua koskevaa tutkimustietoa sekä luotiin perustaa seudullisesti yhtenäiselle tietorekisterille, johon koottiin erilaista kuntien toiminnassa tarvittavaa tietoa yhtenäisessä muodossa. Jatkumona tälle on nykyisen Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymän (HSY) ylläpitämä Seudullinen perusrekisteri (Sepe), joka on edelleen käytössä ja erinomaisen tärkeä tietoaaineisto moniin eri tarpeisiin.

1990-luku merkitsi tietotyön voimakasta digitalisointia tuoden mukanaan aivan uudenlaisia mahdollisuuksia tilasto- ja rekisteriaineistojen tuottamiseen, mutta myös niiden pohjalta tuotetun tiedon raportointiin. Samaan aikaan Suomessa koettiin ensin syvä lama ja sen jälkeen ennen näkemättömän voimakas nousukausi. Kaupunkiseudun väestörakenne alkoi monikulttuuristua kiihtyvän maahanmuuton seurauksena. Helsingin seudun johdossa kuten myös seudun tietohuollosta vastaavien keskuudessa tunnistettiin tarve koota yhteen sekä välittää nopeasti ja havainnollisesti mahdollisimman tuoretta faktapohjaista tietoa kaupunkien johtamisen ja elinkeinoelämän kannalta keskeisistä ilmiöistä. Helsingin seudun tietohuollon neuvottelukunta käynnisti syksyllä 1996 Helsingin seudun nopeat indikaattorit -hankkeen, joka toteutettiin laaja-alaisena yhteistyöhankkeena YTV:n johdolla. Yhteistyön tuloksena keväällä 1997 julkaistiin ensimmäinen Helsingin seudun suunnat -neljännesvuosijulkaisu, jota on siitä lähtien julkaistu nykyisen HSY:n, seudun kuntien, Uudenmaan liiton, Uudenmaan ELY-keskuksen ja Helsingin seudun kauppakamarin välisenä yhteistyönä yhtäjaksoisesti jo yli 20 vuoden ajan. Vaikka julkaisua on kehitetty vuosien saatossa monin tavoin, sen perusidea on säilynyt. Nopealla aikataululla tuotettavalle, keskeisiä ilmiöitä kuvaaville ennakoiville indikaattoreille on jatkuvasti kysyntää.

Yhteistä tietoperustaa on rakennettu sittemmin monella muullakin tavoin. Keskeisenä yhteistyöfoorumina on toiminut seudun kuntien, HSY:n ja HSL:n (Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä) yhteinen seututietoryhmä, jonka puitteissa on toteutettu lukuisia yhteisiä tilasto- ja tutkimushankkeita sekä jaettu tietoa ajankohtaisista hankkeista. Erinomainen esimerkki yhdessä tekemisen tuloksista on kaikille avoin ja yhteinen Aluesarjat-tilastotietokanta, joka kokoaa yhteen seudun kuntien toimintaympäristöä kuvaavia keskeisiä tilastotietoja yhtenäisessä ja vertailukel-

poisessa muodossa. Mukaan otetut tiedot on valittu ja määritelty yhdessä, samoin palvelua on kehitetty yhdessä kustannuksia jakaen. Näin on säästetty paljon aikaa, päällekkäistä työtä ja myös kustannuksia verrattuna tilanteeseen, jossa jokainen toimija hankkisi kaikki tarvitsemansa tiedot ja niiden ylläpito- ja jakelujärjestelmät erikseen.

Aluesarjat-tilastopalvelun ja siihen sisällytettyjen tilastoaineistojen lisäksi vuosien saatossa on hankittu yhdessä useita muitakin kuhunkin ajanhetkeen tarvittuja tietoaaineistoja. Maahanmuuttajien kotoutumista monipuolisesti kuvaava ja kotoutumisen seuranta tukeva tilastoaineisto on yksi hyvä esimerkki. Parhaillaan valmistellaan laajan hyvinvointia ja terveyttä kartoittavan kyselyaineiston keruuta. Uusien aineistojen hankinnan ja niiden yhteisen määrittelyn ohella tärkeää on ollut myös tietoperustaan liittyvä edunvalvonta. Seudun tietovastaavien yhteisellä äänellä on ollut painoa ja yhteisin ponnistuksin on voitu vaikuttaa tiedon laatuun ja käytettävyyteen.

Kokonaan oman kokonaisuuden yhteistyössä muodostavat tutkimus- ja ennakointihankkeet, joita on toteutettu yhteisesti määritettyjen ja hankittujen tietoaaineistojen pohjalta. Edellä mainittu maahanmuuttajien kotoutumisen seuranta on yksi esimerkki, mutta muitakin löytyy. Helsingin seutua kuvaava laaja tilastopaketti, jota ylläpidetään Helsinginseutuverkkosivuilla, seudun tulevaa työpaikkakehitystä ennakoivat työpaikkaprojektiot, seudun vieraskielisen väestön ennusteet, erilaiset seudulliset selvitykset ja metropolitutkimukset, Suomen suurimpia kaupunkeja vertailevat tilastojulkaisut, Helsingin seudulle muuttaneiden asumisura- ja tulokehitystarkastelut ja monet muut erillishankkeet ovat yhteisen tekemisen konkreettisia tuloksia. Tällä hetkellä käynnissä on mm. yhteinen hanke väestöennusteiden ja niiden laatimises- sa tarvittavien työvälineiden kehittämiseksi.

HRI nosti pääkaupunkiseudun avoimen datan edelläkävijäksi

Tietoaaineistoja ei ole hankittu ainoastaan kaupunkien omaan käyttöön, vaan niitä on haluttu jakaa käyttöön myös laajemmin. Pääkaupunkiseudun kaupunginjohdajat päättivät helmikuussa 2009 perustaa työryhmän, jonka tehtävänä oli kartoittaa seututiedon tuottamisen sen hetkinen tilanne ja kehittämistarpeet. Työn tulosten pohjalta laadittiin Seututietovisio 2020, jossa ehdotettiin kokonaan uudenlaisen tietojen jakamisen konseptia (Helsinki Region Infoshare HRI). Ehdotuksen kantavana ideana oli harmonisoidun ja standardoidun tiedon jakaminen yhdestä paikasta avoimena datana kaikkien käyttöön. Näin haluttiin edistää tietovarantojen hyödyntämistä yhteiskunnassa laajasti – nyt myös asukkaat, yritykset ja organisaatiot voisivat saada itselleen hyödyllisiä tietovarantoja helposti

käyttöön ja hyödyntää niitä vapaasti omien tarpeidensa ja intressiensä pohjalta.

Idea lähdettiin toteuttamaan pääkaupunkiseudun kuntien yhteisenä hankkeena ja jo vuonna 2010 julkaistiin HRI-verkkopalvelun ensimmäinen versio, jota esiteltiin laajemmalle yleisölle maaliskuussa 2011. Palvelu oli laatuaan ensimmäinen Suomessa. Se sai jo alussa runsaasti huomiota osakseen ja sen käyttäjämäärä kasvoi nopeasti. Palvelun kehittyessä ja palveluun mukaan saatujen uusien aineistojen myötä kiinnostus lisääntyi entisestään ja palvelu nousi nopeasti edelläkävijän asemaan paitsi Suomessa myös kansainvälisesti.

Kiinnostusta herätti luonnollisesti HRI-konsepti ja toimintamalli itsessään, sen toteutus ja sen pohjalta tuotetut sovellukset. Kiinnostavaa näiden rinnalla oli myös se, että palvelu tuotettiin ja sitä ylläpidettiin aidosti usean kaupungin yhteishankkeena. Pitkäjänteinen seudullinen tietoyhteistyö ja muutenkin seudun kaupunkien yhteistyöperinne olivat luoneet konseptille vahvan ja luontevan perustan, ja voidaan sanoa, että se oli yksi keskeinen tekijä HRI-palvelun menestyksen taustalla.

Avoin data ja HRI-palvelu olivat keskeisessä roolissa myös, kun vuonna 2014 Suomessa käynnistettiin uudenlainen kestävä kaupunkikehityksen strategia. Strategia sai nimekseen 6Aika – Avoimet ja älykkäät palvelut, ja siinä olivat mukana Suomen suurimmat kaupungit, Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Oulu ja Turku. 6Aika-strategiassa kaupunkipalvelujen avointa ekosysteemiä rakennettiin kolmella painopistealueella: avoimet innovaatioalustat, avoin data ja rajapinnat sekä avoin osallisuus. HRI-palvelu toimi esimerkkinä muille kaupungeille erityisesti avoin data ja rajapinnat -painopistealueella, mutta toki myös HRI-palvelua kehitettiin yhdessä muiden mukana olleiden kaupunkien kanssa. Pääkaupunkiseudulla kaupunkien yhteistyö syveni 6Aika-strategian yhteydessä jopa niin pitkälle, että projektiin hankittiin kaupunkien yhteinen yöntekijä.

Tutkimusyhteistyötä metropolialueen hyväksi

Pääkaupunkiseutu ja sitä ympäröivä metropolialue muodostaa maamme merkittävimmän yliopisto- ja korkeakoulukesittymän. Onkin luontevaa, että kaupunkien ja seudun yliopistojen ja korkeakoulujen välille on kehittynyt pitkäaikainen kaupunkitutkimukseen liittyvä yhteistyön perinne. Konkreettisena ilmentymänä tästä ovat olleet esimerkiksi kaupunkitutkimukseen liittyvät professorit sekä kaupunkien ja yliopistojen ja korkeakoulujen yhteiset tutkimusohjelmat. Yhteistyö on jatkunut pitkään, mutta samalla se on kehittynyt ja saanut jatkuvasti uusia muotoja.

Ensimmäiset kuusi kaupunkitutkimuksen professoria nimettiin Helsingin yliopistoon vuonna 1998. Tuolloin toiminnan rahoittivat yhdessä opetusministeriö, Helsingin yliopisto ja Helsingin kaupunki. Vuonna 2003 hankesopimusta laajennettiin siten, että perustettiin kolme uutta professuuria ja uusina rahoittajina mukaan tulivat Teknillinen korkeakoulu sekä Espoon, Lahden ja Vantaan kaupungit. Yhteistyön tavoitteena oli Helsingin metropolialueen kehittämistä tukevan kaupunkitutkimuksen vakiinnuttaminen yliopistollisena tutkimus- ja koulutusalueena ja Helsingin metropolialueen ja sen kaupunkien innovaatiojärjestelmän vahvistaminen. Hankesopimus ulottui vuoteen 2010 saakka.

Uuden sopimuskauden valmistelu aloitettiin vuoden 2008 lopulla. Valmistelun pohjalta syntyi keväällä 2009 yhteinen metropolialueen tutkimusohjelma, joka sidottiin osaksi valtion metropoliohjelman tavoitteenasettelua. Tutkimusyhteistyön toimintatapaa uudistettiin ja yhteistyöhön osallistuneiden joukko laajeni. Yliopistojen lisäksi mukaan tulivat seudun ammatikorkeakoulut, ja myös kolme ministeriötä (työ- ja elinkeinoministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö sekä ympäristöministeriö) osallistui ohjelman rahoittamiseen. Ohjelman valmistelu toteutettiin poikkeuksellisen laaja-alaisena yhteistyönä, ja mukana olleet kaupungit osallistuivat ohjelman valmisteluun, tutkimushankkeiden määrittelyyn ja yhteistyön vahvistamiseen hyvin aktiivisesti.

Tätä "KatuMetro" (Kaupunkitutkimus ja metropolipolitiikka) -nimellä kulkenutta tutkimusyhteistyömallia toteutettiin kahden sopimuskauden ajan, ensin vuosina 2010-2014 ja sen jälkeen toimintamallia uudistaen ja hieman muuttuneella kokoonpanolla vielä vuosina 2015-2018. Ohjelman tavoitteena oli edistää monitieteistä, korkeatasoista ja metropolialueen erityispiirteistä lähtevää kaupunkitutkimusta ja siihen tukeutuvaa kehittämistoimintaa. Ohjelman keskeisenä tavoitteena oli kehittää ja rahoittaa horisontaaliseen yhteistyöhön perustuvaa kaupunkitutkimustoimintaa ja tutkimustulosten soveltamista sekä päätöksenteon tueksi että hyvien käytäntöjen ja toimintamallien kehittämiseksi. Kyse oli ennen muuta yhteistyön tiivistämisestä kaupungin toimijoiden ja tutkimusyhteisön välillä niin tutkimusaiheiden määrittelyssä ja valinnassa kuin tutkimustulosten jalkauttamisessa käytännön toimintaan. Ohjelmakausien aikana toteutettiin kaikkiaan yli 70 tutkimus- ja kehittämishanketta.

KatuMetro-kausien jälkeen seudun tutkimusyhteistyö jatkuu edelleen tiiviinä. Monitieteisen kaupunkitutkimustoiminnan kehittämiseksi Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit päättivät rahoittaa vuosiksi 2018-2023 kaupunkitutkimuksen tutkijatohtoreiden paikkoja Helsingin yliopistossa ja Aalto-yliopistossa. Rahoitusta on noin kuudelle tutkijalle vuosittain, ja paikat täytetään avoimena hakuna yliopistojen rekrytointi-

prosessien mukaisesti. Samanaikaisesti kaupungit myönsivät rahoituksen myös uudelle kaupunkitaloustieteen professuurille Aalto-yliopistoon.

Sopimuskaudella 2019-2023 kaupunkitutkimukseen liittyvää yhteistyötä toteutetaan Kaupunkiakatemiasa, joka toimii Aalto-yliopiston, Helsingin yliopiston sekä Espoon, Helsingin ja Vantaan kaupunkien yhteistyöalustana ja jonka käytännön työtä koordinoivat projektipäällikkö ja suunnittelija. Yhteistyön tavoitteena on edelleen kaupunkitutkimuksen ja kaupunkikehittämisen välisen vuorovaikutuksen lisääminen sekä monitieteisen yhteistyön tukeminen. Käytännössä kaupunkiakemia tukee tutkimukseen pohjautuvien monitieteisten ja vaihtoehtoisten näkökulmien löytämistä kaupunkikehittämisessä, kehittää yliopistojen ja kaupunkien välistä vuorovaikutusta kaupunkien tulevaisuuden arvioimiseksi ja ymmärtämiseksi sekä etsii ja välittää yliopistotutkijoille kaupunkien ajankohtaisia kysymyksiä ja tietotarpeita sekä innostaa tutkijoita ja opiskelijoita tarttumaan näihin aiheisiin.

Yhteistyö ei synny itsestään vaan vaatii tekijänsä

Vaikka edellä on kuvattu vain joitakin seudullisen tietoyhteistyön osa-alueita, toimintaa ja niillä saavutettuja tuloksia, jo tämä lyhyt katsaus osoittaa, kuinka pitkäjänteistä, laaja-alaista, tiivistä ja myös tuloksellista yhteistyö on seudulla vuosien saatossa ollut. Tämä ei olisi mahdollista ilman yhteistyön merkitystä ymmärättäviä ja yhteistyöhön kykeneviä henkilöitä.

Tulosten aikaansaamiseen ei riitä pelkästään, että asioista puhutaan, vaan yhteistyöhön osallistuvilla on myös oltava toimeenpanokykyä. Jokaisen on kyettävä osallistumaan myös käytännön toteuttamistyöhön ja tekemään oma osuutensa sovitusti. Lisäksi tarvitaan jatkuvasti tuoreita ideoita uusien toimintatapojen ja tietotuotteiden kehittämiseksi, jotta päätöksenteossa ja kehittämistoiminnassa tarvittava tieto elää ajassa ja tulee käyttöön. Tärkeää on myös kyky esittää ideat ja kehittämis ehdotukset rakentavasti niin, että yhteistyössä säilyy positiivinen ja eteenpäin katsova tekemisen meininki.

Nämä ominaisuudet yhdistyvät parhaalla mahdollisella tavalla pitkän ja ansiokkaan uran seudun eri tieto-organisaatioissa tehneessä Teuvo Savikossa. Liioittelematta voi todeta, että Teuvon rooli ja merkitys seudullisen tietoyhteistyön kehittämisessä ja tuloksissa on ollut aivan keskeinen. Allekirjoittaneella on ollut suuri ilo ja kunnia päästä tekemään yhteistyötä Teuvon kanssa lukuisissa eri yhteyksissä. Yhteistyö on ollut aina hyvin antoisaa ja sitä on tehty erinomaisen hyvässä hengessä. Haluankin kiittää omasta kaikkien kollegoideni puolesta Teuvoa näistä yhteisistä yhteistyöntäyteisistä vuosista sekä toivottaa erinomaisen hyviä eläkepäiviä.

Helsingin Seudun Suunnat – neljännesvuosisata ajankohtaistietoa Katsaus tietopalvelun historiaan

Leena Hietaniemi, Helsingin Seudun Suunnat -julkaisun päätoimittaja vuosina 2001-2017

Helsingin Seudun Nopeat Indikaattorit- julkaisu ja sitä seurannut **Helsingin Seudun Suunnat** perustettiin tarpeeseen tuottaa neljännesvuositaitain päivittyvää, mitattavissa olevaa ja helposti luettavaa tietoa seudun kehitystä kuvaavista keskeisistä ilmiöalueista. Tämä tehtävä on tullut vuosien mittaan yhä tärkeämmäksi seudun kasvun ja kehityksen kiihtyessä. Helsingin Seudun Suuntien tuottaminen on alusta alkaen perustunut tiiviille asiantuntijayhteistyölle kuntien ja muiden organisaatioiden kesken Helsingin seudulla.

Julkaisun perustaminen ja alkuvaiheet

Kolme vuosikymmentä sitten 1990-luvun alkupuolella Suomessa elettiin syvän laman aikaa. Sitä oli edeltänyt kymmenen vuoden mittainen ripeän kasvun kausi ja laman jälkeen tilanne kääntyi jälleen myönteiseen suuntaan. Kansantaloudessa ja eri ilmiöalueilla muutokset voivat tapahtua hyvinkin nopeasti, kuten olemme saaneet todeta tämänkin vuoden keväällä. Tilanteiden sekä muutosten kuvaamiseen ja mittaamiseen tarvitaan tilastotietoja. Koska Helsingin seutua pidetään Suomen kansantalouden veturina, niin juuri tämän alueen kehityksen tunnistaminen on ensiarvoisen tärkeää.

Keskeisenä motiivina Helsingin Seudun Suunnat -julkaisun ja tilastokokonaisuuden luomiselle oli siis Helsingin seudun kehitystä kuvaavan koordinoitun tietoa-aineiston puute. Sille olisi käyttöä päätöksenteonkin perustana. "If you can't measure it you can't manage it." Tietoja tarvitaan myös nopeasti, jotta ne olisivat mahdollisimman ajankohtaisia päätöksiä tehtäessä.

Helsingin seudun tietohuollon piirissä oli 1990-luvun alussa tehty useita aloitteita Helsingin seutua kuvaavien nopeiden indikaattoreiden kehittämiseksi. Niinpä Pääkaupunkiseudun yhteistyövaliokunnan (YTV:n) tilasto- ja tutkimusryhmän vuonna 1994 laatimassa tietopalvelutarveselvityksessä esitettiin seudullisen, osittain kuntatasoisen, ns. *Nopeiden indikaattorien*

kehittämistä tutkimushankkeena. YTV käynnisti Helsingin seudun nopeat indikaattorit projektin syksyllä 1995. Tavoitteena oli luoda järjestelmä, jolla tuotetaan ja julkaistaan nopeasti toimitettuja, seudun kehitystä monipuolisesti kuvaavia ja ennakoivia indikaattoreita yhteiskunnan eri ilmiöalueilta. Projektin johtoryhmänä toimii YTV:n tietohuollon neuvottelukunnan nimeämä Helsingin seudun tilasto- ja tutkimusryhmä. Tilasto- ja tutkimusryhmä nimesi työtä ohjaamaan projektiryhmän, jonka puheenjohtajana toimi Teuvo Savikko YTV:stä ja sihteerinä Seppo Laakso. Jäseninä olivat Asta Manninen (Helsinki), Kyösti Kaivolainen (Espoo), Hannu Kyttälä (Vantaa) ja Reijo Kostianen (Uudenmaan liitto). Tarkoituksena oli, että nopeat indikaattorit –projekti toteutettaisiin seudullisena yhteisprojektina, jonka rahoittajina ovat Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit, YTV sekä Uudenmaan liitto. Määrittely- ja suunnitteluprojekti alkoi marraskuussa 1995 ja työ valmistui aikataulun mukaisesti toukokuussa 1996.

Indikaattoreiden perusidea, ilmiöalueet ja ilmiöt, tyypit sekä julkaisemisen ja jakelun periaatteet muotoutuivat projektiryhmän keskinäisen työskentelyn, keskustelujen ja muualla toteutettujen indikaattorijärjestelmien tuloksena. Aluksi YTV:ssä pidettiin marraskuun 1995 lopulla keskustelutilaisuus, johon osallistui noin 20 tietohuollon ja muiden alojen asiantuntijaa lähinnä seudun kunnallishallinnosta. Erikseen haastateltiin 21 henkilöä, jotka edustivat seudun kunnallishallinnon ylintä johtoa, suunnittelua ja tietohuoltoa sekä eri sektoreiden asiantuntijoita.

YTV:n Pääkaupunkiseudun julkaisusarjassa vuonna 1996 (B 1996:6) ilmestyneen julkaisun "Helsingin seudun nopeat indikaattorit - määrittely ja suunnitteluvaihe" esipuheessa tuodaan jo esiin, että *"Tiedon tulva yhteiskunnassa on valtava. Päätöksentekotapa on runsaasti ja päätökset tulee tehdä nopeasti. Kuitenkin päätöksenteko usein tapahtuu vaillinaisen, vanhentuneen tai jopa virheellisen tiedon pohjalta. Kunnallisessa ja muussa julkisessa päätöksenteossa, mutta myös yksityisen sektorin päätöksenteossa tiedon oikeellisuudelle ja luotettavuudelle on annettava erityinen painoarvo. Yhteiskunnallisten ilmiöalueiden moninaisuus pakottaa tiedon tiivistämiseen ja mahdollisimman tuoreen tiedon tuottamiseen käyttäjien tarpeiden mukaan."*

Helsingin seudun nopeat indikaattorit - määrittely- ja suunnitteluvaiheen julkaisun tiivistelmässä tuodaan esiin myös, että *“Nopeat indikaattorit ovat luonteeltaan kehityksen osoittimia. Tavoitteena on luoda indikaattoreita, jotka osoittavat selkeästi ja havainnollisesti mihin suuntaan kehitys on menossa ja minkälaisia käänteitä on tulossa.”* Raportti sisältää *“ehdotuksen indikaattoreiksi, jotka on luokiteltu 9 ilmiöalueeseen. Yhteensä seurattavia indikaattoreita on 106, joista ensisijaisia on 44 ja toissijaisia 62. “Kaikki seurattavat indikaattorit kootaan yhteiseen tietokantaan. Yhteydet tietokantaan on helpoimmin järjestettävissä internet-yhteydellä. Pääsy tietokantaan voi tapahtua esimerkiksi pääkaupunkiseudun kuntien ja YTV:n kotisivujen kautta. Ensisijaiset indikaattorit julkaistaan myös korkeatasoisina paperimuotoisina katsauksina, joissa indikaattoreiden tuloksia analysoidaan. Katsauksissa voidaan käsitellä myös ilmiöalueittaisia teemoja.”*

“Indikaattorien päivitys- ja julkaisutiheys on neljännesvuosi. Julkaisuviive pyritään supistamaan 5-6 viikkoon. Indikaattoreiden aluetasona on pääsääntöisesti kuntataso, pääkaupunkiseutu tai Helsingin seutu ja mahdollisesti vertailutietona Uudenmaan lääni. Pääsääntöisesti indikaattoreissa tapahtuvaa muutosta verrataan edelliseen vuosineljännekseen tai edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan.”

“Nopeat indikaattorit kuvaavat monipuolisesti kehitystä yhteiskunnan eri ilmiöalueilla. Ne keskittyvät kunnallishallinnon kannalta keskeisiin ilmiöihin, mutta palvelevat myös elinkeinoelämän, asukkaiden ja muiden tahojen tietotarpeita. Nopeat indikaattorit ovat objektiivisia ja edistävät viisasta päätöksentekoa, jolla pyritään taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävään kehitykseen. Ne keskittyvät ilmiöihin, joissa Helsingin seutuun liittyy erityispiirteitä koko maahan verrattuna. Ne kuvaavat ennen kaikkea Helsingin seudun talousaluetta. Se koostuu pääkaupunkiseudusta (Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen) sekä kehysalueesta (Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Kirkkonummi, Nurmijärvi, Sipoo, Tuusula, Vihti)” - myöhemmin mukaan tulivat Mäntsälä ja Pornainen. Kehysalueen alueen nykyinen nimi on Kuumakunnat.

Alkuperäisen suunnitelman mukaan indikaattorit kuvaavat seuraavia ilmiöalueita ja ilmiöitä: Aluetalous ja elinkeinoelämä, työmarkkinat, väestö, toimitilamarkkinat, asuntomarkkinat, liikenne, kunnallistalous ja kunnalliset palvelut, ympäristö, hyvinvointi ja pahoinvointi. Indikaattoreiden kehittämisessä ja valinnassa keskeinen ongelma on, että nopeus ja luotettavuus ovat usein vastakkaisia vaatimuksia. Täydellisen luotettava indikaattori ei yleensä voi olla erityisen nopea.

Laadukas indikaattori on sellainen, jossa nopeuden ja luotettavuuden välillä vallitsee hyvä tasapaino ja jonka kustannukset ovat kohtuulliset.

Keskeinen vaatimus Helsingin seudun nopeille indikaattoreille oli, että tiedot saadaan toimitettua ja välitettyä käyttäjille nopeasti ja sujuvasti. Tämä edellyttää tehokasta ja taloudellista tietojen hankinta-, käsittely-, julkaisu- ja jakelujärjestelmää. Hankkeen koordinaattorina toimi siis YTV. Pääosin hankkeen rahoittivat YTV ja Uudenmaan liitto. YTV:llä ei ollut organisaationsa puitteissa resursseja toteuttaa ja ylläpitää järjestelmää itse, vaan se toimi tilaajana. Tuotanto- ja jakelujärjestelmän toteuttaja valittiin tarjouskilpailun perusteella.

Suunnitteluvaiheessa päädyttiin siihen, että Helsingin seudun nopeista indikaattoreista julkaistaan paperille painettuja katsauksia neljä kertaa vuodessa. Ne suunnataan seudun kunnallishallinnon johdolle ja suunnittelijoille, elinkeinoelämälle sekä tiedotusvälineille. Jakelun piiriin ovat kuuluneet myös kaikki kansanedustajat. Julkaisut jaetaan maksutta. Paperiversioiden lisäksi katsaukset julkaistaan Internetin välityksellä. Paperille painettujen katsausten lisäksi indikaattorijärjestelmän sisältämät tiedot on voitava välittää käyttäjille elektronisesti. Tietojen käyttäjillä on oltava mahdollisuus saada käyttöönsä ensisijaiset että toissijaiset indikaattorit alkuperäisinä tietoina.

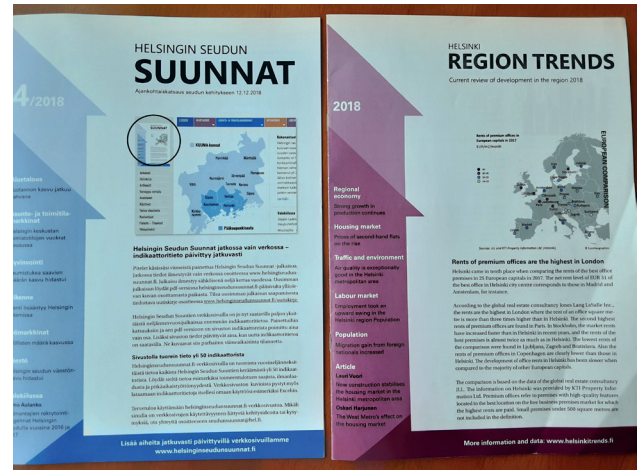
Suunnitelman mukaisesti järjestelmää, sen ylläpitoa sekä tietojen julkaisemista sekä jakelua valvoo YTV:n ja muiden osapuolten yhteinen ohjausryhmä. Kustannusten jaon sisältävän yhteistyösopimuksen luonnoksen laati Teuvo Savikko. YTV:n osuus kustannuksista oli alussa puolet. Jo vuosituhaten vaihteessa kustantajiksi ja ohjausryhmän jäseniksi olivat tulleet myös Helsingin seudun kauppakamari sekä Uudenmaan työvoima-, elinkeino- ja ympäristökeskus (ELY-keskus), näin ollen kustannusosuudet määriteltiin uudelleen. Varsinainen toimitustyö on tehty Helsingin kaupungin tietokeskuksessa (nykyinen Helsingin kaupunginkanslian Kaupunkitutkimus ja -tilastot -yksikkö).

Suunnitteluvaiheessa todettiin, että asiantuntijoiden yhteistyötä varten on perustettava verkosto, jossa mukana ovat eri ilmiöalueiden parhaat asiantuntijat. He avustavat tuotannon vetäjää tietojen analysoinnissa mm. keskustelemalla ja kommentoimalla. Lisäksi he laativat katsauksiin teema-artikkeleita, jotka sisältävät analyyseja, arvioita ja ennusteita eri ilmiöalueista. Heille on varauduttava maksamaan korvaus tehdystä työstä.

Suunnitelman mukaan järjestelmän ylläpito ja tietojen julkaiseminen edellyttävät kahdelta henkilöltä arviolta 0.5-0.7 henkilötyövuoden työpanosta kummaltakin. Tuotannon vetäjän on oltava hyvin ilmiöalueisiin ja tietolähteisiin perehtynyt henkilö. Hän vastaa indikaattoreiden sisällöstä ja käsittelysäännöistä, tietojen analysoinnista, katsausten laatimisesta sekä indikaattoreista tiedottamisesta. Hänen apunaan on oltava tietojen ylläpitäjä, joka hoitaa muun muassa tietojen hankinnan, käsittelyn ja jakelun sekä tietokantojen ylläpidon ja tilastograafien laatimisen.

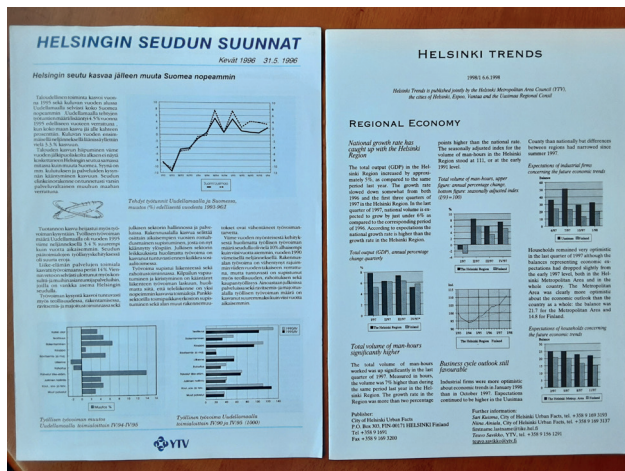
Ensimmäiset julkaisut

Ensimmäinen painettu Helsingin Seudun Suunnat julkaistiin YTV:ssä 31.5.1996. Perustamissuunnitelman mukaisen toimitustiimin jäseninä olivat Teuvo Savikko, Seppo Laakso ja Helsingin kaupungin tietokeskuksesta kolme henkilöä. Julkaisusta lisätietoja antoivat Teuvo Savikko ja Seppo Laakso. Ensimmäinen englanninkielinen versio Helsinki Trends julkaisiin 16.6.1998. Siinä lisätietojen antajiksi oli nimetty Teuvo Savikko YTV:stä sekä Sari Kuisma ja Niina Ainala Helsingin kaupungin Tietokeskuksesta.

Kuva 3. Vuoden 2018 viimeiset paperijulkaisut.

ja kirjoittaneet omat tekstiosuutensa. Aineistojen päivitys on jaettu edelleenkin useille henkilöille Tietokeskuksessa (nyt Helsingin kaupunginkanslian Kaupunkitutkimus ja -tilastot -yksikkö) ja datan saapumista sekä päivitysten etenemistä seurataan tuotantotiimille tärkeässä julkaisukohtaisessa päivitystaulukossa.

Kuva 2. Julkaisu kevät 1996 ja Helsinki Trends 1998.

Toiminta vakiintuu

Julkaisun toimitustapa ja aineistojen hankinta sekä tietokannan ylläpito vakiintui 1990-luvun loppupuolella ja niistä vastasi Helsingin kaupungin tietokeskus. Julkaisun sisällön laati päätoimittaja ja lisäksi jokaisessa julkaisussa oli ulkopuolisen asiantuntijan laatima artikkeli. Vasta aivan viime vuosina eri aihealueiden asiantuntijat ovat analysoineet uusimman datan

Juhlahetket - vuosipäivät PR-tilaisuuksina

Jo vuonna 2001 järjestettiin julkaisun 5-vuotisseminaari, jossa tervetulotoivotuksen ja katsauksen toimintaan esitti tutkimuspäällikkö Teuvo Savikko (Espoo). Juhlapuhujina toimivat ylijohtaja Reino Hjerpe (VATT), professori Heikki Loikkanen (HY) ja varatoimitusjohtaja Jorma Nyrhilä (Helsingin kaupunkamari).

Vuonna 2006 vietettiin julkaisun 10-vuotistaivalta juhlistavaa tilaisuutta Helsingissä Ostrobothnian juhlatiloissa. Osallistujia oli noin 150 ja puhujina mm. Professori Peter Ache (Helsingin tekninen korkeakoulu, Dortmund University) ja tutkimusjohtaja Aki

Kangasharju (VATT). Tilaisuudessa oli myös paneelikeskustelu seudullisen tiedon tarpeista. Osallistujina olivat Asta Manninen (Helsinki), Irma Karjalainen (YTV), Elina Lehto (Lohja) Sampsa Saralehto (Helsingin seudun kauppakamari) ja Osmo Soininvaara (Eduskunta). Tilaisuuden avasi elinkeinojohtaja Eero Holstila (Helsinki).

Vuonna 2011 oli vuorossa uuden internetsivuston julkistamis- ja julkaisun 15-vuotistilaisuus. Se pidettiin tuolloin upouuden Helsingin Musiikkitalon tiloissa. Eräs mielenkiintoisimmista esityksistä oli Teuvo Savikon ja Seppo Laakson "historiakatsaus": 15 vuotta suhdannetietoa Helsingin seudulta. Mukaan muistelemaan oli saatu myös henkilöitä, joita he olivat haastatelleet suunnitteluvaiheessa tarvittavan tilastotiedon ja indikaattoreiden luomisen pohjaksi. Tilaisuudessa lanseerattiin myös uusi internetsivusto:

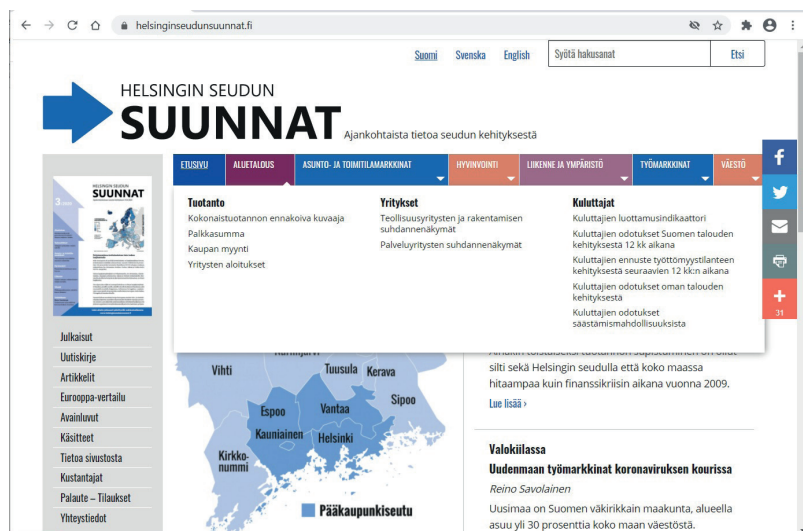
www.helsinginseudunsuunnat.fi, jonka käyttöä esitteli Leena Hietaniemi. Tilastokeskuksesta Heli Mikkela havainnollisti internetissä julkaistavaa **Findikaattori**-palvelua, joka tarjoaa tiivistettyä tietoa yhteiskunnasta. Findikaattori oli myös esikuvana Helsingin Seudun Suuntien uuden internetsivuston luomisessa ja se on aineiston käsittelyssä tekniseltä ratkaisultaan samankaltainen (PX-Axis -ohjelmistoon pohjautuva). Tilaisuudessa Helsingin seudun uudistumiskyvystä esitelmöi Peter Fredriksson HSY:stä (Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä). Avajaissanat lausui Asta Manninen Helsingin kaupungin tietokeskuksesta ja loppukeskustelua johti Leila Lankinen (Helsinki).

Vuonna 2016 toimintaa oli takana jo 20 vuotta ja sen kunniaksi kokoonnuttii juhlaseminaariin Helsingissä Unioninkadun juhlahuoneistoon. Puhujina olivat Hannu Penttilä (Espoo) ja Nico Tillie (World Council on City Data). Hannu Penttilän puheen aiheena oli "seudullinen tieto päätöksenteossa" ja Nico Tillien esityksen otsikko oli "Data-driven solution for cities". Teuvo Savikko ja Seppo Laakso muistelivat toimintaa otsikolla "20 vuotta suhdannetietoa Helsingin seudulta". Paneelikeskustelussa olivat mukana Jyrki Kasvi (Eduskunta), Asta Manninen (Helsinki), Heli Mikkela (Tilastokeskus) ja Pia Pakarinen (Helsingin seudun kauppakamari). Avajaissanat lausui Irma Karjalainen (HSY) ja hän toimi myös paneelin puheenjohtajana. Osallistujia tilaisuudessa oli miltei 100.

Kehittäminen - uudistukset

Vakiintuneen käytännön mukaisesti ohjausryhmä on yhdessä päätoimittajan kanssa kokoontunut kerran vuodessa kehittämisiltapäivään, jolloin esillä ovat olleet julkaisun uudistamiseen ja ajanmukaistamiseen liittyvät kysymykset. Toiminnasta on laadittu vuosittain toimintakertomus sekä talousarvio tulevalle vuodelle. Usein näissä kokouksissa on saatu arvokkaita kommentteja ja ehdotuksia myös Helsingin Seudun Suuntien "primus motor" Teuvo Savikolta.

Alun perin datan sisältävä tietokanta oli tallennettu Microsoft Officen Excel-taulukkolaskentaohjelmistoa käyttäen ja indikaattorien arvot laskettiin sen mak-

Kuva 4. Nettisivuston valikkoa

rojen avulla. Järjestelmän loi toimeksiantona Otto Burman toiminnan alkaessa. Vuonna 2011 saatiin valmiiksi kustannussyistä useammalle vuodelle jaoteltu kehittämisprojekti. Siinä päädyttiin aivan uuteen tekniseen ratkaisuun sekä aineiston jakeluun sähköisessä muodossa internet-sivuston avulla. Erilaisten teknisten vaihtoehtojen vertailun tuloksena päädyttiin Tieto Oy:n Pc-Axis -pohjaiseen järjestelmään, joka nopeutti ja helpotti aineistojen päivytystä sekä automatisoi indikaattoreiden laskennan. Lisäksi se oli jo käytössä mm. Tilastokeskuksen Findikaattori-palvelussa sekä Helsingin Seudun Aluesarjat -palvelussa.

Aineiston sähköiseen jakelujärjestelmään siirtyminen ja internet-sivusto toivat tullessaan monia hyviä uudistuksia. Näistä mainittakoon mm., että datat, kuviot ja tekstit ovat heti päivitysten tapahduttua lukijoiden käytettävissä, kaikki ilmiöalueet näkyvät valintakehikossa, kuvien taustalla olevat datat ovat ladattavissa

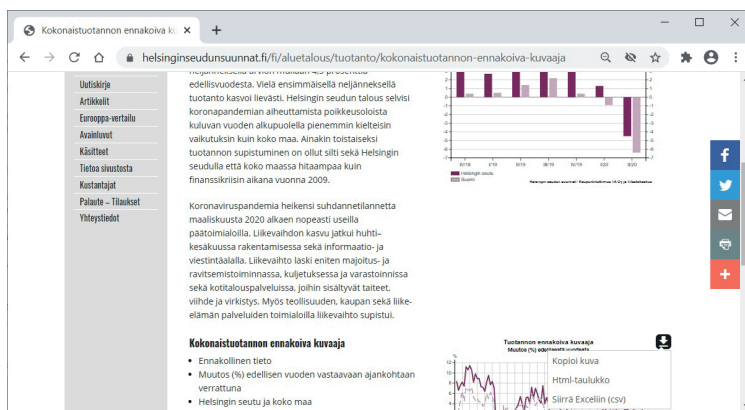
omaan käyttöön, julkaisujen pdf-muotoinen arkisto on käytettävissä, materiaalin kieliversiot (suomi, ruotsi, englanti) löytyvät helposti, Helsingin seudun uusimmat avainluvut ovat omana taulukkona ja vertailu eurooppalaisiin kaupunkeihin on myös karttamuodossa.

Automatisointi helpotti ja nopeutti myös toimituksen työtä: indikaattoreiden automatisoidun laskennan myötä vain uusimman vuosineljänneksen päivitys riittää, graafit ovat sellaisenaan painokelpoisia ja datan siirtovaihe jäi pois aineiston siirryttyä Helsingin kaupungin palvelimelle. Standardoidut ja automaattisesti päivittyvät kuviomallit otettiin käyttöön sekä uusien kuvien ja datakokonaisuuksien luominen halutulla periodi- ja aluejaotuksella tuli mahdolliseksi. Lisäksi lopultakin koko tietokanta saatiin reaaliaikaisesti kustantajien käyttöön omassa intranet-osoitteessaan, kuten jo perustamisvaiheessa oli toivottu. Ensimmäinen internet-sivusto avattiin siis vuonna 2011 ja vuonna

2014 käyttöön otettiin uudistettu sivusto (layout 2.0), jonka taustalla oleva tekninen ratkaisu säilyi kuitenkin entisen kaltaisena.

Uusi askel sähköiseen jakeluun oli ollut myös **Uutiskirjeen lanseeraaminen** jo vuonna 2006. Se sisältää lyhyesti tärkeimmät uutiset linkeineen sivustolle heti julkaisun ilmestyttyä.

Helsingin Seudun Suunnat on toiminut koordinoituna jakelukanavana analyttiselle aineisto- ja tekstikokonaisuudelle jo yli 20 vuotta antaen neljänne vuosittain alueellista ja ajankohtaista tietoa. Jopa indikaattorit ovat säilyneet samoina, mikä todistaa niiden luomisessa tehdyn erinomaisen työn. Ainoastaan muutaman indikaattorin seuraaminen on jäänyt pakostakin, koska aineistoa ei ole ollut mahdollista saada nopeasti ja luotettavasti tai sitä ei ole enää koettu ajan henkeen sopiviksi. Kiitos tästä hyvästä tietokokonaisuudesta kuuluu etenkin aloituksen projektiryhmälle ja erityisesti sen puheenjohtajalle Teuvo Savikolle.

Kuva 5. Kuviodien data on poimittavissa

ilmestymisestä tiedottava uutiskirje osoitteessa www.helsinginseudunsuunnat.fi/uutiskirje.

Katso sivuston esittelyvideo:

[Lue lisää >](#)

hahmotellaan Uudenmaan kehitysuuntia epidemian jälkeisessä maailmassa.

[Lue lisää >](#)

Helsingin seudun suunnat | p. +358 9 310 36365 | seudunsuunnat@hel.fi | PL 550, 00099 Helsingin kaupunki (Siltasaarekatu 18–20 A)

Kuva 6. Kustantajat logoineen

Seudulliselle tiedolle on tilausta Helsingin Seudun Suunnat nyt ja lähitulevaisuudessa

Nina Ahola, tutkija, Helsingin kaupunki, Kaupunkitutkimus ja -tilastot
vt. päätoimittaja, Helsingin Seudun Suunnat

Heikki Levola, ts. tietoyhteistyöyksikön päällikkö, HSY
puheenjohtaja, Helsingin Seudun Suunnat

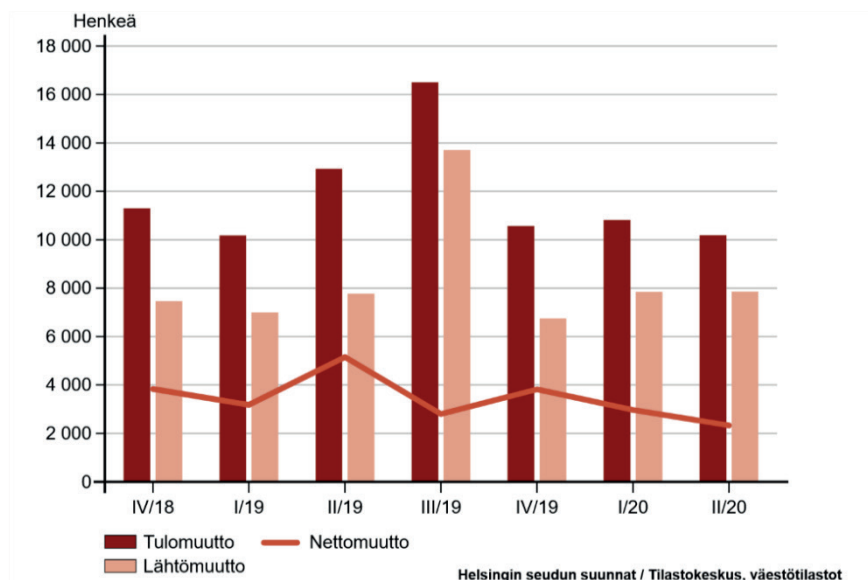
Helsingin seudun väestö kasvaa ja kansainvälistyy. Muutosvoimien ristiaallokko luo paineita suunnittelulle ja päätöksenteolle. On ensiarvoisen tärkeää, että rajallisia resursseja kohdennetaan tehokkaasti, ja että päätökset perustuvat ajantasaiseen ja luotettavaan tietoon.

Aluekehityksen ammattilaisille ja alueellisille toimijoille ajantasaista tietoa seudun suunnasta

Helsingin seudun suuntien tietopalvelun päätarkoitus on pysynyt samana sen perustamisesta lähtien: tuottaa relevanttia ja ajantasaista tietoa helposti käytettävässä muodossa aluekehityksen asiantuntijoille, suunnittelijoille ja päätöksentekijöille. Tavoitteena on edistää sellaisen tiedon saatavuutta, jota voidaan hyödyntää ympäristön, talouden ja ihmiset huomioon

ottavan kestävä kehityksen edistämisessä seudulla. Vaikka tietopalvelun sisältö on räätälöity pääasiassa asiantuntijoille, on julkaisu ollut ja pysyy jatkossakin kaikille avoimena.

Helsingin seudun kehitystä seurataan neljännesvuosittain indikaattoreilla aluetalouden, asunto- ja toimitilamarkkinoiden, hyvinvoinnin, liikenteen ja ympäristön, työmarkkinoiden sekä väestön aihealueilta. Myös asiantuntijoiden laatimilla neljännesvuositietoja avaavilla teksteillä on parin vuoden takaisen asiakaskyselyn mukaan edelleen paikkansa. Tekstit täydentävät julkaisun tilastograafeja, joten käyttäjät saavat nopeasti yhdellä vilkaisulla kuvan seudun kehityksestä (kuvio 1). Pitkät aikasarjat mahdollistavat nykyhetken peilaamisen aiempaan kehitykseen.

Kuvio 1. Helsingin seudun suunnissa seurataan esimerkiksi muutto-liikettä ja siinä tapahtuvia muutoksia. Vuoden 2020 toisella vuosineljänneksellä Helsingin seutu sai muuttovoittoa vähemmän kuin edellisen vuoden vastaavalla ajanjaksolla.

Tietopalvelun huolellisesti rakennetut indikaattorit ovat mahdollistaneet seudullisen kehityksen seurannan ja kantaneet tähän päivään asti. Tälle perustalle rakennetaan myös tulevaa.

Tietoa entistä enemmän digitaalisessa muodossa

Viimeisten parinkymmenen vuoden aikana yhteiskunta on digitalisoitunut. Tietoa on tarjolla yhä enemmän sähköisesti ja joitakin aineistoja on saatavilla jopa reaaliaikaisesti. Tilastotietoa on saatavilla valtavia määriä parilla hiiren klikkauksella. Helsingin seudun suunnissa pyritään vastaamaan toisaalta tietotulvan hallintaan ja toisaalta kasvaneeseen tiedon tarpeeseen. Tietoa siis tarvitaan paitsi ajantasaisesti myös helposti hallittavassa muodossa.

Tiedon siirtyminen verkkoon on muuttanut Helsingin seudun suunnissa tehtävää työtä ja muuttaa jatkosakin toimitustyötä hieman toisenlaiseksi. Jatkuvasti päivittyvän verkkosivuston ohella Helsingin seudun suuntia julkaistiin painettuna vuoteen 2019 asti. Paperisesta julkaisusta siirtyminen vain verkossa ilmestyvään toimitettuun pdf-julkaisuun oli ensimmäinen askel kohti täysin digitaalista tietopalvelua.

Helsingin seudun suuntien verkkosivut uudistetaan vuoden 2021 kuluessa. Selvänä kehityssuuntana pidetään interaktiivisten indikaattorikuvioiden kautta tapahtuvaa tiedon jakamista. Tiedontarvitsija voi tällöin tarkastella valitsemiaan aihealueita helposti visuaalisessa muodossa. Helsingin seudun suuntiin tullaan avaamaan käynnissä olevan uudistuksen yhteydessä pidempiä aikasarjoja ja kuntakohtaista aineistoa soveltuvin osin aiempaa laajemmin käyttäjien selattavaksi. Työtä palvelun kehittämiseksi entistäkin käyttäjäystävällisempään suuntaan tehdään muuttuvia toimintaympäristöjä herkällä korvalla kuunnellen ja samalla Helsingin seudun suuntien perinteet huomioiden.

Yhteistyöllä luotettavaa tietoa

Helsingin seutu muodostaa merkittävän väestökeskitymän ja talousalueen, joten kehityksen seuranta kuntarajat ylittävällä seudullisella tasolla on välttämätöntä kokonaisuuden hahmottamiseksi. Helsingin seudun suuntia toimitetaan yhteistyössä Espoon, Helsingin ja Vantaan kaupunkien sekä Helsingin kauppakamarin, Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymän (HSY), Uudenmaan liiton sekä Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY) kanssa. Toimituskunnan työssä tuodaan yhteen eri organisaatioiden asiantuntemus, mikä mahdollistaa tiedon tuottamisen laaja-alaisesti yhteiskunnan eri sektoreilta. Indikaattorien luotettavuuden, ajantasaisuuden ja yleensä käytettävyyden kriittinen arviointi on kiinteä osa toimituskunnan työskentelyä.

2020-luvun alun koronapandemia on suistanut sekä Suomen että maailman tilanteeseen, jossa lähitulevaisuuskin on paksun sumun peitossa. Selvää on, että digitalisaatio jatkaa voittokulkuaan toimintaympäristössä, jossa jokainen sosiaalinen kontakti voidaan katsoa riskiksi. Koronakriisin aikana on totuttu tiedon nopeaan, jopa päivittäiseen julkaisemiseen. Vaikka tulevan ennustaminen ei ole mahdollista, eikä esimerkiksi koronakriisin syvyyttä ja vaikutuksia voida ennakoida, kehityksen järjestelmällinen seuranta ylläpitää tilannekuvaa ja piirtää suuntaviivoja pidemmällä aikajänteellä.

Oleellisen tiedon poimiminen suurista tietomassoista on usein työlästä ja hidasta. Siksi on tärkeää, että saatavilla on jäsenneltyä tietoa luotettavista lähteistä, eikä käyttäjän tarvitse koota tarvitsemaansa eri puolilta verkkoa. Tähän kysyntään Helsingin seudun suunnat (www.helsinginseudunsuunnat.fi) pyrkii edelleen vastaamaan tulevaisuudessa - ja entistä vuorovaikutteisemmin.

Helsingin seudun suuntien toimituskunta kiittää Espoon kaupungilta eläkkeelle jäävää tutkimusjohtaja Teuvo Savikkaa hänen urauurtavasta työstään seudullisen tiedontuotannon edistämiseksi.

Miten tietotekniikka muuttaa tiedon tuotantoa ja käyttöä? Katsaus tietotekniikan kehitykseen Espoon tietotuotannon näkökulmasta

Päivi Kiviniemi, suunnittelija, Espoon kaupunki, Tutkimus ja tilastot

Miten tietotekniikka muuttaa tiedon tuotantoa ja käyttöä? Uudet aineistot ja teknologiat auttavat kuvaamaan ajallemme ominaisia kehitystrendejä ja uusia ilmiöitä nopeammin ja uudella tavalla. Ajantasainen tieto ja kehitystrendien tunteminen on tärkeää myös kuntien päätöksenteolle. Trendejä ei saada laskettua suuntaa antaviksi ilman historiatietoa ja aikasarjoja. Tähän tarvitaan myös Espoossa sekä kehittyviä ohjelmistoja että tutkimukseen, tiedon jalostamiseen ja tilastoihin erikoistunutta henkilökuntaa.

Tehoa tiedon tuottamiseen

Olennaisen tiedon löytämisen ja hyödyntämisen merkitys kasvaa kaiken aikaa kokonaistietomäärän kasvaessa. Suomessa olemme tämän suhteen hyvissä asemissa, sillä täällä on kerätty monenlaisiin rekistereihin tietoa jo pitkään. Tilastokeskus on jo runsaan 50 vuoden ajan kerännyt tilastotietoa Suomesta ja suomalaisista. Tätä tietoa on myös hyödynnetty, ja koko ajan kehitetään tehokkaampia tapoja sen hyödyntämiseen.

Tietokoneet ovat kehittyneet laskennan tehokkuutta edistäneistä automaattisen tietojenkäsittelyn (atk) laitteista ICT-laitteiksi, eli informaatio- ja viestintäteknologiaa hallitseviksi digitaalisiksi välineiksi. Ilman tätä teknologiaa nyky-yhteiskunta ei olisi lainkaan nykyisen kaltainen. Tässä artikkelissa teen ensin pienen katsauksen tietotekniikan varhaishistoriaan, ja sen jälkeen Espoon kaupungin tutkimuksen ja tilastojen sekä niihin pohjautuvan tietotuotannon muutokseen tietotekniikan kehittyessä.

Tietotekniikan juurista yhteiseen tiedon tuottamiseen

Tietotekniikan juuret ovat kaukana historiassa, aina kielen ja kirjoitustaidon kehittymisessä ja varhaisissa helmitauluissa asti. Tietokonetekniikka alkoi 1880-luvulla reikäkortteista ja reikäkorttikoneista. Niiden ensimmäinen julkinen käyttökohde oli Yhdysvaltain vuoden 1890 väestönlaskenta. Suomessa ensimmäinen tietokone otettiin käyttöön vuonna 1958. Sitä kutsuttiin nimellä Ensi. Ensimmäinen suomalaisvalmisteen tietokone oli kuitenkin Teknillisessä korkeakoulussa tutkimusprojektina vuonna 1954 alkanut ESKO, joka valmistui lopullisesti vuonna 1960.

Tietotekniikan kehitys on viimeisen viiden vuosikymmenen aikana edennyt pitkin harppauksin. Kehityksen vauhti on kiihtynyt Espoon kaupungiksi tuleminen jälkeen 1970-luvulta alkaen, jolloin kunnissakin alettiin tuottaa tilastoja ja tilastografiikkaa teknisillä laitteilla yhä enemmän käsityönä tehdyn tietojen käsittelyn sijasta. Tiedon käsittelyn tehostamiseksi 300 kuntaa perusti yhdessä Kunnallistieto Oy:n vuonna 1972. Kehitys jatkui, ja vuonna 1977 pääkaupunkiseudun suuret kunnat perustivat Pääkaupunkiseudun tietokeskuskuntainliiton eli PTK-tietokeskuksen. Tietokeskukseen hankitun keskustietokoneen tietokannoista tuotettiin pääkaupunkiseudun kuntien tilastot.

Keskustietokoneesta henkilökohtaisiin tietokoneisiin

Tietotekniikan käyttö tutkimuksen ja tilastojen sekä toimintaympäristötiedon tuottamisen välineenä on Espoossakin alkanut hieman tietokonetta muistuttaneesta tekstinkäsittelyyn tarkoitettu laitteesta. Sen aika ei kestänyt kauaa, vaan pian sen syrjäytti oikea tietokone, VAX. Se oli keskustietokone, jolla oli oma huone ja huoneessa yksi käyttöpääte ja tulostin.

Ensimmäiset Espoon rakennustuotannon tilastot tuotettiin atk-muodossa vuonna 1975. Tiedon havainnollistamiseen oli käytössä myös tekoälyn ohjaama plotteri eli piirturi. 1980-luvulta 2000-luvun vaihteeseen asti Espoossa oli käytössä Vax-keskuskoneympäristö. Kaupungintalon 3. kerroksessa työskennelleet Tilastot ja talous -yksikön tutkijat saivat 1980-luvun puolivälin vaiheilla – yhdessä toiminnan ja taloussuunnittelun kanssa – käyttöönsä Luxorit, omassa verkossa olevat mikrotietokoneet. Luxoreiden käyttäjiä kaupungilla oli tuolloin kaikkiaan noin 25-30 henkilöä. Suuri edistysaskel työskentelyn kannalta oli, että niillä pystyttiin käyttämään tekstinkäsittely- ja taulukkolaskenta -ohjelmistoja ja tulostamaan joustavammin it-yksikössä olevaan tulostimeen. Silloin ei pidetty erityisempänä, että piti aina juosta monen kerroksen väli it-yksiköstä tulosteita hakemaan.

Alkuaikoina toimisto-ohjelmistot sisältyivät ”All-in-one” koko kaupungin järjestelmään (1989-1999), joka oli hankittu kymmeneksi vuodeksi. Käytettävissä olivat tekstinkäsittely Word Perfect, 20/20-taulukkolaskenta ja sähköposti. Sähköposti toimi vain kaupungin sisällä, mutta se oli erittäin hyödyllinen, koska sillä

saattoi lähettää WP- ja taulukkolaskentadokumentteja muille kaupungin sisällä. Järjestelmä mahdollisti myös tiedon tuonnin ulkopuolelta levykkeillä, joilta tietoa pystyi lukemaan tietokoneelle. Tämä ei toki vielä onnistunut kaikkien omilta työasemilta, vaan se oli tehtävä syvemmin tietotekniikkaan vihkiytyneiden Jukka Koskikallion ja Timo Liekon kautta.

1990-luvun puolivälin vaiheilla Espoon tietotuotannolle hankittiin mikrotietokone. ”Sellainen oli ensiksi yhteiskäyttöisenä konehuoneessa, myöhemmin kaupungintalolla ollessa se sijaitsi yhden työntekijän huoneessa”, kertoo talossa pitkään ollut tutkija Teija Jokiranta. Henkilökohtaiset mikrotietokoneet yksiköön tulivat vuodesta 1997 alkaen, ensin tutkijoille, viimeksi päällikölle.

Tilastokirjoista verkkotilastoihin

Tilastolliset vuosikirjat kuuluivat tuotantoon pitkään. Excel-muodossa jaetut tiedostot sekä verkkotilastot alkoivat pikkuhiljaa vähentää paksujen tilastollisten vuosikirjojen käyttöä, ja lopulta niitä lakattiin painamasta. Viimeinen Espoon tilastollinen vuosikirja julkaistiin vuonna 2007, se oli julkaisun 32. vuosikerta.

Espoossa tilastojen julkaisemista helpotettiin Dinofortin 1980-luvulla keskuskoneympäristöön kehittämän Saurus-nimisen Tilastontekijän työasema -ohjelmiston avulla. Se edelsi .px-tekniikkaa, johon siirryttiin 2000-luvun alkupuolella. Tällä hetkellä Espoolla on käytössä kaikkien työntekijöiden käytettävissä oleva intuitiivisesti toimiva Px-Web 2020 -versio, jota myös Tilastokeskus käyttää tilastotiedon julkaisemisessa. Käyttäjä voi järjestellä ja valikoida haluamiaan tietoja tietokannasta ja välittömästi katsoa myös, miltä haettu tieto näyttää graafina.

Väestöennusteiden tuottamiseen käytössä oli vuosi-ina 1978-1994 Fortran. Vuonna 1995 alettiin käyttää SAS-ohjelmistoa. SAS:lla tehty väestöennusteohjelmisto onkin yhä käytössä, vaikkakin uudemmillä ja kehittyneemmillä käyttöliittymillä. SAS on niin monipuolinen ja toimiva kokonaisuus tilastotiedon käsittelyyn, että sitä käyttävät edelleen sekä pääkaupunkiseudun suuret kaupungit että tilastokeskus. Nämä kaikki ovat Espoon tärkeitä yhteistyökumppaneita.

Tiedonhaku kehittyä ja helpottuu

Tietoa haetaan nykyisin useimmiten sähköisessä muodossa internetistä ja siksi moni julkaisu onkin siirtynyt tai siirtymässä kokonaan verkkoon. Näin myös tämä Eetvarti-julkaisu. Vanhempien tilastotietojen lukemiseen tilastotuotannossa tarvitaan edelleen myös jonkin verran vanhaa teknologiaa, kuten mikrofilmien lukulaite. Vanhempaa tietoa on nimittäin tallennettu myös mikrofilmeille, eikä läheskään kaikkea ole digitalisoitu nykytietokoneiden ymmärtämään muotoon.

Suurta osaa tilasto- ja tutkimustietoa sisältävästä kirjallisuudestakaan ei ole digitoitu, joten historiatietoa etsittäessä on edelleen monesti aivan konkreettisesti pengottava arkistoa.

Perinteiset arkistot ovat siis arvokkaita siitä huolimatta, että tietokoneita ja tietotekniikkaa löytyy nykyisin kaikkialta: muun muassa lentokoneiden automaattiohjauksesta, lennonvalvonnasta, autoista, kodinkoneista, ruohonleikkureista, sähköpotkulaudoista sekä ilmakehän yläosien ja avaruuskappaleiden tutkimiseen valmistetavista laitteista, joitakin käyttötapoja mainitakseni. Monilla on ranteessa kuntoaan tarkkaileva älykello, ja älypuhelimet ovat aiempia mikrotietokoneita tehokkaampia. Älykellojen ja -puhelimien tuottamasta tiedosta saadaan uutta paikkatietoa. Kaupunkia pääsee ihailemaan kolmiulotteisessa virtuaalitodellisuudessa, 3D-malliin tai peliin pääsee virtuaalisesti sisään. Näillä uuden teknologian mahdollistamilla tavoilla tuotettu tiedon datamäärä kasvanee lähes eksponentiaalisesti, ja tulee siis tuottamaan moninkertaisesti dataa perinteisiin menetelmiin verrattuna.

Big data ja tekoäly muuttavat maailmaa

2010 luvulla päätään nostanut aineiston sähköinen tuotanto on kartuttanut niin sanottua big dataa eli suuria tietomääriä. Teknologia osaakin jo kerätä ja käsitellä sitä tehokkaasti. Big data ja tekoäly yhdessä ovat jo alkaneet muuttaa - ja tulevat edelleen muuttamaan - tiedon tuottamista ja analysointia tulevaisuudessa.

Eurostat ja EU:n jäsenvaltioiden tilastovirastot päättivät syksyllä 2013 yhteisestä strategiasta big datan hyödyntämiseksi tilastotuotannossa. Suomesta Tilastokeskus on ollut mukana monenlaisten big data-aineistojen keräämiseen liittyvässä yhteistyössä. Tilastokeskuksen laajasta aineistotarjonnasta ja asiantuntemuksesta hyötyy myös maamme kuntakenttä sekä yritykset. Tekoäly hakee vielä vauhtia kehitykseensä, mutta myös Espoossa sitä on kokeiltu muun muassa sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvän datan analyysissä ja tarkasteltu sen mahdollisuuksia. Tulokset ovat saaneet laajaa julkisuutta, ja laajemmat kokeilut odottavat tietosuoja-asioiden selkiämistä. Kaupungissa on meneillään myös muita laajaan datapohjaan ja erilaisten datojen yhdistämiseen perustuvia tutkimus- ja kehittämishankkeita.

Vaikka tietotekniikka kehittyikin nopeasti ja tekoäly tuo uusia mahdollisuuksia, tarvitaan sekä tutkimuksia määriteltäessä ja kehitettäessä että tulosten tulkin- nassa asiaan perehtyneitä tutkijoita. Ihmistä tarvitaan edelleen tulevaisuudessa myös tilanteissa, joissa tekoäly vain yksikertaisesti ei toimi. Tietotekniikan ja datan keräämisen, yhdistelyn ja käytön kehittämien vaatii myös huomion kiinnittämistä tietosuojaan.

Pandemiasta digiloikka

Vuonna 2020 on Covid-19 viruksen aiheuttaman korona-pandemian vuoksi siirrytty monin osin etäpalveluihin, etäopetukseen ja etätöihin. Samalla digiloikka on konkretisoitunut yllättävän nopeasti. Lisäksi se on lisännyt tarvetta tuottaa uutta tietoa nopeasti, vaikka tieto ei olisikaan yhtä tutkittua ja luotettavaa kuin perinteinen tilastotieto. Muun muassa liikkumisesta ja kaupunkien keskustojen hiljenemistä koronapandemian vuoksi on saatu tilannetta kuvaavaa paikkatietoa. Kaupunkien sisällä tehdystä yhteistyöstä on myös voitu tuottaa kohdennettua tietoa Covid-19-tartuntojen leviämisestä tilannekeskuksille. Myös kunnan sisällä on eri rekisterien ja tietovarastojen käyttöön saatu vauhtia ja Tilastokeskuksin on alkanut tuottaa nopeita kokeellisia tilastoja.

Tiivistetään asiaa vielä lopuksi: tilastotieto on numeeritietoa asioista, lukuja, ja sen saa helpommin ymmärrettäväksi visualisoinnin keinoin. Tilastotiedon visualisointi on lukujen havainnollistamista. Tilastoja havainnollistetaan tavallisesti tilastografiikan avulla sekä kartoilla. Visualisointi on kehittynyt paljon alun käsin piirretyistä kuvista, ja sen kehitys jatkuu tietotekniikan vauhdittamana yhä nopeampana. Digitalisaatio, tekoäly ja Big data tulevat myös muuttamaan jatkossa tutkimusta ja tilastotietoa, joistain asioista tulee helpompia, mutta tutkijan ymmärrystä tarvitaan edelleen tietotekniikan tuottaman aineiston ymmärtämiseen, analyysiin ja selittämiseen.

Espoon tutkimus- ja tilastotietoa julkaistaan omien internetsivujen (<https://www.espoo.fi/tieto>) lisäksi muun muassa pääkaupunkiseudun yhteisessä HRI:n avoimessa seututieto -palvelussa (<http://www.hri.fi/fi/>), kansallisesta avoimen datan palvelussa (Avoindata.fi <https://www.avoindata.fi>) sekä Aluesarjoissa (www.aluesarjat.fi).

Lisätietoa Espoon tilasto- ja tutkimustuotannosta: tieto@espoo.fi, <https://www.espoo.fi/tieto>

Lähteitä

- Tilastokeskus, tieto & trendit <http://www.stat.fi/tietotrendit/>
- Bruun, Marjo 2020, Tiedon laatua kehitetään yhdessä – tavoitteena tietovarantojen tehokas käyttö <http://www.stat.fi/tietotrendit/blogit/2020/tiedonlaatua-kehitetaan-yhdessa-tavoitteena-tietovarantojen-tehokas-kaytto>
- Tilastokeskus 2019, Suomi maailman kärjessä, <https://www.stat.fi/tup/satavuotias-suomi/suomi-maailman-karjessa.html> ja Itsenäisyyspäivä 2010, <http://www.stat.fi/tup/tilastokirjasto/itsenaisyyspaiva-2019.html>
- Kärkimaa, Jukka, Tilastokeskus, Tekoäly ja data science mistä on kyse?, <https://docplayer.fi/107569335-Tekoaly-ja-data-science-mista-on-kyse-data-scientist-jukka-karkimaa-tilastokeskus.html>
- Manninen, Asta, 2016, Artikkelit, Kvartti; Big data tuo uusia mahdollisuuksia tilastoviranomaisille, <https://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/big-data-tuo-uusia-mahdollisuuksia-tilastoviranomaisille>
- Espoon kaupunki, Espoon kokeilu todisti: Tekoäly tunnistaa tukea tarvitsevia, [https://www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kokeilu_todisti_Tekoaly_tunnistaa\(142919\)](https://www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kokeilu_todisti_Tekoaly_tunnistaa(142919))
- Saarikoski, Pentti, 2019, Media-arkeologia – uuden ja vanhan median rajapinnalla https://research.utu.fi/converis/portal/Publication/43841262?auxfun=&lang=fi_FI
- GDPR (General Data Protection Regulation), yleinen tietosuojalaki, 2018, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0679&from=FI>
- Wiio, Antti, 2007: Kun informaatioteknologia muutti maailmaa: Vallankumoukselliset IT-keksinnöt kivaudelta nykypäivään. Espoo: Deltakirja.
- Koskela, Markku, 2003, Dinsoft Oy, Tilastontekijän työasema
- CGI yrityksenä, historia suomessa. 1990 PTK-tietokeskus ja Kunnallistieto fuusioituvat: KT-Tietokeskus aloittaa toimintansa <https://www.cgi.fi/fi/cgi-yrityksena/historia-suomessa>
- Helsingin sanomat, KT-Tietokeskus muuttaa nimensä Novo Groupiksi 19.4.1997. <https://www.hs.fi/talous/art-2000003617155.html>
- Hartig, Ossian 2014, Tivi 25 vuotta sitten: Kunnallistieto ja Ptk laittavat hynttyyt yhteen, (Tivi 21.6.2014) <https://www.tivi.fi/uutiset/tivi-25-vuotta-sitten-kunnallistieto-ja-ptk-laittavat-hynttyyt-yhteen/92da23d0-29aa-3d62-9bd2-2785017e17db>
- ATK-englannin sanakirja <https://sk.lexitec.fi/en/index.php?a=index&d=Atk-englannin+sanakirja>
- Wikipedia, tietokonetekniikan historia, https://fi.wikipedia.org/wiki/Tietokonetekniikan_historia
- Kun koneet olivat rautaa, muistit ferriittiä ja talennusmedia paperinauhaa (1959 - 1983), Blogi. <https://ennenmikrotietokoneita.blogspot.com/p/kirjoitukset-konetyypin-mukaan.html>

Korona vaikuttaa Helsingin seudun aluetalouteen voimakkaasti – lähivuosien näkymät ovat sumuiset

Seppo Laakso, VTT, Kaupunkitutkimus TA Oy

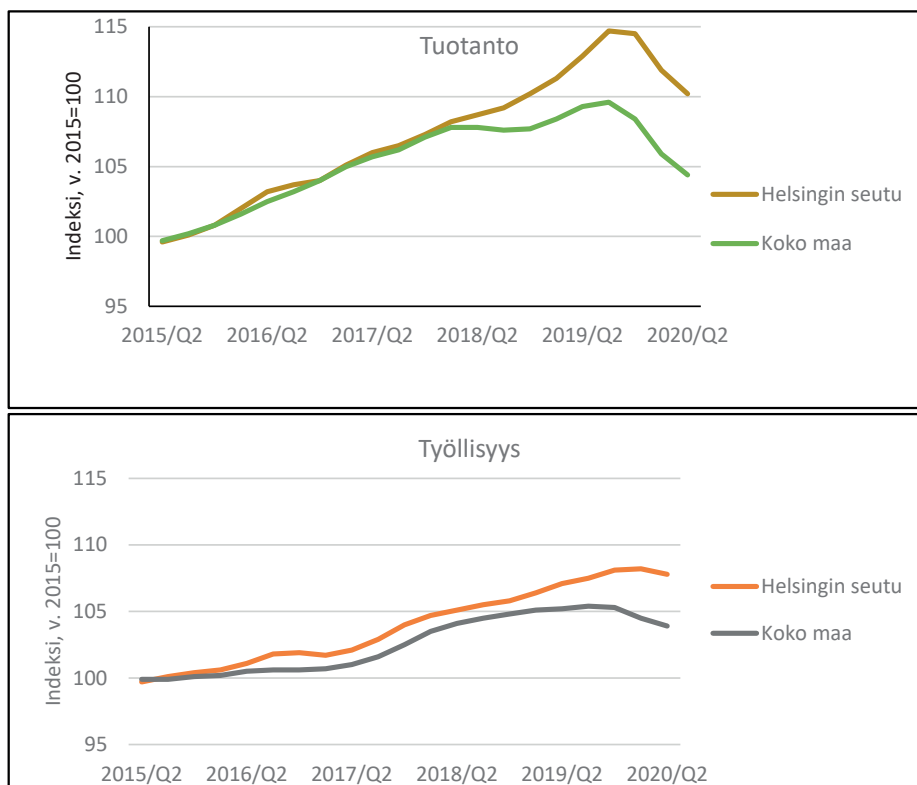
Vaikka pääasiallinen syy talouskehityksen laskuun kuluva vuonna oli koronaepidemian aiheuttama poikkeustilanne, useimmilla toimialoilla kasvu hidastui tai kääntyi laskuun jo ennen epidemian leviämistä Suomeen. Suomen talouden enustetaan laskevan 4-5 % vuonna 2020 ja elpyvän vuodesta 2021 alkaen. Helsingin seudun suurista toimialoista informaatio- ja viestintäpalveluilla sekä liike-elämän palveluilla on hyvät edellytykset kääntyä nousuun, kun olot normalisoituvat. Pahasti koronasta kärsineiden majoitus- ja ravitsemisalan sekä kuljetustoiminnan oletettavasti pitkäkestoinen toipuminen puolestaan hidastaa Helsingin seudun talouden nousua myös seuraavina vuosina.

Helsingin seudun aluetalous kääntyi nousuun pitkän taantuman jälkeen vuoden 2015 lopulla. Sen jälkeen vahva kasvu jatkui vuoden 2019 jälkipuolelta asti, jolloin tuotannon trendi kääntyi laskuun. Jyrkkä pudotus

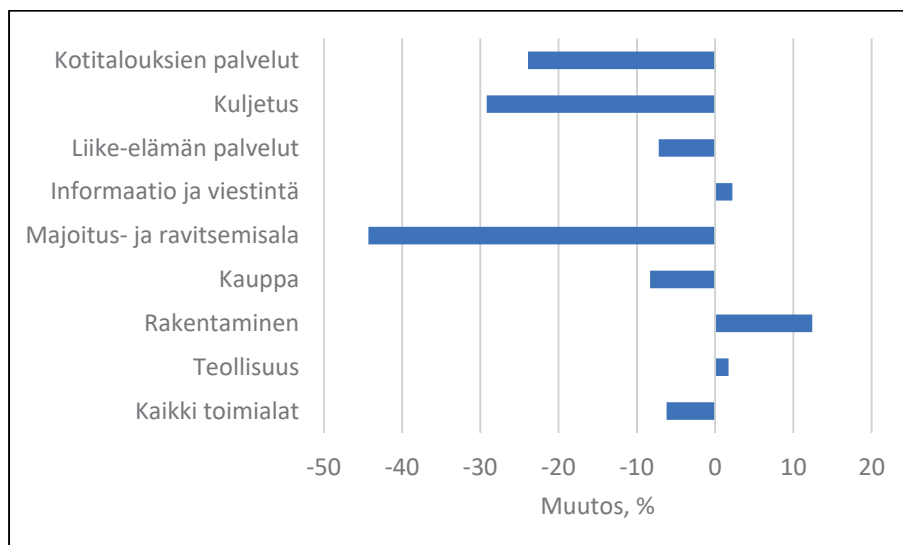
koettiin vuoden 2020 toisella neljänneksellä koronaepidemian seurauksena. Työllisyyden kasvu pysähtyi Helsingin seudulla kuluva vuoden alussa, mutta kääntyi laskuun toisella neljänneksellä. Koko maahan verrattuna Helsingin seudulla kasvu kesti pidempään ja käänne alaspäin toteutui myöhemmin. Kuitenkin koronan aiheuttama lasku tuotantoon oli suhteellisesti yhtä voimakas Helsingin seudulla ja koko maassa. Sen sijaan työllisyysvaikutus jäi jonkin verran loivemmaksi vuoden alkupuoliskolla.

Helsingin seudun yritysten yhteenlaskettu liikevaihto laski 6 % edelliseen vuoteen verrattuna vuoden 2020 toisella neljänneksellä. Pääasiallinen syy laskuun oli koronaepidemian aiheuttama poikkeustilanne. Kuitenkin useimmilla toimialoilla kasvu hidastui tai kääntyi laskuun jo ennen epidemian leviämistä Suomeen.

Kasvu hidastui, mutta jatkui koronasta huolimatta rakennus- ja hieman myös informaatio- ja

Kuva 1. Tuotanto ja työllisyys Helsingin seudulla ja koko maassa. Lähde: Tilastokeskus, Helsingin seudun liiketoimintakuvaajat sekä työvoimatutkimus.

**Kuva 2. Helsingin seudun yritysten liikevaihdon muutos (%) toimialoit-
tain verrattuna edelliseen vuoteen vuoden 2020 toisella neljänneksellä.
Lähde: Tilastokeskus, Helsingin seudun liiketoimintakuvaajat.**

viestintäalalla ja teollisuudessa. Liike-elämän palveluissa ja kaupan alalla yritysten liikevaihto laski jonkin verran vuoden toisella neljänneksellä, mutta käänne alapäin alkoi jo sitä ennen. Kaikkein voimakkaimmin koronan negatiivinen vaikutus tuntui majoitus- ja ravitsemisalalla sekä kuljetustoiminnassa (erityisesti henkilöliikenne), joihin matkailun jyrkkä pudotus vaikutti voimakkaimmin. Myös kotitalouksien palvelujen (ml. kulttuuri-, viihde- ja virkistyspalvelut) liikevaihto laski tuntuvasti, kun tapahtumatoiminta supistui jyrkästi. Näillä aloilla trendi kääntyi laskuun jo vuoden 2019 puolella.

Useat talousennusteita tuottavat ennustelaitokset (mm. Etila, syyskuu 2020) arvioivat Suomen talouden laskevan kuluvana vuonna 4-5 % ja elpyvän vuodesta 2021 alkaen. Vuoden 2019 tuotannon taso saavutetaan arvion mukaan aikaisintaan vuonna 2022. Toimialakohtaisten ennusteiden perusteella voidaan odottaa, että Helsingin seudun tuotanto vähenee kuluvana vuonna suunnilleen saman verran kuin koko maassa ja kasvaa seuraavina vuosina hieman muuta maata nopeammin. Palveluvaltaisuuden ansiosta Helsingin seudun työllisyysnäköymät ovat jonkin verran paremmat kuin koko maassa.

Helsingin seudun palvelualojen vahvoilla erikoistumisaloilla – informaatio- ja viestintäpalvelut sekä liike-elämän palvelut – on hyvät edellytykset kääntyä nousuun, kun olot normalisoituvat. Pahasti koronasta kärsineiden majoitus- ja ravitsemisalan sekä kulje-

tustoiminnan painoarvo on suuri Helsingin seudun palvelualoilla. Niiden oletettavasti pitkäkestoinen toimiminen puolestaan hidastaa Helsingin seudun talouden nousua myös seuraavina vuosina.

Teollisuuden kehityksen ennustaminen on erittäin epävarmaa, koska teollisuus on vahvasti riippuvaista vientimarkkinoiden elpymisestä.

Espoossa liike-elämän palveluiden sekä informaatio- ja viestintäpalveluiden ja niihin kytkeytyvän teollisuuden osuus yritysten tuotannosta ja työpaikoista on suurempi kuin Helsingin seudulla kokonaisuutena. Tästä syystä näiden toimialojen kehityksellä on suuri merkitys Espoon työpaikkojen kehitykselle ja välillisesti kunnallistaloudelle lähivuosina.

Työpaikkojen alueellinen uusjako pääkaupunkiseudulla viimeisten neljän vuosikymmenen aikana Espoo profiloitunut korkeaan osaamiseen

Petri Lintunen, tietopalvelupäällikkö, Espoon kaupunki, Tutkimus ja tilastot

Espoo on kasvanut seitsemässä vuosikymmenessä 1 500 työpaikan maalaiskunnasta lähes 130 000 työpaikan kaupungiksi. Erityisen voimakasta työpaikkamäärän kasvu oli 1980- ja 1990-lukujen lopulla sekä vuosina 2003-2008. Espoon yritysraakenne on viime vuosikymmeninä kehittynyt poikkeuksellisen tietointensiiviseksi. Ratkaiseva merkitys tälle kehitykselle on ollut kansainvälistymisellä sekä yritysten, korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten sekä tutkimuslaitosten yhä tiivistyvällä yhteistyöllä.

Vuonna 1950 Espoo oli maalaiskunta, jossa oli alle 23 000 asukasta ja jonka 1540 työpaikasta 13,5 % oli maa- ja metsätaloudessa. Espoo kasvoi ripeästi jo 1950-luvulla ja vuonna 1960 asukkaita oli 53 000 ja työpaikkoja 9 400. Varsinainen voimakkaan kasvun aikakausi alkoi 1960-luvulla, ja kaupungiksi tultuaan vuonna 1972 Espoossa oli noin 104 000 asukasta. Tällä hetkellä Espoo on lähes 300 000 asukkaan kaupunki ja ennusteen mukaan kasvu jatkuu keskimäärin 4 500 asukkaan vuosivauhdilla ainakin seuraavat kymmenen vuotta. Työpaikkoja Espoossa oli tuoreimman virallisen tiedon mukaan 123 907 vuonna 2018 eli määrä on yli 13-kertaistunut vajaassa kuudessakymmenessä vuodessa. Suomen suurista ja keskisuurista kaupungeista ainoastaan Vantaalla työpaikkamäärä on kasvanut yhtä nopeasti (Laakso & Kilpeläinen 2005).

Kuva 1. Nokia Campus Karamalmissa. Nokia on edelleen Espoon suurin yritystyönantaja. Alueella sijaitsee myös Metropolia-ammattikorkeakoulun Älykkäiden ratkaisujen kehittäjäkampus. Kuva: Petri Lintunen.

Työpaikkojen määrä Espoossa on viimeisen kolmen vuoden ajan kasvanut arviolta 2-3 prosentin vuosivauhdilla, ja vuonna 2019 niitä oli karkean arvion mukaan 127 000. Yrityksistä Espoon suurimmat työnantajat ovat Nokia (vajaa 3 000 työpaikkaa), Orion (noin 2 500 työpaikkaa) ja LähiTapiola (yli 2 000 työpaikkaa).

Helsinki on menettänyt viimeisen neljän vuosikymmenen aikana työpaikkoja etenkin Espooseen ja Vantaalle

Ajanjaksolla 1980-2018 työpaikkojen määrä Uudellamaalla kasvoi 46 %. Helsinki on koko ajan ollut maakunnan ylivoimaisesti suurin työpaikkakeskittymä, mutta selvästi eniten työpaikkojen määrä kasvoi Vantalla (163 %) ja Espoossa (140 %). Kuuma-seudulla (Hyvinkään, Järvenpään, Keravan, Kirkkonummen, Mäntsälän, Nurmijärven, Pornaisten, Sipoon, Tuusulan ja Vihdin muodostama aluekokonaisuus) vastaava kasvu oli 60 % ja Helsingissä vain 24 %. Muualla Uudellamaalla työpaikkojen määrä laski. Seuraavassa esiteltävä työpaikkojen alueellisen jakauman muutos toimialaryhmittäin pohjautuu Uudenmaan ja Helsingin seudun työpaikkaprojektion raporttiin (Laakso 2019).

Työpaikkojen alueellinen jakauma Uudellamaalla on muuttunut erittäin paljon viimeisen neljän vuosikymmenen aikana. Muutos on ollut suurin pääkaupunkiseudulla Helsingin menetettyä työpaikkoja erityisesti Espooseen ja Vantaalle. Pääkaupunkiseudusta on muodostunut viime vuosikymmenien aikana yhä yhtenäisempi työssäkäyntialue, jolla kuntarajojen merkitys on työssäkäynnin näkökulmasta muuttunut oleattomaksi. Seudun liikenteen, etenkin joukkoliikenteen, kehitys on edistänyt osaltaan suuresti yleistä liikkuvuutta ja pendelöintiä kuntarajojen yli. Vuonna 2018 espoolaisista työpaikoista 47 prosentissa työntekijä oli ulkopaikkakuntalainen. Espooseen pendelöivistä oli helsinkiläisiä 44 %, vantaalaisia 14 % ja kirkkonummelaisia 8 %. Toisaalta Espoossa

asuvasta työvoimasta 49 %:lla oli työpaikka kotikau-
pungissa, 37 %:lla Helsingissä ja 8 %:lla Vantaalla
(Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto 2017).

Viime vuosikymmenien aikana Espoo on erikoistunut
pääkaupunkiseudun yritystoiminnassa toimialoihin,
joista useimmat edellyttävät korkeasti koulutettua
työvoimaa. Informaatio- ja rahoitusala sekä liike-
elämän palvelut ovat työpaikkamäärältään suurin
toimialaryhmä niin Uudellamaalla kuin Espoosakin.
Näiden alojen työpaikat ovat lähes 3,5-kertaistuneet
Uudellamaalla viimeisten 40 vuoden aikana. Espoo
on Vantaan ja Kuuma-seudun ohella viime vuosikym-
menien aikana kasvattanut osuuttaan näiden alojen
työpaikoista maakunnassa: vuonna 2018 Espoon
osuus tämän toimialaryhmän työpaikoista oli 17 %.
Helsingin osuus on pienentynyt, mutta oli edelleen
62 % vuonna 2018. Näiden alojen ennustetaan kas-
vavan seuraavan vuosikymmenen aikana eniten niin
koko maakunnassa kuin Espoosakin.

Julkinen hallinto ja hyvinvointipalvelut kattavat noin
neljänneksen Uudenmaan työpaikoista. Näistä yli
puolet sijaitsee Helsingissä, vaikkakin Helsingin
osuus alan työpaikoista on pienentynyt viime vuosi-
kymmeninä. Espoon osuus näiden alojen työpaikois-
ta Uudellamaalla on noin 15 % ja osuus on viimeisen
neljän vuosikymmenen aikana kasvanut muutamalla
prosenttiyksiköllä. Tämän toimialaryhmän arvioidaan
kasvavan toiseksi nopeimmin tulevan vuosikymme-
nen aikana.

Noin 15 % maakunnan työpaikoista on kaupan sekä
majoitus- ja ravitsemistoiminnan toimialoilla. Viimei-
sen neljän vuosikymmenen aikana Helsingin osuus
näiden toimialojen työpaikoista on supistunut 24 pro-
senttiyksiköä. Vantaa on kasvattanut osuuttaan 12
prosenttiyksiköllä ja Espoon 7 prosenttiyksiköllä ja
Kuuma-seutu 6 prosenttiyksiköllä. Tälle toimialaryh-
mälle on ennustettu melko vähäistä kasvua seuraa-
van kymmenen vuoden aikana.

Teollisuuden osuus työllistäjänä on pienentynyt viime
vuosikymmeninä koko maassa. Vuonna 2018 Uu-
denmaan työpaikoista 8 % oli teollisuudessa. Näis-
tä reilu neljännes on Helsingissä. Espoon, Vantaan,
Kuuma-alueen ja muun Uudenmaan osuudet ovat
kullakin alueella vajaan viidenneksen luokkaa. Hel-
singin osuus maakunnan teollisista työpaikoista on
pienentynyt viime vuosikymmenien aikana. Teollisu-
uden työpaikkamäärän on arvioitu kasvavan tulevana
vuosikymmenenä hyvin hitaasti.

Rakennusala on viime vuosikymmeninä kasvanut
merkittävästi. Vuonna 2018 alan työpaikkoja yli 50 %
enemmän kuin vuonna 1980. Rakentamisen osuus
Uudenmaan työpaikoista vuonna 2018 oli 7 %. Näis-
tä noin 10 % on Espoossa, vajaa 40 % Helsingis-

sä, 20 % Vantaalla ja 20 % Kuuma-seudulla. Van-
taa ja Kuuma-seutu ovat kasvattaneet merkittävästi
osuuttaan rakennusalan työpaikoista Uudellamaalla.
Tulevalle vuosikymmenelle on rakennusallalle en-
nustettu merkittävää työpaikkamäärän suhteellista
kasvua. Espoossa rakennusallaa pitävät yllä suuret
liikennehankkeet, kuten Länsimetro ja Raide-Jokeri,
keskimäärin 3300 asunnon vuosituotanto alkaneella
vuosikymmenellä, voimakkaan väestönkasvun edel-
lyttämä palvelurakentaminen sekä vilkas korjausra-
kentaminen. Parin viime vuoden aikana asuntotuot-
tanto on ollut Espoossa ennätyksellistä, noin 4 300
asuntoa viime vuonna ja vajaa 4 000 asuntoa kulu-
vana vuonna.

Kulttuuri-, viihde- ja virkistyspalvelujen sekä kotita-
louksille suunnattujen palvelujen osuus Uudenmaan
työpaikoista oli 6 % vuonna 2018. Ala on kuitenkin
ollut kasvussa ja kasvun ennustetaan jatkuvan. Es-
poon osuus alan työpaikoista Uudellamaalla on kas-
vanut vajaaseen 15 prosenttiin. Helsingin osuus on
reilu 60 %.

Pari viime vuotta olivat kasvun aikaa, viime keväänä kasvu hyytyi

Vuonna 2019 Espoossa oli yritysrekisterin mukaan
noin 18 000 yritystä. Kun tästä luvusta vähennetään
asunto-osakeyhtiöt ja pöytälaatikoyritykset, määrä on
YritysEspoo Oy:n tietojen mukaan noin 13 500.

Yritysten työpaikkamäärästä ei ole kunnittain saata-
villa ajantasaisia tilastotietoja. Siksi Espoon kaupun-
ki on tilannut Tilastokeskuksen Suhdannepalvelulta
yritystyöpaikkojen kehitystä kuvaavia estimaatteja,
jotka perustuvat henkilötötyvuosiin. Niiden mukaan
yritystyöpaikkojen määrä Espoossa on kasvanut
selvästi vuodesta 2018 alkaen. Vuosina 2011-2017
määrä oli estimaattien mukaan 104 000 - 105 000,
vuonna 2018 noin 108 000 ja vuonna 2019 noin
112 000. Kasvua oli erityisesti Länsimetron varrella
ja etenkin Tapiolan-Otaniemen-Keilaniemen alueella.
Kuluvan vuoden alkupuolella työpaikkamäärän kasvu
pysähtyi. Osaltaan vaikutusta on ollut yleisellä suh-
dannekehityksellä, mutta myös koronaviruksella on ollut
tähän ilmeinen vaikutus.

Yritysten kokonaisliikevaihto oli Espoossa heikom-
pien vuosien jälkeen vahvalla kasvu-uralla vuodesta
2016 aina vuoden 2019 lopulle. Liikevaihdon kas-
vu on tällä ajanjaksolla ollut koko ajan nopeampaa
kuin henkilöstömäärän kasvu, mikä kuvastaa tuot-
tavuuden hyvää kehitystä yritystoiminnassa. Kulu-
van vuoden puolella jo alkanut taloussuhdanteiden
heikentyminen sekä maaliskuussa konkretisoitunut
koronakriisi näkyvät yritysten kokonaisliikevaihdon
supistumisena.

Yritysten, oppilaitosten ja tutkimuslaitosten verkosto tiivistyy

Espoossa on vahva osaamisintensiivisten yritysten keskittymä, joka alkujaan pikkuhiljaa alkoi muodostua Teknillisen Korkeakoulun (TKK) sekä Valtion Teknisen Tutkimuskeskuksen (VTT) ympärille. Tämä Otaniemen-Keilaniemen yrityskeskittymä kasvoi voimakkaasti 1990-luvulla Nokian tietotekniikka- ja matkapuhelinteollisuuden nousun myötä. Merkittävä rooli tässä kehityksessä oli TKK:lla ja VTT:llä, jotka avautuivat yhä enemmän elinkenoelämän suuntaan. Huomattava merkitys oli myös Otaniemen Teknologia-alueella, joka perustettiin 1980-luvulla yrityshautomoksi sekä tarjoamaan uusille yrityksille toimitiloja ja verkostoitumista muiden yritysten, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa. Tämä toiminta laajentui Innopoli-yrityspuistikoksi, joka sittemmin fuusioitui osaksi Technopolis-yhtiötä. Espooseen oli kuitenkin jo ennen Nokiaa ehtinyt muodostua vahva korkean teknologian yritysrypäs, johon kuuluivat mm. Hewlett-Packard, Philips, Rank Xerox, 3M, ABB sekä lukuisia tietotekniikka-alan yrityksiä. (Luoto 2004). Teknillisen korkeakoulun, Helsingin kauppakorkeakoulun ja Taide- ja tieteellisen korkeakoulun yhdistyminen Aalto-yliopistoksi vuonna 2010 sekä sijoittuminen lähes kokonaisuudessaan Otaniemeen on edelleen vahvistanut osaamisintensiivistä yritys- ja tutkimuskeskittymää Espoossa. Keskeinen merkitys on ollut myös korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja yritysten kansainvälistymisellä.

Osaamisintensiivisillä aloilla yritykset hakevat synergiaetuja toistensa sekä korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten läheisyydestä. Koulutetun työvoiman saatavuus on tärkeä sijaintiin vaikuttava tekijä.

Länsimetron myötä koko eteläisen Espoon houkuttelevuus yritysten kannalta on lisääntynyt edelleen. Metronvarren lisäksi Espoossa on muitakin korkeaa

osaamista hyödyntäviä yritysalueita, kuten junaradan lähistöllä sijaitseva Karamalmin alue, jonne on kuluvan vuoden aikana sijoittunut myös Metropolia-ammattikorkeakoulun Älykkäiden ratkaisujen kehittäjäkampus. Espoossa on erityisen paljon pieniä mikroyrityksiä, jotka tarjoavat asiantuntijuuteen perustuvia palveluja, kuten suunnittelu-, insinööri-, lakiasia- ja taloushallinnon palveluja. Hyvät liikenneyhteydet, sijainti osana pääkaupunkiseutua, osaamisintensiivisten yritysten, korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten muodostama verkosto sekä myös hyvät palvelut, viihtyisyys, luontoarvot ja kulttuuritarjonta vaikuttavat yritysten ja työvoiman sijoittumispäätöksiin. Tulevat liikennelähtöiset ratkaisut, kuten lähivuotena valmistuva Raide-Jokeri sekä myöhemmin valmistuva kaupunkirata, tulevat edelleen tiivistämään yritysten sekä oppi- ja tutkimuslaitosten verkostoa pääkaupunkiseudulla. Ne myös edelleen edistävät työvoiman liikkumista seudulla.

Espoo yritysten toimintaympäristönä -tutkimuksessa haastatellaan vuosittain Espoossa sijaitsevien yritysten johtoa sekä pienissä yrityksissä yrittäjiä. Joka toinen vuosi haastattelut ulotetaan myös lähikuntien yrityksiin. Haastatteluilla kartoitetaan, mitä yritykset arvostavat Espoossa ja mihin asioihin kaupungin kannattaa kiinnittää jatkossa huomiota, kun Espoota kehitetään yritysten toimintaympäristönä. Espoolaisilla yrityksillä tärkeimmät sijaintipäätökseen vaikuttaneet tekijät ovat henkilökohtaiset siteet Espooseen, liikenneyhteydet ja toimitilojen saatavuus. Vuonna 2020 liikenneyhteyksien arvostus kasvoi edellisvuodesta. Vuonna 2019 haastateltiin myös lähikuntien yrityksiä. Tulosten mukaan niiden yritysten osuudet, jotka harkitsisivat sijaintia Espoossa, ovat edeltävään vuoteen verrattuna kasvaneet erityisesti Helsingissä ja ympäristökunnissa. Vuonna 2019 peräti 61 % haastatelluista helsinkiläisyrityksistä voisi harkita sijoittumista Espooseen.

Lähteet:

- Tilastokeskus: Työssäkäyntitilasto, Työvoimatutkimus ja Suhdannepalvelu.
- Aho, Pauliina (2020) Espoo yritysten toimintaympäristönä 2020. Taloustutkimus Oy.
- Hyry, Jaakko (2019). Espoo yritysten toimintaympäristönä 2019.
- Laakso, Seppo (2019). Uudenmaan ja Helsingin seudun työpaikkaprojektit 2018-2030. Raportti. Helsingin seudun seututietoryhmä, Helsingin seudun ympäristöpalvelut HSY ja Kaupunkitutkimus TA Oy.
- Laakso, Seppo & Kilpeläinen, Päivi (2007). Yritystoiminta Espoossa. Espoon yritystoiminnan rakenne ja erikoistuminen 2005. Espoon Kaupunki.
- Luoto, Reima T.A. (2004). Espoo -kasvun tekijät ja näkijät. Espoon kaupungin museo.
- YritysEspoo Oy:n yritystiedot.

Kuva 2. Keilaniemen yritysalue Otaniemen ja Aalto-yliopiston lähistöllä. Alue muodostaa Otaniemen kanssa osaamisintensiivisten yritysten keskittymän. Kuva: Petri Lintunen.

Kasvun vuosikymmenet – Espoon väestönkehityksen piirteitä seitsemällä vuosikymmenellä

Sanna Jaatinen, tutkija, Espoon kaupunki, Tutkimus ja tilastot

Espoon väestö kasvoi ja väestörakenne muuttui viime sotien jälkeen etenkin rakennemuutoksen ja maaltamuuton vuosikymmeninä. Luonnollinen väestönkasvu ja muuttoliike sekä sen muutokset ovat vaikuttaneet väestörakenteeseen eri tavoin, ja väestönkasvu on näkynyt Espoossa eri alueilla eri vuosikymmenillä. Vieraskielisten määrä on viime vuosina kasvanut voimakkaasti.

Espoon nopea kasvu alkoi Tapiolasta 1950-luvulla

Espoon maalaiskunnan väkiluku oli vähän alle 6 000 vuonna 1900 (taulukko 1), minkä jälkeen rautatien valmistuminen johti radanvarsikylien kehittymiseen (Heiskanen 2008: 16). Sotien jälkeen kasvuvauhti kiihtyi, kun sodasta palaavia, heidän perheitään ja menetettyjen alueiden siirtolaisia asutettiin. Myös syntyvyys oli korkea, suuret ikäluokat syntyivät vuosina 1946-1950, mikä on näkynyt eri tavoin Espoonkin väestörakenteessa. Lisäksi sodan keskeyttämä rakennemuutosprosessi jatkui maataloudesta vapautuneen työvoiman etsiessä uutta sijaansa kaupungeista ja muista asutuskeskuksista. (Luoto 1992: 11.)

Kova muuttopaine vauhditti asuntotuotantoa Espoossa. Asuntojen tarjonta onkin vaikuttanut sekä väestöettä kaupunkirakenteeseen eri alueilla eri aikoina. Espoon räjähdysmäinen kasvu alkoi 1950-luvun alussa, kun Otaniemeen ryhdyttiin rakentamaan Teknillisen Korkeakoulun kampusta. Sen jälkeen käynnistyivät rakennustyöt Tapiolassa yksityisen rakennuttajan, kansalaisjärjestöjen perustaman Asuntosäätiön, ostettua Hagalundin kartanon maat. (Heiskanen 2008:

13.) Suur-Tapiolan väestö kasvoikin voimakkaasti 1950-luvulla (kuvio 1), ja sinne ovat mahdollisesti päätyneet myös tuolloin Espooseen muuttaneet suurten ikäluokkien 0-13-vuotiaat edustajat. Espoon väestönkasvu on ollut nopeinta 1950-luvulla, jolloin väestö lisääntyi keskimäärin 8,9 prosentilla vuodessa (Espoon kaupunki 1987: 16).

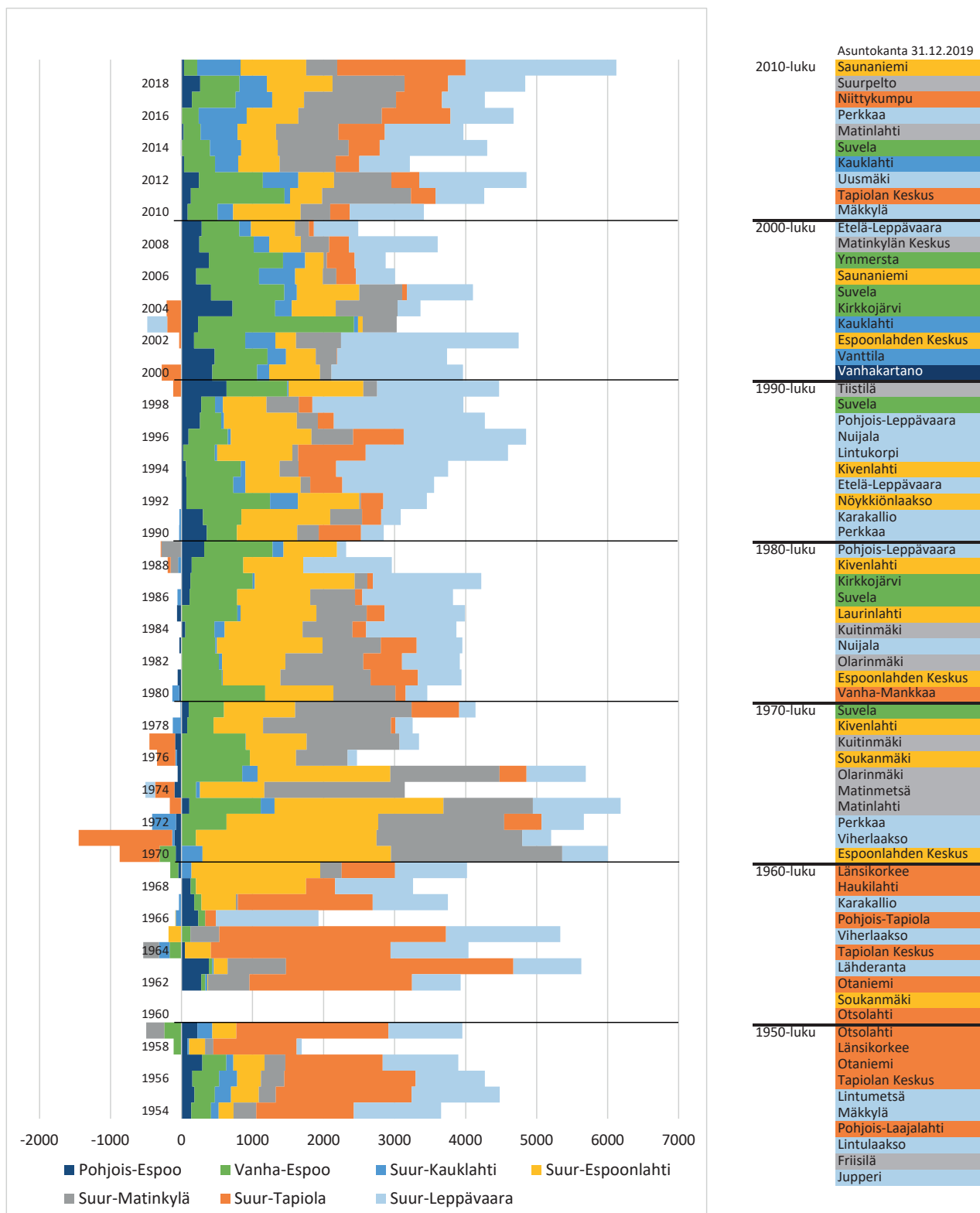
Tapiolan rakentamisen voidaan katsoa ennakoineen aluerakentamista, josta löytyi ratkaisu maassamuuton aiheuttamaan suureen asunnontarpeeseen. 1960-luvulla aluerakentamissopimuksia tehtiin Karakallioon, Matinkylään ja Lounaisrannikolle (Suur-Espoonlahti). (Heiskanen 2008: 13-14.) Suur-Espoonlahden väestö alkoi kasvaa aiempaa enemmän vuosikymmenen lopussa. 1970-luvun alussa seurasi lisää aluerakentamissopimuksia, esimerkiksi Suvela, Perkkää ja Kuitinmäki (Heiskanen 2008: 14). Tämä johti rakentamisen ja siitä seuranneen väestönkasvun hajautumiseen entistäkin useammille alueille. Eniten väestö kasvoi Suur-Matinkylässä ja Suur-Espoonlahdessa. Suur-Tapiolan väestö puolestaan väheni, kun 1950-luvulla syntyneet tapiolalaislapset alkoivat tulla täysi-ikäisiksi ja muuttaa pois kotoaan.

1980-luvulla Espoon väestönkasvu oli kahta aiempaa vuosikymmentä maltillisempaa, eniten väestömäärältään kasvoi Suur-Espoonlahti. 1990-luvulla kasvoi erityisesti Suur-Leppävaara, kun 2000-luvulla kasvu puolestaan jakaantui tasaisemmin kaikille suuralueille. 2010-luvulla eniten kasvoi jälleen Suur-Leppävaara, kun erityisesti Perkkäälle, Uusmäkeen ja Mäkkylään valmistui uusia asuntoja.

Taulukko 1. Väestö pääkielen mukaan 1865-1950 (Espoon kirkonkirjoihin merkitty väestö joulukuun 31. päivänä 1865-1900, henkikirjoitettu väestö 1.1.1910, yleinen väestönlaskenta 31.12.1920-1950).

	Suomen- ja saamenkieliset	Ruotsin- kieliset	Vieras- kieliset	Yhteensä	Ruotsinkielisten osuus, %
1865				4 075	
1875				4 368	
1880	992	3 760	5	4 757	79,0
1890	1 335	4 155	13	5 503	75,5
1900	1 464	4 454	7	5 925	75,2
1910 *				7 891	
1920	2 526	5 952	8	8 486	70,1
1930	2 605	5 318	15	7 983	66,6
1940	5 055	6 539	21	11 615	56,3
1950	14 224	10 861	137	25 222	43,1

* henkikirjoitettu väestö 1.1.

Kuvio 1. Väestönmuutos (henkikirjoitetun väestön muutos) suuralueittain 1954-2019 (vasen kuvio) ja asunnot (31.12.2019) valmistumisvuosikymmenittäin ja pienalueittain (oikea kuvio, kymmenen pienaluetta, joilla on eniten kyseisellä vuosikymmenellä valmistuneita asuntoja)

(Lähde: Helsingin seudun aluearjat ja Tilastokeskus 2020). Kyseessä ei siis ole asuntotuotantotilasto. Vuodesta 2002 Laajalahti ja Ruukinranta ovat kuuluneet Suur-Tapiolaan Suur-Leppävaaran sijasta, tätä muutosta ei ole huomioitu kummankaan suuralueen väestönmuutoksena.

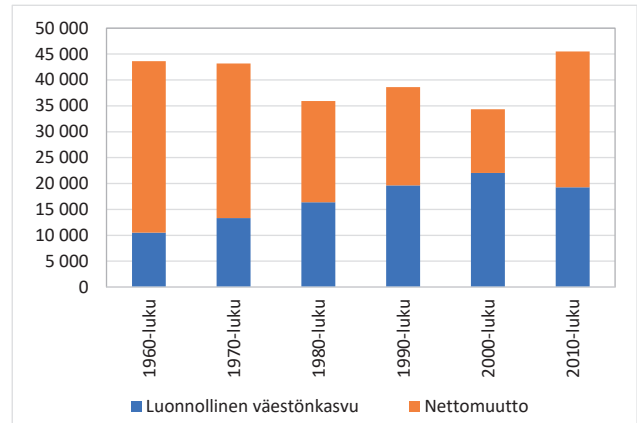
1960-luvulla muuttovoitto oli suurimmillaan ja luonnollisen väestönlisäyksen osuus väestönkasvusta pienimmillään

Espoossa nettomuutto oli suurimmillaan vuonna 1960, jolloin tulomuuttajien määrä (lähes 10 300) oli huomattavasti suurempi kuin lähtömuuttajien määrä (vajaa 4 300), näin ollen nettomuutto oli peräti 6 000 henkeä. Espooseen tuolloin muuttaneet ovat Tapiolan lisäksi saattaneet muuttaa rakenteilla olleisiin Karakallioon tai Soukanmäkeen. 1960-luvun puolessa välissä vallinnut rakennuskielto ja suhdanteiden heikkeneminen näkyivät muuttoliikkeen hidastumisena (Espoon kauppala 1970: 15-16), mutta nettomuuton tuoma väestönkasvu oli silti myöhempiä vuosikymmeniä suurempi (kuvio 2).

Väestö kasvaa myös silloin, kun syntyneitä on enemmän kuin kuolleita. Espoossa syntyi 1960-luvulla lapsia keskimäärin noin 1 500 vuodessa (kuvio 3). Ikääntyneiden määrän kasvaessa myös kuolleiden määrä kasvoi tasaisesti vuosikymmenen aikana. Syntyneiden määrä ja samalla luonnollinen väestönkasvu ovat kasvaneet aaltomaisesti viime vuosiin asti. 2010-luvun syntyvyyden pieneneminen koskee koko maata, ja ilmiön syiksi on esitetty esimerkiksi taloudellista epävarmuutta sekä kulttuurista murrosta: lasten hankkimista mietitään pidempään ja muita vaihtoehtoja pidetään houkuttelevimpina.

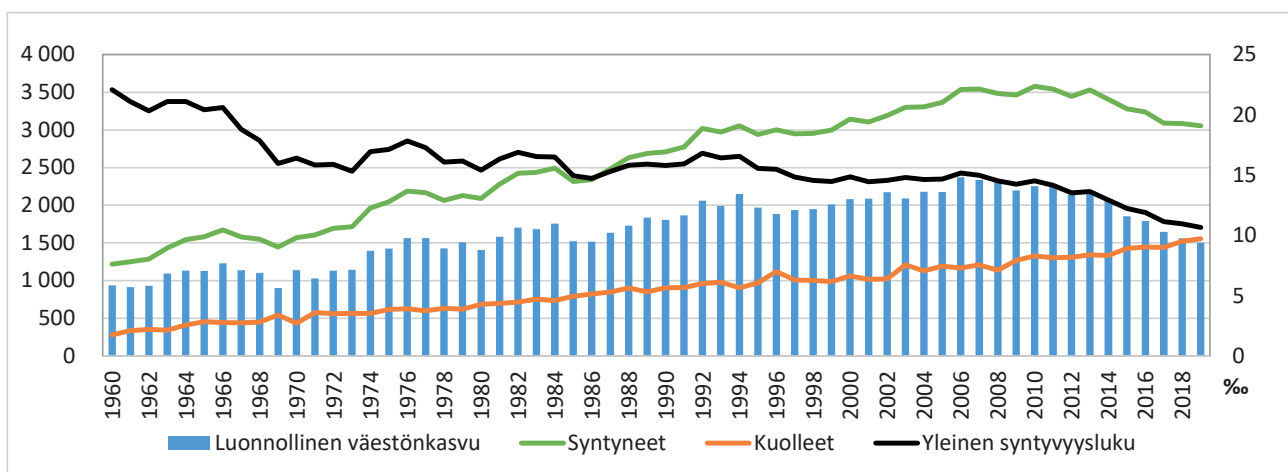
1970-luvun alun muuttovirrat vaikuttivat pitkäaikaisesti väestönmuutoksiin ja väestörakenteeseen

Maassamuutto oli Suomessa vilkkaimmillaan 1970-luvun alussa, kun työikään tulivat suuret ikäluo-

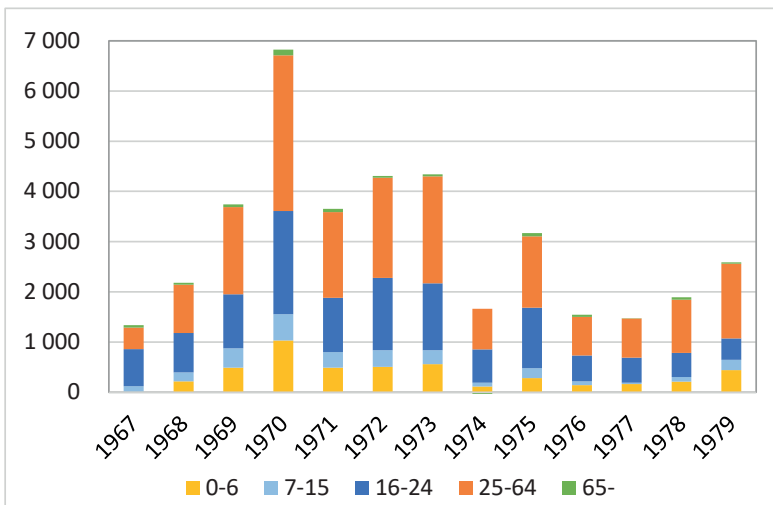

Kuvio 2. Väestönmuutos osatekijöittäin vuosikymmenittäin (Lähteet: Espoon kaupunki 1975: 10, Espoon kaupunki 1980: 10 ja Helsingin seudun aluesarjat ja Tilastokeskus 2020). Vuosittaisten muuttotilastojen perusteella laskettu väestönmuutos poikkeaa väestörakenteen perusteella lasketusta muutoksesta erityisesti aiemmilla vuosikymmenillä johtuen muuttotietojen epätarkkuuksista.

kat (Nieminen 1999b: 29), jotka vuonna 1970 olivat 20-24 vuotiaita. Espoossakin kotimainen nettomuutto oli suurimmillaan 1970-luvun alkuvuosina, vaikka muuttoliike pääkaupunkiseudulle vaimentui elinkeinorakenteen muutoksen hidastuessa (Espoon kaupunki 1980: 10). Määrällisesti eniten muuttovoittoa saatiin joka vuosi 25-64-vuotiaista, mutta myös muista ikäryhmistä enemmän kuin vuosikymmenen lop-

Kuvio 3. Syntyneet, kuolleet, luonnollinen väestönkasvu ja yleinen syntyvyysluku Espoossa vuosina 1960-2019 (Lähteet: Espoon kauppala 1970: 32, Espoon kaupunki 1980: 11 ja Helsingin seudun aluesarjat ja Tilastokeskus 2020). Yleinen syntyvyysluku kertoo vuoden aikana syntyneiden osuuden väestöstä (promillea, keskiväkiluvusta laskettuna). Vielä vuonna 1960 syntyneitä oli tuhatta henkilöä kohden noin 22.

Kuvio 4. Espoon kuntien välinen netto-muutto iän mukaan vuosina 1967-1979 (Lähteet: Espoon kauppala 1970: 33, Espoon kaupunki 1975: 11 ja Helsingin seudun aluesarjat ja Tilastokeskus 2020). Vuoden 1970 korkea ja vuoden 1971 matala luku eivät ole todellisia, vaan tilastointitapa muuttui: vuoteen 1970 saakka muutto kirjattiin sille vuodelle, jolloin ilmoitus tuli tilastoon ja vuodesta 1971 alkaen muutto tilastointiin todellisen muuttopäivän mukaan (Nieminen 1999b: 28-29).

pupuoilella (kuvio 4). Tuolloin Espooseen muuttaneet ovat mahdollisesti muuttaneet esimerkiksi Suvelaan, Kivenlahteen ja Kuitinmäkeen, joihin asuntoja valmistui. Voimakas muuttoliike aiheuttaa myös erilaisten palvelujen kasvavan kysynnän. Espoossa 1970-luku oli sosiaali- ja terveystoimessa kasvun vuosikymmen, kun sekä sosiaalitoimen että terveydenhuollon henkilöstön määrä kolminkertaistuivat. Päivähoidossa työskentelevien osuus henkilöstöstä oli suuri. (Alppi-vuori 2018.)

Ikärakenne vaikuttaa erilaisten palvelutarpeiden lisäksi myös syntyneiden ja kuolleiden määriin: lapsia syntyy, kun väestö on nuorta ja väestön ikääntyessä kuolleiden määrä kasvaa. Luonnollinen väestönlisäys oli 1970-luvulla suurempi kuin 1960-luvulla, koska perheenperustamisikään tulevaa väestöä oli koko ajan enemmän. Syntyneiden määrä kohosi erityisesti 1970-luvun puolessa välissä, jolloin perheenlisäystä saaneet olivat 1940-1950-luvuilla syntyneitä. Suuret ikäluokat saattavat siis selittää syntyneiden määrän kasvua, vaikka he itse suurten perheiden lapsina tyytyivät pieneneen perheeseen (Nieminen 1999c: 12). Vuosikymmenen alussa Espooseen muuttaneet nuorempiinkin ikäryhmiin kuuluneet ovat saattaneet jo olla perustamassa perhettä.

Vuoden 1976 jälkeen ei syntyvyys ole Espoossa noussut yhtä korkealle, mutta 1980-luvun alussa se kohosi myös hetkellisesti. Tuolloin perheenperustamisikässä olivat 1950-1960-luvulla syntyneet, joista osa on saattanut kuulua Espooseen 1970-luvun alussa muuttaneisiin 7-15-vuotiaiden ja 16-24-vuotiaiden ikäryhmiin. Muuttoliikkeen voimakkuus ja ikärakenne voivat siis vaikuttaa väestönmuutoksiin vielä vuosia-kin myöhemmin.

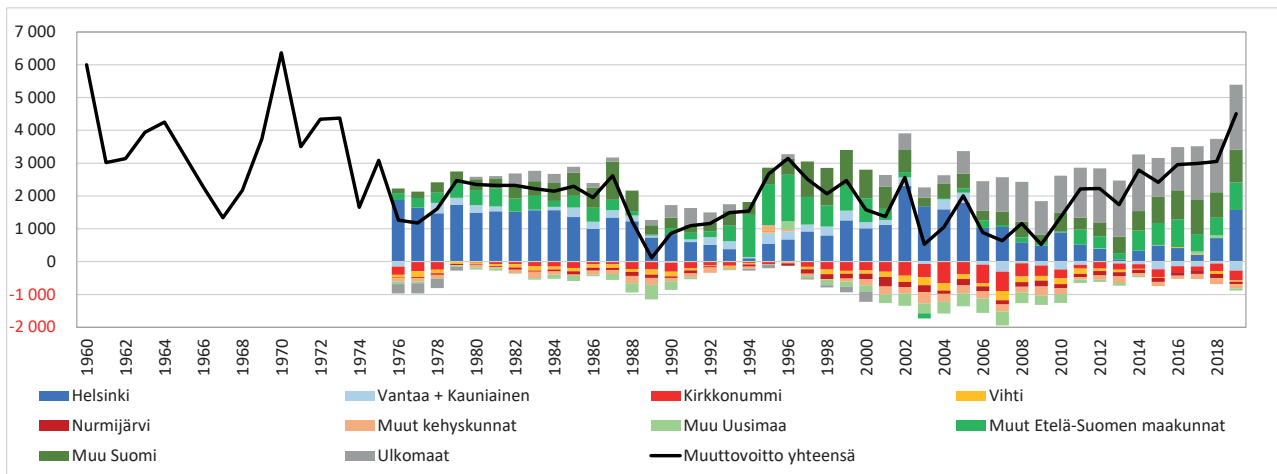
1980-luvulle leimallista olivat tasaiset muuttovirrat eri alueilta kunnes lama muutti tilannetta

Rakennemuutoksen hiljentyminen tasoitti myös maassamuuton Suomessa moneksi vuodeksi 1970-luvun jälkeen (Suomen vuosisata 1999b: 29), mikä näkyy Espoonkin muuttoliikkeessä: Espoo sai tasaisesti muuttovoittoa erityisesti Helsingistä, Vantaalta ja Kauniaisista yhteensä sekä Uudenmaan ulkopuolisesta Suomesta (kuvio 5). 1980-luvun jälkeen samanlaisia tasaisen kasvun kautta ei ole ollut, vaan vuosittainen kasvu on vaihdellut välillä melko ennakkoimattomastikin.

Helsingistä saatu muuttovoitto ei ole 1980-luvun jälkeen ollut yhtä korkea (taulukko 2), vaikka tulomuutto erityisesti Helsingistä pieneni 1980-luvun lopussa. Kun samanaikaisesti lähtömuutto Espoosta muille alueille kasvoi, muuttovirrat muuttuivat voimakkaasti. Tämä saattaa liittyä asuntojen hintojen rajuun nousuun vuosikymmenen loppua kohti. Lama 1990-luvun alussa vaimensi kuntien välistä muuttoliikettä. Espoo saama nettomuutto kuitenkin kasvoi koko 1990-luvun alun, koska maassamuuton jälleen kiihtyessä tulo-muutto kasvoi enemmän kuin lähtömuutto.

1990-luvulla yksin asuminen yleistyi, vanhimpien ikäryhmien osuudet väestöstä kasvoivat ja vieraskielisten määrä alkoi kasvaa

Aiempien vuosikymmenten voimakkaan muuttoliikkeen hiljentymisen ja toisaalta vieraskielisten muuttoliikkeen voimistumisen sekä syntyvyyden pienentymisen seurauksena on Espoon väestörakennekin

Kuvio 5. Espoon nettomuutto vuosina 1960-1975 (Lähteet: Espoon kaupunki 1975: 10, Espoon kaupunki 1980: 11 ja Helsingin seudun aluesarjat ja Tilastokeskus 2020). Vuoden 1970 korkea ja vuoden 1971 matala luku eivät ole todellisia, vaan johtuvat tilastointitavan muutoksesta (Nieminen 1999b: 28-29). Mäntsälä ja Pornainen ovat tässä taulukossa luettu kehyskuntiin vuodesta 1994 alkaen. Vuoden 1994 kotikuntalain perusteella opiskelijat voivat kirjautua opiskelupaikkakuntansa asukkaiksi.

Taulukko 2. Espoon nettomuutto vuosikymmenittäin ja alueittain 1980-luvulta 2010-luvulle (Lähde: Helsingin seudun aluesarjat ja Tilastokeskus 2020). Mäntsälä ja Pornainen ovat tässä taulukossa luettu kehyskuntiin vuodesta 1994 alkaen. Vuoden 1994 kotikuntalain perusteella opiskelijat voivat kirjautua opiskelupaikkakuntansa asukkaiksi.

	1980-luku	1990-luku	2000-luku	2010-luku
Helsinki	13 370	6 620	12 691	5 590
Vantaa + Kauniainen	1 434	1 906	554	-1 298
Kirkkonummi	-1 309	-1 556	-4 314	-2 001
Vihti	-995	-570	-1 779	-617
Nurmijärvi	-689	-753	-1 719	-1 140
Muut kehyskunnat	-1 222	-468	-2 332	-1 339
Muu Uusimaa	-1 423	-494	-3 350	-488
Muut Etelä-Suomen maakunnat	3 288	7 241	1 749	5 084
Muu Suomi	5 429	5 960	4 812	7 013
Ulkomaat	1 688	1 121	5 994	15 434
Muuttovoitto yhteensä	19 571	19 007	12 306	26 238

muuttunut. Kun vielä 1950- ja 1960-luvuilla nuorimpien ikäryhmien osuudet väestöstä kasvoivat, jatkui lasten ja nuorten osuuksien pieneneminen 1990-luvulla. Suuret ikäluokat siirtyivät jo 45-64-vuotiaiden ikäryhmään, ja kahden vanhimman ikäryhmän osuus väestöstä kasvoi huomattavasti (taulukko 3).

Espoon väestö oli muuttunut enemmistöltään suomenkieliseksi 1940-luvulla. Vieraskielisten määrä alkoi puolestaan merkittävästi kasvaa vasta 1990-luvulla. Vuonna 1990 alkoi inkerinsuomalaisten muutto Suomeen. Ensimmäinen iso somalien pakolaisryhmä saapui Suomeen vuonna 1991 ja toinen suuri pakolaisryhmä 1990-luvulla olivat entisen Jugoslavian alueen pakolaiset. (Nieminen 1999a: 34-35.) Myös virolaisten muutto Suomeen alkoi 1990-luvun

alussa maan itsenäistyttyä uudelleen. Nämä ryhmät määrittivät suurelta osin maahanmuuttoa Suomeen vielä 2000-luvun alussa. (Saukkonen 2020: 28-29.) Espoossa vieraskielisiä oli vuoden 1980 lopussa 540 ja vuoden 1990 lopussa 2 271 (Helsingin seudun aluesarjat ja Tilastokeskus 2020). 1990-luvun lopussa puhutuin vieras kieli Espoossa oli venäjä, ja myös englannin-, viron- ja somalinkielisiä oli paljon (taulukko 4).

Ulkomaalaistaustaista väestöä voidaan tarkastella myös syntyperän mukaan, jolloin tarkoitetaan henkilöä, jonka molemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset eli toinen sukupolvi on koko ajan kasvava ryhmä. Esimerkiksi 1990-luvulla Suo-

nessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset ovat jo vähintään 20-vuotiaita ja määrältään kasvava ryhmä sekä opiskelijoina että työelämässä. Espoolaisten syntyperältään ulkomaalaistaustaisten määrä kolminkertaistui 1990-luvulla ja erityisesti afrikkalaistaustaisten osuus heistä kasvoi (taulukko 5).

Samalla kun väestö on kasvanut, ovat asutokuntien ja perheiden keskikoot pienentyneet. Ilmiö on valtakunnallinen ja Espoossa se on merkinnyt uusien asuntojen tarvetta ja asumistason kasvua jo maaltamuuton vuosikymmeninä (Espoon kaupunki 1980: 9).

Yhden hengen asutokuntien osuus asutokunnista kasvoi 1990-luvulla suurimmaksi ja osuus on edelleen jatkanut kasvuaan (taulukko 6). Perhetyypeistä avioparin ja yhden tai useamman lapsen muodostamien perheiden osuus perheistä pienentyi 1990-luvulla huomattavasti. Tuolloin itsenäistyivät suurten ikäluokkien 1970-luvulla syntyneet lapset, mikä on osaltaan vaikuttanut kehitykseen. Samaan aikaan sekä lapsettomien perheiden että muiden perhetyyppien osuus perheistä on kasvanut. (Jaatinen & Österholm 2020: 9.)

Taulukko 3. Espoon väestö (yleisen väestönlaskennan väestö 31.12.1950 ja 1960, henkikirjotettu väestö 1.1.1970 ja väestö 31.12.1979-2019) ikäryhmittäin (%) (Lähteet: Espoon kaupunki 1970: 26 ja Helsingin seudun aluesarjat ja Tilastokeskus 2020)

Vuosi	Ikä, vuotta (% väestöstä)					Väestö yhteensä
	0-14	15-29	30-44	45-64	65+	
1950	28,5	22,9	23,6	18,6	6,4	25 222
1960	30,5	23,8	22,5	18,7	4,4	56 641
1970	27,1	27,4	22,9	17,8	4,8	92 655
1979	23,6	24,6	28,0	17,5	6,4	133 712
1989	21,8	22,1	28,8	20,1	7,2	169 851
1999	21,1	20,7	25,1	24,7	8,4	209 667
2009	19,6	20,4	23,0	26,1	10,9	244 330
2019	18,9	19,1	23,2	23,9	14,8	289 731

Taulukko 4. Espoon kymmenen puhutuinta vierasta kieltä ja vieraskielisten määrä ja osuus väestöstä 31.12.1999-2019 (Lähde: Helsingin seudun aluesarjat ja Tilastokeskus 2020).

31.12.1999		31.12.2009		31.12.2019	
Äidinkieli	Lkm	Äidinkieli	Lkm	Äidinkieli	Lkm
Venäjä	1 371	Venäjä	3 302	Venäjä	7 409
Englanti	767	Viro	2 577	Viro	5 861
Viro	749	Englanti	1 600	Arabia	4 335
Somali	748	Somali	1 579	Englanti	3 347
Kiina	457	Kiina	1 387	Kiina	2 939
Saksa	395	Albania	1 020	Somali	2 874
Vietnam	370	Arabia	1 007	Albania	2 210
Arabia	364	Kurdi	682	Persia, Farsi	2 098
Albania	281	Vietnam	598	Kurdi	1 877
Kurdi	217	Saksa	542	Vietnam	1 307
Muut kielet	2 168	Muut kielet	6 946	Muut kielet	17 939
Yhteensä	7 887	Yhteensä	21 240	Yhteensä	52 196
Osuus, %	3,8	Osuus, %	8,7	Osuus, %	18,0

Taulukko 5. Espoon syntyperältään ulkomaalaistaustaisten lukumäärä, osuus väestöstä (%), Suomessa syntyneiden osuus (%) ja taustamaa (%) 31.12.1990-2019 (Lähde: Tilastokeskus 2020a).

	Vuosi			
	1990	1999	2009	2019
Syntyperältään ulkomaalaistaustaiset				
Lkm	2 734	8 374	21 652	52 379
Osuus väestöstä, %	1,6	4,0	8,9	18,1
Suomessa syntyneiden osuus, %	11,4	13,0	15,8	18,5
Syntyperältään ulkomaalaistaustaisten taustamaa, %				
Eurooppa	55,8	56,0	50,4	43,6
Afrikka	5,4	14,0	15,7	14,0
Amerikka	7,8	4,6	3,5	2,8
Aasia	20,7	22,0	28,6	37,7
Oseania, muu tai tuntematon	10,3	3,4	1,7	1,9

Taulukko 6. Espoon asuntokunnat henkilöluvun mukaan (%) 31.12.1960-2019 (Lähteet: Espoon kaupunki 1980: 9 ja Helsingin seudun aluesarjat ja Tilastokeskus 2020). Asuntokunnan muodostavat kaikki samassa asuinhuoneistossa vakinaisesti asuvat henkilöt. Ruokakunnan katsottiin muodostuvan yhdessä asuvista perheenjäsenistä ja muista henkilöistä, joilla oli yhteinen ruokatalous.

%	1960 *	1970 *	1979	1989	1999	2009	2019
Henkilöluku 1	18,4	19,8	21,3	26,9	31,6	34,9	38,1
Henkilöluku 2	20,6	22,8	25,6	29,7	31,4	32,4	31,3
Henkilöluku 3	22,1	22,2	22,4	18,4	15,5	13,8	13,0
Henkilöluku 4	20,0	20,6	21,7	17,9	14,4	12,9	12,2
Henkilöluku 5+	18,9	14,6	9,0	7,0	7,0	6,0	5,4
Yhteensä, lkm	17 961	32 580	48 281	67 002	86 704	106 152	129 908

* ruokakunnat

Nurmijärvi-ilmio pienensi väestönkasvua 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä

Maaltamuuton ja 1990-luvun alun laman jälkeen Espoon kotimaiseen muuttoliikkeeseen vaikutti paljon 2000-luvun alun Nurmijärvi-ilmio. Sillä tarkoitettiin erityisesti lapsiperheiden joukkomuuttoa kaupungeista kehyskuntiin omakotitalotonttien perässä. Vuoden 2008 finanssikiiri püsäytti kehityksen: lainansaanti vaikeutui ja talouden pitkä alamäki ja kasvanut työttömyys vaikuttivat ihmisten muuttohaluihin. Espoossa Nurmijärvi-ilmio näkyi voimistuneena muuttotappiona

Kirkkonummelle, Vihtiin, Nurmijärvelle, muihin kehyskuntiin sekä muualle Uudellemaalle. Espoon saama muuttovoitto jäi kuuden vuosikymmenen pienimmäksi, vaikka muuttovoitto Helsingistä ja ulkomailta kasvoi.

Espoossa vanhempien työikäisten ikäryhmien muuttotappio oli alkanut kasvaa jo 1980-luvun lopussa, ja muuttotappio voimistui 2000-luvulla (taulukko 7). Alle kouluikäisiä ja alakouluikäisiä lapsia muutti vuodesta 2001 alkaen enemmän muihin kuntiin kuin muista kunnista Espooseen, ja vuosikymmenen kuluessa

Taulukko 7. Espoon kotimaan nettomuutto iän (0-24-vuotiaat) ja ikäryhmän (25-29-vuotiaista alkaen) mukaan vuosina 1975-2019 (Lähde: Helsingin seudun aluesarjat ja Tilastokeskus 2020).

	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
0-vuotiaat	59	48	33	33	61	105	99	29	49	80	76	37	73	15	-35	14	53	55	63	59	70	54	129	92	100	11	33	66	-8	18	-16	7	1	15	27	-3	45	37	37	91	59	67	51	56	80
1-vuotiaat	74	44	83	54	80	33	27	1	41	39	4	10	16	-13	-16	1	23	33	42	66	51	104	89	26	59	27	19	9	-25	-7	26	34	-53	-53	-13	10	13	-9	27	50	26	87	99	63	72
2-vuotiaat	41	2	27	23	59	39	57	61	14	25	4	23	21	11	-38	-20	13	3	3	-2	52	74	62	28	21	-22	-12	-9	-76	-25	-45	-28	-35	-10	-8	-24	-5	-32	-18	27	5	48	-1	25	-11
3-vuotiaat	42	15	14	72	89	48	18	31	12	57	-16	14	-3	-2	-52	-28	7	8	18	23	43	61	32	-12	35	30	-6	-31	-38	-51	-29	-29	-42	-33	-51	-26	-16	31	-2	51	64	61	53	40	29
4-vuotiaat	19	24	9	3	80	-4	14	7	31	0	1	6	8	-4	-37	-1	-4	-28	5	9	32	50	5	-11	5	-18	-33	-32	-32	-26	1	48	-53	-47	-34	-13	-39	7	-33	23	14	14	8	35	11
5-vuotiaat	14	17	-17	32	68	24	-2	17	6	15	20	1	22	-23	-29	-41	-24	18	-10	35	9	44	22	20	-3	-1	-5	-12	-51	-56	4	-40	-69	-18	-28	-33	-12	-5	-20	64	25	63	18	23	23
6-vuotiaat	33	-8	12	-5	2	21	26	5	32	22	-2	17	2	-7	-44	-15	-9	-17	9	29	17	7	41	16	15	6	-14	-10	-44	-43	-26	-26	-39	-28	-20	-43	14	0	-9	32	30	-16	27	21	12
7-vuotiaat	19	-10	8	14	42	23	7	9	-3	1	-19	8	36	-19	-23	-14	-10	3	8	3	23	-7	19	10	0	7	-10	-8	-41	17	-32	-31	-22	-40	-11	22	-35	9	-3	-4	24	39	11	10	2
8-vuotiaat	23	13	4	14	27	21	10	26	-2	27	15	1	-1	9	-13	-3	11	-16	-3	19	9	16	31	6	1	-22	10	-5	-22	-29	-22	-30	-22	-13	-18	-25	8	3	10	24	16	-13	4	29	31
9-vuotiaat	-1	4	20	1	-1	20	51	13	29	0	-27	18	32	1	-22	-22	-15	-7	6	5	10	12	15	12	6	6	-14	-9	-27	-9	-10	-30	-19	-13	-13	-6	-1	2	-18	26	13	25	20	8	9
10-vuotiaat	46	4	13	25	33	38	18	5	8	11	16	0	2	7	-9	-15	0	-15	-2	20	16	20	19	7	-2	11	-17	-13	-3	-18	-21	-29	-1	-5	-20	-12	2	-5	-14	27	24	32	10	13	-5
11-vuotiaat	11	9	16	16	17	21	18	11	6	-4	8	26	7	-9	-14	-4	5	14	8	-3	17	5	27	-3	15	2	-3	-12	-4	-7	-35	-14	-12	-8	-25	-7	7	-5	-23	20	19	4	11	40	14
12-vuotiaat	19	19	-5	5	25	13	24	4	26	16	17	-16	28	1	-14	-15	4	-11	2	18	21	10	23	13	6	-6	-7	4	-11	-16	18	4	-11	-6	-10	-15	-3	9	0	13	20	9	8	48	23
13-vuotiaat	34	7	-17	4	23	15	13	9	-5	5	-9	1	-9	15	-23	7	7	-17	5	16	15	23	30	14	16	17	6	2	-11	-2	3	-23	-3	-25	-7	11	12	7	-1	39	21	7	19	9	21
14-vuotiaat	15	22	-6	11	34	21	19	9	-4	6	-17	6	7	-14	0	-2	-3	3	19	3	1	6	7	14	8	4	17	-12	16	1	-11	-18	-5	0	-18	10	9	-4	23	23	15	10	5	25	
15-vuotiaat	31	9	-6	2	10	9	23	1	22	8	26	5	4	3	-4	5	-12	-14	-3	0	0	30	5	1	21	10	19	10	9	30	12	16	-12	-3	21	26	5	8	14	15	23	6	31	34	6
16-vuotiaat	57	9	10	0	1	28	6	-1	2	11	6	-2	5	23	6	16	1	-13	4	7	30	16	29	35	24	35	7	15	9	27	16	8	28	14	19	15	31	11	-5	31	39	32	22	36	18
17-vuotiaat	81	38	-6	19	-1	25	10	14	28	1	13	3	14	14	7	10	-18	-12	-10	33	21	32	16	15	32	0	8	21	19	36	21	31	15	1	-3	20	10	35	-1	0	27	10	18	20	32
18-vuotiaat	74	37	21	0	16	34	20	36	9	4	42	52	25	44	26	10	-8	1	-11	57	62	84	14	19	50	92	79	92	62	69	61	21	53	29	27	35	24	64	5	19	3	45	57	-6	40
19-vuotiaat	96	70	-3	-22	2	31	45	73	29	52	54	36	100	67	27	35	-7	29	50	59	105	185	163	185	239	257	204	225	166	160	253	110	149	159	99	138	141	70	20	45	63	126	107	95	106
20-vuotiaat	115	41	44	43	24	90	63	38	82	16	78	79	96	62	68	46	-7	2	49	98	225	206	140	180	226	299	294	257	263	197	268	161	92	154	133	146	132	57	117	45	47	132	61	38	111
21-vuotiaat	164	85	60	90	39	51	90	75	77	67	117	134	61	89	96	57	58	73	129	76	163	115	143	104	160	123	56	134	61	55	27	24	72	71	34	12	-6	-12	-32	6	40	55	-58	-119	39
22-vuotiaat	193	67	112	79	116	114	122	119	87	75	147	139	169	90	113	70	133	119	168	23	134	94	34	54	102	76	19	120	15	57	113	-78	-14	-19	18	-31	-47	-40	61	1	-69	16	-6	21	58
23-vuotiaat	202	92	141	84	104	191	136	158	143	126	162	173	174	119	133	110	65	62	53	62	141	154	125	158	126	116	64	90	-15	46	75	17	36	-9	-14	-64	20	5	-11	-44	-14	101	-24	-5	90
24-vuotiaat	227	79	125	143	124	175	98	138	109	153	183	163	214	147	75	112	147	151	98	147	171	176	58	106	170	140	76	155	61	55	35	-30	0	-30	-95	-23	-9	19	-56	-21	30	33	12	38	117
25-29-vuotiaat	758	470	391	583	710	507	562	576	583	565	599	524	702	421	288	257	440	488	544	541	787	792	739	667	716	488	190	641	328	304	507	308	146	191	42	250	274	248	134	243	339	294	504	399	790
30-34-vuotiaat	275	156	260	373	587	489	411	276	194	384	322	263	304	147	-8	136	65	154	172	319	559	397	470	443	515	303	267	314	120	215	266	176	15	126	112	194	295	312	189	240	414	373	431	484	719
35-39-vuotiaat	138	82	85	81	161	76	166	121	221	133	181	127	183	49	-112	-84	-83	56	65	99	130	166	271	201	186	138	61	112	-77	54	48	-43	-23	-39	19	44	37	203	93	225	168	190	240	216	280
40-44-vuotiaat	103	39	7	24	37	44	84	41	33	37	80	4	108	65	-53	-13	-43	-55	-12	41	104	85	64	72	74	19	30	60	-25	8	-20	-32	-44	-12	-103	-32	13	11	39	45	122	20	66	136	143
45-49-vuotiaat	84	15	26	11	-22	-24	18	-18	15	-3	3	5	71	-2	-60	-33	-59	-58	-55	-4	12	-1	45	-17	-42	9	-42	88	-53	-22	12	-28	-96	-53	-104	-25	-33	0	-21	24	33	-4	-51	-12	15
50-54-vuotiaat	17	-7	-8	-45	7	-16	-4	13	4	9	-5	-6	42	-36	-22	-34	-68	-26	-11	-92	-58	-74	-93	-55	-91	-16	-82	26	-58	-51	-27	-72	-82	-82	-111	-68	-8	-79	-429	-33	-128	-3	-116	-104	-60
55-59-vuotiaat	15	8	10	11	12	8	-25	22	-1	-10	-12	-28	-17	-36	-88	-58	-42	-24	-83	-81	-44	-70	-47	-119	57	-55	-58	97	106	86	57	133	-119	114	-140	-30	109	111	84	140	82	79	123	95	-110
60-64-vuotiaat	25	1	3	20	-7	-25	21	25	-4	-7	5	-14	-4	-24	-73	-43	-40	-51	-46	-42	-30	-34	-49	-74	71	-102	-74	-113	100	97	101	-112	164	-164	168	95	-138	171	147	-106	-141	-112	-134	-113	-125
65-69-vuotiaat	29	12	9	22	23	-7	2	20	22	2	14	9	-8	-9	-41	4	-27	-3	19	-24	-11	23	-24	-37	-46	-35	-102	-49	-56	-30	-12	-42	-32	-16	-40	2	-7	-68	-48	-52	80	-33	-13	-43	-82
70-74-vuotiaat	21	23	-6	10	-1	23	9	4	-5	-8	3	11	10	-15	-12	12	8	0	4	7	16	3	-4	-19	11	-9	-14	-4	-16	-24	10	5	-38	-2	-23	4	-8	-43	20	-6	-12	29	-8	-10	-12
Yli 75-vuotiaat	16	10	6	18	16	15	0	3	1	-21	13	11	0	-2	-22	12	19	17	24	26	24	0	-11	-10	22	-16	-1	9	7	32	-3	-22	-2	18	5	14	23	-6	-5	18	27	25	2	-10	-12

muuttotappio alkoi koskea yhä vanhempia lapsia. Huippu saavutettiin vuonna 2007, jonka jälkeen muuttotappio lasten osalta alkoi pienentyä.

Tuloluokittain tarkasteltuna ei Nurmijärvi-ilmiön aiheuttama muuttotappio koskettanut aivan korkeimpia tuloluokkia, ja nettomuutto pienituloisimpien tuloluokissa pysyi voitollisena koko 2000-luvun (taulukko 8). Espoon saama muuttovoitto on suurinta nuorimmissa ikäryhmissä, joissa tulotkaan eivät vielä ole korkeat. 15 vuotta täyttäneitä muutti Espooseen lähes joka vuosi enemmän kuin pois Espoosta, mutta useana vuonna poismuuttajien tilalle tulleet olivat pienemmistä tuloluokista.

Koulutusasteen mukaan tarkasteltuna muuttotappio koski lasten lisäksi erityisesti toisen asteen koulutuksen saaneita, joista saatu muuttotappio jatkui pitkälle 2010-luvulle (taulukko 9). Korkea-asteen koulutuksen saaneista muuttotappiota saatiin vain yhtenä vuotena.

Vieraskieliset kasvattivat Espoon väestömäärää 2010-luvulla enenevässä määrin sekä muuttoliikkeen että luonnollisen väestönkasvun kautta

Vuoden 2003 paikkeilla Suomeen suuntautunut muutto alkoi selvästi kasvaa. Suomen talous kehittyi tuolloin suotuisasti, ja vuonna 2004 monet itäisen Euroopan maat liittyivät Euroopan unioniin. Vuonna 2015 myös Suomi vastaanotti tavanomaista selvästi suuremman määrän turvapaikanhakijoita. Maahanmuuttajat eivät ole yhtenäinen joukko ihmisiä, vaan he poikkeavat toisistaan paljon esimerkiksi sen mukaan, miksi he ovat Suomeen tulleet tai millä perusteella he Suomeen jäivät. (Saukkonen 2020: 29-31.) Myös teknologiayritysten kansainväliset rekrytoinnit ja korkeakoulujen kansainvälistyminen ovat omalta osaltaan lisänneet maahanmuuttoa.

Kasvanut Suomeen suuntautunut muutto näkyi Es-poossakin, kun vieraskielisten kasvu kiihtyi 2000-lu-

Taulukko 8. Espoon kotimaan nettomuutto 15 vuotta täyttäneiden tuloluokan mukaan ja 0-14-vuotiaiden nettomuutto yhteensä vuosina 2000-2019 (tieto tuloluokasta puuttuu vuosilta 2001 ja 2002) (Lähde: Tilastokeskus 2020d).

15 vuotta täyttäneet	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ei tuloja	24			53	108	13	39	84	101	174	80	68	10	39	90	103	87	50	104
2-2999	244			231	251	224	123	125	105	144	139	90	66	20	103	131	113	84	110
3000-5999	191			195	126	218	45	58	122	57	110	128	99	20	96	66	64	27	83
6000-8999	355			124	285	297	83	74	97	35	76	139	118	150	159	120	238	54	90
9000-11999	176			-30	67	161	-67	-30	38	-44	83	59	94	53	79	104	221	161	88
12000-16999	207			6	41	83	-11	-100	-118	-169	-109	10	-15	25	-34	55	66	101	35
17000-21999	195			-33	-45	107	-13	-49	10	-30	-17	30	-24	-19	61	54	56	93	67
22000-26999	139			-76	23	76	17	-83	-57	-117	-73	-10	49	-31	-84	1	90	97	98
27000-31999	142			-19	56	45	-28	-95	-93	-140	49	77	-1	-47	-33	35	56	2	42
32000-41999	83			48	56	158	19	-44	28	-122	-67	-59	-19	-96	94	-5	136	185	105
42000-51999	85			87	51	103	57	-6	28	1	56	89	27	65	25	82	80	59	52
52000+	-3			29	16	19	22	46	-23	-61	98	69	110	-66	-1	109	-9	105	128
Yhteensä	1 838	1 066	2 106	615	1 035	1 504	286	-20	238	-272	425	690	514	113	555	855	1 198	1 018	1 002
0-14-vuotiaat	56	-49	-43	-405	-238	-183	-304	-398	-289	-231	-182	0	68	-91	506	383	442	348	425

Taulukko 9. Espoon kotimaan nettomuutto 15 vuotta täyttäneiden koulutusasteen mukaan ja 0-14-vuotiaiden nettomuutto yhteensä vuosina 2005-2018 (Lähde: Tilastokeskus 2020d).

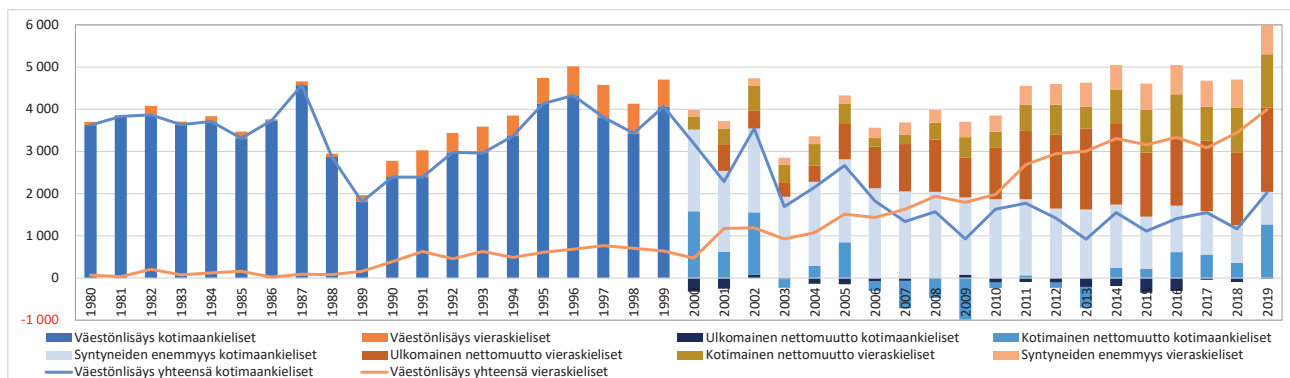
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Perusaste tai tuntematon	153	-67	-127	-98	99	88	213	198	180	227	473	318	277	361
Toinen aste	829	-32	-79	-85	-346	21	-57	-105	-248	-5	-140	375	87	-144
Korkea-aste	522	385	186	421	-25	316	534	421	179	333	522	502	654	785
0-14-vuotiaat	-183	-304	-398	-289	-231	-182	0	68	-91	506	383	442	348	425
Yhteensä	1 321	-18	-418	-51	-503	243	690	582	20	1 061	1 238	1 637	1 366	1 427

vun alussa (kuvio 6). Tuolloin suuri osa Espoon vieraskielisten kasvusta tuli kotimaisesta muutosta, koska Suomeen muuttaneet saattavat asua muualla ennen Espooseen muuttoaan. Vieraskielisten määrä on kasvanut lähes joka vuosi aiempaa enemmän, kun sekä kotimaasta että ulkomailta tullut muuttovoitto ja luonnollinen väestönlisäys ovat kasvaneet. Vieraskielisiä lapsia syntyy vuosi vuodelta enemmän samalla kun kuolleiden määrä on edelleen hyvin pieni. 2010-luvulla ulkomainen muuttovoitto lähes kolminkertaistui 2000-luvun ensimmäiseen vuosikymmeneen verrattuna, ja se painottuu kotimaista muuttoa selkeämmin lapsiin, nuoriin ja nuoriin aikuisiin (taulukko 10).

Espoo sai 2010-luvun alkuvuosina eniten muuttovoittoa Virossa, mutta viime vuosina vironkielisiä on muuttanut enemmän pois kuin heitä on kuntaan muuttanut. Venäjältä tullut muuttovoitto on ollut tasaista jo 2000-luvun alusta saakka ja myös Kiina ja Intia ovat olleet useimpina vuosina suurimpien muuttovoitto-

maiden joukossa (kuvio 7). Kiinasta ja Intiasta on tultu Suomeen usein työn tai opiskelun vuoksi (Saukkonen 2020: 33). Espoon ulkomaalaisesta väestöstä Intian ja Kiinan kansalaisten osuus (yhteensä 14 prosenttia) on suurempi kuin Helsingissä (seitsemän prosenttia) ja Vantaalla (neljä prosenttia) (Tilastokeskus 2020a), mikä liittyy Espoon luonteeseen teknologiakaupunkina ja Aalto-yliopiston kotikaupunkina. Viimeiset viisi vuotta suurimmat muuttovoittomaat ovat itäeurooppalaisten maiden lisäksi olleet Lähi-idän ja Aasian maita.

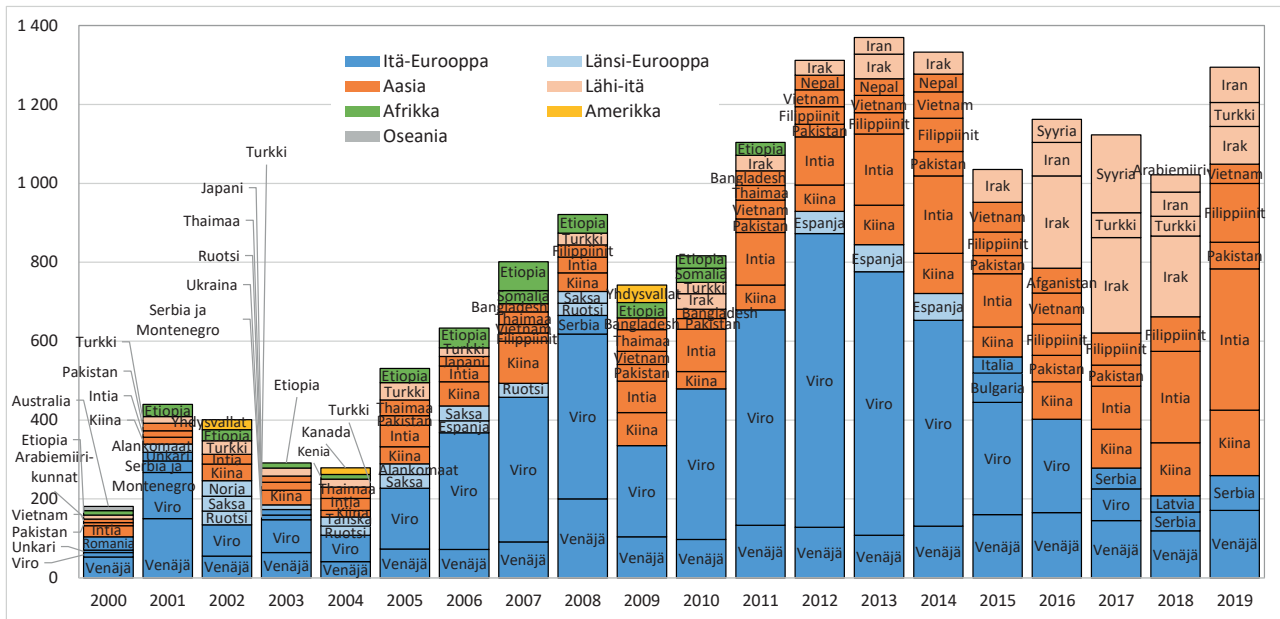
Espoon 2010-luvulla ulkomailta saama muuttovoitto on vuosittain ollut noin 1 500 henkeä. Se on keskimäärin koostunut vähän yli 500 työllisestä, noin 200 työttömästä, noin 300 opiskelijasta, vähän alle 300 lapsesta sekä noin sadasta muusta työvoiman ulkopuolella olevasta henkilöstä (Tilastokeskus 2020d). Ulkomaalaistaisella väestöllä on kasvava merkitys espoolaisen työvoiman kasvussa. 2000-luvun

Kuvio 6. Espoon väestönlisäys kielen mukaan (väestörakenteen perusteella laskettuna) vuosina 1980-1999 (Lähde: Helsingin seudun aluesarjat ja Tilastokeskus 2020) ja väestönmuutos osatekijöittäin kielen mukaan vuosina 2000-2019 (Lähde: Tilastokeskus 2020c).

Taulukko 10. Espoon kotimainen ja ulkomainen nettomuutto ikäryhmän mukaan vuosikymmenittäin 1980-luvulta 2010-luvulle (Lähde: Helsingin seudun aluesarjat ja Tilastokeskus 2020).

	1980-luku yhteensä		1990-luku yhteensä		2000-luku yhteensä		2010-luku yhteensä	
	Kotimainen	Ulkomainen	Kotimainen	Ulkomainen	Kotimainen	Ulkomainen	Kotimainen	Ulkomainen
0-6-vuotiaat	1 139	367	1 829	195	-1 274	512	1 498	1 776
7-15-vuotiaat	643	225	531	234	-698	477	905	1 235
16-29-vuotiaat	12 020	426	13 126	608	9 696	3 058	6 047	7 605
30-44-vuotiaat	4 364	577	4 554	59	2 010	1 308	5 912	4 029
45-64-vuotiaat	-314	70	-1 980	-87	-2 985	520	-3 068	723
65+-vuotiaat	31	23	-77	112	-437	119	-490	66
Yhteensä	17 883	1 688	17 983	1 121	6 312	5 994	10 804	15 434

Kuvio 7. Espoon kymmenen suurinta muuttovoittomaata alueen mukaan vuosittain 2000-2019 (Lähde: Tilastokeskus 2020c). Kuviossa on vain kunkin vuoden kymmenen nettomuutoltaan suurinta maata, ei vuosittaista ulkomailta saatua nettomuuttoa yhteensä.

ensimmäisellä vuosikymmenellä suomalaistaustaisen väestön määrän kasvusta puolet oli eläkeläisten määrän kasvua, kun taas ulkomaalaistaustaisen määrän kasvusta lähes puolet oli työllisten määrän kasvua (taulukko 11).

2010-luvulla suomalaistaustaisen määrä kasvoi Espoossa vähemmän kuin ulkomaalaistaustaisen (taulukko 12).

Suomalaistaustaisen määrän kasvusta suurin osa oli eläkeläisten määrän kasvua suurten ikäluokkien tultua eläkeikään. Ulkomaalaistaustaisista selvästi eniten kasvoi työllisten määrä, yhtä paljon kuin suomalaistaustaisen eläkkeelle siirtyneiden määrä. 0-14-vuotiaiden kasvu oli kokonaan ulkomaalaistaustaisen määrän kasvua, ja kasvusta suurin osa oli Suomessa syntyneiden määrän kasvua.

Taulukko 11. Espoon väestönmuutos syntyperän ja taloudellisen toiminnan mukaan (väestörakenteen muutoksen perusteella laskettuna) 31.12.2000-31.12.2009 (Lähde: Tilastokeskus 2020b).

Muutos	Suomalais-taustaiset	Ulkomaalais-taustaiset	, joista Suomessa syntyneet	Yhteensä
31.12.2000-2009				
Työlliset	4 804	5 962	-12	10 766
Työttömät	876	879	2	1 755
0-14-vuotiaat	581	2 354	1 947	2 935
Opiskelijat, koululaiset	3 387	1 299	188	4 686
Eläkeläiset	9 099	448	34	9 547
Muut työvoiman ulkopuolella olevat	-473	1 843	15	1 370
Yhteensä	18 274	12 785	2 174	31 059

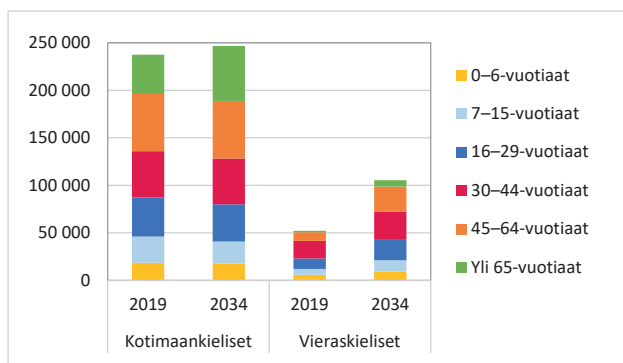
Taulukko 12. Väestönmuutos syntyperän ja taloudellisen toiminnan mukaan (väestörakenteen muutoksen perusteella laskettuna) 31.12.2009-31.12.2018 (Lähde: Tilastokeskus 2020b).

Muutos	Suomalais-taustaiset	Ulkomaalais-taustaiset	, joista Suomessa syntyneet	Yhteensä
31.12.2009-2018				
Työlliset	3 077	10 691	473	13 768
Työttömät	343	2 256	63	2 599
0-14-vuotiaat	51	6 699	4 307	6 750
Opiskelijat, koululaiset	-626	2 675	556	2 049
Eläkeläiset	10 612	1 050	23	11 662
Muut työvoiman ulkopuolella olevat	-849	3 323	89	2 474
Yhteensä	12 608	26 694	5 511	39 302

Espoon väestön ennustetaan kasvavan seuraavien 15 vuoden aikana yli 60 000 asukkaalla (perusvaihtoeto), jolloin väestömäärä olisi yli 350 000 vuoden 2034 lopussa (Laakso 2019). Helsingin seudun vieraskielisen väestön ennusteen 2018-2035 mukaan kasvusta suurin osa tulee olemaan vieraskielistä (kuvio 8). Kotimaankielisten määrä kasvaa lähes yksinomaan 65 vuotta täyttäneiden ikäryhmässä, ja vähenee kaikissa alle 45-vuotiaiden ikäryhmissä. Vieraskielisten määrä puolestaan kasvaa kaikissa ikäryhmissä, ja vieraskielisten osuus väestöstä kasvaa 30 prosenttiin. (Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit 2019.) Vaikka Espoo on ollut ja pysyy jatkossakin koko Suomeen nähden ikärakenteeltaan nuorena, on suomalaistaustaisen väestön ikääntyminen jo näkynyt eläkeläisten määrän voimakkaana kasvuna. Yhtenä keskeisimmistä keinoista Espoon kestävä kasvun takaamiseksi onkin tunnistettu maahanmuuttajataustaisten työmarkkina-aseman kohentaminen (Haapalehto ym. 2019: 16).

Lopuksi

Vuonna 2019 Espoon kotimaasta saama muuttovoitto oli suurin 20 vuoteen, mutta vuonna 2020 Espoosta on muutettu enemmän muualle Suomeen kuin muista kunnista Espooseen. Kuten nykyinen koronaviruspandemia sekä aiemmat maaltamuuton vuosikymmenet, 1990-luvun lama ja 2000-luvun alun Nurmijärvi-ilmiö osoittavat, ei Espoo kasva omassa kuplassaan sen enempää koko maan kuin maailmankaan näkökulmasta. Toisaalta muutos on joka tapauksessa jatkuvaa: esimerkiksi ikä, koulutusaste tai tuloluokka eivät ole Espoossa syntyneiden eivätkä kaupunkiin muuttaneidenkaan pysyviä ominaisuuksia. Espoolaislapset kasvavat, käyvät koulua, siirtyvät opiskelemaan ja työelämään, hankkivat asunnon ja perheen, mahdollisesti muuttavat useaan otteeseen elämänsä aikana, eläköityvät ja siirtyvät senioripalvelujen piiriin kuten aiemmatkin sukupolvet.

Kuvio 8. Kotimaankieliset ja vieraskieliset ikäryhmän mukaan 31.12.2019 ja 2034 (Lähde: Helsingin seudun aluesarjat ja Tilastokeskus 2020 ja Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit 2019).

Lähteet:

- Alppivuori, K. (2018). Havaintoja Espoon sosiaali- ja terveystalouden historiasta 1929-1995. Eetvartti 2/2018.
- Espoon kauppa (1970). Espoon kauppalaan tilastollinen vuosikirja 1970.
- Espoon kaupunki (1975). Espoon kaupungin tilastollinen vuosikirja 1975.
- Espoon kaupunki (1980). Espoon kaupungin tilastollinen vuosikirja 1980.
- Espoon kaupunki (1987). Espoon kaupungin tilastollinen vuosikirja 1987.
- Haapalehto, T., Ihamäki, V.-P., Immonen M., Svahn, S. & Syrjänen, M. (2019). Tulevaisuuden kunta ja sote Espoon kaupungin näkökulmasta.
- Heiskanen, A. (2008). Kurkistuksia Espooseen - pieniä suuria tapauksia kaupungin lähihistoriasta. Espoon kaupungin keskushallinto, Hallintokeskus, Kehittämis- ja tutkimusryhmä.
- Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit (2019). Helsingin seudun vieraskielisen väestön ennuste 2018-2035. Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot.
- Helsingin seudun aluesarjat ja Tilastokeskus (2020). Asuntokanta, Asuntokunnat, Väestömuutokset, Väestörakenne. <https://www.aluesarjat.fi/>.
- Jaatinen, S. & Österholm, E. (2020). Väestörakenne 2019/2020. Tietoisku 5/2020.
- Laakso, S. (2019). Espoon kaupungin ja Helsingin seudun väestöprojektiot 2018-2060. Raportteja Espoosta 1/2019.
- Luoto R. T. A. (1992). Espoo – kaupunki meren rannalla. Espoon kaupunki.
- Nieminen, M. (1999a). Maahanmuutto. Andreasson, K. & Helin, V. (toim.), Suomen vuosisata. Tilastokeskus.
- Nieminen, M. (1999b). Maassamuutto. Andreasson, K. & Helin, V. (toim.), Suomen vuosisata. Tilastokeskus.
- Nieminen, M. (1999c). Syntyvyys. Andreasson, K. & Helin, V. (toim.), Suomen vuosisata. Tilastokeskus.
- Saukkonen, P. (2020). Kotoutuminen kaupungissa. Kokonaiskuva ulkomaalaistaustaisista Helsingissä vuonna 2020. Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot.
- Tilastokeskus (2020a). Tilastokeskuksen PxWeb-tietokannat. <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/>.
- Tilastokeskus (2020b). Ulkomaalaistaustaisten taloudellinen toiminta.
- Tilastokeskus (2020c). Väestömuutokset, Espoo ja Vantaa.
- Tilastokeskus (2020d). Väestötilastopalvelu.

Väestöennustetyö pääkaupunkiseudulla

Henrik Lönqvist, strategia- ja tutkimuspäällikkö, Vantaan kaupunki

Väestöennusteet ovat välttämättömiä yhteiskunnalliselle päätöksenteolle sekä talouden, palvelujen, rakentamisen ja infrastruktuurin suunnittelulle. Ennusteiden laadinta on vaativaa asiantuntijatyötä ja pääkaupunkiseudulla erityisen haastavaa jo siksi, että erilaisia väestöryhmiä on paljon ja ennusteita tarvitaan kuntaa huomattavasti tarkemmalla aluetasolla. Lisäksi väestökehitykseen vaikuttaa valtava määrä ilmiöitä, joista osa on hyvin vaikeasti ennakoitavia. Helsingin seudulla on pitkä väestöennusteyhteistyön perinne ja tällä hetkellä on käynnissä yhteinen hanke väestöennustejärjestelmän uudistamiseksi.

Ennustamisen välttämättömyydestä

Jo kuluneen sanonnan mukaan ennustaminen on vaikeaa, varsinkin tulevaisuuden ennustaminen. Ennusteita kuitenkin tarvitaan ja niitä laaditaan moniin eri tarpeisiin. Talousennusteita laativat Suomessa monet eri tahot ja niistä uutisoidaan säännönmukaisesti. Myös väestöennusteita laaditaan säännönmukaisesti – niin Tilastokeskuksen kuin esimerkiksi kuntienkin toimesta.

Ajoittain myös väestöennusteet voivat kerätä mediahuomiota. Näin kävi mm. Tilastokeskuksen vuoden 2018 ennusteelle, jossa ennakoitiin maamme väkiluvun kääntyvän laskuun 2030-luvun puolivälissä, selvästi nopeammin aiemmin laadittuihin ennusteluihin verrattuna. Vuoden 2019 ennuste siirsi tuota ajankohtaa vielä aiemmiksi, aivan 2030-luvun alkuun. Yhteiskuntapolitiittinen ja erityisesti aluepolitiittinen keskustelu sai roimasti lisää kierroksia, kun ennusteet vielä toivat esiin sen, että väestön orastavan supistumistrendin rinnalla suurimmat kaupunkiseudut kuitenkin edelleen jatkaisivat kasvuaan.

Tarve väestöennusteille on ilmeinen, ne luovat pohjaa yhteiskunnalliselle päätöksenteolle. Kansantalouden tasolla väestöennusteiden pohjalta laaditaan pidemmän aikavälin talousskenaarioita ja arvioidaan eläkejärjestelmän kestävyyttä. Kunnat pohjaavat toimintansa suunnittelun monilta osin väestöennusteisiin. Palveluiden ja palveluverkon mitoitukselle ennusteet ovat välttämättömiä. Pidemmän aikavälin kuntasuunnittelussa väestöennusteilla on niin ikään oma roolinsa. Myös yksityissektori hyödyntää esimerkiksi liikepaikkasuunnittelussa ja kiinteistösijoituspäätöksissä väestöennusteita.

Väestöennusteiden laatimisella on Suomessa jo pitkät perinteet. Ensimmäinen valtakunnallinen väestöennuste julkaistiin vuonna 1934 Tilastokeskuksen edeltäjän, Tilastollisen päätoimiston, toimesta. Alueellisia ennusteita ryhdyttiin laatimaan 1960-luvulla. Kuntien väestöennustetyön alkuvaiheita edustavat Helsingissä 1960-luvulla yleiskaavatyön tueksi laaditut ennusteet. Säännönmukainen ennusteiden laatiminen Helsingissä alkoi 1970-luvulla. Espoon ensimmäiset väestöennusteet laadittiin niin ikään 1970-luvulla. Vantaan ensimmäisiä väestöennusteista on vuoden 1970, silloisen Helsingin maalaiskunnan yleiskaava-jaoksen laatima, väestöennuste vuosille 1970-1980. Varhaisena esimerkkinä eräänlaisesta väestöennusteesta voidaan mainita Helsingin asemakaava-arkkitehtina vuosina 1908-1916 toimineen Bertel Jungin (1872-1946) yleiskaavas suunnitelmien yhteydessä, vuonna 1912, esittämät laskelmat Helsingin väestökehityksestä vuoteen 1940 mennessä.

Ennustamisen vaikeudesta

Väestön määrän ja väestörakenteen voidaan nähdä olevan tulosta kolmesta väestöllisestä ilmiöstä - syntyvyydestä, kuolevuudesta ja muuttoliikkeestä. Muuttoliikettä tarkastellaan usein erikseen kotimaisen, kuntien välisen, muuttoliikkeen ja maahan/maastamuuton kautta. Tavanomainen tapa on laatia niin sanottuja deterministisiä ennusteita. Tällöin ennusteen lähtökohtana ovat oletukset väestökehitystä ohjaavien väestöllisten ilmiöiden kehittymisestä ennusteperiodilla. Tämä on se lähestymistapa johon mm. Tilastokeskuksen ja pääkaupunkiseudun kuntien väestöennusteet perustuvat. Yksi tälle lähestymistavalla vaihtoehtoinen tapa on korvata väestöllisten ilmiöiden kehitystä kuvaavat aikasarjat todennäköisyysjakauilla. Tällöin luonteva tapa kuvata tulevaa väestökehitystä on tietyille vaihteluvälille osuvien väestöskenaarioiden todennäköisyys. Myös tekoälyn ja koneoppimisen välineitä on jo kokeiltu väestöennustetyöhön.

Väestökehitystä ohjaavien ilmiöiden kehityksen ennakointi on haastavaa. Hyvänä esimerkkinä tästä käy syntyvyydessä 2010-luvulla nähty voimakas lasku. Erityisen voimakasta lasku on ollut vuoden 2015 jälkeen. Vuonna 2019 kokonaishedelmällisyys, joka kuvaa laskennallista lasten määrää, jonka nainen synnyttää tarkasteluvuoden hedelmällisyyden säilyessä ennallaan koko hedelmällisen kauden, oli Suomessa

historiallisen alhainen, 1,35. Vertailun vuoksi todettakoon, että vuonna 2019 kokonaishedelmällisyysluku Helsingissä oli 1,11, Espoossa 1,49 ja Vantaalla 1,45. Väestökehityksen ennustamisen näkökulmasta on tehtävä oletuksia. Onko syntyvyyden lasku pysyvä ilmiö vai palautuuko syntyvyys aiemmalle korkeammalle tasolle?

Toisena esimerkkinä voidaan nostaa esille kansainvälinen muuttoliike, jonka osalta nopeatkin muutokset ovat mahdollisia. Tämä nähtiin vuoden 2015 turvapaikkakriisin yhteydessä. Maahanmuuttoon liittyy myös toisenlaista problematiikkaa. Maahanmuuton ensimmäinen kohdealue ei välttämättä ole se, jolla maahanmuuttajat pidemmällä aikavälillä asettuvat asumaan. Merkittävä osa muualle Suomeen kohdentuvasta maahanmuutosta, johtaa myöhemmässä vaiheessa maan sisäisen muuttoliikkeeseen. Tämä muuttoliike suuntautuu usein pääkaupunkiseudulle. Tämän muuttopotentialin arviointi on osa väestöennusteen laadinnan taustatyötä.

Metropolialueen kuntien väestöennusteiden laadinnassa oman kysymyksensä muodostaa seudulle muuttavan väestön sijoittuminen eri kuntiin. Valtakunnan tasolla suurimpien kaupunkiseutujen, ja erityisesti Helsingin seudun, kasvun oletetaan jatkuvan vahvana. Kyse on globaalista kaupungistumisiilmästä. Se, miten väestö kaupunkiseutujen sisällä jakautuu, riippuu kuitenkin useasta tekijästä. Arvostukset, demograafinen rakenne, tulotaso, erilaiset asumiseen liittyvät vero- ja tukijärjestelmät, luotonsaantimahdollisuudet, liikennejärjestelmän toimivuus sekä asuntotarjonta, niin vanhassa asuntokannassa kuin uudistuotannossakin, kaikki osaltaan vaikuttavat siihen, minne väestö kaupunkiseuduilla asettuu asumaan.

Ennustemenetelmien kehittäminen

Vaikka väestöennusteissa on omat haasteensa ja ennusteiden osumatarkkuus vaihtelee, ei ennustetyölle ole nähty olevan vaihtoehtoa. Luontevaa onkin tällöin lähteä pohtimaan sitä, miten ennustetyötä voitaisiin kehittää. Vaihtoehtoja ja kehityssuuntia on useita. Edellä mainittu stokastinen lähestymistapa on yksi tällainen, vaikka siihenkin liittyvät omat ongelmansa. Yhden reunaehdon ennustetyölle asettaa ennusteiden käyttö. Palveluiden ja palveluverkon suunnittelua tukevilta ennusteilta vaaditaan edelleen vuositasoista tietoa eri ikäryhmien koosta. Ja tämä tieto tarvitaan, ei vain kaupunkitasoisesti, vaan myös tarkemmalla aluetasolla. Nämä tarkemman aluetason ennusteet ovat itsessään haasteellisia, koska pienemmillä alueilla satunnaistekijät ja uudisrakentaminen voivat muuttaa väestörakennetta merkittävästikin jo lyhyellä aikavälillä. Pidemmän aikavälin tarkasteluissa suurpiirteisempikin näkymä tulevaan väestörakenteeseen voi riittää.

Väestöennustetyön perustaksi tarvitaan sopivaa, soveltavaa, väestöllisiä ilmiöitä koskevaa tutkimustyötä. On tarve tutkia mm. eri väestöilmäiden ajallista pysyvyyttä, tai kääntäen, mahdollisia muutostrendejä. Demografiset muutokset, erityisesti väestön ikääntyminen ja vieraskielisen väestön kasvu, ovat tärkeitä ilmiöitä ymmärrettäväksi myös väestöennustetyön kannalta. Miten ikääntyvä väestö asuu ja asettuu kaupunkiseudulla? Millaiset ovat vieraskielisen väestön (monine kieli- ja kulttuuritaustoineen) asumisen arvostukset ja mahdollisuudet? Sijaintitekijöiden ja asumisen muiden ominaisuuksien painottuminen valinnoissa on niin ikään tärkeä kysymys. Seudullisen liikennejärjestelmien kehitys avaa uusia rakentamismahdollisuuksia ja muuttaa jos olemassa olevien asuinalueiden saavutettavuutta, mikä vaikuttaa jollain tapaa siihen, miten eri väestöryhmät asuinpaikkansa seudulta löytävät. Mahdollisuuksia uudenaikaisille, väestöennusteita tukevalle tutkimustyölle on kosolti. Ennustemetodiikan ja ennusteiden paikallisten taustatekijöiden ohella on myös tarve lisätä ymmärrystä myös laajemmasta talouden ja aluekehityksen kuvasta.

Myös ennustetiedon hyödyntämistä voidaan kehittää. Ennusteet ovat mm. kuntien palveluverkon kehittämisen pohjana. Tätä kehityssuuntaa voidaan laajentaa. Tietojen käyttömahdollisuuksia voidaan parantaa ennusteprosessia ja tiedonsiirtoa kehittämällä. Uusia mahdollisuuksia ennustetiedon hyödyntämiseen löytyy mm. kuntatalouden tulevaisuusskenaarioiden laadinnassa.

Ennusteiden laatiminen vaatii tulevaisuudessakin asiantuntijatyötä. Välineet, laskenta ja aineistojen käsittely, toki kehittyvät. Tulevaisuudessa erilaisten väestöllisten ilmiöiden tunnistamisessa voitaneen hyödyntää myös uudenaikaisia tekoälyyn perustuvia menetelmiä. Silti ennustetyön kokonaisuudessa tarvitaan ihmistä, sekä ennustejärjestelmän kehittämisessä ja ylläpitämisessä että myös itse ennustetyössä. Ennustetyön kasvava vaatimustaso ja toisaalta uudet mahdollisuudet teknologiarintamalla luovat haasteita sille pienelle joukolle asiantuntijoita, jotka väestöennusteita esimerkiksi pääkaupunkiseudulla laativat. Jotta väestöennustetyötä voitaisiin kehittää, on järkevää lisätä seudullista yhteistyötä. Tietotuotannon seutuyhteistyöllä on seudulla pitkät perinteet ja tälle pohjalle on hyvä rakentaa myös ennustetyön uudistamista. Tämä työ on jo meneillään. Valtiovarainministeriön, Helsingin, Espoon ja Vantaan rahoittama kehityshanke vuosille 2020-2021 tuottaa seudulle uuden väestöennustejärjestelmän sovelluksineen. Helsingin, Espoon ja Vantaan ohella hankkeen ohjausryhmässä ovat mukana HSL, HSY, Tampere, Tampereen kaupunkiseutu, Porvoo ja Kuopio. Samalla kehitetään uusia yhteistoiminnan tapoja väestöennustetyöhön.

Miten Espoon väestöennusteet ovat toteutuneet – häiritsevätkö mustat joutsenet?

Teija Jokiranta, tutkija, Espoon kaupunki, Tutkimus ja tilastot

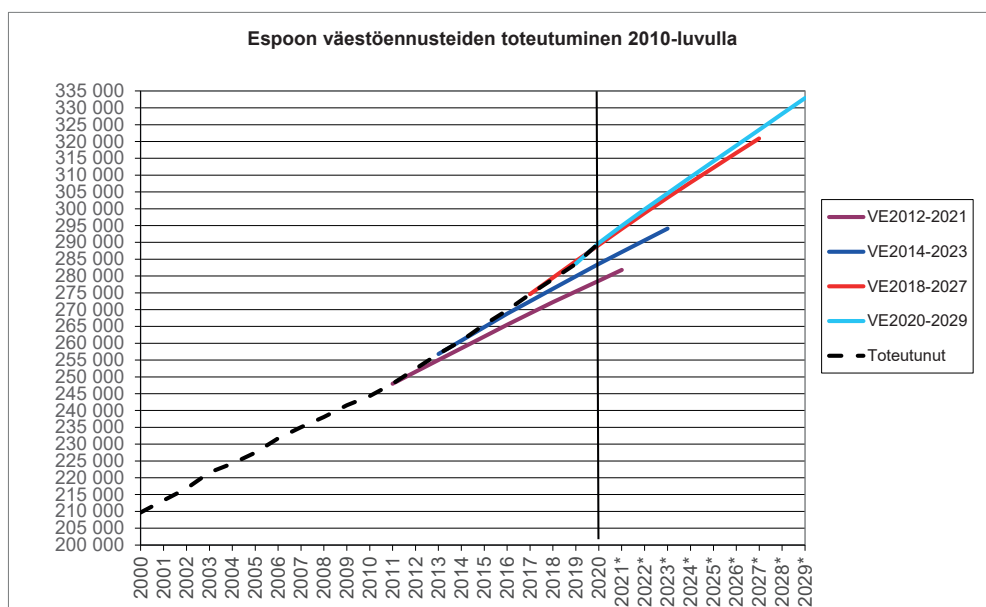
Espoon väestöennusteiden tarkkuus on yleisesti ottaen ollut hyvä, kuitenkin tänä vuonna ero tulee olemaan aiempaa suurempi. Syynä tähän on koronavirus, musta joutsen, ennalta arvaamaton tekijä, joka muutti ihmisten arkea maaliskuusta 2020 alkaen. Se, miten kuntien välinen muutto kehittyy vuoden 2020 viimeisellä vuosipuoliskolla Espoossa, kääntyykö se nousuun, kuten muissa isoissa kaupungeissa vai pysyykö tappiollisena, jää nähtäväksi.

Espoon väestöennusteiden osuvuus seuraavana vuonna on ollut 2000-luvulla hyvä. Koko Espoon väkiluvun toteutuminen on vaihdellut keskimäärin 50-400 asukkaan välillä. Muutaman kerran ero on ollut noin 1 000 asukasta. Tänä vuonna ero tulee kuitenkin olemaan aiempaa suurempi, koska vuoden 2020 väestönkasvu näyttää ennakkotietojen mukaan jäävän noin 3 000 asukkaaseen, kun taas ennusteessa on arvioitu 5 100 asukkaan kasvua vuodelle 2020.

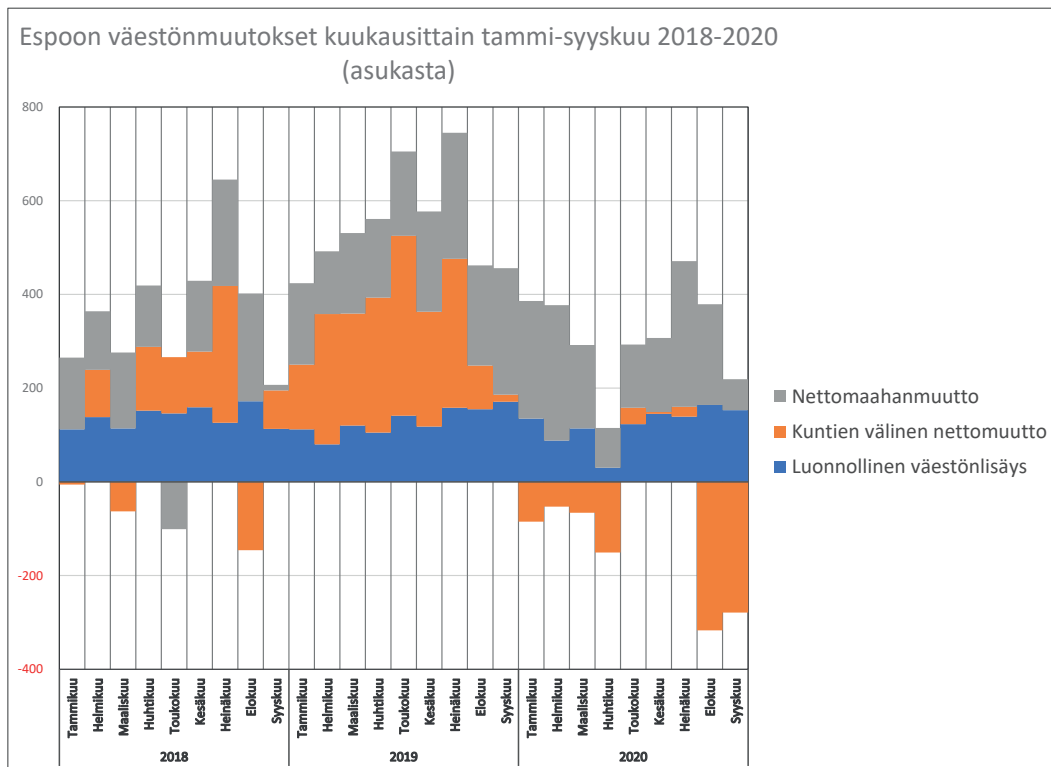
Vuoden 2020 kolmen vuosineljänneksen ennakkollisen väestönkehityksen perusteella Espoon väestönkasvu vuonna 2020 on jäämässä 2 100 asukasta jälkeen ennustetusta. Vuosi 2019 oli Espoon väestönkasvun kannalta ennätyksellinen. Väestö kasvoi 6 100 asukkaalla. Ennätyksen toi kuntien välisen muuttoliikkeen kasvu erityisesti Helsingistä ja muualta Suomesta. Vuoden 2020 aikana tämä muutto on vähentynyt sel-

västi, muutto Helsingistä 1 120 asukkaalla ja muutto muualta Suomesta 1 200 asukkaalla. Tämän lisäksi Espoon muuttotappio kehyskuntiin on noussut viime vuodesta. Normaalisti Espoo menettää kehyskuntiin vajaat 500 asukasta vuosittain, mutta vuoden 2020 aikana muuttotappio on ollut suurempi, 840 asukasta. Eniten espoolaiset muuttavat Kirkkonummelle, mutta myös Vihtiin, Järvenpäähän, Kauniaisiin ja Vantaalle. Ulkomainen muutto vuonna 2020 on pysynyt lähes samana, vain hieman noussut edellisvuodesta. Ikäryhmistä eniten väheni 18-29-vuotiaat 800 asukkaalla ja 0-6-vuotiaat 510 lapsella. Ikäryhmistä kasvoi eniten 30-49-vuotiaat 1 300 asukkaalla.

Vuoden 2020 alussa, helmikuuhun asti, yli 100 000 asukkaan kaupungit saivat muuttovoittoa muista kunista 760 asukkaan verran. Maaliskuussa muuttovoitto oli vähentynyt 370 asukkaaseen ja huhtikuussa muuttoliike muualta Suomesta kääntyi 200 asukkaan verran tappiolliseksi useimmissa suurissa kaupungeissa. Vuoden 2020 puolivälissä, kesäkuun lopussa, muuttotappio oli jo kasvanut 1 100 asukkaaseen. Syyskuun lopulle tultaessa kuntien välinen muutto on jälleen kääntynyt voitolliseksi isoissa kaupungeissa, peräti 5 600 asukkaan verran. Kaikki isot kaupungit, Espoota lukuun ottamatta, ja pienempi Kauniainen, saivat muuttovoittoa. Espoon muuttotappio oli edelleen 900 asukasta.

Kuva 1. Espoon väestöennusteiden toteutuminen 2010-luvulla

Kuva 2. Espoon väestönmuutokset kuukausittain tammi-syyskuu 2018-2020 (asukasta)

Vieraskielisten muutosta ennakkollista tilastotietoa ei ole, mutta kansalaisuuden mukaan on. Ulkomaan kansalaisten muuttovoitto Helsingistä Espooseen vuonna 2020 on laskenut vuoteen 2019 nähden 240 asukkaalla. Muuttotappiota Espoole tulee ulkomaan kansalaisista Vantaalle ja Kirkkonummelle 100-130 asukaan verran vuoteen 2019 nähden. Ulkomaan kansalaisten muutosta Espoosta muuhun Suomeen ja ulkomaille ei ole tapahtunut merkittävää muutosta edellisvuoteen.

Syynä kotimaisen muuttoliikkeen muutoksiin on ilmeisesti koronavirus, joka on ennalta arvaamaton tekijä. Korona muutti ihmisten arkea maaliskuusta 2020 alkaen. Voimaan tulivat erilaiset rajoitukset liikkumiseen, matkustamiseen ja kokoontumiseen, koska koronaviruksen aiheuttaman taudin havaittiin leviävän ihmiskontakteissa. Myös etätyösuositus ja etäopiskelu tulivat voimaan ja ihmiset jäivät koteihinsa. Tällöin kotona pitää olla tilaa työskentelyyn ja vapaa-ajanviettoon, koska monet paikat, joissa tavallisesti on vietetty aikaa, oli suljettu tai niissä oleskelevien henkilömäärää oli rajoitettu. Matkustamaankaan ei päässyt. Aluksi keväällä asuntokauppa hiljeni, mutta piristyi kesän aikana. Kysyntää tuli perheasunnoille, joissa lapsilla on oma huone ja myös omaa pihaa ostajat pitivät tärkeinä.

Miten kuntien välinen muutto kehittyi vuoden 2020 viimeisellä vuosipuoliskolla Espoossa, kääntyykö se nousuun, kuten muissa isoissa kaupungeissa on tapahtunut vai pysyykö edelleen tappiollisena, jää nähtäväksi. Espoon väestöennusteille 1970-luvulta lähtien, väestösuunnitteille 1980-luvulta lähtien ja skenaarioille on kuitenkin tyypillistä, että ne ovat olleet hyvin varovaisia ennakoimaan Espoon väestönkehitystä. Lähes aina väestö on kasvanut enemmän kuin ennusteissa on oletettu. Aika näyttää, onko Espoon vuoteen 2029 ulottuva väestöennuste ainoa, jossa väestömäärä myös viimeisenä vuotena ylittää todellisen väestönkehityksen ja jääkö se historiaan ainoana ylimitoitettuna ennusteena.

Käsitteitä:

Musta joutsen on erittäin epätodennäköinen ja yllättävä tapahtuma, joka ei ole ennustettavissa, mutta sillä on valtava vaikutus.

Lähteet:

- Tilastokeskus
- Kiinteistönvälitysalan keskusliitto
- Länsiväylä 28.10.2020
- Verkkari, Helsingin yliopiston kirjaston verkkolehti 13.6.2013

Taulukosta tietomalliin

Tilasto- ja tutkimustiedon hyödyntäminen maankäytön suunnittelussa

Ritva Helminen-Halkola, tutkimuspäällikkö, Espoon kaupunki, Yleiskaavayksikkö

Tutkimus- ja tilastotiedon käyttö on laajentunut samaan tahtiin, kuin tietotekniset sovellukset ovat tarjonneet yhä uusia mahdollisuuksia. Samalla maankäytön lainsäädäntöä on uudistettu ja tietotarpeet ovat kasvaneet.

Väestö- ja työpaikkasuunnitteita laadittiin 1990-luvulla. Ne noudattivat Espoon suuraluejakoa: Leppävaara, Tapiola, Matinkylä, Espoonlahti, Kauklahti, Vanha Espoo ja Pohjois-Espoo. Suunnitteet olivat ohjeellisia ja niissä esitettiin arvioitu kehitys noin 30-40 vuoden päähän eli vuosille 2020 ja 2030.

Esimerkiksi Espoon pohjoisosien yleiskaavan, osan I, aluevarausten suunnittelussa keskeisiä lähtökohtia olivat kaupunginvaltuuston päätös 4.12.1991 Espoon väestö- ja työpaikkasuunnitteista vuodelle 2030 ja valtuuston hyväksymät kuntasuunnitelman yleisavoitteet, jotka koskivat aluerakennetta, liikenneverkkoa, julkisia palveluja ja virkistysalueita.

Tilastotietoja on tyypillisesti käytetty yleiskaavoituksen erillisraporteissa 2000-luvulla. Näistä esimerkkeinä ovat Huoltoasemaselvitys 2008 ja Lähikaupasta hypermarkettiin – Espoon päivittäistavarakaupan kehitys v. 1965 - 2010 (espoo.fi > Asuminen ja ympäristö > Kaavoitus > Yleiskaava > Julkaisut > Vanhemmat yleiskaavoituksen julkaisut).

Raportti päivittäistavarakaupan kehityksestä tarjoaa esimerkiksi taulukkotietoja päivittäistavarakauppojen lukumääristä, pinta-aloista, keskikoosta ja myynnistä Espoossa suuralueittain. Paikkatiedon aikakausi oli vasta alkamassa ja paikkatietoa tässä raportissa edustavat manuaalisesti laaditut päivittäistavarakaupan sijainti- ja vaikutusaluekartat.

Maankäytön suunnittelun lainsäädäntö kasvatti selvitysten määrää

Laaja tietopohja ja vaikutusten arviointi kaavoituksessa liittyvät erityisesti maankäyttö- ja rakennuslakiin (MRL 9 §) sekä maankäyttö- ja rakennusasetukseen (MRA 1 §). Yleiskaavojen sisältö ja laajuus ovat olleet kasvussa 2000-luvulla. Vuonna 2000 hyväksytyt ja vuosina 2008 ja 2017 tarkistettavat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet edesauttoivat tätä kehitystä.

Tutkimusten ja selvitysten määrä osana kaavamateriaalia kasvoi, koska sitä edellytettiin laissakin: ”Kaavan tulee perustua **riittäviin** tutkimuksiin ja selvityksiin.”

(vanha MRL 9 §). Uudistetussa laissa sama pykälä on kirjoitettu toisin: ”Kaavan tulee perustua kaavan **merkittävät vaikutukset** arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvitetäessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus.” (MRL 9 §).

Vanhan lain mukainen kirjaus riittävistä selvityksistä oli aiheuttanut tulkintaongelmia ja monissa valitusperusteissa käytettiin selvitysten riittämättömyyttä. Valitukset, jotka kohdistuivat kaavojen selvitysten riittävyyteen, menestyivät. Tämän seurauksena selvitysten määrän arvioidaan kasvaneen.

Vaikutusten arvioinnista on omat pykälänsä ja kaavan vaikutusten arviointi edellyttää arvioitavien asioiden selvityksiä.

”Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia.” (MRL 9 §).

Finnon osayleiskaava hyväksyttiin vuonna 2018 ja kaavaan liittyviä erilliselvityksiä laadittiin 78 kpl. Ne on lueteltu Finnin kaavaselostuksen sivuilla 87-88 (espoo.fi > Asuminen ja ympäristö > Kaavoitus > Yleiskaava > Voimassa olevat yleiskaavat > Finnin osayleiskaava).

Paikkatieto tarjosi mahdollisuuden visualisoida tietoa

Paikkatiedolle on laadittu myös pidempiä määritelmiä, mutta yksinkertaisimmillaan se on tietoa, johon voidaan liittää maantieteellinen sijainti.

Ja mikä hienointa, sijaintitietoon voidaan yhdistää tietoa kohteen ominaisuuksista. Tämä avasi mahdollisuuden yhdistää aineistoja ja laatia teema- ja analyysikarttoja sekä tehdä erilaisia visualisointeja. Kohdetta voidaan arvioida suhteessa ympäristöön tai voidaan laatia monentyyppisiä puskureita tai vyöhykeitä, jolloin niiden sisä- tai ulkopuolelle jäävät arvot ovat laskettavissa.

Yleiskaavayksikössä paikkatiedot otettiin laajasti käyttöön, koska ne tarjosivat monipuolisia uusia ana-

lysointimahdollisuuksia. Kaupunkitasoisia tarkasteluja edustavat kaupunkirakenteen kokonaiskuvat eli kudemat, joita laadittiin asumisen, elinkeinojen, palvelujen ja viherrakenteen teemoista. Viherkudelman toinen raportti sisältää useita paikkatietoa-analyysijä: Viherkudelman osa B. Espoon siniviherrakenne – teemakohtainen tarkastelu (espoo.fi > Asuminen ja ympäristö > Kaavoitus > Yleiskaava > Julkaisut).

Kokemuksellinen tieto avaa näkökulmia ihmisten kaupunkiin

Tunnettu tanskalainen arkkitehti ja kaupunkisuunnittelija Jan Gehl on keskittynyt ihmisen mittakaavaisen kaupunkitilan ja kävelymyönteisen kaupungin suunnitteluun. Gehlin viestin mukaan on olemassa paljon erilaista rakennetun ympäristön tietoa, mutta hyvin vähän tietoa siitä, miten ihmiset käyttävät kaupunkitilaa.

Kokemuksellisen tiedon tarpeeseen on laadittu karttakyselyjä, joihin vastaaja on voinut merkitä esimerkiksi tärkeiksi, viihtyisiksi tai hiljaisiksi kokemansa paikat. Esimerkkinä karttakyselystä on Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavatyöhön liittyvä kyselyraportti: Paikan henki ja tarinat – asukaskyselyn tuloksia (espoo.fi > Asuminen ja ympäristö > Kaavoitus > Yleiskaava > Julkaisut > Vanhemmat yleiskaavoituksen julkaisut).

Syksyllä 2020 kaupunkisuunnittelukeskus on kerännyt Mun Espoo -kyselyllä tietoa espoolaisten paikkoihin ja alueisiin liittämistä kokemuksista ja toiveista. Samalla on kysytty, miten espoolaiset liikkuvat kaupungissa. Yhtenä tavoitteena on hahmottaa, millä tavalla eri kaupunginosat muodostuvat ihmisten toi-

minnan ympärille. Kysely liittyy yhteistyöhön Aalto-yliopiston kanssa, jonka Nord Green -hankkeessa selvitetään mm. lähiympäristön vaikutusta koettuun terveyteen.

Uudet käyttäjien tuottamaan tietoon perustuvat lähteet, kuten mobiililaitteet, urheiluovellukset ja sosiaalisen median alustat sisältävät jatkuvasti kertyvää tietoa, jotka saattavat tuoda uusia mahdollisuuksia vaikkapa kaupunkitilan ja viheralueiden käytön tutkimukseen. Niiden käyttöön liittyy kuitenkin rajoitteita ja puutteita, kuten vinoutunut tai kapea aineisto. Eli tietoa saadaan vain sovelluksen käyttäjiltä. Massadata voi parhaimmillaan tarjota ”digitaalisten jalanjalkien” perusteella tietoa siitä, miten rakennettua ympäristöä käytetään eri vuorokauden aikoina.

Tietomalli avuksi maankäytön suunnitteluun

Tietoa on paljon ja yhä helpommin saatavilla myös kaikille avoimina aineistoina. Luotettavasta tiedosta ja tuotetuista analyyseistä tulisi tehdä johtopäätöksiä ja saada ymmärrystä ja näkökulmia suunnitteluun. Tähän tehtävään saadaan tukea kehitteillä olevasta kaavoituksen tietomallista.

Rakenteilla oleva digitaalinen yleiskaavapohjainen tietomalli on alusta, johon tutkimusten ja selvitysten tieto kootaan. Tietoa tullaan jakamaan aikanaan sijaintiin perustuen selainpohjaisen käyttöliittymän Trimble Locus Cloudin kautta. Siten eri tavoin koottua tietoa on helppo käyttää eri suunnittelutehtävissä.

Teksti on kirjoitettu yleiskaavoituksen näkökulmasta, koska se on ollut oma näkökulmani noin 15 viimeisen vuoden ajan.

Tiedon teillä

Espoon asuntotuotannosta yhden ikäpolven aikana – 1950-luvulta nykyaikaan

Aki Välimäki, suunnittelija ja Anne Savolainen, asutuspäällikkö, Espoon kaupunki, asuntoyksikkö

Asuntotuotantotavoitteen asettaminen ja monipuolisen asuntotuotannon varmistaminen vaativat paljon tutkimus- ja tilastotietoa. Asuntojen sijoittumisen, volyymin ja rakenteen ohjaaminen alkaa maankäytön yleisestä suunnittelusta ja päätyy detaljikaavoituksen ja rakennuslupaprosessin kautta lopulta konkreettiseen rakentamiseen. Tutkimus- ja tilastotiedon avulla on mahdollista ennakoida erilaisia asumiseen liittyviä kehityssuuntia. Tieto auttaa myös ymmärtämään asumiseen liittyviä tarpeita. Määritelmä hyvästä asumisesta vaihtelee, mutta myös muuttuu ajan mukana. Eri elämän vaiheissa painottuvat erilaiset asiat ja asumistarpeet. Asuntorakenteen monipuolisuus talotyyppien, asuntojen koon ja hallintamuotojen osalta on tärkeää.

Espoon kerrostalotuotanto käynnistyi 1950-luvulla

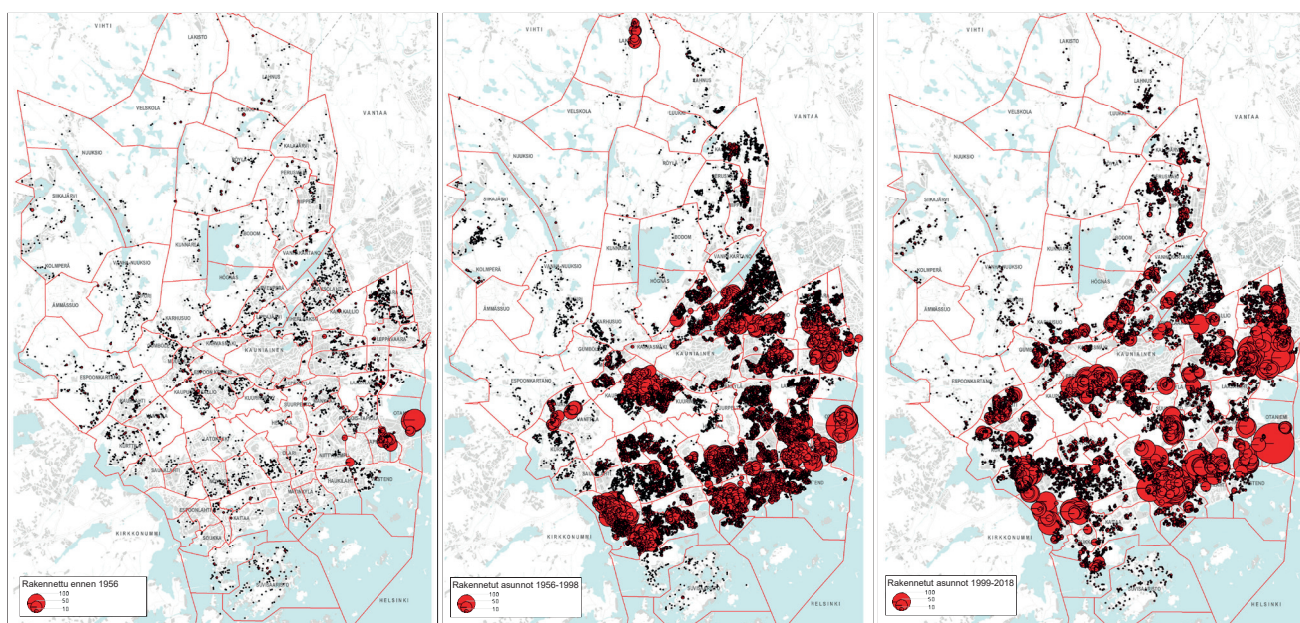
Kun lähdetään katsomaan, mitä on tapahtunut Espoon asuntorakentamisen rintamalla yhden ehkä hie-
man satunnaisesti valitun ajanjakson aikana, tässä tapauksessa 1950-luvulta lähtien suunnilleen nyky-
hetkeen, ovat muutokset olleet todella suuria. 1950-
luvun alussa Espoossa oli tilastokeskuksen tietojen mukaan 7 326 asuntoa ja 22 776 asukasta (kuva 1). Vuonna 1956 väkimäärä oli jo runsas 40 000. Vuo-

teen 1956 mennessä rakennetuista asunnoista on nykyisessä asutuskannassa asumiskäytössä jäljellä 5 280 asuntoa. Niistä omakotitaloja on 72 %, rivitalo-asuntoja 3 % ja kerrostaloasuntoja 25 %.

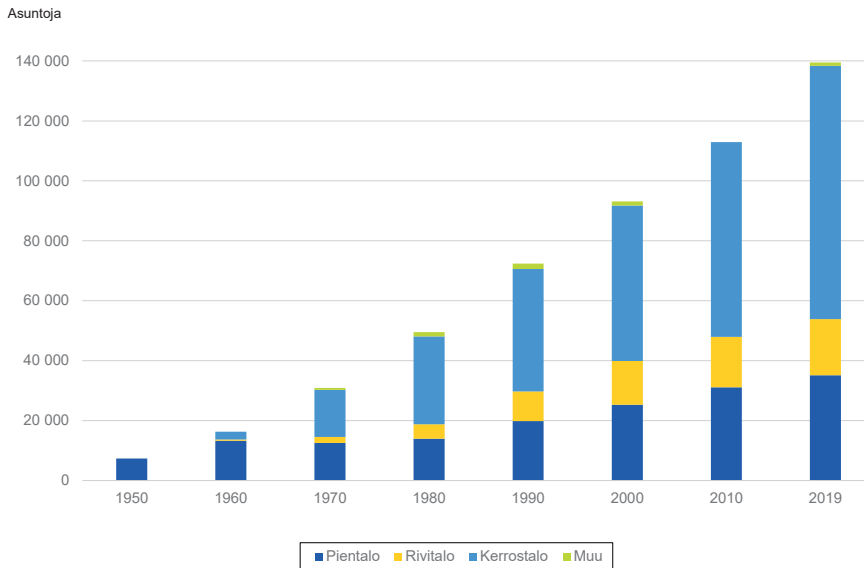
Vuonna 1956 kaupunkien rakentaminen saavutti Suomessa maaseudun rakentamisen tason. Viimeiset taajaväkiset yhdyskunnat eli maalaiskuntaan kuuluneet asutuskeskukset, joilla oli rajoitettu itsehallinto-oikeus (Espoossa Leppävaara) lakkautettiin. Samoihin aikoihin käynnistyi vuonna 1946 säädettyjen aravalakien siivittämänä kerrostalotuotanto Espoon Tapiolaan ja Otaniemessä aloitettiin Teknillisen korkeakoulun uuden kampusalueen rakentaminen.

Maaltamuutto loi paineita asuntorakentamiselle. Espoosta tuli kauppala vuonna 1963 ja samalla se sai kaavoitus-oikeuden, mutta sillä ei ollut valmiuksia hoitaa suurta asutuskysynnän kasvua. Nopeaan asutuskysynnän kasvuun otettiin avuksi aluerakentaminen. 1960- ja 1970-luvulla aluerakentaminen oli huipussaan jatkuen vielä voimakkaana 1980-luvulle saakka. Elementtitekniikan kehitys mahdollisti tehokkaan kerrostalotuotannon (kuva 2).

Pientaloalueita rakennettiin ympäri Espoota jo 1950-luvulla. Sen jälkeen alueet ovat täydentyneet ja uudistuneet laajenemalla lähiympäristönsä kat-

Kuva 1. Asuinrakennuskanta aikakaussittain (ennen 1956 rakennetut, 1956-1998 rakennetut ja 1999-2018 rakennetut asunnot).

Kuva 2. Espoon asuntokannan kehitys talotyypeittäin (vuodet 1950 ja 1960 arviona).

taen varhain suunnilleen samat alueet kuin nykyisin. Kerrostalorakentaminen jatkui 1960 -luvulla ja uusia kerrostaloalueita alkoi Tapiolan ja Otaniemen lisäksi muodostua Espoon eteläosiin Haukilahteen, Niittykumpuun, Iivisniemeen ja Soukkaan sekä pohjoisempaan Viherlaaksoon, Karakallioon ja Lähderantaan. Oma erikoisuutensa oli Pohjois-Espoossa Lakistossa sijaitsevan kerrostaloalueen rakentuminen 1960- ja 1970 -luvuilla. Alueella toimii pääkaupunkiseudun kehitysvammalaitos Rinnekoti.

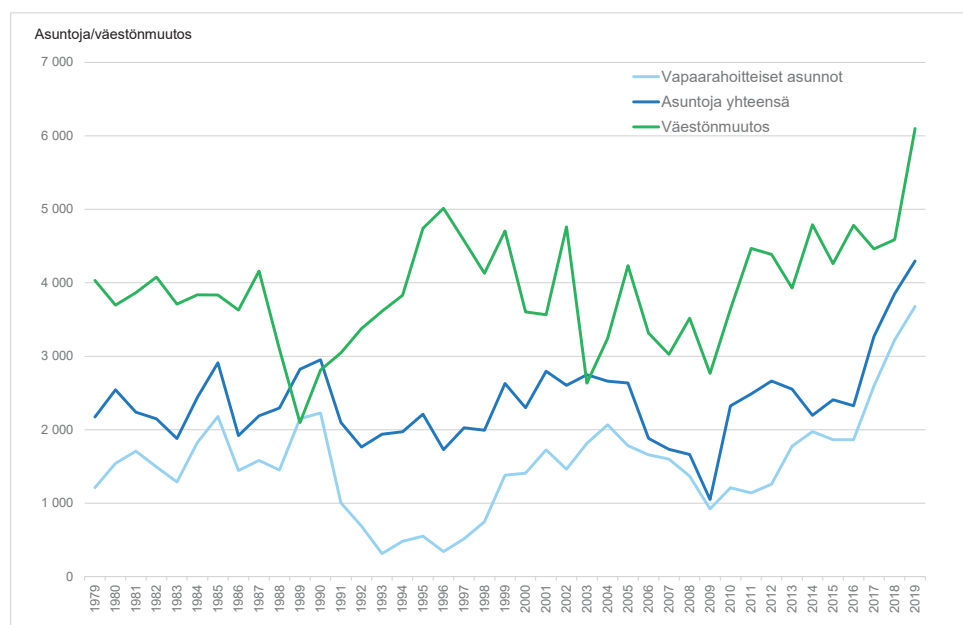
Suuria aluerakentamiskohteita käynnistyi 1970-luvulla

1970-luvulla Matinkylän ja Olarin kerrostalorakentaminen pääsi kunnolla vauhtiin ja samalla vuosikymmenellä aloitettiin myös Kivenlahden, Suvelan ja Perkkaan kerrostaloalueiden rakentaminen. Kilonkallioon ja Pohjois-Laajalahteen rakennettiin myös

muutamia kerrostaloja. Vuosikymmenen lopulla asuntoja oli jo lähes 50 000. Niistä kerrostaloasuntoja oli 59 %, omakotitaloja 28 % ja rivitaloasuntoja sekä muita asuntoja 12 %. Kerros- ja pientaloasuntojen suhde (kerrostaloasunnot 60 %, pientaloasunnot 40 %) on noista ajoista lähtien pysynyt likimain samoissa lukemissa.

1980- ja 1990-luvulla asuntojen rakentaminen jatkui melko tasaisena ja vuosittain valmistui keskimäärin 2 200 asuntoa. Uusia kerrostaloasuntoja rakennettiin Pohjois-Leppävaarassa Puustellinmäkeen ja lähialueille, Kiloon, entisen Puolarmetsän sairaalan eteläpuolelle Holmankorpeen sekä Kalajärvelle. 1990-luvun puolessa välissä alkoi Etelä-Leppävaaran rakentaminen jatkuen aina 2010-luvulle saakka. Alue toteutettiin yhteistyössä merkittävästi maata alueella omistaneen Helsingin kaupungin kanssa. 1990-luvun alkupuolen lama näkyi asuntotuotannossa valmis-

Kuva 3. Valmistuneet asunnot ja väestönmuutos 1979-2019.

tuneiden asuntojen määrän pienenä laskuna, mutta toisaalta valtion tukeman asuntotuotannon suurena osuutena (kuva 3). Samaan aikaan 1990-luvun alkupuolella lopetettiin valtion tukema omistusasuntotuotanto ja tilalle tuli asumisoikeusasuminen. Ensimmäiset asumisoikeusasunnot valmistuivat vuonna 1992.

Länsimetron rakentaminen näkyy kerrostalotuotannon kasvuna

2000-luvulla uusina alueina käynnistyi Saunalahden, Ymmerstan, Tuomarilan ja Suurpellon rakentaminen. Vuonna 2006 järjestetyt asuntomessut vauhdittivat myös Kauklahden rakentamista. Uusia pientalovaltaisia asuntoalueita valmistui muun muassa Niipperiin ja Perusmäkeen. 2000-luvun lopun finanssikiirsi romahdutti väliaikaisesti asuntotuotannon ja vuonna 2009 valmistui vain 1 050 asuntoa. Finanssikiirsin notkahduksesta toivuttiin kuitenkin nopeasti ja vuosikymmenen lopulla alkanut Länsimetron rakentaminen sysäsi liikkeelle vilkkaan kerrostalorakentamisen. Kaikki Länsimetron varren asemanseudut Keilaniemestä Matinkylään ja siitä edelleen Kivenlahteen asti ovat saaneet tai saamassa runsaasti uutta kerrostalokantaa. Myös rantaradan varressa rakentaminen on jatkunut vilkkaana muun muassa uudella Vermontien kaava-alueella.

Espoon asuntorakentamisen huippuvuosi oli pitkään 1975, jolloin valmistui runsas 3 000 asuntoa. Aivan viime vuosina on päästy rakentamisessa huippuvuoden tasolle ja ylikin. Vuonna 2019 valmistui asuntoja enemmän kuin koskaan, 4 297 kappaletta. Vuoden 2019 lopussa Espoossa oli noin 140 000 asuntoa ja 290 000 asukasta. Pienten 1-2 huoneen kerrostaloasuntojen osuus asuntotuotannossa on merkittävästi kasvanut ja asuntojen keskipinta-alat sekä kerros- että pientaloissa ovat pienentyneet. Vaparaahoitteisten vuokra-asuntojen osuus on noussut. Pitkään muuttumattomana pysynyt omistus- ja vuokra-asuntojen suhde (omistusasuntoja 60 %, vuokra- ja asumisoikeusasuntoja 40 %) on taasoittumassa (kuva 4).

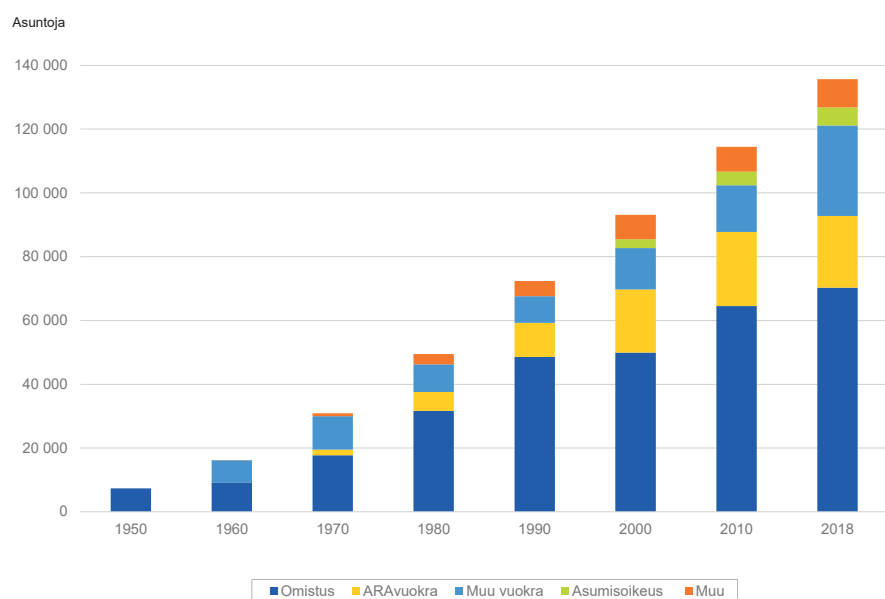
Tutkimuksen ja tilastoinnin merkitys asuntotuotannon arvioinnissa

Maankäytön suunnittelun tavoitteena on elinvoimainen yhdyskuntarakenne ja riittävä asuntotuotanto väestönkasvun odotuksiin

nähdessä. Länsimetron käynnistyminen sysäsi Espoon kaavatuotannon ihan uudelle tasolle, mikä on mahdollistanut voimakkaan asuntotuotannon. Asuntotuotannon määrä on 2020-luvun alkaessa vuosittaista tuotantotavoitetta (3 300 asuntoa) huomattavasti korkeammalla tasolla.

Voimakas väestönkasvu ja vieraskielisten osuuden lisääntyminen asettavat uusia vaatimuksia palveluille ja niiden saatavuudelle, mutta näkyvät myös asuntotuotannossa muun muassa vuokra-asumisen määrän lisääntymisenä. Liian yksipuolisesti rakentuvat alueet johtavat helposti negatiivisena koettuun asuinalueiden eriytymiseen. Tutkimus- ja tilastotieto ovat keskeisiä apuvälineitä muun muassa tämän kehityksen ymmärtämisessä ja siihen vaikuttamisessa.

Tuotamme asuntoyksikössä paljon asumiseen ja erityisesti asuntotuotantoon liittyvää tietoaaineistoa itse. Keräämme ja ylläpidämme tietoja alkavista ja valmistuvista asuntohankkeista, asuntojen määristä, kerrosaloista, talotyypeistä, huoneistojakaumista, hallintamuodoista sekä sijoittumisesta. Omien tietolähteiden lisäksi hyödynnämme jatkuvasti myös kaupungin oman tietotuotannon ja tutkimuksen aineistoja sekä valtakunnallisia tilastoaineistoja. Asunto- ja rakennuskannasta saatujen pitkän aikavälin aineistojen avulla pystymme arvioimaan kehityksen suuntaa ja pohtimaan odotettavissa olevia muutoksia. Asuntokuntien keskikoon, asuntojen keskipinta-alojen ja asumisväljyyden seuraaminen, asuntojen hintakehitys sekä muut taloudelliset mittarit ovat seurannassa tärkeitä. Tietoa hyödynnetään taustatietona myös väestöennustetta tehtäessä.

Kuva 4. Espoon asuntokannan kehitys hallintamuodoittain.

Ekologinen kestävyys Espoossa 2020 -tietoisku on katsaus ympäristöasioiden ja ympäristön tilan kehitykseen

Marika Rönnerberg, ympäristöasiantuntija, Espoon kaupunki, Ympäristökeskus

Espoo-tarinan mukaan Espoo haluaa olla Euroopan kestävin kaupunki nyt ja tulevaisuudessa. Osana tavoitteen saavuttamista kaupunki tavoittelee hiilineutraaliutta vuoteen 2030 mennessä ja toimii YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden (SDG) edelläkävijänä. Monet ympäristöasiat ovatkin kehittyneet hyvään suuntaan, mutta parannettavaakin riittää yhä.

Ekologinen kestävyys Espoossa 2020 -tietoiskusta selviää esimerkiksi, että

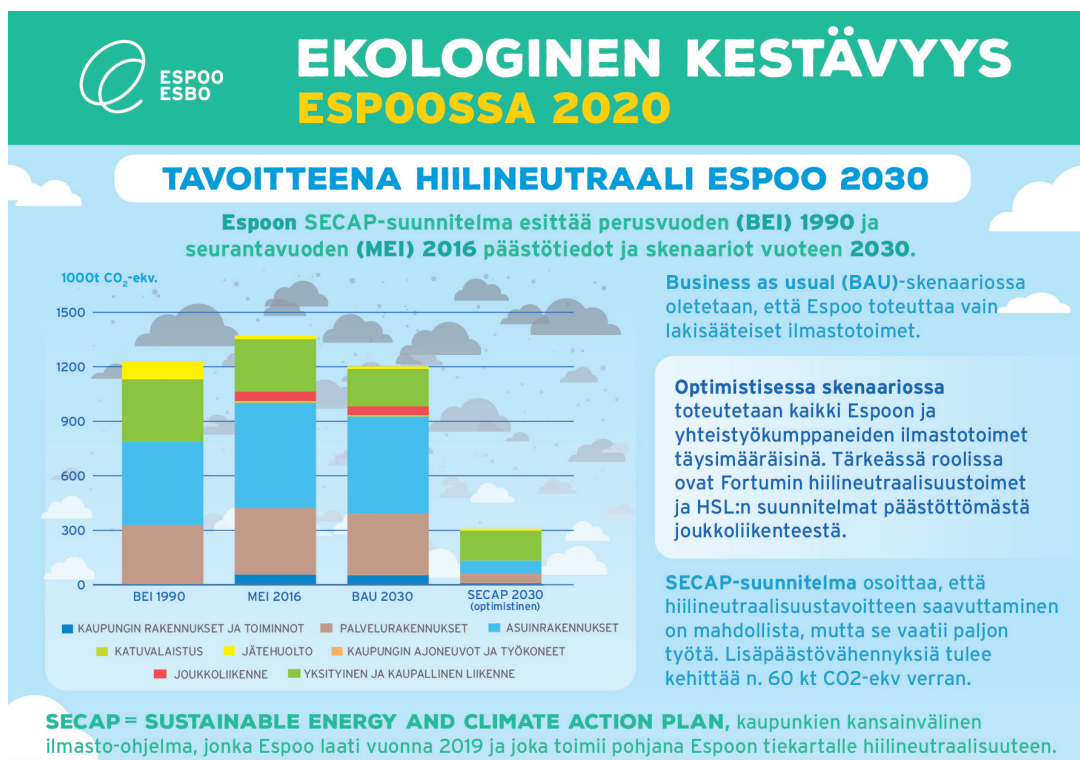
- SECAP-suunnitelma osoittaa, että kaupungin hiilineutraalisuustavoitteen saavuttaminen on mahdollista, mutta se vaatii paljon työtä.
- Uusiutuvien polttoaineiden osuus kaukolämmön tuotannossa on kasvanut ja kivihiilen osuus on vähentynyt, mutta suurin osa Espoon kaukolämmöstä tuotetaan vielä fossiililla polttoaineilla.
- Sähkö- ja hybridiautojen määrän kasvu on viime vuosina kasvu on kiihtynyt.
- Kaupunkipyöräily on kasvanut ja kaupunki on edistänyt pyöräilyä useilla toimenpiteillä
- Vuonna 2020 on toteutettu useita luonnon monimuotoisuutta edistäviä toimenpiteitä kuten Lumoudu kaupunkiluonnosta -kampanja ja selvitys Espoon ekologisista yhteyksistä ja ydinalueista
- Katupöly on merkittävin kaupunki-ilmaamme hei-

kentävä tekijä ja vaikka asukas- ja liikennemäärät ovat kasvaneet, ilmanlaatu on säilynyt hyvänä tai tyydyttävänä.

- Espoon pintavesien ekologinen tila on pääosin hyvä tai tyydyttävä. Ekologiselta tilaltaan heikoimmille järville on tehty toimenpiteitä.
- Pääkaupunkiseudun asukas tuotti vuonna 2018 kotitalousjätettä keskimäärin 275 kg. Siitä vain 45 % kierrätettiin.

Espoon kaupungin ympäristökeskus julkaisee vuosittain katsauksen Espoon ympäristöasioiden tilasta ja kehittymisestä. Juuri ilmestyneeseen tietoiskuun voi tutustua tarkemmin Espoon kaupungin verkkosivuilla (espoo.fi > Asuminen ja ympäristö > Ympäristö ja luonto > Julkaisut > Espoon ympäristön tilasta ja ympäristöasioiden kehittymisestä), myös englanniksi (espoo.fi > Housing and environment > Environment and nature > Publications > state of the environment and development of environmental aspects in Espoo). Painettu julkaisu on saatavissa tilaamalla osoitteesta ymparisto@espoo.fi.

Lisätietoja: Ympäristöasiantuntija Marika Rönnerberg, Espoon kaupunki, Tekninen ja ympäristötoimi, Ympäristökeskus, puh. 043 825 2829, marika.ronnberg@espoo.fi

Kaupunki- ja kuntapalvelut – historiaa, arkea ja kehittämistyötä

Minna Joensuu, vs. tutkimusjohtaja, Espoon kaupunki, Tutkimus ja tilastot
Pietari Suomela, projektityöntekijä (Kaupunkiakatemia), Espoon kaupunki, Tutkimus ja tilastot

Kunnat ovat osa suomalaisten jokapäiväistä elämää. Ne ovat lähellä asukasta ja tuottavat monia päivittäiselle elämälle tärkeitä palveluja. Varhaiskasvatus, koulut ja opetus, terveyskeskustoiminta, kadut ja kunnallistekniikka, liikuntapaikat, kirjastot ja monet muut kaikille tutut palvelut ovat kunnan järjestämiä. Tämän vuoksi jokaisella on näkemyksiä kunnallisista palveluista ja asukastyytyvyyden seuraaminen on kunnille tärkeää. Omavastuista toimivat kunnat ovat aina myös heijastaneet yhteiskunnan yleisiä kehitystrendejä.

Kunnallishallinnon alkuajat autonomisessa Suomessa

Suomessa on ollut jonkinlaista paikallishallintoa jo 1300-luvulta alkaen (Jäntti 2016: 71). Perinteinen pitäjähallinto oli harvainvaltaista ja perustui maanomistajien vallankäyttöön (Anttiroiko ym. 2007: 7). 1800-luvun lopulla kuitenkin itsehallinnon perustaminen murensi sääty-yhteiskuntaa ja vähensi sukujen merkitystä (Heuru 2001:18-21). Taustavaikuttimena kehitykselle olivat aatteelliset, taloudelliset ja muut yhteiskunnalliset muutokset (Soikkanen 1966: 117, 121).

Suomen nykyisen kunnallishallinnon alkuna pidetäänkin yleisesti vuosien 1865 (maalaiskunnat) ja 1873 (kaupungit) asetuksia kunnallishallituksesta (Jäntti 2016: 71). Suomen suuriruhtinaskunnassa tuolloin vallinneiden olosuhteiden vuoksi uudet kunnallislait piti muodollisesti julkaista asetuksina. Kuntalaitoksesta tuli uudistuksessa selkeästi osa poliittista järjestelmää ja julkista hallintoa, sillä siinä säädettiin kunnallisesta itsehallinnosta. (Heuru, Mennola & Ryyänen 2011; Haveri & Anttiroiko 2009: 192.)

Päätösvaltaa kunnissa käytti kuntakokous, johon kaikki veroa maksavat kuntalaiset saivat osallistua. Äänestys tapahtui veroäyrien mukaan. Päätösten toimeenpanosta huolehti kuntakokouksen valitsema kunnallislautakunta, joskin tärkeimmät päätökset oli alistettava kuvernöörin vahvistettavaksi. Vasta vuoden 1917 kunnallislaille toteutettiin kunnallinen demokratia yleisillä ja yhtäläisillä vaaleilla valittuine valtuustoineen. (Heuru, Mennola & Ryyänen 2011.)

1800-luvun lopun kunnallisasetusten kanssa samana ajanjaksona toteutettu kuntien verotusoikeus mahdollisti kuntien tehtävien laajentumisen (Heuru 2001: 18-21). Keskeisessä asemassa olivat hyvinvointiin liittyvät tehtävät erityisesti kansakoulutoimessa, köyhäinhoidossa ja sairaanhoidossa sekä kuntalaisten hyvinvointia tukevan infrastruktuurin, kuten teiden, rakentaminen ja ylläpitäminen (Jäntti 2016: 73). Vähitellen poliittiset aatteet ja ideologiat nousivat tärkeämmiksi ja vaatimukset kunnallisen itsehallinnon vapauttamiseksi valtiosta kasvoivat (Heuru 2001: 18-21).

Espoo oli 1800–1900 -lukujen taitteessa pieni maalaispitäjä, joka koostui pienistä kylistä. Pääosa asukkaista oli ruotsinkielisiä. Ensimmäinen kunnallinen kansakoulu perustettiin 1873. Teollistuminen, esimerkiksi Espoonlahden ja Kauklahden alueen tiilitehtaat, alkoivat muuttaa espoolaista maalaisyhteisöä. Vuonna 1903 avattu rautatieyhteys Helsingistä Turkuun lisäsi asutusta ja teollisuutta erityisesti Kauklahdessa, Leppävaarassa, Kilossa ja Kauniaisissa. (Heiskanen 2008.)

Kunnallishallinto opetti nuorta kansakuntaa osallistumaan yhteiskunnallisiin asioihin ja kehittämään yhteiskuntaa paikallisista olosuhteista käsin. Kunnilla olikin keskeinen rooli kansakunnan rakentamisessa. (Airaksinen ym. 2015: 2.) Kunnallinen itsehallinto oli alkuaikoina hyvin lakisidonnaista ja yleisesti kuntien tavoitteena olivatkin vain lakien vaatimat minimitasot, jotka olivat melko matalalla. Lainsäädännöllä pyrittiin antamaan kunnille vain ehdotuksia, ei suoranaisia velvollisuuksia. Olikin tavallista, että kuntien tuottamat yhteiskunnalliset palvelut olivat hyvin eri tasoisia eri kunnissa. (Heuru 2001:18-21.)

Laajenevat kuntien tehtävät itsenäisyyden alkuaikoina

Ensimmäiset Suomen itsenäistymisen jälkeiset vuosikymmenet aina 1940-luvulle saakka olivat kuntien lakisääteisten tehtävien määrän voimakkaan kasvun aikaa. Tähän vaikutti esimerkiksi 1920–1930 -lukujen voimistunut talouskasvu ja elintason nousu. Samanaikaisesti valtion kontrolli suhteessa kuntiin tiukentui

ja kunnallinen itsehallinto supistui. (Jäntti 2016: 76.) Espoo oli itsenäisyyden alussa pienehkö maalaispitäjä. Muuttoliikettä Espooseen ei 1920-luvulla juurikaan ollut. Espooseen kuuluneesta Grankullan taajaväkisestä yhdyskunnasta tuli itsenäinen kauppala vuonna 1920. Kun talouselämä alkoi 1930-luvulla vilkastua pula-ajan jälkeen ja työpaikkojen määrä lisääntyä Helsingissä, niin muuttoliike myös Espooseen alkoi kasvaa. (Heiskanen 2008.)

1920- ja 1930-luvuilla kunta alettiinkin nähdä lain luomuksena, mikä mahdollisti puuttumisen kunnalliseen

itsehallintoon laeilla. Ajateltiin, että valtio on luonut kunnat ja antanut niille tehtävät. Myös valtionapujen lisääntyminen vahvisti ajatusta siitä, että valtiolla tulee olla valta valvoa kuntia samoin kuin ajatus itsehallinnosta enemmän toimeenpanona kuin valtana. Tehokkuus nousi entistä tärkeämmäksi ja kuntien lakisääteisiin tehtäviin kohdistettiin ankarampaa valvontaa kuin niiden ottamiin vapaaehtoisiin tehtäviin. Kuntien lisääntyneisiin tehtäviin kohdistetuista säännöksistä tuli entistä velvoittavampia ja sitovampia. (Heuru 2001: 18, 21-22.) Arkikielessä nykyisin usein negatiiviseltakin kuulostavasta byrokratiasta tuli tehokkuuden toteuttamisen tapa.

Kuntien lakisääteiset tehtäväkokonaisuudet ennen vuotta 1930 (kyselyaineisto, tehtävät nykyisen terminologian mukaisina)

1. Kiinteistörekisterin pitäminen
2. Elintarvikehuoneistojen ja alkutuotantopaikkojen elintarvikevalvonta
3. Peruseläinlääkäripalvelut
4. Käräjäoikeuden lautamiehet
5. Perustuslaissa säädetty jokaisen oikeus käyttää viranomaisessa omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia (11 nykyistä tehtävää)
6. Isyyden selvittäminen ja vahvistaminen
7. Vaalien toimittaminen (8 nykyistä tehtävää)
8. Kirjastopalvelujen järjestäminen
9. Kansalaisopistot
10. Kansanopistot
11. Oppivelvollisten perusopetus
12. Sairaanhoito
13. Toimeentulotuki
14. Mielisairaanhoito
15. Jätehuollon yleinen valvonta
16. Tielautakunta

1931-1940 edellisten lisäksi:

17. Lääkäripalvelut
 18. Terveystieteiden lautakunta
 19. Kaupanvahvistus
 20. Nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittäminen
 21. Palolautakunta ja palotoimen tehtävät (Nyk pelastustoimen tehtävät)
 22. Lastensuojelun avohuolto
 23. Huostaanotto
 24. Sijaishuolto
 25. Velvoite järjestää tilat ja muut tarvittavat tilat väestölaskentaa varten.
- (Hiironniemi 2013: 21)

Kunnille annetut tehtävät käsitettiin nimenomaisesti kuntien tehtäviksi ja niitä hoidettiin kunnan organisaatiolla, kunnan vastuulla ja kunnan talouden turvin (Heuru 2001: 18, 21-22). Teollistuminen aiheutti maaseutukunnissa muuttotappiota. Sen myötä vähenevistä resursseista tuli ongelma, eli muuttoliike ja väestörakenteen muutos vaikuttivat kuntien kykyyn huolehtia niille määritellyistä tehtävistä (Soikkanen 1966: 496, 498). Samalla osa kunnista alkoi kasvaa voimakkaasti. Paikoin vaikeaksi käynyt tilanne nosti myös esiin tarpeen kuntien välisen yhteistyön lisäämisestä, ja tämän pohjalta lainsäädäntöä muutettiin siten, että kuntien välisen yhteistoiminnan hallintomuodoksi määriteltiin kuntainliitto (Jäntti 2016:78; Soikkanen 1966: 506–508).

Yksi keino kuntatalouden tilanteen helpottamiseen olivat valtionosuudet. Ne ovat olleet merkittävä jatkuvuutta tuova, kuntien taloutta vakauttava tekijä osana kuntien toiminnan rahoitusta 1900-luvun alusta lähtien. Tuolloin valtionapua myönnettiin harkinnanvaraisesti tiettyä tarkoitusta varten. Kuntien välisten erojen tasoittaminen on ollut aina keskeinen piirre. Taloudellisesti heikommassa asemassa olevilla ja harvaanasutuilla kunnilla oli mahdollisuus saada lisättyä valtionapua, ja maalauskuntia avustettiin kaupunkeja enemmän. Tästä huolimatta kuntien väliset erot niiden kantokäytössä ja tehtävien välillä olivat erittäin suuret. (Jäntti 2016: 78-79.)

Kunnille jo ennen vuotta 1930 kertyneissä tehtävissä on havaittavissa se runko, minkä pohjalta niiden nykyinen tehtäväkokonaisuus on kehittynyt. Jo ennen vuotta 1930 kunnille oli kertynyt 40 tehtävää, jotka muodostivat 16 tehtäväkokonaisuutta. Nämä ovat suomalaisen kunnan tehtävien ja nykyisen demokraattisen oikeus-, sivistys- ja hyvinvointivaltion perusrakenteen ydin. (Hiironniemi 2013: 20.) 1920–1930-luvuilla kuntien tehtävät laajenivatkin esimerkiksi köyhäinhuoltoon laajentamalla, oppivelvollisuuslainsäädännön muutoksilla, terveyden- ja sairaanhoidon pal-

velujen, kuten kättilötoiminnan lisäämisellä, asutus-toiminnalla, kaavoituksen ja rakentamisen tehtävillä sekä työllisyysasioiden hoitamisella. Lisäksi kuntien tehtäväkenttään kuuluivat kirjastotoimi ja palotoimi ja keskeisenä demokratiaan liittyvät vaalien toimittaminen. (Soikkanen 1966: 518, 528.)

Hyvinvointivaltiokehityksen aika 1950-luvulta 1980-luvulle

Toisen maailmansodan jälkeinen hyvinvointivaltiokehitys kasvatti kuntien roolia monialaisina palvelujen järjestäjinä (Anttiroiko ym. 2007: 7). 1950- ja 1960-lukujen vaihteessa painopiste alkoi kääntyä kuntien vapaasta päätösvallasta erilaisiin kunnille annettuihin lakisääteisiin tehtäviin. Poikkeusoloissa lisäantyneeseen tarkoituksenmukaisuus- ja tehokkuusvalvontaan oli totuttu (Jäntti 2016: 81). Ajatus siitä, että kuntien oli tarjottava asukkailleen samantasoisia ja samanlaisia palveluja voimistui.

Valtion tehtävien ajateltiin painottuvan yhtenäisten perusoikeuksien turvaamiseen kansalaisille työllisyyden, sosiaaliturvan, koulutuksen, terveydenhuollon, sairaanhoidon, asumisen ja monen muun hyvinvointitekijän kohdalla. Kuntien tehtävät ja hallinto laajenivat, mutta itsehallinto kaventui. Itsehallinnon ja kuntien valinnanmahdollisuuksien kapeneminen eivät kuitenkaan herättäneet juurikaan tyytymättömyyttä. Sosiaalitaloudellisessa päätöksenteossa kunta sai alistetun aseman. (Heuru 2001; Jäntti 2016: 81.)

Kuntien toiminnan ja tehtäväpiiriin laaja-alaisuus alkoi 1950-luvulla tulla näkyvämmäksi. Se oli hyvinvointivaltion rakentamisen aikaa. Myös eläkejärjestelmät syntyivät 1950- ja 1960-lukujen taitteessa. Peruskoulu aloitti 1960-luvun loppupuolella, kansanterveyslaki säädettiin 1972 ja lasten päivähoitolaki 1973. Samalla terveyspoliittinen ajattelumalli kehittyi ehkäisevää toimintaa korostavaksi. Kansanterveyslaissa säädettiin mm. terveysneuvonnasta, hammassairauksien vastustamisesta ja kouluterveydenhoidosta. (Hiironniemi 2013: 21.) Myös esimerkiksi kulttuuripolitiikan merkitys osana kuntien toimintaa alkoi voimistua 1950-luvulla ja kunnissa perustettiin kirjastoja, nuorisotyötoimikuntia ja erilaisia kulttuurilautakuntia, tuettiin vapaata sivistystyötä ja avustettiin urheiluseuroja. Nämä tehtävät olivat kunnille vapaaehtoisia, joskin eri ministeriöt antoivat aiheeseen liittyen suosituksia. (Jäntti 2016: 82; Soikkanen 1966: 759–760.) Valtionosuuksilla rahoitettu järjestelmä oli pitkään menestyksekkäs, kunnes talouskasvun loppuessa sille tuli ongelmia.

Kuntien palvelutehtävien kasvun myötä näkemys kunnasta ja kunnallishallinnosta ensisijaisesti palve-

lujen järjestämisen kautta olemassaolonsa perustan saavana organisaationa alkoi entisestään voimistua. Kunnat alkoivat Suomessa myös kehittää elinkeinotoimintaansa. Kaupungistumisen ja muuttoliikkeen voimistumisen myötä kuntien rooli myös asuntotutunnossa, maapolitiikassa ja kaavoittamisessa alkoi kasvaa, kun maassamuuton myötä asukkaita vastaanottavat kunnat kärsivät monin paikoin tonttipulasta. Uusien asuntojen sekä teollisuustonttien kasvava tarve näkyi erityisesti kaupunkikunnissa, mikä toi kaavoituksen ja maapolitiikan aiempaa vahvemmin kaupunkien päätöksenteon keskiöön ja johti myös alueliitoksiin. (Jäntti 2016: 83.) Nämä paineet ovat näkyneet myös Espoossa nopea väestönkasvu alkoi sotien jälkeen 1940-luvun lopulla ja jatkuu yhä (Heiskanen 2008).

Myös kuntien palveluja käyttävien henkilöiden määrä kasvoi sotien jälkeen, kun julkisia palveluja alettiin tarjota voimallisemmin myös muille kuin hädänalaisille. Hyvinvointivaltion toiminta alkoi selkeämmin ulottua kaikkiin väestöryhmiin, kun myös keskiluokka alkoi käyttää kuntien järjestämiä hyvinvointipalveluja. Järjestämistehokkuus nousi päällimmäiseksi mittapuuksi ja pyrkimykseksi palvelujärjestelmää rakennettaessa. Samalla kunnallishallinnon keskeiset arvot, vapaus ja osallistuminen, jäivät enemmän taka-alalle. 1980-luvun nousukauden hyvinvointipolitiikassa alkoi kuitenkin olla jo nähtävissä muutoksia koskien hyvinvointivaltion palvelujen laajuutta, kuntien tehtäviä ja niiden rahoitusta. (Jäntti 2016: 88.)

Uusi julkisjohtaminen valtaa alaa ja reformien aikakausi alkaa

1980-luvulta alkanut julkisen sektorin kritiikki ja uusliberalistisen ajattelun kasvu liittyi uuteen julkisjohtamiseen (New Public Management, NPM). Sen juuret ovat Ison-Britannian ja Yhdysvaltojen 1980-luvun hallintouudistuksissa. Keskeisin kritiikki kohdentuu julkisen sektorin tehostumukseen ja raskaaseen byrokratiaan. Samalla korostetaan asiakasnäkökulman huomioon ottamista, yksityisen sektorin toimintamalleja ja palvelujen laatua. NPM-oppien mukaan palvelut nähdään entistä selkeämmin kauppatavarana ja asiakkaat kuluttajina. (Niemelä 2008: 9.) 1980-luvun puolivälistä alkaen myös elinkeinopolitiikan merkitys kuntien toiminnassa korostui ja kokonaisvaltaistui. (Jäntti 2016: 92.)

Hajautettu järjestelmä oli myös osa riskienhallintaa epävakaa toimintaympäristössä. Vapaakuntakoikeilu 1989–1992 ja sen jälkeinen hallinnon kehittäminen 1990-luvulla olivat suurin kuntahallintoa koskenut uudistus vuosikymmeniin. Taustalla oli julkiseen hallintoon kohdistunut arvostelu tehostumudesta,

byrokraattisuudesta ja pysähtyneisyydestä sekä taloudellisuuden ja tehokkuuden vaatimusten kasvu. Vastauksena tähän kunnat siirtyivät vähitellen palveluiden tuottajan roolista niiden välittäjiksi. Samalla resurssiohjauksesta siirryttiin kohti tulosohtausta. (Jäntti 2016: 89; Haveri 2000: 11.)

1980-luvun jälkeiset julkishallinnon uudistukset ja uudistuspyrkimykset ovatkin koskeneet hallinnon tasojen välisiä suhteita ja tehtävienjakoa. Nämä ovat yhä olennainen osa myös julkisten palvelujen järjestämisen puitteita. Palveluntuottamistavat ovat vuosien saatossa monipuolistuneet ja mukaan ovat tulleet erilaiset markkinoilla tuotettavat palvelut, sopimusohjausmallit, tilaaja-tuottajamallit, ostopalvelukäytännöt ja palvelujen ulkoistaminen. (Niemelä 2008: 9.)

Aikaa 1990-luvun vaihteesta 2000-luvun alkuun voidaan pitää hyvinvointivaltion purkamisen ja laman aikakautena. Silloin kuntien lakisääteisiä tehtäviä ja kuntia koskevaa sääntelyä ja valvontaa vähennettiin, mikä lisäsi kuntien itsehallintoa. Yleisesti julkisen sektorin leikkaukset pienensivät myös kuntien tehtäväkuormaa. 1990-luvun lama merkitsi myös kuntien näkökulmasta rajusti niukkenevia resursseja, mikä pienensi niiden liikkumavaraa. Usein resurssit oli tiukasti sidottu kuntien lakisääteisiin tehtäviin. Kuntien perinteinen rooli kansalaistoiminnan ja demokratian areenana jäi ehkä enemmän taka-alalle. (Jäntti 2016: 89-90; Hiironniemi 2013: 21.) 1990-luvun laman aiheuttaman kriisin jäljet näkyvät yhä yhteiskunnassa esimerkiksi lamavuosina lapsuutensa eläneiden liisääntyneinä mielenterveysongelmina, koulutautumattomuutena ja korkeana työttömyytenä (Jäntti 2016: 91).

2000-luvulla kuntien lakisääteisiä tehtäviä on lisätty ja sääntelystä on tullut entistä yksityiskohtaisempaa. Tähän liittyvät esimerkiksi keskustelut työntekijämäärästä ja tiloja koskevista mitoituksista sekä palvelujen tarjoamiseen liittyvistä aikarajoista. Sääntelyn tiukentamisen tavoitteena on ollut pyrkimys tarjota kansalaisille palveluja mahdollisimman tasapuolisesti ja yhdenvertaisesti koko maassa. Palvelunäkökulma on saanut suuremman painoarvon päätöksenteossa kunnallisen itsehallinnon merkityksen ollessa pienempi. Yhteistyö kuntien välillä sekä yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa on koko ajan lisääntynyt. Kuntien roolia vuosikymmenien ajan voimakkaasti määrittänyt palvelutehtävä, ja siihen liittyen erityisesti sosiaali- ja terveyspalvelut, ovatkin 2000-luvun aikana olleet jatkuvan julkisen keskustelun kohteena. (Jäntti 2016: 93-97.)

Kuntalaisten näkemykset kaupunki- ja kuntapalveluista Espoossa 1980-luvulta 2010-luvulle

1980-luku

Tarkasteltaessa kunnallisten palvelujen kehityskaarta, ei ole lainkaan yllättävää, että kaupunki- ja kuntapalvelututkimusta on alettu toteuttaa 1980-luvun alkupuolella. Kaupunki- ja kuntapalvelut (KAPA) -tutkimuksessa selvitetään kuntalaisten tyytyväisyyttä julkisiin palveluihin sekä asumiseen kaupungissa. Ensimmäistä tutkimusta käynnistettäessä Suomen Kaupunkiliiton hallitus halusi tutkimuksen palvelevan ”kuntien palveluvarustuksen suunnittelua ja kehittämistä”. Tutkimusta ohjasi arvovaltainen asiantuntijaryhmä ja sillä oli myös erillinen johtoryhmä sekä tietyt tutkimusryhmä. Tutkimuksen toteuttamisen taustalla vaikuttivat vahvasti esimerkiksi Euroopan Neuvoston Kaupunkimaisten yhdyskuntien kehittämiskampanja (1982) ja siihen liittynyt keskustelu ihmisten mahdollisuudesta osallistua heille tarkoitettuista palveluista päättämiseen. Tutkimusraportin johdannossa puhutaan myös kaupunkiväestön elämän laadusta ja tasapainoisesta kaupunkikehityksestä, sekä todetaan tarpeiden syntyvän kaupungin sosioekonomisten ominaisuuksien pohjalta. Samoin raportin johdannossa kuvataan, miten pelkät tilastot ”eivät anna riittävää kokonaiskuvaa kaupunkilaisten täysipainoiseen elämään liittyvistä kaupungilta odotettavista palveluista.” (Outinen & Varhe 1985: 1-3.)

Kaupunki- ja kuntapalvelututkimus toistettiin vuonna 1989, minkä jälkeen se on toteutettu kerran valtuustokaudessa. Espoo ja Helsinki ovat osallistuneet siihen yhdeksän kertaa vuodesta 1983 lähtien. Tällä hetkellä meneillään oleva tutkimus on kymmenes. Espoossa on 2010-luvulla väli vuosina toteutettu suppeampi Kuntapalvelujen laatu -tutkimus.

Kiinnostavasti koko tutkimuksen historian ajan naiset ovat olleet hieman innokkaampia vastaamaan kyselyyn kuin miehet. Jo ensimmäisessä Espoossa koskeneessa tutkimuksessa koulutustaso kaupungissa oli keskimääräistä korkeampi kuin muissa kaupungissa. Espoossa ylioppilastutkinnon suorittaneiden osuus oli 42,9 % kaikkien osallistuneiden kaupunkien keskiarvon ollessa 18,5 %. Myös ammattiasema oli usein joko toimihenkilö tai virkamies, jonka työn jatkuvuus ammattialalla oli hyvin turvattu. (Outinen & Varhe 1985: 18-19.)

Työmatkoilla käytettiin keskiarvoa useammin joukko- liikennettä tai henkilöautoa, kuitenkin niin että muuhun pääkaupunkiseutuun ja pääradan varren kaupunkien verrattuna henkilöauton käyttö korostui. Espoon voimakkaasta kasvusta kertoi se, että vastaajissa oli suhteellisesti vähiten niitä, jotka ovat aina asuneet samassa kaupungissa. Kunnallisia terveyskeskuk- sissa käytiin keskimääräistä vähemmän ja yksityisiä lääkäripalveluita käytettiin keskimääräistä enemmän. (Outinen & Varhe 1985: 18-21.) Yksityisten terveys- palvelujen käyttö onkin Espoossa yhä suosittua.

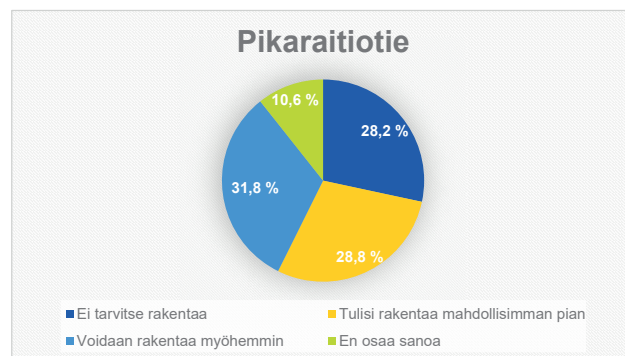
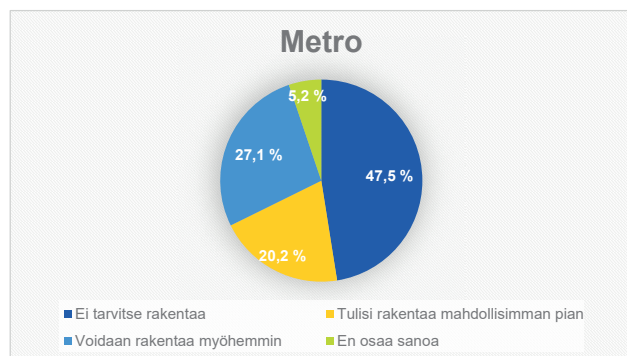
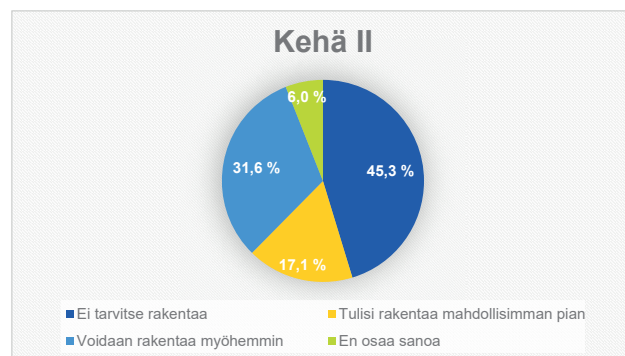
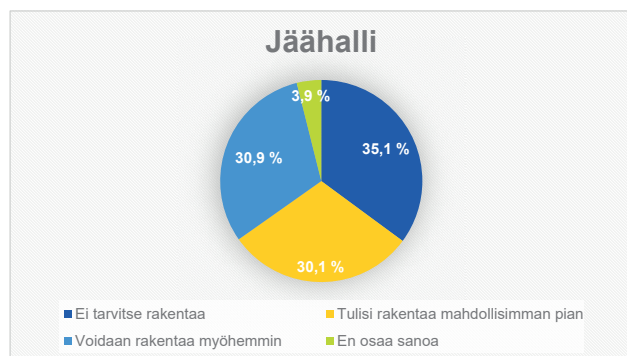
Vuoden 1989 tutkimuksessa huomattiin, että vastaaji- en autonomistus oli kasvanut peräti kahdeksalla pro- senttiyksiköllä ja niiden käyttö työmatkoihin oli lisää- ntynt. Vastaavasti joukkoliikenteen käyttö oli hieman vähentynyt. Myös Espoossa asumisen pysyvyys oli lisääntynyt. Suurinta kritiikkiä keräsivät vuokra-asun- tojen saanti ja pientalotonttien saanti. Koulu ja nuor- ten palvelut olivat vastaajien mielestä parantuneet samoin kuin julkinen liikenne ja asuntojen, työpaik- kojen ja palvelujen sijainti. (Eliasson & Varhe 1989: 6-14.)

1990-luku

Vuonna 1993 oltiin keskellä syvää lamaa. Silloin selvitettiin esimerkiksi hieman tarkemmin syitä sille,

että perheen päivähoitoikäinen lapsi ei ole kaupun- gin päivähoitossa. Tuloksena oli, että epäonnistu- minen päivähoitopaikan saannissa oli vähentynyt, mutta samanaikaisesti päivähoitopaikan hakeminen oli vähentynyt, sillä kuviteltiin mahdollisuuksia saada paikka huonoiksi. Myös peruskouluun oltiin erittäin tyytyväisiä. Terveyskeskuspalvelujen laadun koettiin parantuneen verrattuna yksityisiin terveyspalveluihin. Eniten tyytymättömyyttä oli kaupungin palvelujen si- jaintiin, asumisen kustannuksiin, työmatkakustannuk- siin sekä meluun ja ilmansaasteisiin. Espoolaisilta kysyttiin myös heidän mielipiteitään uuden jäähallin rakentamisesta, Kehä II:n rakentamisesta, metron ra- kentamisesta ja pikaraitiotien rakentamisesta (Kuvio 1.). Jäähallin rakentamisesta kysyttiin, sillä espoo- laisten mielestä erityisesti niitä oli liian vähän. (Mietti- nen 1994: 1-29.) Nyt tiedetään, että näiden hankkei- den toteutuminen vei aikaa, mutta kaikki on lopulta toteutettu tai niitä ollaan toteuttamassa.

Vuonna 1997 tehdyssä tutkimuksessa koko tutki- musaineiston sukupuolijakauma oli entistä enemmän naispainotteinen ja naisvastaajia oli jokaisessa pal- velupiirissä enemmän kuin miesvastaajia. Tapiolassa vastaajat olivat selkeästi korkeammin koulutettuja kuin muissa palvelupiireissä. Eniten tyytymättömyyt- tä aiheutti yhä kunnan palvelujen sijainti, katujen hoito ja kaupallisten palvelujen sijainti. Erityisesti

Kuvio 1. Espoolaisten näkemykset rakennushankkeiden toteuttamisesta 1993 kaupunkipalvelu- tutkimuksessa (Miettinen 1994)

selvitettiin asuinalueen valintaan vaikuttavia tekijöitä 17 annetun vaihtoehdon joukosta. Tärkeimmiksi nousivat alueen rauhallisuus, luonnonläheisyys ja hyvät julkiset liikenneyhteydet. Samoin kysyttiin erityisesti terveyskeskuksen lääkäripalvelujen lisäämisen tarpeesta ja tavoista. 88 % vastanneista oli sitä mieltä, että lääkäripalveluja tulisi lisätä ja suosituin vaihtoehto oli erikoislääkäripalvelujen lisääminen, seuraavina tulivat omalääkärijärjestelmä ja potilaan mahdollisuus valita hoitava lääkäri. (Miettinen 1998: 1-9.)

2000-luku

Verrattaessa kaupunkien välisiä tuloksia vuodelta 2001, olivat espoolaiset palveluja kuvaavan yleiseli asuinkuntaindeksin perusteella tyytymättömiä kunnallisiin palveluihin. Helsinkiläiset olivat toiseksi tyytymättömiä ja tyytymättömyys oli molemmissa kaupungeissa lisääntynyt vuodesta 1993. Yhtenä selityksenä tälle annettiin se, että 1990-luvulla taloudellisen tilan kohentuessa yksityisten palvelujen käyttö lisääntyi ja samalla kasvoi myös kritiikki kuntapalveluja kohtaan. Myös kuntien laman aikaiset palvelutasoleikkaukset lienevät vaikuttaneet tuloksiin. (Miettinen ym. 2002: 11-12)

Vuonna 2005 toteutetussa tutkimuksessa tyytyväisyys oli jo lähellä vuoden 1997 tasoa. Espoolaisten tyytyväisyys asuinkuntaansa oli siis kasvanut vuodesta 2001. Raportissa todettiin myös, että kuntien väliset erot vuodesta 1983 olivat pienentyneet. Asuinalueen valintaan vuonna 2005 vaikuttivat erityisesti alueen rauhallisuus, ulkoilu- ja liikuntamahdollisuudet sekä luonnonläheisyys.

Tyytyväisyyttä mittaavien kysymysten yhteydessä vastaajilta on myös kysytty ovatko he tai heidän perheenjäsenensä käyttäneet palvelua viimeisten 12 kuukauden aikana. Tämä antoi myös vuonna 2005 mahdollisuuden tarkastella palvelun käyttökokemusten vaikutusta tyytyväisyyteen. Toimeentulotukea ja lasten leikkipaikkoja lukuun ottamatta palvelua käyttäneet antoivat palvelusta myönteisemmän arvion kuin ne, jotka eivät olleet käyttäneet palvelua. Erot olivat suurimmat hammaslääkäripalveluissa, nuohouksessa ja palotarkastuksessa. Raportissa arvioitiin myös, että palvelun käyttämättömyyden syynä saattoi kuitenkin olla palvelun huono saavutettavuus, mikä näkyisi luonnollisesti tyytymättömyytenä. (Miettinen 2006: 7).

Vuonna 2008 aiempaa paremmiksi Espoossa arvioitiin museot ja kulttuuripalvelut sekä kunnan talousasioiden hoito ja kunnan yhteistyö naapurikuntien

kanssa. Aiempaa heikomman arvion saivat terveyskeskuksen vuodeosasto, sairaala- ja vammaispalvelut, ilman laatu, vesistöjen puhtaus, melun torjunta sekä vuokra-asunnon saanti. Aikapula, liiallinen työmäärä ja sairaus tai vamma olivat vuonna 2008 yleisimmät vastaajien ja heidän perheidensä elämää hankaloittavat ongelmat. Joka kolmas koki, ettei aika riitä, joka neljäs, että työtä on liikaa ja joka viiden neljän elämää hankaloitti sairaus tai vamma. (Miettinen 2009.)

2010-luku

2010-luvulla espoolaiset ovat olleet eniten tyytyväisiä juomaveden laatuun, kirjastopalveluihin ja asuinalueensa turvallisuuteen. Yleisarvosanaa palveluista kysyttäessä tapiolalaiset ovat olleet keskimäärin tyytyväisempiä kuin muilla suuralueilla asuvat. Laajalla asuinkuntaindeksillä mitattuna alueiden välillä ei ole selviä tai jatkuvia eroja tyytyväisyydessä. Alueiden väliset erot ovat myös kohti 2010-luvun loppua tasoittuneet.

Vuoden 2012 tutkimuksessa espoolaisten tyytyväisyys palveluihin oli pysynyt samalla kohtalaisella tasolla. Tapiolan palvelupiirin alueella oltiin tyytyväisempiä kuin muualla Espoossa, kun taas Espoon keskuksen palvelupiirin alueella oltiin muuta Espoota tyytymättömiä. Valtaosa päivähoitossa olevien lasten vanhemmista oli tyytyväisiä päivähoitopaikkaan, myös peruskoululaisten vanhemmat antoivat koululle hyviä arvosanoja. Terveyskeskuksessa käyneet olivat melko tyytyväisiä henkilökunnan palvelualltiuteen, hoidon laatuun ja hyödyllisyyteen sekä kulkuyhteyksiin. Eniten tyytymättömyyttä aiheutti ajan saanti, odotusaika vastaanotolla sekä hoitotarvikkeiden saanti. (Miettinen 2013: 5-6.)

Vuoden 2016 kaupunkipalvelututkimuksessa espoolaiset arvostivat kaupungin palveluissa muun muassa rakennetun ympäristön viihtyisyyttä ja kauneutta, uimahalleja ja -rantoja. Parhaimmat arvosanat Espoo sai palveluistaan leppävaaralaisilta. Espoolaiset ovat vuoden 2012 kyselyyn verrattuna aiempaa tyytyväisempiä terveyskeskukseen. Tyytyväisyys oli lisääntynyt kaikkien kysyttyjen terveyskeskuskäynnin osatekijöiden kohdalla. Eniten parannusta oli koettu ajansaannissa, vastaanoton odotusajassa (jonotusaika v. 2012 tutkimuksessa) ja lääkkeiden saannissa. Peruskoulu sai myös hyvät arvosanat vastaajilta, mutta tilat ja varusteet kuitenkin hiukan huolettivat vastaajia. Espoolaiset kokivat myös asuinympäristönsä turvalliseksi. (Miettinen 2017: 10-15.)

Yksi eniten tyytymättömyyttä kuntalaisten keskuudessa 2010-luvun alussa herättänyt asia oli terveyskeskuksen lääkäripalvelut, mutta vuosien 2012 ja 2016 välillä tyytyväisyys nousi huomattavasti (+ 0,74 ja indeksin arvo vuonna 2016 3,54 asteikolla 1-5). Lisäksi kuntalaiset ovat kokeneet omissa vaikuttamismahdollisuuksissansa sekä luottamushenkilöiden toiminnassa olevan parantamisen varaa. Tämä on toisaalta hyvin yleinen tulos KAPA:n kaltaisissa kyselyissä ja kuvastanee myös kansalaisten kriittisiä ennakkoasenteita julkista sektoria kohtaan.

Vuoden 2020 kaupunkipalvelututkimus on parhailaan analyysivaiheessa. Sen keväälle 2020 suunniteltua toteutusta siirsi koronaepidemia ja kyselyn aineistonkeruu toteutettiin loka-marraskuussa 2020. Vuoden 2018 suppeamassa kuntapalvelujen laatu-tutkimuksessa erityistä kiinnostusta herätti joukko-liikenteen suuresti laskenut arvosana, mikä yhdistyi metron toiminnan aloitukseen ja siihen liittyneeseen suureen joukkoliikenteen ja sitä myötä kaupunkilaisten arkielämän muutokseen. Myös julkinen keskustelu aiheesta oli kyselyn toteuttamisen aikaan kiivasta. Vuonna 2019 arviot olivat parantuneet, mutta eivät vielä palanneet aiemmalle tasolle. Joka tapauksessa vuoden 2019 tutkimuksessa Espoo sai koko tutkimushistorian parhaan tuloksen.

Suppea asuinkuntaindeksi Espoossa 1983-2019

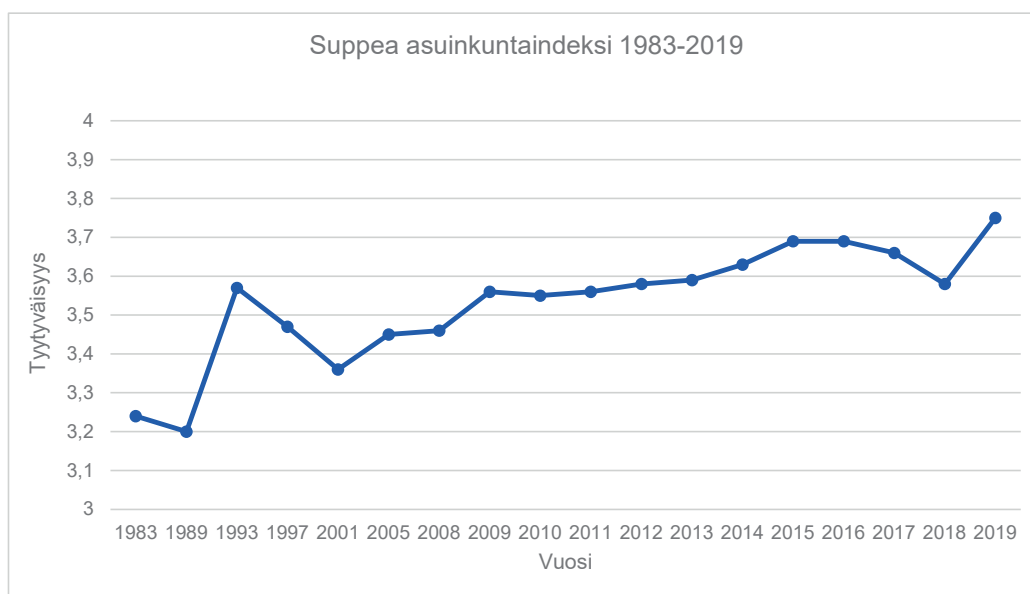
Vuodesta 1983 saakka 13 asiaa on pysynyt KAPA-lomakkeella samanlaisina ja niitä kysytään myös

välivuosien tutkimuksessa. Niistä laskettavassa suppeassa asuinkuntaindeksissä ovat mukana yleinen järjestys ja turvallisuus; kuluttajaneuvonta; sairaanhoito; nuorten ammatillinen koulutus; kansalais- ja työväenopistot; nuorten harrastustoiminta; katujen ja teiden hoito; vuokra-asunnon saanti; liikenneolot sekä kevyen liikenteen että autoilijan kannalta; julkinen liikenne; asuntojen, työpaikkojen ja palvelujen sijainti; sekä pientalotonttien saanti. Kuvaajan indeksin taustalla oleva kysymys on ollut aseteltu samalla tavalla kaikilla mittauskerroilla: "Jos ajattelette elämistä asuinkunnassa yleensä, miten hyvin seuraavat asiat mielestänne ovat".

Tyytyväisyys indeksissä mukana oleviin palveluihin oli alhaisimmillaan huippusuhdanteessa vuonna 1989 ja korkealla lamavuonna 1993. 1990-luvun vaihteen jälkeen tyytyväisyyden yleinen trendi on ollut parane- maan päin. Vuonna 2019 indeksi oli korkeammalla kuin kertaakaan aikaisemmin Espoossa.

Kuntapalvelujen laatu ja koettu tyytyväisyys

Uuden julkisjohtamisen painottama asiakasnäkökulma ilmenee myös KAPA-tutkimuksen tekoavassa, jossa kansalaisten tyytyväisyyttä julkisiin palveluihin käytetään laadun mittarina. Kyseessä on myös symbolinen muutos, jossa julkinen sektori pyrkii perinteisen byrokratian sijaan näyttämään asiakaslähtöisenä palveluorganisaationa, joka toteuttaa kansalaisten tahtoa eikä toisin päin (Van de Walle 2018). Jo vuoden 1983 KAPA-tutkimuksen raportissa

Kuvio 2. Suppean asuinkuntaindeksin kehitys Espoossa 1983-2019.
1=erittäin huonosti, 5=erittäin hyvin

todetaan, että palveluita tai hallintoa ei voi tuottaa varastoon. Siinä myös pohditaan tästä kunnille ja kuntalaisille aiheutuvia ristikkäisiä paineita, joustavuuden ja palvelujen käytön ja tarpeen välistä suhdetta sekä erilaisia palvelukokemuksia ja erilaisten palvelujen ja toisaalta hallinnon toteuttajien henkilökohtaisten ominaisuuksien vaikutusta kuntalaisten kokemuksiin. (Outinen & Varhe 1985: 6.)

Myös kuntapalvelujen osalta niiden laadun mittaa aina asiakas. Palvelun laadun arvioinnin lähtökohtana ovat asiakkaan odotukset. Yleensä nämä ovat perusodotuksia eli odotetaan, että organisaatio toteuttaa palvelun niin kuin se on luvannut sen toteuttaa. Palvelun laadun arviointiin vaikuttavat myös mielikuvat ja ennakkokäsitykset palvelun tuottajaorganisaatiosta. Mielikuvat ja ennakkokäsitykset puolestaan muodostuvat organisaation markkinoinnin, asiakkaan omien tarpeiden ja aiempien kokemusten perusteella. (Korkeamäki, Pulkkinen & Selinheimo 2000, 24; Pakkanen, Korkeamäki & Kiiras 2009, 47; Eräsalo 2011, 17.)

Tyytyväisyys ja koettu laatu muodostuvatkin näin ollen yhdistelmästä asiakkaan palveluihin kohdistamia odotuksia sekä asiakkaan kokemasta palveluiden suoritustasosta. Tässä kohtaa on syytä huomioda, että asiakas, joka arvioi julkisten palveluiden laatua ei ole välttämättä itse käyttänyt arvioimaansa palvelua. Näin ollen asiakasarvio ei aina pohjautu itse palvelun käyttökokemukseen, vaan se on muodostettu mielikuviin ja ennakkokäsityksiin pohjautuen. Palvelun koettu laatu on kuitenkin kunnissa tärkeä seurattava asia.

Asiakkaiden yleinen kriittisyys julkista sektoria kohtaan saattaa vaikuttaa negatiivisesti myös yksittäisten palveluiden arviointiin (Marvel 2016) ja KAPA-tutkimuksessa onkin havaittu, että asiakkaan omakohtainen kokemus palvelusta on yleensä yhteydessä korkeampaan tyytyväisyyteen. Tämän voi tulkita tarkoittavan sitä, että palveluiden hyvä suoritustaso hälventää negatiivisten ennakkoasenteiden vaikutusta asiakastyytyväisyyteen.

Espoolaiset ovatkin hyvin tyytyväisiä kuntapalveluihin. Tuula Miettisen KAPA-raportissaan (1998) tekemä kiteytys pätee yhä erinomaisesti ”On olemassa kuitenkin yksi seikka, joka yhdistää espoolaisia, nimittäin tyytyväisyys kotikaupunkiin paikkana elää ja asua.” Tarkasteltaessa yli kahdenkymmenen vuoden takaista kiteytystä tämän päivän perspektiivistä voidaan todeta, että pitkäjänteinen kehittämissäilytys tuottaa tulosta. Espoo onkin saanut sekä kansallisesti että kansainvälisesti kiitosta monista palveluistaan ja toiminnastaan. Tehty työ perustuu tietoon ja toimintaym-

päristön ymmärtämiseen, jonka taustalla yhtenä osana on myös säännöllisesti toteutettava Kaupunki- ja kuntapalvelututkimus.

Lähteet:

Airaksinen J., Haveri A., Jäntti A., Härkönen H. 2015. Miten kuntien rooli muuttuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen siirtyessä maakunnalliselle vastuulle? Tampere: Tampereen yliopisto. Luettu 15.10.2020. Saatavilla: http://www.pilkahdus.fi/sites/default/files/uusi_kunta_3105.pdf

Anttiroiko, A.; Haveri A., Karhu V., Ryyänen A. ja Siitonen P. (toim.) 2007. Kuntien toiminta, johtaminen ja hallintasuhteet 2007. Tampere University Press: Tampere.

Eliasson A. ja Varhe S. 1989. Asukkaiden mielipiteet hallinnosta ja palveluista Espoossa 1989. Helsinki: Suomen Kaupunkiliitto.

Eräsalo, U. 2011. Palvelu ammattina. Vantaa: Restamark Oy.

Haveri, A. 2000. Kunnallishallinnon uudistukset ja niiden arviointi. Acta nro 124. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Haveri, A. ja Anttiroiko A. 2009. Kuntajohtaminen: haasteena paikallisten kilpailuja yhteistyösuhteiden hallinta. Teoksessa Karppi, I. & Sinervo, L. (toim.) 2009. Governance: Uuden hallintatavan jäsentyminen. Tampere: Tampereen yliopisto. (191–211)

Heiskanen A. 2008. Kurkistuksia Espooseen – pieniä suuria tapauksia kaupungin lähihistoriasta. Espoo: Espoon kaupunki.

Heuru K. 2001. Itsehallinnon aika. Kunnallissalan Kehittämissäätöön Polemia-sarja. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Heuru, K.; E. Mennola ja A. Ryyänen 2011. Kunnallisen itsehallinnon perusteet. Tampere University Press: Tampere.

Hiironniemi, S. 2013. Kuntien tehtävien kartoitus: Raportti 2012. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2/2013. Tampere: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy.

Korkeamäki, A., Pulkkinen, I. ja Selinheimo, R. 2000. Asiakaspalvelu ja markkinointi. Helsinki: WS Bookwell Oy.

- Marvel, J.D. 2016. Unconscious bias in citizens' evaluations of public sector performance. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 26(1): 143-58.
- Miettinen T. 1994. Espoolaisten mielipiteitä kaupungistaan. Kaupunkipalvelututkimus 1993. Espoon tilastollisia tiedonantoja 1/1994. Espoo: Espoon kaupungin painatuskeskus.
- Miettinen T. 1998. Espoo palvelee, kuntalaiset kertovat. Kaupunkipalvelututkimus 1997 palvelupiireittäin. Espoon tilastollisia tiedonantoja 1/1998. Espoo: Espoon kaupungin Tieto- ja tutkimuspalvelut.
- Miettinen T., Riihelä J., Savikko T. ja Söderlund S. 2002. Veljekset kuin ilvekset. Espoolaisten ja vantaalaisten mielipiteet käyttämisestä palveluista. Espoon tieto- ja tutkimuspalvelut ja Vantaan tilasto ja tutkimus.
- Miettinen T. 2006. Espoolaisten mielipiteet palveluista 2005. Tietoisku 2/2006. Espoon kaupunki, Keskushallinto, Kehittämisen ja tutkimusryhmä.
- Miettinen T. 2009. Espoolaiset antavat melko tyydyttävän arvosanan kuntapalveluille. Eetvartti, Espoon toimintaympäristökatsaus 4/2009. 11.
- Miettinen T. 2013. Espoolaisten tyytyväisyys asuin-kuntaansa lisääntyy pikkuhiljaa - Kaupunki- ja kuntapalvelut Espoossa 2013 -tutkimus valmistunut. Eetvartti, Espoon toimintaympäristökatsaus 4/2013. 5-6.
- Miettinen T. 2017. Kaupungin palveluille aiempaa parempia arvosanoja. Kaupunkipalvelututkimuksen pääraportti on valmistunut. Eetvartti, Espoon toimintaympäristökatsaus 1/2017. 10-15.
- Niemelä M. 2008. Julkisen sektorin reformin pitkä kaari Valtava-uudistuksesta Paras-hankkeeseen. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 102. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Jäntti, A. 2016. Kunta, muutos ja kuntamuutos. Akaateeminen väitöskirja. Acta Universitatis Tamperensis 2215. Tampere University Press: Tampere.
- Outinen S. ja Varhe S. 1985. Kaupunkien palveluiden käyttö ja asukkaiden asennoituminen hallintoon ja palveluihin. Kaupunkipalvelututkimus osa 4. Espoo. Helsinki: Suomen kaupunkiliitto.
- Pakkanen, R., Korkeamäki A. ja Kiiras H. 2009. Palvelun taitajaksi. Juva: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Soikkanen, H. (1966): Kunnallinen itsehallinto kansanvallan perusta. Maalaiskuntien itsehallinnon historia. Helsinki: Maalaiskuntien liitto.
- Van de Walle, S. (2018). explaining Citizen Satisfaction and Dissatisfaction with Public Services. In: Ongaro, E. & Van Thiel, S. (eds). *The Palgrave Handbook of Public Administration and Management in Europe*. London: Palgrave Macmillan, pp. 227-241. https://doi.org/10.1057/978-1-137-55269-3_11

Demografinen imperatiivi, dataimperatiivi – huutomerkit johtamisen kiusana

Markus Syrjänen, hallinto- ja kehittämisjohtaja, Espoon kaupunki

2000-luvun alussa, aloitellessani valkokaulusuraa, opin eräältä akateemisesti orientoituneelta sote-johtajalta budjettineuvotteluissa uuden termin: *demografinen imperatiivi*. Tällä hän tarkoitti väestön ikärakenteen dramaattista muuttumista ja vanhusväestön kiihtyvää suhteellista kasvua Suomen suurissa kaupungeissa. Dramaattisen ilmaisun tarkoituksena oli herättää keskustelukumppanit vanhuspalvelujen rahantarpeeseen. Siihen aikaan demografinen imperatiivi ei ollut herättänyt vain sote-johtajia vaan huolestutti koko julkista sektoria. Tuntui siltä, että olimme taloudellisesti mahdottomalta näyttävän skenaarion edessä.

Viime vuonna opin uuden imperatiivin opiskellessani digitalisaation sielunelämää. Henri Schildt (2020) näkee organisaatioiden digitalisaation itseään ruokkivana muutoksena, jota hän kutsuu *dataimperatiiviksi* (*data imperative*). Yksinkertaistettuna kyse on neljän vaiheen ketjureaktiosta: uusista tietojärjestelmistä saamme uutta dataa, uusi data johtaa uuteen analyysiin ja näkemykseen, uusi näkemys johtaa liiketoimintamallien uudistamiseen datalähtöisesti ja uudet toimintamallit poikivat uusia palveluja ja tapoja kontrolloida ihmisiä ja ympäristöä. Uusista palveluista puolestaan syntyy uutta dataa ja olemme prosessin alussa, mutta uudella tasolla.

On muodinmukaisesta ja turvallista todeta, että digitalisaatio mullistaa myös julkiset palvelut ja kaupunkiorganisaatiot. Näemme jo nyt, kuinka prosessit automatisoituvat ja tehostuvat. Etäpalvelu, sähköinen lomake, chatbot ja jopa algoritmipohjainen diagnostiikka ovat helppoja ymmärtää analogisen maailman konsepteilla. Mutta entä jos järjestyttävimmät muutokset ovatkin paradigmaattisempia? Mutta entä jos dataimperatiivi myllääkin asukkaiden tarpeet, demokratian luonteen ja julkisen sektorin aseman ekosysteemissään?

Demografisen imperatiivin osalta ennusteet väestörakenteen muutoksista osuivat kutakuinkin kohdalleen. Sen sijaan odottamamme sote-palvelujen konkurssi ei tapahtunutkaan vuoden 2010-vuoden tietämin. Vanhusväestön terveys kehittyikin nopeasti. Kotona-asumisen uudet tukimuodot tekivät laitoshoidosta historiaa. Espoossakin on nähty monta vuotta, jolloin 75 vuotta täyttäneiden määrä on kasvanut 5 prosentin vuositahtia mutta ympärivuorokautisen hoidon piirissä olevien määrä on pysynyt muuttumattomana. Demografinen imperatiivi muutti yhteiskuntaa myös laadullisesti, ei vain määrällisesti.

Dataimperatiivi ilmiönä kuvaa siitä, kuinka data-analytiikan ja palvelu- ja tuotekehityksen keskinäinen vuorovaikutus muuttaa maailmaa. Kaupunkiorganisaatioilla on käsissään sellaiset tietovarannot, joista yksityiset yritykset voivat vain unelmoida. Kaupunkiorganisaatioilla on myös toinen arvokas pääoma: toiminnan kyseenalaistamaton merkitys. Ainutlaatuinen data ja vahvat tavoitteet: näistä aineksista syntyy jotain huutomerkkien arvoista.

Schildt, Henri, 2020. The Data Imperative: How Digitalization is Reshaping Management, Organizing, and Work. Oxford University Press

Kotouttamispolitiikan kehittäminen ja tiedolla johtaminen

Teemu Haapalehto, maahanmuuttoasioiden päällikkö, Espoon kaupunki

Vieraskielisten osuus Espoon väestöstä kasvaa nopeasti ja ennusteen mukaan viidentoista vuoden kuluttua 30 prosenttia espoolaisista on vieraskielisiä. Palvelutuotannon kehittämisen näkökulmasta vieraskielistä ja maahanmuuttajataustaista väestöä koskeva tietopohja on ollut tarpeisiin nähden liian niukkaa. Espoossa ollaankin viime vuosina tehty työtä tämän tietopohjan parantamiseksi mm. yhdistelemällä eri viranomaisrekistereihin tietoja väestön ominaisuuksista ja palvelujen käytöstä. Tulokset ovat olleet rohkaisevia ja ne osoittavat, että työn jatkaminen tietopohjan laajentamiseksi on ensiarvoisen tärkeää palvelujen kehittämisessä asiakaslähtöisemmiksi ja kaikki väestöryhmät kattaviksi.

Väestörakenteen nopea muutos haastaa kaupungin palvelutuotantoa

Maahanmuutto ja maahanmuuttajaperheisiin Suomessa syntyneet lapset ovat muuttaneet tällä vuosituhannella Espoon väestörakennetta nopeasti. Vuosituhannen vaihtuessa espoolaisista puhui äidinkielenään jotain muuta kuin suomea tai ruotsia 3,8 prosenttia, yhteensä noin 7 900 kaupunkilaista. Viimeisimpien vuoden 2020 ennakkotietojen mukaan vieraskielisten määrä Espoossa oli elokuun lopulla yli 55 000 ja osuus espoolaisista noin 19 prosenttia. Kasvun ennakoidaan jatkuvan ja väestöennusteiden mukaan vieraskielisiä espoolaisia on viidentoista vuoden kuluttua 105 000 (30 prosenttia kaupunkilaisista).

Väestörakenteen nopea, voimakas ja edelleen jatkuva muutos haastaa monin tavoin kaupungin palvelutuotantoa. Palvelutuotannon uudistamistarpeiden lisäksi väestörakenteen muutos vaikuttaa kaupunkiin muistakin näkökulmista. Esimerkiksi kaupunki suurena työnantajana rekrytoi työntekijänsä aiempaa monimuotoisemmasta työvoimasta ja maahanmuuttajien muuta väestöä heikompi työllisyystilanne sekä alempi tulotaso vaikuttavat kaupungin rahoituspohjaan.

Espoon kaupungin strategian eli Espoo-tarinan mukaan tavoitteena on, että ”palveluvalikoima muodostaa ennaltaehkäisevien, terveys- ja hyvinvointieroja kaventavien, varhaisen puuttumisen, kuntalaisten omatoimisuutta tukevien ja asiakkaan valinnanvapautta lisäävien palvelujen kokonaisuuden”.

Tietopohjalla on keskeinen merkitys hyvinvointierojen kaventamisessa ja palvelutuotannon kehittämisessä

Kaikkien mainittujen palvelutuotannon tavoitteiden toteuttamiseksi on elintärkeää saada toiminnan johtamisen ja kehittämisen tueksi relevanttia tilasto- ja tutkimustietoa.

Varsinkin juuri päättyneen vuosikymmenen alkupuolella ja vuosituhannen ensimmäisellä vuosikymmenellä maahanmuuttajien kotoutumisen tai hyvinvointiin edistämisen strategisen suunnittelun kannalta keskeisiä tietoja ei valitettavasti ole ollut kattavasti saatavilla. Osasta kaupungin tai muun julkishallinnon tietojärjestelmistä ei löytynyt, ainakaan kattavasti tai luotettavasti tietoja ulkomaalaisista, vieraskielisistä tai ulkomaalaistaustaisista asiakkaista. Toisista järjestelmistä näitä maahanmuuttajataustaa indikoivia tietoja kyllä löytyi, mutta niiden pohjalta tehtiin väestörakenteen muutoksen volyymiin ja merkitykseen suhteutettuna kovin vähän maahanmuuttajien kotoutumisen tilaa tai väestöryhmien välisten hyvinvointieroja kuvaavia raportteja tai analyysseja.

Nostan esimerkiksi tietopohjan vahvistamisen merkityksestä hyvinvointierojen kaventamisen sekä palvelutuotannon kehittämisen näkökulmasta maahanmuuttajataustaisten kaupunkilaisten lastensuojelupalveluiden keittämisen.

Espoon kotouttamisohjelmaa vuosille 2014-2017 laadittaessa oli viitteitä siitä, että maahanmuuttajien osuus lastensuojelupalveluiden asiakkaista kasvoi huolestuttavasti. Kattavaa tietoa palveluiden käytön trendeistä ei kuitenkaan ollut saatavilla väestöryhmittäin ja ohjelmaan kirjattiinkin, että ”maahanmuuttajataustaisten lapsiperheiden palvelutarpeista ei ole riittävästi tietoa” ja edelleen, että ”ohjelmakaudella asiaa tutkitaan tarkemmin ja kehitetään toimintaa saadun tiedon perusteella”. Tavoitteeksi asetettiin peruspalvelujen kehittäminen niin, että maahanmuuttajaperheiden palvelutarpeet tunnistetaan paremmin ja kohdistetaan heille tarkoituksenmukaisia ja oikea-aikaisia palveluja. Tässä onnistumista päätettiin mitata seuraamalla sijaishuoltoon ohjattujen ulkomaan kansalaisten osuutta ulkomaalaisista 0-17 -vuotiaista ja yleiseen kehitykseen vertaamiseksi luvut esitettiin

seurannassa yhdessä kantaväestön vastaavien sijaishuoltoa kuvaavien tietojen kanssa. Tästä käynnistyi säännöllinen maahanmuuttajien lastensuojelupalveluiden käytön seuranta ja raportointi Espoossa.

Seurannassa jouduttiin valitsemaan kansalaisuus maahanmuuttajataustan indikaattoriksi, vaikka äidinkielen mukaan tehtävä seuranta olisi tavoittanut valtaosan myös Suomen kansalaisuuden saaneista maahanmuuttajataustaisista espoolaisista. Monien tutkimusten mukaan myös kansalaisuuden saaneiden, maahan muuttaneiden ihmisten hyvinvointi poikkeaa monilla eri mittareilla muusta väestöstä. Kotouttamisohjelmaa laadittaessa äidinkielen tai ulkomaalaistaustan perusteella tehtävää seuranta sosiaali-Effica -tietojärjestelmään tehtyjen kirjausten pohjalta ei kuitenkaan pidetty mahdollisena.

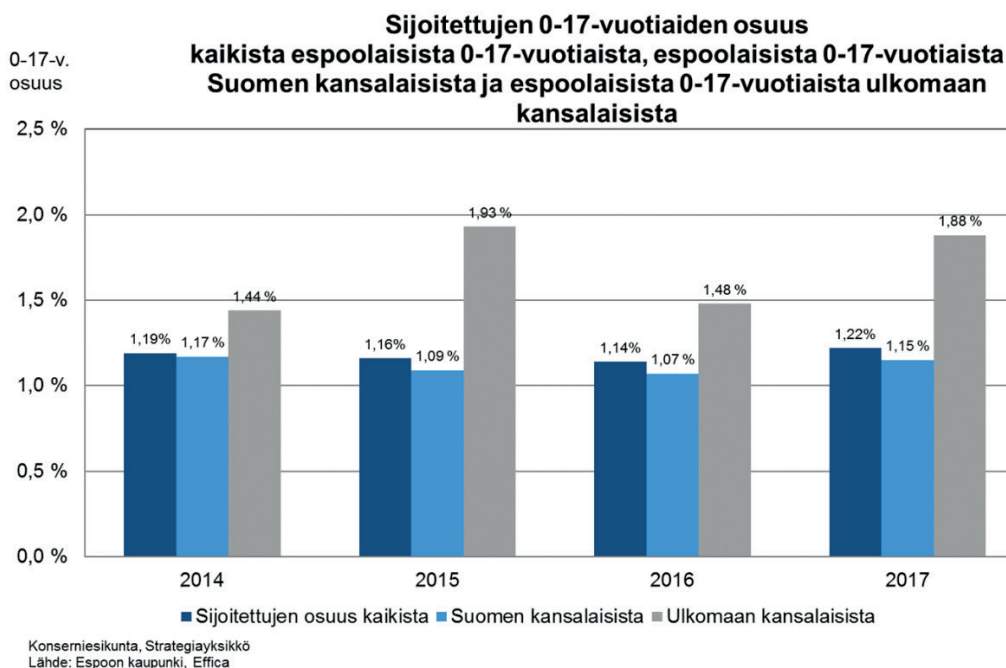
Valtuustokauden aikana kerätyt seurantatiedot toivat uudella tavalla näkyviin väestöryhmien välisiä hyvinvointieroja. Korkeimmillaan, vuonna 2015 ulkomaalaisista lapsista oli sijoitettuna perheen ulkopuolelle lähes kaksinkertainen osuus Suomen kansalaisiin verrattuna.

Seurannasta saatu kuva kannusti perehtymään tarkemmin eri väestöryhmien lastensuojelupalveluiden käyttöön. Vuoden 2015 hälyttävien tulosten ja vuosien 2014-2015 sijoitettujen lasten ja nuorten osuuden kova kasvu ulkomaalaisten keskuudessa oli lähtölaukaus lastensuojelupalveluiden ja kaupungin data-

analytiikka-asiantuntijoiden kanssa käynnistettyyn monirekisteriajo-pilottiin, jossa kaikki 2010-2016 lastensuojelussa tehtyt 21 000 päätöstä ”läpivalaistiin” kolmen väestörekisteristä saadun taustamuuttujan mukaan: suomalaistaustaiset, ulkomailla syntyneet ulkomaalaistaustaiset ja Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset. Tiedot visualisoitiin kuvaan, joka näytti kaikkien väestöryhmien siirtymien volyymin erilaisten lastensuojelujen sisältä löytyvien palveluiden välillä.

Pilotin tulokset osoittivat numeerisesti ja visualisoidussa muodossa todeksi alan ammattilaisten intuitiiviset havainnot, joiden mukaan 1) kevyet, varhaisen vaiheen ja ennaltaehkäisevät palvelut eivät tavoita ulkomaalaistaustaisia asiakkaita yhtä hyvin kuin suomalaistaustaisia ja 2) ulkomaalaistaustaiset asiakkaat tavoittaessaan kevyemmät palvelut eivät ehkäise raskaisiin palveluihin siirtymistä yhtä hyvin kuin suomalaistaustaisten kohdalla.

Lastensuojelupalveluiden ja koko perhe- sosiaalipalveluiden johto otti analyysin viestin vakavasti ja ryhtyi määrätietoisesti kehittämään palveluitaan asiakaslähteisemmäksi, vastaamaan paremmin maahanmuuton myötä muuttuneen kaupungin väestön tarpeita. Vaikka palveluiden resurssoinnissa ei tapahtunut voimakkaita muutoksia, muuttuivat palveluiden tulokset saatuaan tietoon nojaavan johtamisen ja kehittämistyön myötä selvästi. Kevyempää ja varhaisempaa palvelua edustavassa perhetyössä vieraskielisten osuus

nousi vuodessa (2017-2018) 19,7 prosentista 25,8 prosenttiin. Samaan aikaan raskaita ja korjaavia palveluista edustavissa sijoituksissa vastaanottokoteihin vieraskielisten osuus laski vuodessa 45,4 prosentista 24,3 prosenttiin. Muutokset ovat hienoa askelia oikeaan suuntaan paitsi maahanmuuttajataustaisten perheiden, myös kaupungin talouden kannalta. Yhden lapsen sijoittaminen vastaanottokotiin maksoi tuolloin noin 150 000 euroa.

Tavoitteena laajempi analysoidun tiedon hyödyntäminen kotoutumisen tukemisessa hyvinvointierojen kaventamisessa

Osittain edellä kuvatun esimerkin innoittamana vuosi- en 2018-2021 kotouttamisohjelmaan kirjattiin yhdeksi kaupunginhallituksen elinkeino- ja kilpailukykyjaostolle vuosittain raportoitavaksi tavoitteeksi analysoidun tiedon hyödyntäminen kotoutumisen tukemisessa ja hyvinvointierojen kaventamisessa.

Johtamisen kannalta keskeisen tiedon saatavuus maahanmuuttajien hyvinvoinnista, palveluiden käytöstä sekä väestöryhmien välisistä eroista on kokenut vuosien varrella, mutta vieraskielisen väestöosuuden kasvaessa edelleen voimakkaasti on työtä tietopohjan vahvistamiseksi jatkettava. Ensimmäiset askeleet eri viranomaisreksitereihin kirjattujen tietojen yhdistämisestä tietoturvan, tietosuojan ja data-analytiikan etiikan kannalta kestäväällä tavalla ovat olleet rohkaisevia. Tällaiset suuriin, kotoutumisen prosessia ja palveluinterventioiden hallintorajat ylittäviä tuloksia tai vaikutuksia koskevat analyysit voivat jatkossa tarjota pohjan holistisemmalle ja asiakaslähtöiselle palveluiden kehittämiselle, kun perinteisemmät, yhden hallintokunnan asiakastietoihin pohjaavat selvityksen tai tutkimukset keskittyvät usein analysoimaan tilannetta yhden hallinnonalan näkökulmasta. Laki sosiaali- ja terveystietojen datan toissijaisesta käytöstä ja suurten datamassojen analytiikassa tapahtunut tekninen kehitys tarjoavat innostavia mahdollisuuksia erilaisia elämäntilanteita kattavan, uuteen yhteiskuntaan integroitumisen prosessin hahmottamiseen. Keskeistä tässä on huolehtia tietosuojan ja tietoturvan tasosta niin, että kehitys ei vaarannu.

Tutkimusjohtaja Teuvo Savikko on pitkäjänteisesti Espoon kaupungilla työskennellessään kantaanut vastuuta siitä, että kaupungin poliittinen- ja virkamiesjohto ovat hahmottaneet kaupungin toimintaympäristön muuttumista ja luonut edellytyksiä sille, että muutumaan maailmaan on voitu reagoida uskottavaan, tutkittuun ja analysoituun tietoon nojaten. Hänen määrätietoinen työnsä kaupungin hallinnon sisällä, kaupunkien keskinäisen kumppanuuden areenoilla sekä yhteistyössä tutkijoiden korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja ajatushautomoiden kanssa on luonut perustaa myös kaupungin kotouttamispolitiikan kehittämiselle.

Sivistystoimen palveluissa kohdataan maahanmuuttaja-taustaiset lapset ja nuoret

Annika Latva-Äijö, erityissuunnittelija, Espoon kaupunki, Sivistystoimi
Terhi Pippuri, opiskeluhoillon päällikkö, Espoon kaupunki, Sivistystoimi

Espoossa joka neljäs ensimmäisen luokan oppilas on vieraskielinen. Koko suomenkielisessä perusopetuksessa vieraskielisten osuus on 22 %. Monikielisyys tuo haasteita palvelujen järjestämiseen, mutta se nähdään Espoossa voimavarana. Vieraskielisten kuntalaisten palvelutarpeisiin vastaaminen edellyttää monikulttuurisuusosaamista. Kaupungin tavoitteena on, että henkilöstön rakenne vastaa väestörakennetta. Vielä ei olla päästy tavoitteeseen, esimerkiksi sivistystoimessa vieraskielistä henkilöstöä on edelleenkin varsin vähän, noin viisi prosenttia.

Sivistystoimi tuottaa arjen palveluja, jotka tavoittavat useimmat kuntalaiset. Se tarjoaa koulutusta, kasvatus, kulttuuria ja liikuntaa monipuolisesti molemmilla kotimaisilla kielillä. Tarjolla on mahdollisuuksia kasvaa, oppia ja kehittyä, ylläpitää terveyttään ja hyvinvointiaan sekä osallistua ja harrastaa.

Espoo on elinvoimainen ja voimakkaasti kasvava kaupunki, jonka väestö monimuotoistuu vauhdilla. Maahanmuutto ja erityisesti sen mukanaan tuoma nopea väestörakenteen muutos näkyvät Espoon sivistystoimen palveluissa monin tavoin. Syksyllä 2017 ensimmäisen luokan oppilaista 18,5 % oli vieraskielisiä ja syksyllä 2020 jo 25 %. Koko suomenkielisessä perusopetuksessa vieraskielisten oppilaiden osuus on tänä lukuvuonna 21,7 %, eli 6600 oppilasta puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea. Kulttuurinen moninaisuus nähdään sivistystoimen palveluissa voimavarana.

Tavoitteena sosiaalinen liikkuvuus

Varhaiskasvatus parantaa kaikkien lasten oppimisvalmiuksia ja luo jatkumoa tuen tarpeisiin vastaamisessa varhaiskasvatuksesta opetukseen. Vieraskieliset lapset eivät osallistu varhaiskasvatukseen samassa määrin kuin suomen- ja ruotsinkieliset, mutta tilanne on vähitellen muuttumassa eli vieraskielisten lasten osallistumisaste kasvaa. Vuonna 2015 vieraskielisten lasten osallistumisaste oli 16,5 % ja vuonna 2019 se oli 21,4 %. Espoo-tarinan eli kaupungin strategian mukaisesti tavoitteena on edelleenkin lisätä eri toimenpitein varhaiskasvatuksen osallistumisastetta. Ylipäätään Suomessa varhaiskasvatuksen osallistumisaste on alhaisempi kuin muissa OECD-maissa.

Varhaiskasvatuksessa suomen kielen taitoa kehitetään tavoitteellisesti lasten tarpeista ja edellytyksistä

lähtien. Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa ymmärretään, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Vieraskielisten lasten varhaiskasvatuksen osallistumisastetta nostamalla tavoitellaan osaltaan myös lasten ja nuorten sosiaalisen liikkuvuuden vahvistamista. Sosiaalinen liikkuvuus ilmaisee, missä määrin sosiaalinen asema eroaa vanhempien asemasta tarkasteltaessa koulutusta tai tuloja. Korona-aikana on riski, ettei varhaiskasvatuksen osallistumisaste nouse kasvavan työttömyyden ja huoltajien koronapelkojen takia. Marinin hallitus päätti laskea pieni- ja keskituloisten varhaiskasvatusmaksuja, lisäksi nollamaksuluokkaan nostetaan lisää perheitä. Päätös astuisi voimaan elokuussa 2021, jolloin nähdään toimenpiteen vaikutukset. Tällä hetkellä Espoossa varhaiskasvatuksesta ei peritä maksua 25 % lapsista.

Perusopetuksessa tuetaan monikielisiä oppilaita

Espoon puhutuimmat vieraat kielet ovat venäjä, viro, arabia, englanti, kiina ja somali. Vieraskieliset ja monikieliset oppilaat, joiden vanhemmat tai toinen vanhemmista puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia, voivat opiskella omaa äidinkieltään. Äidinkieli on kulttuurin säilyttämisen ja siirtämisen väline. Oman äidinkielen säilyttäminen ja edelleen kehittämisen auttavat myös suomen kielen oppimisessa.

Oman äidinkielen opetuksen osallistujamäärät ovat kasvaneet joka vuosi. Vuonna 2012 oman äidinkielen opetukseen osallistui 2400 lasta ja vuonna 2020 lähes 4800 lasta. Opetettavien kielten määrä on kasvanut 40:een. Tilastojen mukaan kieliryhmistä aktiivisimmin oman äidinkielen opetukseen osallistuvat venäjän- ja kiinankieliset oppilaat, heikointa kiinnostus oman äidinkielen opintoihin on viron, arabian ja albanian puhujilla. Jatkossa osallistujalukua olisi kiinnostavaa tarkastella myös sukupuolen mukaan.

Perusopetuksessa vieraskielisten oppilaiden määrän ennustetaan nousevan vuoteen 2035 mennessä 34 prosenttiin. Herääkin kysymys, miten Espoon korkeat oppimistulokset jatkossa ylläpidetään? Huolta herättävää on mm. se, että alakoululaisten lukutaidon Allu-testien mukaan oppilaiden lukutaito heikkenee aiempiin vuosiin verrattuna. Erityisesti poikien tekninen lukutaito on heikentynyt voimakkaasti. Lisäksi jo vuoden 2012 PISA-tutkimuksessa kävi ilmi, että Suomeen lapsena muuttaneiden nuorten matematiikan osaaminen oli 15-vuotiaana yli kaksi vuotta jäljessä kantaväestön ikätovereihin verrattuna.

Erittäin huolestuttava on, että vuoden 2018 PISA-tutkimuksessa lukutaidossa pudotus verrattuna vuoteen 2015 PISA-tutkimukseen toisen polven maahanmuuttajilla oli 24 pistettä ja ero kantaväestöön 71 pistettä. Läntisten teollisuusmaiden järjestön OECD:n tekemän PISA-vertailun mukaan Suomessa on OECD-maista suurin PISA-tulosten ero maahanmuuttajien ja kantaväestön välillä. Oppimistulosten erojen kaventaminen on keskeinen tavoite varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa.

Vieraskielisten osuutta lukiokoulutuksessa halutaan vahvistaa

Espoossa ammatillisen koulutuksen vetovoima on peruskoulun päättävien osalta valtakunnallista heikompi. Espoossa varataan lukiopaikka 64 prosentille peruskoulun päättävistä. Lukio on edelleenkin pääväylä korkeakouluopintoihin, joten olisi tärkeää saada yhä useampi vieraskielinen myös lukio-opintojen pariin. Lukion vieraskielisten opiskelijoiden osuus on kuitenkin noussut vuosittain. Lukuvuoden 2020-2021 alkaessa 9,6 % (540 opiskelijaa) lukiolaisista oli vieraskielisiä, kun vuonna 2014 määrä oli 5,6 %. Tämä määrä ei kuitenkaan vastaa ikäluokan vieraskielisten osuutta. Maahanmuuttajataustaisten nuorten koulutuspolun ohjautuminen yhä useammin lukio-opintoihin edellyttää muun muassa jatkuvaa opilaanohjausta perusopetuksessa.

Maahanmuuttajataustaiset nuoret ovat usein valtaväestöä heikommissa asemassa koulutuksellisissa siirtymissä, joissa heillä on suurempi riski jäädä koulutuksen ulkopuolelle. Suurin osa Espoon vieraskielisistä nuorista suuntaa ammatilliseen koulutukseen. Omnian ammatillisen koulutuksen opiskelijoitten äidinkieliä on tapahtunut kymmenessä vuodessa suuri muutos. Vieraskielisten opiskelijoiden osuus vuonna 2009 oli 10 % ja vastaava luku syyslukukaudella 2020 34 % (2290 opiskelijaa).

Tieto ohjaa suunnittelua

Vieraskielisen väestön kasvu lisää palvelutarpeita ja haastaa palvelutuotantoa. Vieraskielisten kuntalaisten palvelutarpeisiin vastaaminen edellyttää monikulttuurisuusosaamista kaikilta sivistystoimen työntekijöiltä. Palvelujen tuottaminen varmistetaan ennakoivalla henkilöstösuunnittelulla, hyödyntämällä vahvuudet ja ennakoiden riskit. Taloudellisesti kestävässä Espoossa henkilöstömäärä kasvaa pääosin vain lapsi- ja oppilasmäärän kasvun mukaisesti. Vuonna 2020 sivistystoimen palveluksessa oli yli 8000 työntekijää, joista 3600 työskenteli suomenkielisessä opetustoimessa. Vieraskielistä henkilöstöä sivistystoimessa on edelleenkin varsin vähän, noin 5 % (noin 400 henkilöä). Kaupungin yhteisenä tavoitteena

on, että kaupungin henkilöstön rakenne vastaa väestörakennetta. Näin varmistetaan asiakaslähtöisyyden toteutumista.

Sivistystoimen liikunta- ja kulttuuripalvelut tukevat osaltaan niiden palveluihin osallistuvien maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden kotoutumista, mutta osallistujista ei kerätä tarkkoja tietoja, jotta osallistumiskynnys pidetään kaikille mahdollisimman matalana. Esimerkiksi kirjastojen yhteydessä toimii kielikahviloita. Niissä maahanmuuttajat voivat harjoitella suomen kielen puhumista yhdessä vapaaehtoisten kanssa. Monet sivistystoimen palvelut tarjoavat luontevia kohtaamisen paikkoja maahanmuuttajataustaisille ja Espoossa jo pidempään asuneille kuntalaisille.

Koko suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuus on pitkälti riippuvainen kaupunkiseutujen, erityisesti pääkaupunkiseudun, kyvystä tarttua uusiin mahdollisuuksiin ja toisaalta ratkoa alueellaan ilmeneviä haasteita. Espoossa kaupunkirakenteen nopea muutos ja monimuotoistuminen on haaste, joka edellyttää jatkuvaa toimintaympäristön muutosten seuraamista ja reagoimista. Kunnan tehtävänä on seurata asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä eri väestöryhmissä. Tämä tarkoittaa tiedon tuottamista esimerkiksi sosioekonomisen aseman, koulustaustan tai asuinalueen mukaan. Tiedon perusteella asetetaan tavoitteita, joiden toteutumista seurataan. Toiminnan tulee olla systemaattista ja pitkäjänteistä.

Espoo, tutkimus, tilastot ja tieto

Minna Joensuu, vs. tutkimusjohtaja, Espoon kaupunki, Tutkimus ja tilastot

Kun tarkastellaan kaupunkia ja tutkimusta tai hiukan yleisemmin kaupunkia ja tietoa huomataan, että kaupungilla on monta siihen liittyvää roolia. Se on ainakin tutkimuksen kohde, tarvitsija, tilaaja, rahoittaja, käyttäjä, toimija, toteuttaja, kehittäjä, yhteistyökumppani, tietovarantojen omistaja ja tiedon käytön edistäjä.

Miksi ja kenelle tutkimusta tehdään?

Tämä julkaisu avaa yhden näkymän Espoon kaupungin monialaiseen tilastojen, tietotuotannon, tutkimuksen ja tiedon maailmaan. Samalla se kertoo Espoosta, sen erityispiirteistä ja historiasta. On selvää, että Espoo on paitsi kaupunkirakenteeltaan verkostomainen, myös toiminnassaan laajasti verkostoitunut. Monimuotoinen kaupunki haastaa niin henkilöstön, yhteistyökumppanit kuin tutkijat kuin käytännön toimijatkin pohtimaan hyvän kaupungin kehittämisen tavoitteita ja keinoja. Jo visiossaan kaupunki korostaa, että ”Verkostomainen viiden kaupunkikeskuksen Espoo on vastuullinen ja inhimillinen edelläkävijäkaupunki, jossa kaikkien on hyvä asua, oppia, tehdä työtä ja yrittää, ja jossa espoolainen voi aidosti vaikuttaa.” Tieto ja ymmärrys ovat keskeisiä, kun suunnataan kohti vision kaupunkia. Tietoperustaa ja tietoperusteista johtamista vahvistamalla pyritäänkin lisäämään kaupungin kehittämistoiminnan vaikuttavuutta ja luomaan asukkailleen entistä parempi Espoo.

Voimakkaasti kasvavan ja monimuotoistuvan kaupungin johtamisessa ja kehittämisessä tarvitaan laadukkaita tilastotietoja sekä syventävää ja analyttistä tutkimustietoa. Luotettava ja helposti käytettävissä oleva tieto parantaa johtamisen, päätöksenteon, kehittämisen ja asukkaiden kanssa käytävän vuorovaikutuksen laatua. Kaupunki on ilmiönä monialainen, mikä merkitsee useiden eri tieteenalojen ja tutkimusintressien mahdollisuutta tehdä tutkimusta sekä samalla tarvetta useiden eri tieteenalojen näkökulmista toteutetulle tutkimukselle. Myös hyvälaatuinen tilastointi ja kaupungin kehitystä kuvaavien indikaattorien seuranta on tärkeää. Big datan, monirekisteritutkimuksen ja tekoälyn hyödyntäminen on nousemassa entistä tärkeämmäksi.

Tutkimustietoa tuotetaan Espoossa niin kaupungin johdolle, henkilöstölle, luottamushenkilöille, kaupunkikehityksen asiantuntijoille kuin kaupunkilaisillekin. Se on ilmiöpohjaista ja kohdentuu samanaikaisesti

useiden eri toimialojen ja toimijoiden tarpeisiin. Kaupunkiin kohdentuvan tutkimustiedon tulee olla käytettävää ja sovellettavaa ja sitä tulee voida hyödyntää kaupungin arkipäivän toiminnassa ja sen kehittämisessä. Tiedon tulee olla paitsi tieteellisesti perusteltua myös kaupungin näkökulmasta vahvasti käytäntöä palvelevaa, mikä tuo myös tutkijoille omat haasteensa käytännön relevanssin sanoittamisessa.

Myös kaupungin tulevan kehityksen ennakoiminen on keskeistä. Tutkimukselliset näkökulmat, jotka auttavat tulevaisuuden kaupungin suunnittelussa ja sitä koskevassa päätöksenteossa sekä erilaisten ratkaisumallien valinnassa ovat tärkeitä. On olennaista, että kaupunki ymmärretään yhtäältä toimijana yhteiskunnallisissa muutoksissa ja toisaalta myös niiden kohteena.

Yhteistyöstä voimaa

Espoon kaupunki tavoittelee tutkimusyhteistyöllä tietoa, jota voidaan käyttää johtamisen, päätöksenteon, valmistelun ja kaupunkikehittämisen tukena ja taustana. Tällainen tieto voi koskea meneillään olevia muutoksia, jotka liittyvät esimerkiksi kaupunkien kansainvälistymiseen, uuteen kaupunkipolitiikkaan ja hallintatapoihin, kaupunkiväestöön, kaupunkitalouteen, kaupunkielämään, alue- ja ympäristökehitykseen tai muihin ajankohtaisiin ilmiöihin. Tieto voi koskea myös uudistamista kaipaavia toimintatapoja ja -malleja, johtamista, tulevaisuudennäkymiä tai muutuvaa toimintaympäristöä. Akateemisesti tuotettu tutkimus voi myös avata kaupungin muutoksen ajallista ulottuvuutta ja vertaileva tutkimus näkökulmia muiden kaupunkien kehityssuuntiin ja toimintatapoihin sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Espoon kaupunki tekee aktiivisesti yhteistyötä korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa. Yhteistyötä on myös rakenteistettu esimerkiksi strategisella kumppanuussopimuksella Aalto-yliopiston kanssa, Kaupunkiakatemiatyöskentelyllä, Lähiöohjelmayhteistyöllä ja erilaisilla muilla hanke- ja kehittämiskumppanuuksilla. Kaupungin asiantuntijoiden aktiivinen toiminta tutkimushankkeiden ohjausryhmissä on myös tärkeä yhteistyöfoorumi. Erilaisiin kaupunkia koskeviin tutkimuksiin ja julkaisuihin liittyvä yhteinen keskustelu kaupungin asiantuntijoiden, tutkijoiden, yhteistyökumppaneiden ja muiden tuotettua tietoa soveltavien tahojen välillä onkin erittäin tärkeää. Kes-

kustelua kannattaa käydä myös kuntalaisten kanssa. Kuntalaisten osallistumisen voidaan ajatella kyttyvän siihen, miten hyvin heidän arjen maailman- sa voi olla kuntien suunnittelussa näkyvä (Bäcklund 2007). Yhteisestä keskustelusta hyviä esimerkkejä ovat kaupungin tutkijaverkoston seminaarit, eri teemoihin liittyvät Teams- ja Yammer-alustat, Kaupunkiakatemian seminaarit, henkilöstökoulutuksena järjestettävät asiantuntijaluennot ja monet muut tilaisuudet sekä kaupunkiorganisaation sisällä että erilaisten kuntalaisryhmien kanssa.

Kaupungilla on myös tutkijoita kiinnostavia tietovarantoja, joiden tarkempi tutkiminen ja toisaalta myös hallittu avaaminen avoimeksi dataksi on arkea jo nyt ja varmasti vielä enemmän tulevaisuudessa. Tälläkin saralla yhteistyö sekä pääkaupunkiseututasolla että laajemmin on tärkeää.

Miltä Espoo näyttää tutkimusten valossa?

Tiedolla johtaminen ja tietoon pohjautuva päätöksenteko nähdään monen haasteen ratkaisijana. Tämän ajan digimurroksen keskellä onnistuminen vaatii nopeampaa, kokeilevampaa ja osallistavampaa strategiaa, jossa myös hallittu riskien ottaminen ja epäonnistumisen mahdollisuus hyväksytään (Palomäki 2020). Tämä aiheuttaa jonkinlaisen kehittämisjännitteen kunnan pitkäjänteisyyden ja luotettavuuden kanssa. Strategiatyön osallistavuudesta Espoossa mainio esimerkki ovat uuden Espoo-tarinan laatimiseen liittyvät Mun Espoo -kyselyt, jotka tuottivat suuren ja kiinnostavan aineiston, josta riittää ammentavaa strategiatyön lisäksi kaupunkisuunnitteluun ja pohjoismaiseen tutkimushankkeeseen. Tässäkin tutkimushankkeessa yhteistyö alkoi jo kyselyn laatimisesta. Karttakyselyn osalta kyseessä lieneekin Suomen suurin karttakyselyaineisto, jossa noin 6600 espoolaista ahkeroi kartalle yhteensä noin 70 000 paikannusta.

Osa keskeisistä tutkimusteemoista tai niihin liittyvistä näkökulmista on kaupunkierityisiä. Tällaisia Suomessa ovat esimerkiksi monet köyhyyteen, asumiseen ja asunnottomuuteen, työttömyyteen, maankäyttöön tai ulkomaalaistaustaiseen väestöön liittyvät kysymykset. Espoossa moni asia on hyvin. Tätä tarinaa kertovat niin kouluterveyskysely, sairastavuusindeksi, erilaiset terveys- ja hyvinvointitutkimukset, yritysten toimintaympäristötutkimus ja moni muu. Samalla kuitenkin on olemassa huolenaiheita, jotka usein liittyvät hyvinvoinnin polarisoitumiseen, väestöryhmien väliin suhteisiin tai palvelujen käyttöön. Tutkimustieto voi auttaa ymmärtämään paremmin ongelmia, jotka kaiken lisäksi ovat usein ”ilkeitä ongelmia”, eli niihin ei ole olemassa yhtä yksinkertaista ja valmista ratkaisua. Ratkaisut ja niiden osat syntyvät usein yhteis-

työn tuloksena ja toisinaan jopa sattumalta. Sattuma mahdollistuu taustalla olevan tiedon, innovatiivisuuden, osaamisen, uteliaisuuden, intohimon ja pitkäjänteisen työn avulla.

Tutkimalla Espoon toimintaympäristökatsaus Eetvartin sisällysluetteloita vuodesta 2007 alkaen voi huomata, miten laaja-alaisesti kaupunki on mukana erilaisessa tutkimustoiminnassa. Julkaisussa on artikkeleita museotoiminnasta, kouluista ja nuorista, sosiaali- ja terveyspalveluista ja niiden käytöstä, väestöstä, elinkeinoelämään ja työllisyyteen liittyvistä ilmiöistä, kulttuuritutkimuksesta, yleisestä yhteiskunnallisesta kehityksestä, asukastytytyväisyydestä, osallisuudesta, liikenteestä, kaupunkiympäristöstä ja monista muista teemoista. Moni vanhempikin artikkeli sisältää kiinnostavia näkökulmia meitä tänä päivänä askarruttaviin asioihin. Yleisesti julkaisu piirtää kiinnostavaa kuvaa aktiivisesta ja rohkeasta kaupungista.

Kannustan kaikkia pohtimaan sellaisia tekijöitä ja toimintatapoja, jotka edesauttavat ekologisesti, kulttuurisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä, vastuullisen ja inhimillisen edelläkävijäkaupungin rakentamista. Yksi työkalu tähän on tutustua Espoon kaupunkia koskevaan tutkittuun tietoon. Yksittäistä indikaattoria tärkeämpää on kokonaiskuva, se mitä erilaiset indikaattorit ja tulokset yhdessä kertovat. Keskeiseksi nousee myös osaaminen. Sen jälkeen on oltava rohkeutta soveltaa ja kehittää.

Lähteet:

Bäcklund, P. 2007. Tietämisen politiikka. Kokemuksellinen tieto kunnan hallinnassa. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Palomäki, R. 2020. Julkisen hallinnon haasteita ja mahdollisuuksia digitaalisessa transformaatiossa. Hallinnon tutkimus 39 (3). 173-183.

VÄESTÖNMUUTOKSET

III NELJÄNNES 2020 (1.7. - 30.9.) ennakkotietoja

Teija Jokiranta, tutkija, Espoon kaupunki, Tutkimus ja tilastot

Espoon väestö oli vuoden 2020 syyskuun lopussa ennakkotietojen mukaan 291 700 asukasta

Ennakkotietojen mukaan Espoon väestö kasvoi tammi-syyskuun aikana noin 2 000 asukkaalla, mikä on lähes 2 800 asukasta vähemmän kuin vastaavana ajankohtana edellisvuonna. Syntyneitä oli 30 ja kuolleita 100 edellisvuotta enemmän. Luonnollinen väestönlisäys oli 70 henkeä edellisvuotta matalampi. Kuntien välinen nettomuutto oli tappiollinen lähes 900 asukkaan verran. Maahanmuutto väheni 400 hengellä edellisvuodesta, espoolaisten muutto ulkomaille myös väheni yli 500 hengellä ja nettosiirtolaisuus kasvoi edellisvuodesta 110 henkilöllä.

Tammi-syyskuussa Espoon väestöä lisäsi eniten maahanmuutto. Nettosiirtolaisuuden osuus väestönkasvusta oli 89 prosenttia, luonnollisen väestönlisäyksen osuus oli 58 prosenttia. Sen sijaan kuntien välinen muutto oli tappiollinen 47 prosenttia. Laskua edellisvuoteen oli peräti 2 760 asukasta. Espoosta muutetaan nyt runsain määrin muualle.

Vuonna 2020 tammi-syyskuussa Espoon muuttovoitto Helsingistä viime vuoden vastaavaan ajankohtaan nähden on laskenut 1 120 asukkaalla. Sen lisäksi muuttovoitto muualta Suomesta on laskenut viimevuotisesta 1 200 asukkaalla. Lisäksi Espoo menettää asukkaita kehyskuntiin, erityisesti Kirkkonummelle, lähes kaksinkertaisesti edellisvuoteen verrattuna. Sen sijaan ulkomainen muutto on pysynyt lähes ennallaan viime vuoden vastaavaan ajankohtaan nähden.

Espoo sai muuttovoittoa pohjoismaista 90 ja EU-maista 410 asukkaan verran. Suurin osa Espoon saamasta muuttovoitosta ulkomailta tulee kuitenkin pohjoismaiden ja EU-maiden ulkopuolelta, tammi-syyskuussa määrä oli 1 200 henkilöä, mikä on 71 prosenttia ulkomaisesta nettomuutosta.

Vieraskielisiä asukkaita¹⁾ oli syyskuun lopussa 55 800, mikä on 19 prosenttia koko väestöstä ja heidän osuutensa vuoden 2020 tammi-syyskuun väestönkasvusta oli yli 90 prosenttia.

Suuralueista eniten kasvoi Suur-Tapiola 660 asukkaalla, Suur-Leppävaara 570 asukkaalla ja Suur-Espoonlahti 460 asukkaalla. Pohjois-Espoon väestö hieman väheni. Ikäryhmistä eniten väheni 18-29-vuo-

tiaat 800 asukkaalla ja 0-6-vuotiaat 510 lapsella. Ikäryhmistä kasvoi eniten 30-49-vuotiaat 1 300 asukkaalla. Suhteellisesti eniten kasvoi Suur-Kauklahti 1,5 ja Suur-Tapiola 1,2 prosenttia.

Pääkaupunkiseudun väestö kasvoi tammi-syyskuussa lähes 8 700 asukkaalla ja oli kuukauden lopussa 1 195 800. Vain Espoo ei saanut muuttovoittoa muista kunnista. Pääkaupunkiseudun osuus **koko maan** väestöstä on 22 prosenttia. Suurin väestöä lisäävä tekijä koko maassa oli nettosiirtolaisuus, min-
kä ansiosta maan väkiluku kasvoi 8 100 asukkaalla. Kuolleita oli lähes 5 600 asukasta enemmän kuin syntyneitä. Tammi-syyskuussa maahanmuutto Suomeen oli 22 400 asukasta, mikä on 3 200 asukasta vähemmän kuin viime vuoden vastaavana ajankohtana.

Tämän vuoden alkupuoliskolle oli tyypillistä kuntien välisen muuttoliikkeen voimakas lasku yli 100 000 asukkaan kaupungeissa. Muuttotappiota oli kesäkuun lopussa 1 100 asukkaan verran, Mutta syyskuun loppuun mennessä alkuvuoden muuttotappio on kääntynyt 5 550 asukkaan muuttovoitoksi muissa suurissa kaupungeissa paitsi Espoossa. Espoon muuttotappio muista kunnista on 900 asukasta.

Yhdeksästä²⁾ suurimmasta kaupungista kaikki muut paitsi Espoo saivat muuttovoittoa muista kunnista tammi-syyskuussa. Maahanmuutto lisää väestöä kuntien välistä muuttoliikettä enemmän pääkaupunkiseudulla. Lahdessa ja Turussa kuolleiden määrä ylittää syntyneiden määrän. Yhdenkään suuren kaupungin väestö ei vähentynyt. Pääkaupunkiseudun ulkopuolisista suurista kaupungeista eniten kasvoi Tampere 2 800 asukkaalla. Oulu ja Turku kasvoivat 1 500 - 1 600 asukkaalla. Yhdeksän suurimman kaupungin väkiluku on 40 prosenttia koko maan väkiluvusta, eli kaksi viidesosaa.

1) Trimble Locus, väestö

2) Yhdeksän suurinta kaupunkia 1.1.2020 ovat Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Oulu, Turku, Jyväskylä, Lahti ja Kuopio. Niiden väestö ylittää 100 000 asukkaan rajan.

3) Espoo, Helsinki, Hyvinkää, Järvenpää, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo, Tuusula, Vantaa ja Vihti.

4) Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Kirkkonummi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo, Tuusula ja Vihti.

5) Muuhun seutuun kuuluvat lisäksi Porvoo, Lohja ja Raasepori.

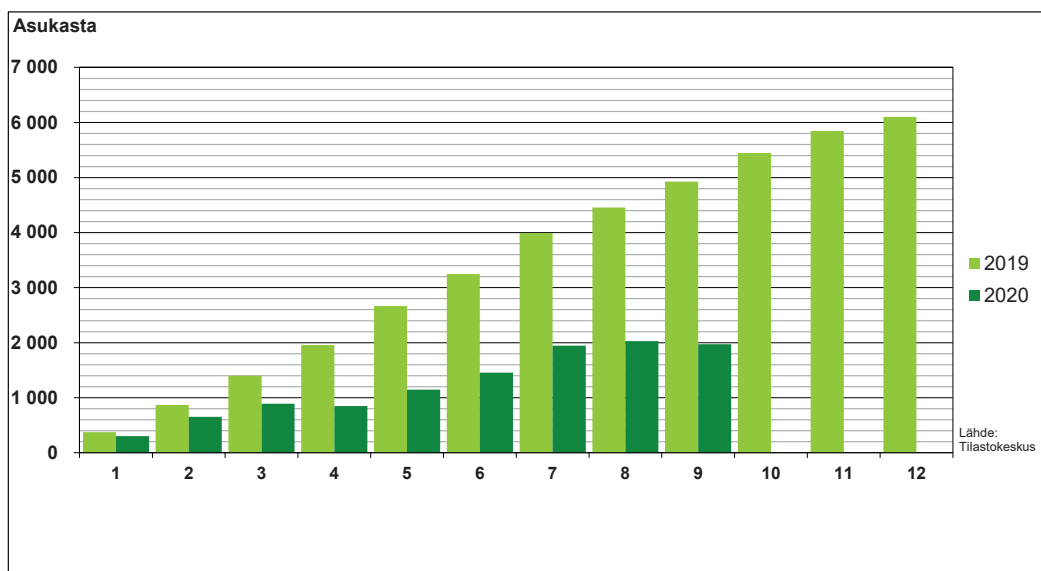
6) Yli 50 000 asukkaan kaupungit 1.1.2020 ovat Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Oulu, Turku, Jyväskylä, Lahti, Kuopio, Pori, Kouvolaa, Joensuu, Lappeenranta, Vaasa, Hämeenlinna, Seinäjoki, Rovaniemi, Mikkeli, Kotka, Salo ja Porvoo.

Helsingin seutu (14 kuntaa)³⁾ kasvoi tammi-syyskuussa kaikkiaan 10 900 asukkaalla. Seudun väestönkasvusta syntyneiden enemmyyttä oli 29 prosenttia, maahanmuutosta johtuva väestönkasvu oli 54 prosenttia ja 17 prosenttia väestönkasvusta tuli muuttovoittona muista kunnista. Helsingin seudun väkiluku syyskuun lopussa oli 1 522 200 asukasta. **Kehyskuntien⁴⁾** asukasluku kasvoi 2 200 asukkaalla. Väestönlisäyksestä oli muuttovoittoa muista kunnista 63, maahanmuuttoa 24 ja syntyneiden enemmyyttä 13 prosenttia. Kehyskuntien asukasluku syyskuun lopussa oli 326 400 asukasta. Kehyskunnat erityisesti ovat saaneet muuttovoittoa maan sisäisessä muutto-
liikkeessä tammi-syyskuussa.

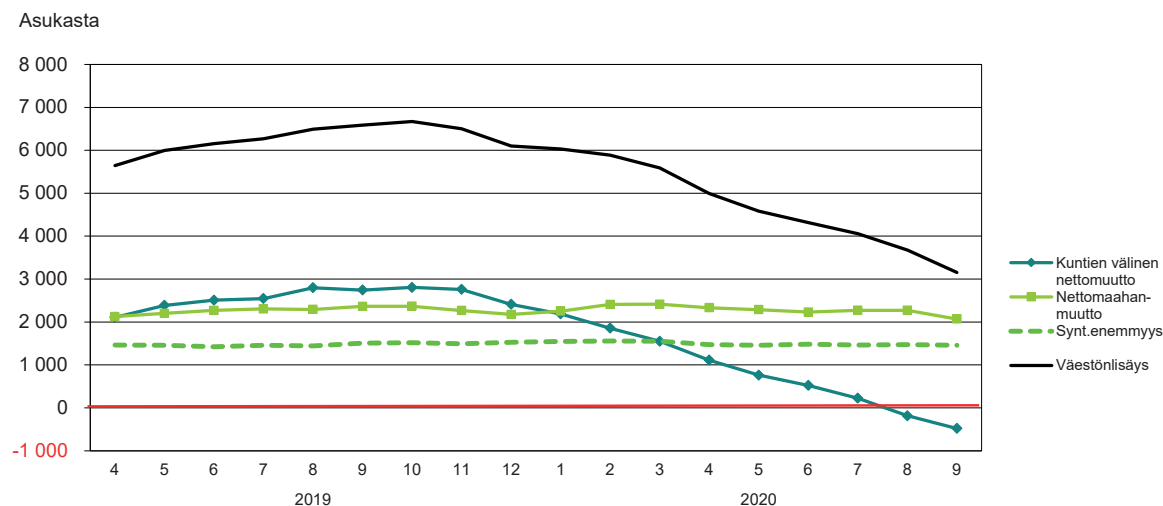
Helsingin seudun (14 kuntaa) ja muun seudun⁵⁾ väkiluku oli syyskuun lopussa 1 646 200 asukasta ja alueen osuus koko maan väestönkasvusta oli 136 prosenttia, eli alue kasvoi koko maahan nähden

36 prosenttia enemmän, 11 000 asukkaalla. Eniten alueen väestö kasvoi nettosiirtolaisuudesta, minkä osuus väestönkasvusta oli 56 prosenttia. Kuntien välinen muutto lisäsi alueen väestöä 17 ja luonnollinen väestönlisäys 27 prosentin verran.

Pääkaupunkiseudun ulkopuolisia kasvukeskuksia⁶⁾ olivat Tampere, Oulu ja Turku. Muuttotappiokuntia isoista kaupungeista oli yksi kolmesta. Suuria kaupungeja, joissa kuolleisuus ylitti syntyvyyden, oli lähes puolet. Siirtolaisuus lisäsi väestöä kuntien välistä muuttua enemmän kolmessa viidestä yli 50 000 asukkaan kaupungista. Väestö väheni yhdessä neljästä suurista kaupungeista, eniten Kouvolassa lähes 700 asukkaalla. Väestö kasvoi vain 25 prosentissa Suomen kunnista. Yli 50 000 asukkaan kaupunkien asukasluku on 54 prosenttia eli yli puolet koko maan asukasluvusta.

Kuva 1. Väestönkasvu Espoossa kuukausittain 2019 ja 2020, kertymä vuoden alusta

Kuva 2. Väestönmuutokset Espoossa 2019-2020, 12 kk:n liukuva vuosisumma

Taulukko 1. Espoon väestönmuutokset tapahtumakuukauden mukaan

Vuosi Kuukausi	Maassamuutto			Siirtolaisuus			Muutto- voitto yht.	Luonnolliset väestönmuutokset			Väestön lisäys 1) 2)	Väestö vuoden/ kk:n lopussa 1)
	Kuntaan	Kunnasta	Netto	Maahan	Maasta	Netto		Elä- vänä synt.	Kuol- leet	Synt. enem- myys		
Toteutunut												
1990	9 790	9 233	557	763	384	379	936	2 707	904	1 803	2 812	172 645
1991	9 625	8 922	703	813	393	420	1 123	2 773	907	1 866	3 047	175 692
1992	9 741	8 715	1 026	805	454	351	1 377	2 985	959	2 026	3 375	179 067
1993	10 673	9 174	1 499	723	487	236	1 735	2 972	979	1 993	3 612	182 679
1994	11 711	10 043	1 668	553	615	-62	1 606	3 057	905	2 152	3 828	186 507
1995	11 914	9 033	2 881	694	802	-108	2 773	2 941	970	1 971	4 740	191 247
1996	12 704	9 851	2 853	956	808	148	3 001	3 003	1 120	1 883	5 013	196 260
1997	12 680	10 132	2 548	859	897	-38	2 510	2 946	1 008	1 938	4 574	200 834
1998	13 232	11 098	2 134	1 018	1 087	-69	2 065	2 953	1 003	1 950	4 128	204 962
1999	13 777	11 139	2 638	1 114	1 284	-170	2 468	3 001	990	2 011	4 705	209 667
2000	13 819	11 925	1 894	1 185	1 498	-313	1 581	3 143	1 060	2 083	3 604	213 271
2001	14 582	13 565	1 017	1 575	1 215	360	1 377	3 105	1 018	2 087	3 565	216 836
2002	15 285	13 222	2 063	1 516	1 016	500	2 563	3 193	1 022	2 171	4 761	221 597
2003	13 917	13 707	210	1 442	1 125	317	527	3 300	1 207	2 093	2 634	224 231
2004	14 847	14 050	797	1 594	1 332	262	1 059	3 307	1 129	2 178	3 241	227 472
2005	15 329	14 008	1 321	1 861	1 178	683	2 004	3 368	1 192	2 176	4 232	231 704
2006	14 035	14 053	-18	2 066	1 162	904	886	3 538	1 166	2 372	3 315	235 019
2007	14 081	14 499	-418	2 370	1 318	1 052	634	3 545	1 209	2 336	3 028	238 047
2008	14 041	14 092	-51	2 708	1 495	1 213	1 162	3 485	1 140	2 345	3 518	241 565
2009	13 792	14 295	-503	2 328	1 299	1 029	526	3 465	1 268	2 197	2 765	244 330
2010	14 488	14 245	243	2 412	1 293	1 119	1 362	3 579	1 328	2 251	3 640	247 970
2011	15 330	14 640	690	3 041	1 516	1 525	2 215	3 546	1 303	2 243	4 469	252 439
2012	16 088	15 506	582	3 209	1 565	1 644	2 226	3 447	1 309	2 138	4 385	256 824
2013	15 045	15 023	22	3 263	1 550	1 713	1 735	3 532	1 341	2 191	3 929	260 753
2014	15 978	14 917	1 061	3 405	1 680	1 725	2 786	3 407	1 334	2 073	4 790	265 543
2015	17 106	15 868	1 238	3 166	1 991	1 175	2 413	3 280	1 427	1 853	4 259	269 802
2016	17 537	15 897	1 640	3 384	2 069	1 315	2 955	3 236	1 445	1 791	4 781	274 583
2017	18 067	16 701	1 366	3 421	1 801	1 620	2 986	3 089	1 440	1 649	4 461	279 044
2018	18 075	16 648	1 427	3 661	2 039	1 622	3 049	3 083	1 522	1 561	4 588	283 632
2019	19 061	16 526	2 535	3 865	1 889	1 976	4 511	3 056	1 555	1 501	6 099	289 731
Ennakkotietoja												
2020*												
1	1 365	1 450	-85	362	111	251	166	262	127	135	304	290 035
2	1 255	1 308	-53	369	80	289	236	212	124	88	349	290 384
3	1 342	1 408	-66	262	84	178	112	268	154	114	236	290 620
4	1 242	1 393	-151	145	60	85	-66	212	182	30	-40	290 580
5	1 344	1 309	35	187	52	135	170	267	144	123	297	290 877
6	1 618	1 614	4	247	89	158	162	280	135	145	312	291 189
7	1 746	1 725	21	443	132	311	332	263	124	139	489	291 678
8	2 117	2 434	-317	386	171	215	-102	283	119	164	81	291 759
9	1 654	1 933	-279	234	168	66	-213	269	116	153	-54	291 705
10												
11												
12												
YHT.	13 683	14 574	-891	2 635	947	1 688	797	2 316	1 225	1 091	1 974	

1) Virallinen väestö ja väestönlisäys.

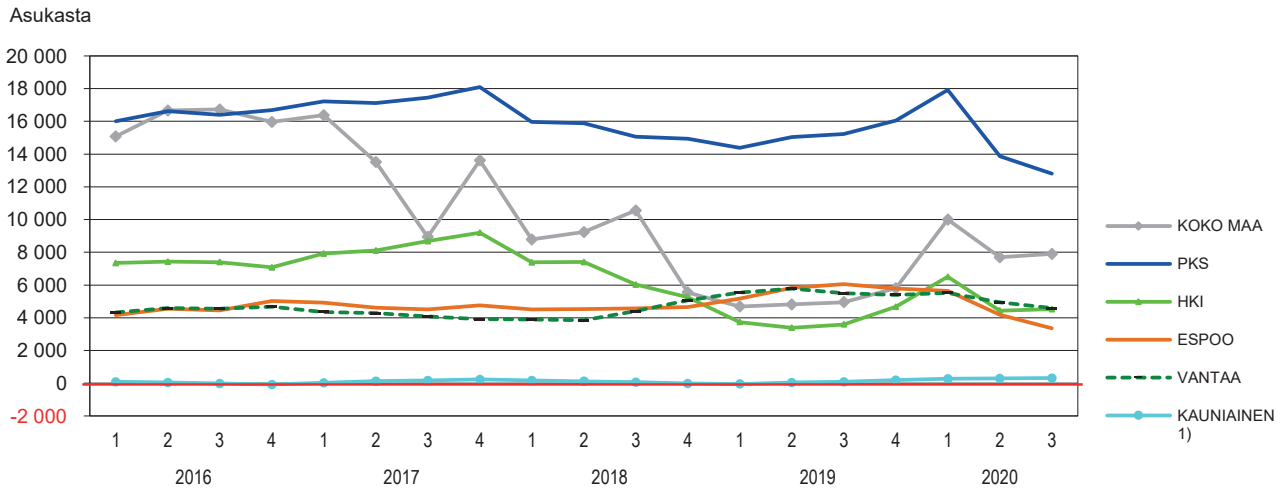
2) Kokonaismuutos

*) Ennakkotieto

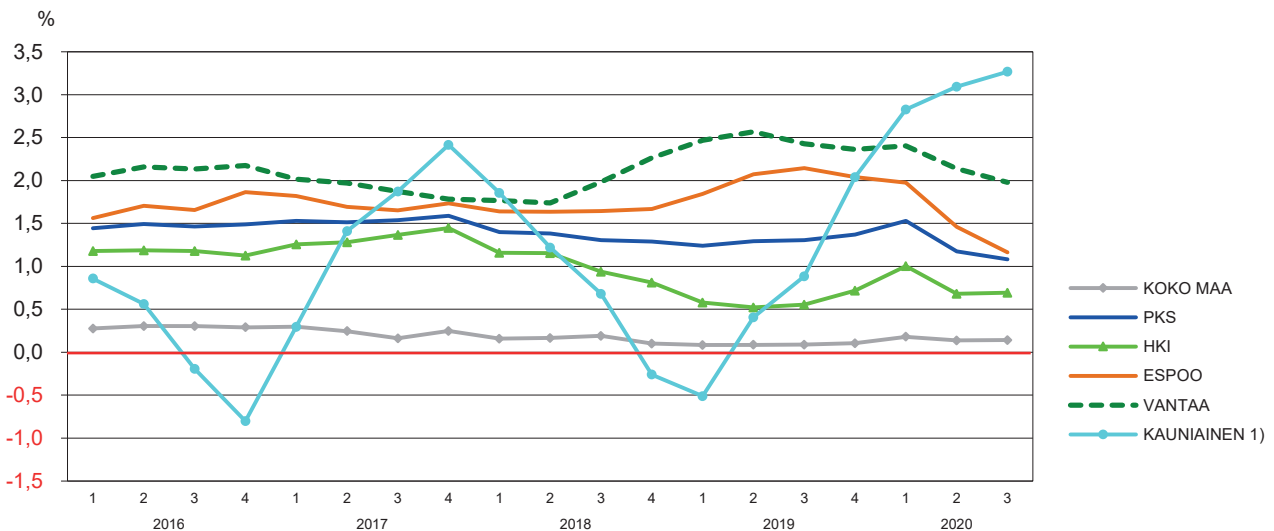
Lähde: Tilastokeskus

Kuvatut väestönmuutostekijät:

Nettomaassamuutto	= Espooseen muista Suomen kunnista muuttaneet - Espoosta muihin Suomen kuntiin muuttaneet
Nettosiirtolaisuus	= ulkomailta Espooseen muuttaneet - Espoosta ulkomaille muuttaneet
Syntyneiden enemmitys	= syntyneet - kuolleet
Väestönlisäys	= väestönlisäys vuoden alusta

Kuva 3. Väestönkasvu pääkaupunkiseudulla ja koko maassa, liukuva vuosisumma

Kuva 4. Väestönkasvu pääkaupunkiseudulla ja koko maassa, liukuva vuosisumma, kasvuprosentit

1) Kauniaisten kohdalla suuria suhteellisen osuuden muutoksia selittää kunnan pieni koko.

HUOM!

Kuukausittaiset tiedot on tilastoitu **tapahtumakuukauden mukaan**, eli väestötietojärjestelmään tehdään korjauksia taannehtivasti ko. tapahtumakuukauden kohdalle.

Neljännesvuosittaiset tiedot on tilastoitu **rekisteröinti-neljänneksen mukaan**, eli väestötietojärjestelmään vietään tiedot kunkin neljänneksen aikana eikä myöhemmin

tulleita korjauksia enää oteta huomioon ko. neljänneksen tietoihin. Tilasto perustuu maistraattien pitämiin paikallisiin väestörekistereihin, joista ne päivitetään väestötietojärjestelmään.

Taulukko 2. Väestömuutokset suurissa kaupungeissa rekisteröintineljänneksen mukaan 2020

Alue vuosinel- jännes, kertymä 2020	Luonnolliset väestömuutokset			Kuntien välinen muutto			Siirtolaisuus			Koko- nais- muutos	Väkiluku 30.9. 2020
	Elävänä syntyneet	Kuol- leet	Synt. enem- mys	Tulo- muutto	Lähtö- muutto	Netto- muutto	Maahan- muutto	Maasta- muutto	Netto- siirto- laisuus		
Koko maa	12 312	12 905	-593	99 752	99 752	-	8 672	3 807	4 865	4 488	
I-III	35 227	40 806	-5 579	229 284	229 284	-	22 405	8 789	13 616	8 098	5 533 390
Pks-yht.	3 220	1 885	1 335	23 226	23 067	159	3 711	1 839	1 872	3 502	
I-III	9 264	6 434	2 830	56 803	56 306	497	9 348	4 066	5 282	8 676	1 195 814
Helsinki ¹⁾	1 725	1 120	605	11 597	11 258	339	1 923	1 079	844	1 875	
I-III	5 016	3 917	1 099	27 532	27 427	105	4 854	2 504	2 350	3 525	657 360
Espoo	815	359	456	5 517	6 092	-575	1 063	471	592	516	
I-III	2 316	1 225	1 091	13 683	14 574	-891	2 635	947	1 688	1 974	291 705
Tampere	583	468	115	6 798	4 929	1 869	401	109	292	2 282	
I-III	1 628	1 504	124	13 539	11 600	1 939	1 012	313	699	2 798	240 938
Vantaa	661	382	279	5 741	5 438	303	679	274	405	993	
I-III	1 894	1 230	664	14 663	13 553	1 110	1 789	587	1 202	2 987	236 762
Oulu ^{1) 4)}	577	353	224	4 115	3 057	1 058	259	116	143	1 426	
I-III	1 580	1 025	555	7 861	7 129	732	658	258	400	1 665	207 154
Turku	458	413	45	5 446	4 029	1 417	407	175	232	1 706	
I-III	1 292	1 300	-8	10 440	9 541	899	1 019	400	619	1 507	194 469
Jyväskylä ¹⁾	349	251	98	3 861	2 751	1 110	192	70	122	1 336	
I-III	990	818	172	7 056	6 358	698	486	152	334	1 190	143 590
Lahti ⁶⁾	269	300	-31	1 982	2 000	-18	155	50	105	60	
I-III	732	929	-197	4 562	4 494	68	402	149	253	98	119 921
Kuopio ^{3) 4) 5) 7)}	263	244	19	2 780	1 969	811	118	39	79	909	
I-III	789	787	2	5 174	4 617	557	264	90	174	715	119 997
Pori ²⁾	157	230	-73	1 211	1 204	7	78	27	51	-13	
I-III	472	744	-272	2 647	2 674	-27	207	72	135	-165	83 769
Kouvola ¹⁾	146	284	-138	781	1 065	-284	58	17	41	-381	
I-III	396	841	-445	1 805	2 152	-347	153	49	104	-683	81 430
Joensuu ¹⁾	160	164	-4	2 137	1 605	532	85	36	49	580	
I-III	465	546	-81	3 721	3 632	89	216	78	138	158	77 008
Lappeenranta ¹⁾	116	183	-67	1 680	1 192	488	113	32	81	502	
I-III	369	602	-233	2 984	2 787	197	244	81	163	128	72 762
Hämeenlinna ¹⁾	133	186	-53	1 322	1 210	112	86	29	57	114	
I-III	400	553	-153	2 891	2 672	219	209	81	128	194	67 827
Vaasa ⁴⁾	201	148	53	1 997	1 323	674	94	67	27	758	
I-III	480	452	28	3 210	3 212	-2	249	197	52	128	67 764
Seinäjoki ¹⁾	153	130	23	1 254	1 152	102	54	15	39	166	
I-III	444	382	62	2 623	2 486	137	127	36	91	290	64 071
Rovaniemi	140	119	21	1 633	1 189	444	85	26	59	526	
I-III	453	391	62	2 943	2 699	244	225	65	160	469	63 511
Mikkeli ⁴⁾	99	160	-61	763	910	-147	44	20	24	-183	
I-III	313	488	-175	1 646	1 881	-235	152	29	123	-291	52 843
Kotka	93	160	-67	702	803	-101	80	24	56	-103	
I-III	260	510	-250	1 553	1 841	-288	250	57	193	-331	51 795
Salo ¹⁾	69	138	-69	509	622	-113	53	13	40	-142	
I-III	223	438	-215	1 279	1 376	-97	148	26	122	-202	51 631
Porvoo	114	91	23	673	836	-163	79	41	38	-99	
I-III	313	312	1	1 771	1 815	-44	213	71	142	108	50 488

Lähde: Väestön neljännesvuositilasto. Tilastokeskus.

1) Kuntaliitoksia 1.1.2009: **Helsinki**: osa Sipoosta siirtyi Helsinkiin; **Hämeenlinna**: Hauho, Kalvola, Lammi, Renko, Tuulos;

Joensuu: Eno, Pyhäselkä; **Jyväskylä**: Jyväskylän mlk, Korpilahti; **Kouvola**: Elimäki, Jaala, Kuusankoski, Anjalankoski, Valkeala;

Lappeenranta: Joutseno; **Oulu**: Ylikiiminki; **Salo**: Halikko, Kiikala, Kisko, Kuusjoki, Muurla, Perniö, Pertteli, Suomenselä, Särkisalo;

Seinäjoki: Nurmo, Ylistaro

2) Kuntaliitoksia 1.1.2010: **Pori**: Noormarkku

3) Kuntaliitoksia 1.1.2011: **Kuopio**: Karttula

4) Kuntaliitoksia 1.1.2013: **Kuopio**: Nilsä; **Mikkeli**: Ristiina, Suomenniemi; **Oulu**: Haukipudas, Kiiminki, Oulunsalo, Yli-Ii; **Vaasa**: Vähäkyrö

5) Kuntaliitos 1.1.2015: **Kuopio**: Maaninka

6) Kuntaliitos 1.1.2016: **Lahti**: Nastola

7) Kuntaliitos 1.1.2017: **Kuopio**: Juankoski

TYÖPAIKAT, TYÖLLISYYS JA TYÖTTÖMYYS ESPOOSSA III NELJÄNNES 2020 (1.7. - 30.9.)

Petri Lintunen, tietopalvelupäällikkö, Espoon kaupunki, Tutkimus ja tilastot

Työttömyyden ja työllisyyden kehitystä seurataan kuukausittain Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilastolla sekä Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksella. Nämä seurannat poikkeavat toisistaan paitsi käyttötarkoitukseltaan, myös menetelmiltään ja aineistoltaan. Siksi niiden tuottamat luvut usein poikkeavat toisistaan huomattavasti. Molemmista seurannamenetelmissä on virhelähteitä. Esim. työllisyys- ja työttömyysasteissa alle prosenttiyksikön vaihtelut sisältyvät virhemarginaaliin.

Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) työnvälitystilasto perustuu rekisteröityihin työ- ja elinkeinotoimistojen asiakkuuksiin. Se palvelee ensisijaisesti työvoimahallintoa, mm. työnvälitystoimintaa, työvoimapolitiittisia toimia sekä työttömyyden yhteiskunnalle aiheuttamien kustannusten arviointia. TEM:n luvut ovat aina kuukauden viimeisen arkipäivän poikkileikkaustilanteita.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimus perustuu kuukausittaiseen otantaan, jossa haastatellaan noin 12 000 työikäistä (15-74 -vuotiaista) henkilöä. Espoolaisia on otoksessa noin 1000. Tiedot kootaan kaikilta kuukauden viikoilta. Työvoimatutkimus kuvaa työvoimaa ensisijaisesti työmarkkinoiden ja työvoiman saatavuuden näkökulmasta. Sen keskeisenä tarkoituksena on mitata työmarkkinoiden käytettävissä olevaa työvoimaa. Työvoimatutkimus noudattaa kansainvälisen työjärjestön ILO:n suosituksia sekä EU:n tilastovirasto Eurostat:n edellyttämiä käytäntöjä. Monissa kansainvälisissä työllisyys- ja työttömyysvertailuissa käytetään työvoimatutkimuksen lukuja. Koska työvoimatutkimus perustuu otantaan, ovat luvut suuntaa antavia. Virhe on sitä suurempi, mitä pienempää väestöryhmää tarkastellaan. Espoon osalta vuonna 2005 keskivirhe oli työvoiman määrässä noin 4500, työllisten määrässä noin 3900 ja työttömien määrässä noin 1000 henkeä.

Työpaikkojen määrä kasvoi viime vuosina

Tuorein virallinen työpaikkaluku on vuodelta 2018, jolloin Espoossa oli 123 907 työpaikkaa. Sen jälkeiset työpaikkaluvut perustuvat arvioihin, projektioihin ja kyselytutkimuksiin. Työpaikkojen määrä Espoossa on viimeisen kolmen vuoden ajan kasvanut arviolta 2-3 prosentin vuosivauhdilla, ja vuonna 2019 työpaikkoja oli karkean arvion mukaan 127 000.

Koronapandemian vuoksi tehdyt rajoitustoimet pysäyttivät äkillisesti merkittävän osan taloudellisesta toiminnasta maaliskuussa 2020, mikä käänsi työttömyysluvut voimakkaaseen kasvuun ja työpaikkamäärät laskuun. Työttömyys on laskenut loppukevään huippulukeman jälkeen, mutta edelleen ollaan kaukana koronaa edeltävästä tilanteesta.

Työllisyys Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan

Työvoimatutkimuksen mukaan **työvoimaosuus** (työvoimaan kuuluvien osuus 15-74 -vuotiaista) oli vuoden 2020 kolmannella vuosineljänneksellä Espoossa 71,3 % eli noin prosenttiyksikön pienempi kuin vuotta aiemmin. **Työllisyysaste** (työllisten osuus 15-64 -vuotiaista) oli noin 74 % eli hieman alhaisempi kuin vuotta aiemmin. Työvoimaosuuteen ja työllisyysasteeseen vaikuttavat heikentävästi voimistunut siirtyminen työvoiman ulkopuolelle eläköitymisen ja opiskelun vuoksi. Työllisyysasteeseen vaikuttaa näiden lisäksi myös työttömien määrä, joka viimeisen kolmen vuoden aikana pieneni merkittävästi, mutta kasvoi voimakkaasti kuluvan vuoden toisella ja kolmannella neljänneksellä.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimus: Työvoimaosuus ja työllisyysaste, alueellinen vertailu

	2018			2019				2020			
	3. nelj.	4. nelj.	vuosi	1. nelj.	2. nelj.	3. nelj.	4. nelj.	vuosi	1. nelj.	2. nelj.	3. nelj.
Työvoimaosuus %											
Koko maa	66,8	65,5	66,5	65,5	68,1	67,0	65,9	66,6	65,9	66,7	66,8
Helsingin seutu	71,6	70,3	71,4	70,9	72,8	71,9	71,2	71,7	71,2	71,7	71,4
Pääkaupunkiseutu	72,3	71,0	71,9	71,2	73,2	72,4	71,9	72,2	72,1	71,9	72,1
Espoo	72,8	72,4	73,4	71,5	73,8	72,5	73,5	72,8	71,5	70,3	71,3
Työllisyysaste (15-64 v.)											
Koko maa	72,7	71,7	71,7	71,0	73,3	73,6	72,3	72,6	71,6	71,4	72,2
Helsingin seutu	74,9	74,0	74,3	74,2	75,1	74,9	74,9	74,8	74,9	74,0	73,6
Pääkaupunkiseutu	74,9	74,3	74,1	73,9	75,0	75,1	75,2	74,8	75,0	73,6	73,8
Espoo	74,4	74,2	75,1	73,4	75,2	74,7	74,6	74,5	75,3	71,7	73,9

Työvoimaosuus = työvoimaan kuuluvien prosenttiosuus samanikäisestä (15-74 v.) väestöstä.
Työllisyysaste = työllisten prosenttiosuus työikäisestä väestöstä (15-64 v.).

Työvoimatutkimuksen luvuissa on suurimmissakin kaupungeissa huomattavan suurta satunnaisvaihtelua, joten myös Espoon osalta työvoimatutkimuksen lukuja on pidettävä karkeasti kehityksen suuntaa antavina. Työvoimatutkimusta käytetään yleisesti valtakunnallisella sekä seututasolla työllisyyden ja työpaikkakehityksen seurannassa.

Työttömyys TEM:n työnvälitystilaston mukaan

Työttömyys on laskenut kevään huippulukemista, mutta on edelleen huomattavan korkea

Syyskuun 2020 lopulla **työttömyysaste** eli työttömien osuus työvoimasta oli Espoossa 11,8 % eli 4,4 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuotta aiemmin. Koko maan työttömyysaste oli syyskuussa 12,0 %. Ennen koronakriisiä viime helmikuussa Espoon työttömyysaste oli 7,5 %. Työttömiä oli syyskuun 2020 lopulla 17 309 eli 1,6-kertaa (6487 henkeä) enemmän kuin vuotta aiemmin. Korkeimmillaan työttömyys oli viime toukokuussa, minkä jälkeen se on laskenut, mutta on edelleen huomattavasti korkeampi kuin ennen koronakriisiä.

Lomautettuja oli syyskuun lopulla 3685 eli 21 % työttömistä. Viime keväänä lomautettujen määrä kasvoi erittäin nopeasti ollen toukokuussa 9722 eli 42 % työttömistä. Ennen koronakriisiä helmikuussa lomautettuja oli 389 eli 3,5 % työttömistä.

Työttömyystilanne oli jo ilman koronakriisiäkin alkuvuodesta kääntymässä huonompaan suuntaan. Koronakriisin kynnyksellä viime helmikuussa arvioitiin muutaman kuluneen vuoden trendin perusteella työttömiä olevan vuoden 2021 helmikuussa noin 11 600 eli kasvua olisi vuoden aikana noin tuhannen työttömän verran. Tällä hetkellä näyttää siltä, että ensi vuoden syyskuussa työttömien määrässä on edelleen ”koronalisää” helmikuun tilanteen perusteella ennustetun 11 600 työttömän lisäksi. Kuluvan vuoden kehityksen perusteella työttömien työnhakijoiden määrä Espoossa saattaisi vuoden kuluttua olla 15 000. Kuitenkin Etla ja muut ennustelaitokset korostavat ennustamisen vaikeutta ja taloudellisen toimintaympäristön poikkeuksellisen suuria epävarmuustekijöitä koronaepidemian sekä Euroopan ja lähialueiden taloudellisen ja poliittisen epävakauden vuoksi. Helsingin seudun talousnäkymät ovat kuitenkin kohtuulliset, sillä useille palvelualoille, jotka ovat seudun vahvoja erikoistumisaloja, ennustetaan talouden elpymistä (Seppo Laakso, Eetvarti 4/2020, Aluetalouden näkymiä Helsingin seudulla). Jos tämä elpyminen toteutuu ennustetusti, Espoon työttömyysluvut saattavat vuoden kuluttua olla nykyistä pienemmät.

Alle 25-vuotiaiden työttömyysaste oli vuoden 2020 syyskuussa 13 % kun vuotta aiemmin se oli 6,5 %. Työttömiä alle 25-vuotiaita oli lähes kaksinkertainen määrä vuodentakaiseen verrattuna eli 1763 henkeä. Myös nuorten kohdalla muutaman vuoden kestänyt työttömyyden laskusuuntaus pysähtyi viime helmikuussa. Nuorten työttömyys oli pahimmillaan huhtikesäkuussa (yli 2600 työtöntä), minkä jälkeen määrä kääntyi laskuun. Koronakriisin kynnyksellä alle 25-vuotiaita työttömiä arvioitiin olevan vuoden 2021

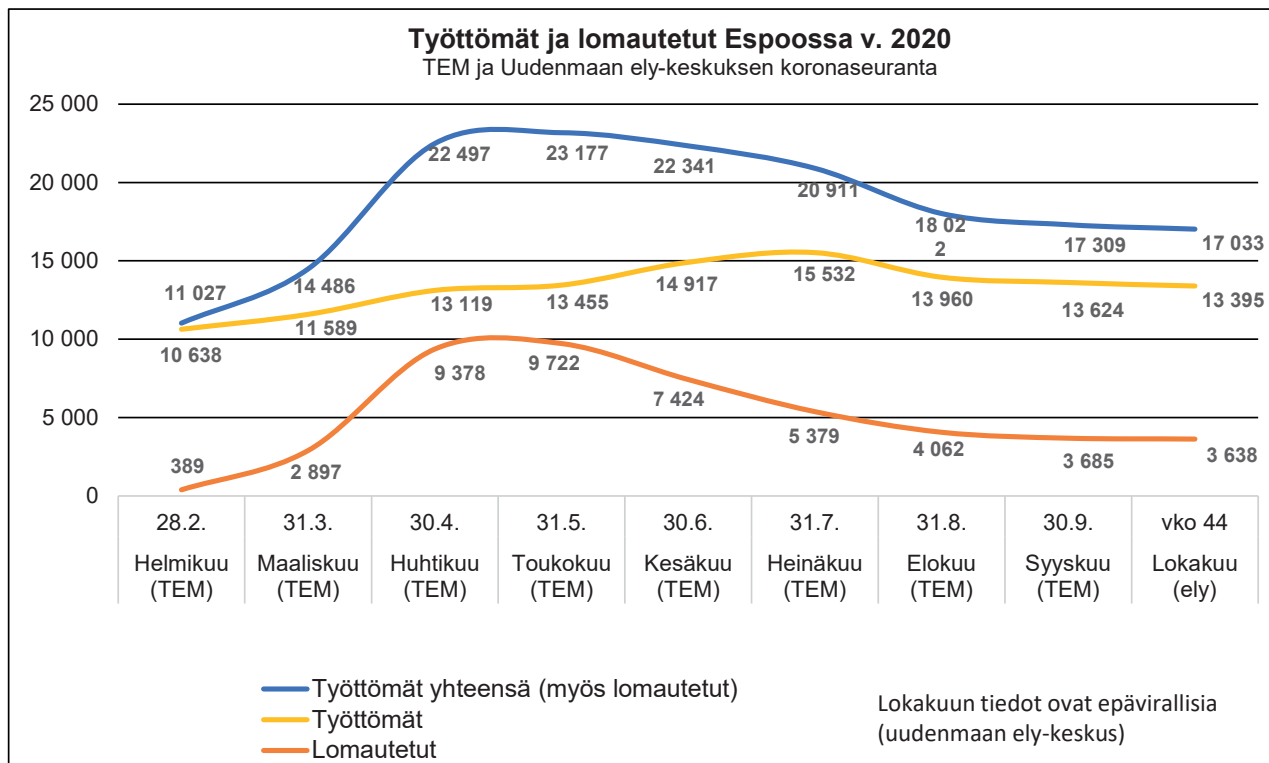
helmikuussa noin 950. Koronakriisin vaikutukset huomioiden määrä on vuoden 2021 syyskuussa todennäköisesti korkeampi, 1500 työttömän luokkaa, mikäli ensi vuonna alkavaksi ennustettu elpyminen Helsingin seudun vahvoilla erikoistumisaloilla ei toteudu.

Myös **pitkäaikaistyöttömien** (yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden) määrän väheneminen taittui viime helmikuussa, jolloin pitkäaikaistyöttömiä oli 3425 eli saman verran kuin vuotta aiemmin. Vaikka työttömien kokonaismäärä kääntyi kesäkuussa laskuun koronakevään huippulukemista, pitkäaikaistyöttömien määrä on jatkanut kasvuaan. Syyskuun lopulla Espoossa oli 4575 pitkäaikaistyötöntä eli 1085 enemmän kuin vuotta aiemmin. TEM arvioi, että työttömyysjaksot tulevat jatkossa pitkittymään, mikä edelleen johtaa pitkäaikaistyöttömyyden kasvuun (Alueelliset kehitysnäkymät, syksy 2020). Viime vuosien trendin perusteella ja koronatilanteen vaikutus huomioiden pitkäaikaistyöttömien määrä saattaa ensi vuoden syyskuussa olla jopa 6000.

Myös **ulkomaan kansalaisten** osalta muutaman vuoden jatkunut työttömyyden lasku käytännössä pysähtyi viime helmikuussa. Tuolloin ulkomaan kansalaisia oli työttömänä 2637 ja työttömyysaste oli 18 % eli työttömyys oli vuodentakaisella tasolla. Koronatilanteen seurauksena myös ulkomaalaisten työttömyys nousi jyrkästi saavuttaen huippunsa heinäkuussa. Syyskuun lopulla Espoossa oli ulkomaan kansalaisia työttömänä 3836 ja työttömyysaste oli 24 %. Karkea arvio ulkomaalaisten työttömien määrästä vuoden 2021 syyskuussa on luokkaa 4000 henkeä. Todennäköisesti ulkomaan kansalaisten työttömyystilanne on tilastoitua huonompi, sillä huomattava osa ulkomaalaisista ei ilmoittaudu työttömäksi työnhakijaksi. Osalla syynä tähän on puutteelliset tiedot työttömyysturvan hakemisesta, osalla pelko oleskeluluvan katkeamisesta työpaikan menetyksen seurauksena.

Espoossa merkittävänä ryhmänä ovat **korkeasti koulutetut työttömät**. Vähintään alimman korkeasteen tutkinnon suorittaneita on 34 % kaikista Espoon työttömistä. Ammattiryhmistä työttömänä oli noin 5092 johtajaa, erityisasiantuntijaa ja asiantuntijaa 29 % työttömistä). Espoon työ- ja elinkeinotoimistossa oli syyskuun 2020 lopulla 1867 avointa työpaikkaa, mikä oli 586 työpaikkaa (24 %) vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Arviot työttömien määristä vuoden kuluttua ovat hyvin karkeita ja niihin liittyy merkittäviä epävarmuustekijöitä. Työttömyysluvuissa on myös huomattavaa vuodensisäistä kausivaihtelua. Kesä- ja heinäkuussa työttömien määrä on joka vuosi korkeimmillaan. Tämä johtuu mm. siitä, että oppilaitoksista vapautuu lukukausien päätyttyä työvoimaa työmarkkinoille. Myös vuoden lopussa työttömyysluvut ovat koholla.

Työttömien ja lomautettujen määrä Espoossa, helmikuu-lokakuu 2020. Lokakuun tiedot ovat epävirallisia korona-ajan työttömyysseurannan lukuja eivätkä täysin vertailukelpoisia TEM:n virallisiin lukuihin.

Espoon työttömyyslukuja syyskuussa 2019 ja 2020

Työ- ja elinkeinoministeriö, työnvälitystilasto

	2019 syyskuu	2020 syyskuu	Muutos 2019-2020 syyskuu
Työttömyysaste, %	7,4	11,8	4,4 %-yksikköä
15 - 24-vuotiaat	6,5	12,9	6,4 %-yksikköä
25 - 49-vuotiaat	6,7	11,0	4,3 %-yksikköä
50 - 74-vuotiaat	9,0	13,1	4,1 %-yksikköä
miehet	7,8	12,5	4,6 %-yksikköä
naiset	6,9	11,2	4,2 %-yksikköä
			%
Työttömät työnhakijat	10 822	17 309	59,9 %
15 - 24-vuotiaat	884	1 763	99,4 %
25 - 49-vuotiaat	6 045	9 899	63,8 %
50 - 74-vuotiaat	3 893	5 647	45,1 %
Miehet	5 804	9 252	59,4 %
Naiset	5 018	8 057	60,6 %
naisten osuus työttömistä, %	46,4	46,5	0,2 %-yksikköä
			%
Yli vuoden työttömänä	3 490	4 575	31,1 %
osuus työttömistä, %	32,2	26,4	-5,8 %-yksikköä

ESPOON RAKENNUSTUOTANTO

III NELJÄNNES 2020 (1.7. - 30.9.) ennakkotietoja

Petri Lintunen, tietopalvelupäällikkö, Espoon kaupunki, Tutkimus ja tilastot

Tammi-syyskuussa valmistui uusia asuntoja vuodentakaista vähemmän. Aloituksissa ja myönnettyissä rakennusluvuissa uusia asuntoja oli huomattavasti enemmän kuin vuotta aiemmin.

Valmistunut tuotanto

Kaupungin rekisterin antaman ennakkotiedon mukaan vuoden 2020 kolmannella neljänneksellä valmistui uudisrakennuksiin kerrosalaa noin 87 000 m² ja uusia asuntoja noin 740. Kaikkiaan vuoden 2020 aikana on rekisteröity valmistuneeksi talonrakentamisen uudistuotantoa noin 240 000 k-m², mikä on noin 80 000 k-m² vähemmän kuin vuotta aiemmin. Uusia asuntoja on valmistunut vuoden 2020 aikana Espoon kaupungin asuntotoyksikön mukaan 2393 eli 979 asuntoa vähemmän kuin vuotta aiemmin. Rekisteritiedon mukaan asuinrakennuksiin valmistuneista asunnoista vajaa 80 % on kerrostaloissa, vajaa 20 % erillispientaloissa ja muutama prosentti rivi- ja ketjutaloissa.

Aloitukset

Kolmannella vuosineljänneksellä rekisteröitiin uudisrakentamista alkaneeksi noin 80 000 k-m². Uudistuotantona käynnistyi rekisterin mukaan noin 750 asuntoa. Kaikkiaan vuonna 2020 on rekisteröity alkaneeksi reilu 400 000 k-m², mikä on noin 60 000 k-m² enemmän kuin vuotta aiemmin. Espoon kaupungin asuntotoyksikön mukaan uusia asuntoja oli aloituksissa 4017 eli 1041 asuntoa enemmän kuin vuodentakaisissa aloituksissa. Aloitetuiksi rekisteröidystä asuntotuotannosta 86 % on kerrostaloissa, 11 % erillispientaloissa ja muutama prosentti rivi- ja ketjutaloissa.

Myönnetty rakennusluvut

Uusia rakennuslupia rekisteröitiin kolmannella vuosineljänneksellä noin 80 000 k-m². Asuntoja myönnettyissä uusien kohteiden rakennusluvuissa oli rekisterin

mukaan noin 950. Kaikkiaan vuoden 2020 aikana uusia rakennuslupia on rekisteröity myönnettyksi noin 450 000 k-m², mikä on noin 190 000 k-m² vähemmän kuin edeltävänä vuonna. Asuntoja myönnettyissä uusien kohteiden rakennusluvuissa oli Espoon kaupungin asuntotoyksikön mukaan 4134, mikä on 762 asuntoa enemmän kuin vuotta aiemmin. Rekisteröidyissä uusissa rakennusluvuissa olevista asunnoista 87 % on kerrostaloissa, 11 % erillispientaloissa ja pari prosenttia rivi- ja ketjutaloissa.

Asuntotuotannon ennuste

Ennusteen mukaan vuonna 2020 Espoossa valmistuu 3 600-3 900 uutta asuntoa. Määrä pieneni edellisvuoden ennätyslukemasta (4 300 asuntoa), mutta on silti poikkeuksellisen suuri. Saman verran asuntoja arvioidaan valmistuvan myös vuonna 2021. Seuraavina vuosina valmistuvien asuntojen määrän ennustetaan vähitellen vakiintuvan keskimäärin 3 300 asunnon vuositasolle. Tulevien vuosien tuotannosta noin 85 prosenttia on kerrostaloasuntoja.

Rakennustuotantotiedot perustuvat 2.10.2020 tehtyyn Trimble Locus -rekisteripointintaan. **Rekisteritiedot täydentyvät viiveellä, mikä heikentää niiden luotettavuutta. Siksi luvut ovat ennakkotietoja ja pikemminkin suuruusluokkaa osoittavia, kuin tarkkoja lukuja. Luvuissa on mukana ainoastaan uustuotanto, ei vanhojen rakennusten laajennuksia ja muutoksia. Asuntotuotannon osalta rekisterin tuottamia lukuja on täydennetty Espoon kaupungin asuntotoyksikön tiedoilla.**

Luvut on poimittu Trimble Locus -järjestelmästä seuraavin kriteerein:

Rakentamistoimenpide = uudisrakennus

Ajankohta:

Rakentamisen aloitusajankohta = aloituskokouksen, pohjakatselmuksen tai perustuskatselmuksen ajankohta riippuen siitä, mikä toimenpide on merkitty suoritetuksi.

Rakennusluvan myöntämisaikajankohta = rakennusluvan myöntämispäivämäärä.

Rakennuksen valmistusajankohta = käyttöönottokatselmuksen päivämäärä.

Taulukko 1. Rakennustuotanto Espoossa

Vuosineljännekset 2020 ja 2019 sekä kertymä 2020 ja 2019

Ennakkotieto

Yksikkö	2020 III vuosi- neljännes	Vuoden alusta	2019 III vuosi- neljännes	Vuoden alusta	EROTUS 2020-2019 vuoden alusta	EROTUS 2020-2019 vuoden alusta %
VALMISTUNEET RAKENNUKSET						
Kaikki rakennukset						
-Rakennusten lkm	176	525	214	643	-118	-18,4
-Tilavuus (m3)	383 804	998 159	302 067	1 401 115	-402 956	-28,8
-Kerrosala (k-m2)	86 517	237 791	67 561	318 187	-80 396	-25,3
-Asuntojen lkm*	740	2 393	611	3 372	-979	-29,0
-Huoneistoala (h-m2)	45 899	129 137	38 534	160 203	-31 066	-19,4
Asuinrakennukset						
Yhteensä						
-Rakennusten lkm	127	365	133	426	-61	-14,3
-Tilavuus (m3)	289 518	705 066	198 886	846 826	-141 760	-16,7
-Kerrosala (k-m2)	71 446	185 728	50 938	230 262	-44 534	-19,3
-Asuntojen lkm	740	2 116	611	2 803	-687	-24,5
-Huoneistoala (h-m2)	45 899	129 104	38 534	160 147	-31 043	-19,4
Erilliset pientalot						
-Rakennusten lkm	94	302	108	348	-46	-13,2
-Tilavuus (m3)	69 153	216 014	78 884	251 806	-35 792	-14,2
-Kerrosala (k-m2)	15 609	50 683	19 416	60 412	-9 729	-16,1
-Asuntojen lkm	116	384	148	452	-68	-15,0
-Huoneistoala (h-m2)	12 949	42 160	15 898	49 024	-6 864	-14,0
Rivi- ja ketjutilat						
-Rakennusten lkm	17	19	10	23	-4	-17,4
-Tilavuus (m3)	27 741	31 056	26 115	48 516	-17 460	-36,0
-Kerrosala (k-m2)	8 161	8 974	5 189	11 156	-2 182	-19,6
-Asuntojen lkm*	89	95	58	122	-27	-22,1
-Huoneistoala (h-m2)	6 448	7 108	4 505	9 400	-2 292	-24,4
Asuinkeuhkotalot						
-Rakennusten lkm	16	44	15	55	-11	-20,0
-Tilavuus (m3)	192 624	457 996	93 887	546 504	-88 508	-16,2
-Kerrosala (k-m2)	47 676	126 071	26 333	158 694	-32 623	-20,6
-Asuntojen lkm	535	1 637	405	2 229	-592	-26,6
-Huoneistoala (h-m2)	26 502	79 837	18 131	101 723	-21 886	-21,5
Muut rakennukset (kerrosala, k-m2)						
Vapaa-ajan asuinrakennukset	0	80	120	386	-306	
Liikerakennukset	0	2 003	3 576	25 406	-23 403	
Toimistorakennukset	0	7 650	0	19 774	-12 124	
Liikenteen rakennukset	12 381	14 315	2 660	10 116	4 199	
Hoitoalan rakennukset	536	3 407	4 589	10 484	-7 077	
Kokoontumisrakennukset	0	0	0	309	-309	
Opetusrakennukset	0	12 787	3 487	4 683	8 104	
Teollisuusrakennukset	1 369	5 322	0	1 978	3 344	
Varastorakennukset	0	3 586	806	11 503	-7 917	
Palo- ja pelastustoimen rakenn.	0	241	0	0	241	
Maatalousrakennukset	0	195	0	0	195	
Muut rakennukset	785	2 477	1 385	3 286	-809	
ALOITETUT RAKENNUKSET						
Kaikki rakennukset						
-Rakennusten lkm	178	547	225	719	-172	-23,9
-Tilavuus (m3)	319 909	1 732 903	332 653	1 356 267	376 636	27,8
-Kerrosala (k-m2)	79 860	404 623	86 177	346 488	58 135	16,8
-Asuntojen lkm*	754	4 017	741	2 876	1 041	40,0
-Huoneistoala (h-m2)	46 250	190 160	49 488	200 270	-10 110	-5,0
Asuinrakennukset						
Yhteensä						
-Rakennusten lkm	115	380	170	497	-117	-23,5
-Tilavuus (m3)	224 088	966 906	250 817	993 522	-26 616	-2,7
-Kerrosala (k-m2)	64 192	272 610	67 474	276 876	-4 266	-1,5
-Asuntojen lkm	754	3 262	741	3 403	-141	-4,1
-Huoneistoala (h-m2)	46 250	190 160	49 488	200 206	-10 046	-5,0
Erilliset pientalot						
-Rakennusten lkm	98	303	145	408	-105	-25,7
-Tilavuus (m3)	69 110	208 984	109 313	298 257	-89 273	-29,9
-Kerrosala (k-m2)	16 497	50 512	26 468	73 532	-23 020	-31,3
-Asuntojen lkm	122	367	202	541	-174	-32,2
-Huoneistoala (h-m2)	13 080	40 868	21 415	60 314	-19 446	-32,2

Varttitiedot

Yksikkö	2020		2019		EROTUS	
	III vuosi- neljännes	Vuoden alusta	III vuosi- neljännes	Vuoden alusta	2020-2019 vuoden alusta	EROTUS 2020-2019 vuoden alusta %
Rivi- ja ketjutilat						
-Rakennusten lkm	2	16	18	34	-18	-52,9
-Tilavuus (m3)	3 556	24 118	25 549	51 838	-27 720	-53,5
-Kerrosala (k-m2)	1 084	6 716	7 064	14 214	-7 498	-52,8
-Asuntojen lkm*	12	75	75	146	-71	-48,6
-Huoneistoala (h-m2)	892	5 703	5 719	11 327	-5 624	-49,7
Asuinkeuhkustalit						
-Rakennusten lkm	15	61	7	55	6	10,9
-Tilavuus (m3)	151 422	733 804	115 955	643 427	90 377	14,0
-Kerrosala (k-m2)	46 611	215 382	33 942	189 130	26 252	13,9
-Asuntojen lkm	620	2 820	464	2 716	104	3,8
-Huoneistoala (h-m2)	32 278	143 589	22 354	128 565	15 024	11,7
Muut rakennukset (kerrosala, k-m2)						
Vapaa-ajan asuinrakennukset	200	279	122	360	-81	
Liikerakennukset	0	11 532	0	13 817	-2 285	
Toimistorakennukset	0	11 625	5 340	12 990	-1 365	
Liikenteen rakennukset	8 770	21 958	8 833	18 408	3 550	
Hoitoalan rakennukset	536	68 563	0	6 844	61 719	
Kokoontumisrakennukset	4 750	4 750	0	270	4 480	
Opetusrakennukset	0	7 177	0	3 058	4 119	
Teollisuusrakennukset	85	2 078	1 225	5 178	-3 100	
Varastorakennukset	0	470	2 019	4 898	-4 428	
Palo- ja pelastustoimen rakenn.	149	294	0	358	-64	
Maatalousrakennukset	0	0	0	0	0	
Muut rakennukset	1 178	3 287	1 164	3 431	-144	
MYÖNNETYT RAKENNUSLUVAT						
Kaikki rakennukset						
-Rakennusten lkm	180	754	191	767	-13	-1,7
-Tilavuus (m3)	300 429	1 870 038	564 626	2 787 239	-917 201	-32,9
-Kerrosala (k-m2)	79 261	445 236	150 525	637 342	-192 106	-30,1
-Asuntojen lkm*	948	4 134	732	3 372	762	23,0
-Huoneistoala (h-m2)	49 331	225 861	45 469	218 825	7 036	3,2
Asuinrakennukset						
Yhteensä						
-Rakennusten lkm	125	460	126	477	-17	-3,6
-Tilavuus (m3)	254 576	1 159 574	237 060	1 095 568	64 006	5,8
-Kerrosala (k-m2)	71 471	317 386	63 406	301 267	16 119	5,4
-Asuntojen lkm	947	4 097	732	3 648	449	12,3
-Huoneistoala (h-m2)	49 257	225 717	45 469	218 761	6 956	3,2
Erilliset pientalot						
-Rakennusten lkm	114	362	96	364	-2	-0,5
-Tilavuus (m3)	78 486	250 038	68 608	267 472	-17 434	-6,5
-Kerrosala (k-m2)	19 211	61 173	16 665	64 684	-3 511	-5,4
-Asuntojen lkm	137	436	110	471	-35	-7,4
-Huoneistoala (h-m2)	15 402	49 305	13 246	53 083	-3 778	-7,1
Rivi- ja ketjutilat						
-Rakennusten lkm	0	20	15	37	-17	-45,9
-Tilavuus (m3)	0	38 969	22 300	55 132	-16 163	-29,3
-Kerrosala (k-m2)	0	8 832	6 128	14 984	-6 152	-41,1
-Asuntojen lkm	0	96	66	163	-67	-41,1
-Huoneistoala (h-m2)	0	7 454	5 548	12 626	-5 172	-41,0
Asuinkeuhkustalit						
-Rakennusten lkm	11	78	15	76	2	2,6
-Tilavuus (m3)	176 090	870 567	146 152	772 964	97 603	12,6
-Kerrosala (k-m2)	52 260	247 381	40 613	221 599	25 782	11,6
-Asuntojen lkm	810	3 565	556	3 014	551	18,3
-Huoneistoala (h-m2)	33 855	168 958	26 675	153 052	15 906	10,4
Muut rakennukset (kerrosala, k-m2)						
Vapaa-ajan asuinrakennukset	90	913	139	292	621	
Liikerakennukset	1 064	24 902	61 958	65 868	-40 966	
Toimistorakennukset	0	0	11 625	67 001	-67 001	
Liikenteen rakennukset	4 379	25 593	6 861	96 542	-70 949	
Hoitoalan rakennukset	0	8 286	925	71 984	-63 698	
Kokoontumisrakennukset	0	5 181	436	13 145	-7 964	
Opetusrakennukset	0	54 138	0	3 487	50 651	
Teollisuusrakennukset	228	398	1 379	8 392	-7 994	
Varastorakennukset	864	2 912	1 419	3 638	-726	
Palo- ja pelastustoimen rakenn.	0	150	145	240	-90	
Maatalousrakennukset	0	0	972	972	-972	
Muut rakennukset	1 165	5 377	1260	4514	863	

Ei sisällä vanhojen rakennusten laajennuksia.

Luvut perustuvat 2.10.2020 mennessä rakennusvalvonnan rekisteriin vietyyn aineistoon.

Lähde: Trimble Locus-kuntatietojärjestelmä, Espoon kaupungin asuntoyksikkö*

Luvut ovat ennakkotietoja.

Muutoksen mittarit

Espoo	2019	2020	12 kk:n muutos
Väestömäärä 30.9.	288 366	291 705	3 339
Muuttovoitto (asukasta), tammi-syyskuu	3 574	797	-2 777
- kuntien välinen muutto	1 998	-891	-2 889
- siirtolaisuus	1 576	1 688	112
- syntyneiden enemmitys	1 160	1 091	-69
Työllisyys 30.9.			
- työttömyysaste 30.9. (TEM)	7,4	11,8	4,4 %-yksikköä
- työllisyysaste %, 3. vuosineljännes (Tilastokeskus*)	74,7	73,9	-0,8 %-yksikköä
Valmistuneita asuntoja**, tammi-syyskuu	3 372	2 393	-979

v. 2020 väestö- ja rakennustuotantoluvut ovat ennakkotietoja

* Työvoimatutkimus (otospohjainen, lähinnä kehityksen suuntaa antava luku)

** Vain uudisrakennukset, ennakkotieto

Lisää tilastoja verkossa:

Helsingin seudun aluesarjat: www.aluesarjat.fi

Espoon kaupungin henkilöstön käytössä on myös

- Verkkotilastopalvelu:
Essi > Työkalut > Verkkotilastopalvelu
- Tiedon data-aitta:
L-verkkolevy > Yhteiset > Tiedon data-aitta

Espoon kaupunki, Konsernihallinto Tutkimus ja tilastot

Katuosoite: Virastopiha 2 C, Espoon keskus
Postiosoite: PL 631, 02070 ESPOON KAUPUNKI

Internet-osoite: www.espoo.fi/tieto
Sähköposti: tieto@espoo.fi, etunimi.sukunimi@espoo.fi

Julkaisujen jakelu:
puh. 043 825 7004 tai 043 825 7006

Tietoisku 8/2020
ISSN 1239-9752

Eetvartin toimitus:

Tietopalvelupäällikkö Petri Lintunen, Konsernihallinto,
Tutkimus ja tilastot, puh. 043 826 5211 (*päätoimittaja*)
Tutkimusjohtaja Teuvo Savikko, Konsernihallinto,
Tutkimus ja tilastot, puh. 050 380 7608
Tutkimussihteeri Sirpa Nykänen, Konsernihallinto,
Tutkimus ja tilastot, puh. 043 825 7004
Eriyissuunnittelija Annika Latva-Äijö, Sivistystoimi,
Esikunta, puh. 046 877 3538
Suunnittelija Aki Välimäki, Tekninen ja ympäristötoimi,
Asuntoyksikkö, puh. 043 825 1672
Ympäristöasiantuntija Marika Rönnberg, Tekninen ja
ympäristötoimi, Ympäristökeskus, puh. 043 825 2829

Neljännesvuositiedot:

Konsernihallinto, Tutkimus ja tilastot
Tutkija Teija Jokiranta, puh. 043 826 5208
(*Väestönmuutokset*)
Tietopalvelupäällikkö Petri Lintunen,
puh. 043 826 5211 (*Työpaikat, työllisyys ja työttömyys, Espoon rakennustuotanto*)